Liber Biblioth. Gieſſenæ veteris
Repoſit. (3) *Num.* 23ª
in scrinio inferiori.

Hs. 621

475 Hl

IOANNIS STVR
MŸ PARTITION„
VM DIALECTICA„
RV̄ LIBER PRĪVS.

Inscribuntur hi libri partitiones dialec:
ticæ ad imitationem Ciceronis, qui
præcepta dicendi etiam inscripsit hoc
titulo Nam hæc ars et Rhetorica
sunt inter se coęnatæ, eadēmq; est
methodus in utraq; arte Inscribun:
tur partitiones p̄ methodos, quibus
hæc præcepta traduntur sunt enim
tres methodi, quibus omnes artes & sci:
entiæ traduntur Est autem methody

uocabulum græcum, & dicitur à præ
positione μετὰ, et nomine ὁδὸς, à
græcis etiam appellatur διδασκαλία
ἀπὸ τοῦ διδάσκειν, quod est docere,
quoniam utilis est ad docendum.
inde διδασκαλία ars ratio docendi

Quid est Methodus?

Methodus est certa ratio seu uia tra:
dendi docendiq; artes et disciplinas
Græci ita definiunt, μέθοδος ἐστιν
ἕξις ὁδοποιητικὴ μετὰ λόγου. h.
methodus est habitus id est ars uiã
faciens certa ratione. Ea ē triplex
uel ἀναλυτικὴ resolutoria uel διαι:
ρετικὴ diuisoria, uel συνθετικὴ
compositoria. Ἀναλυτικὴ metho:
dus est quæ incipit à toto, et illud
in minimas partes resoluit, uel pro:
ceditur usq; ad minimas partes ut
dialecticus cum uult iudicare de syllo
resoluit eum in minimas partes. h.

in tres terminos: ita medicus uolens
sibi comparare cognitionem totius cor:
poris humani, dissecat illud in mini
mas partes, quam rationem medici
uocant ἀνατομίαν, et haec methodus
contraria est superiori methodo συν:
θετικὴ cuius est methodus συνθετικὴ.
Quae incipit a minimis partibus, et pau:
latim proceditur ad constitutionem
totius, ut Grammatica incipit a mi:
nimis partibus .h. a literis, et ab illis
procreditur ad syllabas, postea ad
dictiones, tandem ad orationem. Et
dicitur etiam συναλτικὴ.
Methodus διαιρετικὴ est, quae inci:
pit a definitione, et omnia, quae inea
sunt posita diuidendo explicat. Et
appellatur etiam ὁρισικὴ ἀπὸ τοῦ
ὁρος a definitione, a qua haec metho:
dus incipit, et iuxta hanc methodum
praecepta dialectices a nostro autore

sunt conscripta et tradita ac propterea
isti libri inscripti sunt partiones dia-
lectices, propter methodum partitoria
quam autor noster in his præceptis
secutus est, qua in re imitatus est Ci-
ceronem, qui præcepta Rhetorices
etiam hac methodo tradidit ac pp-
terea inscripsit suum librum parti-
tiones oratorias. Sunt n- istæ duæ
artes dialectica et Rhetorica inter se
cognatæ, et alter alteri manu præ-
bet, quo fit, ut eadem methodo etiã
possint doceri, et ab altero percipi ut
supra dictum est. Deinde obser-
vandum est, dialecticam esse partẽ
philosophiæ, quæ logica dicitur
sunt n- multi, qui dicunt dialectica
non esse partem philosophiæ, sed instru-
mentum philosophiæ, et interpretes
Aristotelis videntur esse eius sententiæ

Nam libros dialectices uocarunt ὀρθῶν ὀρθώτων et λείψ. Dialectica uero esse artem probari potest ex artis definitione tali syllogismo

Quicquid constat certis præceptis et habet utilem finem in rebus humanis propositum id est ars.
Sed Dialectica constat certis præceptis et utilem habet finē in rebꝫ hūis
Ergo Dialectica est ars.

Ars a græcis dicitur τέχνη, Latini artem dictam uolunt ἀπὸ τῆς ἀρετῆς per sincopen. Nam etiam artes aliquibus dam nominantur inter uirtutes

Ars est ut Cicero dicit ratio, scientia uia, rērum rectē faciēndarum, Sed autoris definitio hæc est, Ars est constitutio comprehensionum exercitatione comparatarum, utilem habens finem in rebus humanis., Græci ita definiunt, τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐκ

καταλήψεων ἐν γεγυμνασμένων
πρὸς τὸ τέλος εὔχρηστον ζωὴν ἐν
τῷ βίῳ. Dicunt autem
θέσηκα ἀπὸ τοῦ θεσίσαθαι constitu-
endo, quia artes constituuntur
ex multis præceptis
κατάληψις dicuntur comprehen-
siones animi, uel ἀποφάσεις certæ
et firmæ, quæ animo compreh-
duntur, ut sunt artium præcepta
illa enim mente, et animo percipi-
untur, et hoc apud græcos significat
καταλαμβάνεσθαι, at totum ma-
ius esse sua parte, sex de uoces musi
cales. bis quatuor esse octo
ἐν γεγυμνασμένων comparatione
tarum exercitatione, Hoc ideo ad-
ditur in definitione artis, ut osten-
datur præcepta artium referenda
esse ad usum, et exercitationem.

nisi enim exerceantur, nullum habẽt usum. Nam doctrina fit illustrior usu et exercitatione. Hinc vulgatum dictum est usus facit artem
πρὸς ἃ λέγει ὁ εὐχρηστον) Hic excludũtur omnes illæ artes quæ vel malæ sunt, vel vanæ et inutiles, et propterea à græcis vocantur κακο τέχνιαι, et ματαιο τέχνιαι) artes vanæ, quæ nullum habent usum vt artes præstigiatorum, circulatorũm

Cur Rhet: et dialectica eadem tradũntur methodo?

Quia hæ quæ artes sunt inter se cognatæ, et Cicero dicit de oratore artem dialecticam esse vicinam et finitimã Rhetoricæ. Et Artes dicit Rhetoricã esse ἀντιστροφὸν τῇ διαλεκτικῇ
Deinde quia eandem et communem habent materiam dialectici & Rhetorici. Hæc ars quibꝫ nominibꝫ vocat̃

Hæc ars disserendi uel disputandi a
græcis duobus nominibus est appel:
lata Logica et dialectica. Logica
ἀπὸ τῆς λόγος quia hæc ars uersa:
tur circa τὸν λόγον orationem.
Dialectica a græco uerbo διαλέγεσθαι
quod significat disserere, disputare
et amice cum altero de re aliqua
colloqui. Hæ duæ appellationes
differunt ut genus et species. Voca:
bulum-n-logica est generale, perti:
nens ad omnes artes logicas, qua:
rum sunt tres. Grammatica. Dia:
lectica, Et Rhetorica. Istæ-n-tres
artes omnes uersantur circa τὸν
λόγον. Vocabulum uero dialecti:
cæ est speciale, pertinens solum
ad hanc artem disputandi.

Quid est Logica?

Est ars perspiciendi diiudicandi dis:
serendi quid sit, et quale sit id, quod

ad disquirendum docendumue est p:
positum. In hac definitione genus
est ars. differentiæ sunt perspicendi:
diudicandi, disẽndi &c. Dicit aute
perspiciendi) propter primũ officiũ
dialectici quod est inuenire. Nam per:
spicere significat diligenter omnes
locos percurrere et argumenta inue:
nire. Dicit autem
diudicandi) propter secundũ officiũ
dialectici, quod est iudicare. Nam
iudicare est argumenta inuenta ad
formam syllogisticam vedigere. No
enim potest dialecticus de argumen:
tis iudicare, nisi ea vedigat ad figu:
ras syllorum. Dicit
disserendi) propter tertium officium
dialectici, quod est ~~iudicare~~ disserere. Nam
disserrere est ordine et artificiosè
argumenta in medium proferre, et
de rebus propositis disputare uel est
argta inuenta & ad formã syllogisticã redacta,
certo ordine disponere & in medium proferre.

quid sit) pp definitiones, quæ ostendut quid sit res? Dicit.
Quale sit) propter differentias et accidentia, quæ ostendunt qualis sit res
Ad disquirendum docendumue propositum) Vocatur problema. q̃ thema, Et illud propositum est uel ad disquirendum, quando nimirum dialecticus habet aduersarium, cum quo de proposita quæstione uel themate disputat. Vel propositum e ad docendum, quando dialecticus non habet aduersarium, sed discipulum, quem uult docere. Est-n. dialectica non solum instrumentum disputandi de re proposita, sed et docendi
Logica dicta est, quia artificiosæ et subtilis orationis uiam demonstrat, ac patefacit. Nam hæc ars est quasi methodus τῶν λόγων.

idest, ostendit rationem et uiam lõgn:
di de re proposita, Illa subtilitas
orationis consistit in tribus in defini:
endo, diuidendo et argumentando
Nam ad hæc tria totam suam ar
tem dialecticus refert, quonia au:
tem tres artes logicæ sunt, Gram:
matica, Dialectica, et Rhetorica,
oritur iam quæstio, quare hæc ars
diserendi peculariter ā ueteribus
logica fuerit appellata. Nam uete:
res cum logicam nominarunt, præ:
cipue hanc artem dialectica censue.
runt. Hoc factum est propter præ:
tantiam et excellentiam τῦ λόγ
orationis et sermonis dialectici,
etiamsi n. omnes tres artes. Gratia
dial: & Rhet: uersentur circa λόγ'
λόγον: tamen dialectico rū oratio
omnium est præstantissima, præsta:
tia autem illa et excellentia cõsistit

in ueritate et subtilitate. Nam ea demum uera est oratio, q̃ aperta uera et subtilis est, et talis est oratio dialecticorum. Et hic notandum est discrimen inter orationem grammaticorum, dialecticorum et oratorum. Grammaticorum oratio tantum spectat puritatem. h. ut pura et conerua sit. Oratorum spectat ornatum, elegantiam et copiam uerborum. h. ut sit splendida, copiosa, et ornata. Dialecticorum oratio spectat ueritatem, et subtilitatem. Ex hoc discrimine facile apparet, oratione dialecticorum esse præstantiorem reliquis. Logica in quot partes diuidit. Apud ueteres in duas partes diuisa est in apodicticam et dialecticam. Apodictica dicta est ἀπὸ τῆς ἀποδειξ-

uidr

quod significat demonstrare, inde apodictica est ars demonstrandi, et ea propria est mathematicorum Illi. n. ex necessarijs necessario ali: quid demonstrat. Demonstrare autem dicitur qui necessario ex necessarijs disputat. Disputare et disserere, significat in utramq; partem affirmando et negando disputare est propriè dialecticorum, sed demonstrare est proprie mathematicorum. Quid est apodictica?

Est quae firmiorem rationem concludendi tradit, et ex affirmatis minime dubijs, et ex certis atq; necessarijs conficit. aliomō In hac definitione habemus materiam apodictices quae est verum necessariarum. Nō apodictica ex necessarijs concludit, sed quo sunt genera necessariorum

Vnum genus est eorum, quæ ab omnibus intelliguntur sua natura, sine præceptore et demonstratore, cuiusmodi sunt κοιναὶ ἔννοιαι communes sententiæ, ut totum esse maius sua parte, quæ hominibus sunt innatæ item bis duo esse quatuor, ita sunt ἀξιώματα apud mathematicos ut si ab æqualibus aufferantur æqualia, quæ remanent, erunt æqualia Et pp hoc genus necessariorũ dicit in definitione apodictices quod ex certis et necessariis conficiat conclusionem. Nam certa et necessaria hoc in loco ea dicuntur quæ abomnibus intelliguntur et esse dicuntur propterea a Græcis uocantur αὐτόπιστα quia per se fidem faciunt, et αὐτομολοῦντα πολλοῖς δόξαντα per se confessa, quia nemo illis contradicit, Item ἀναπόδεικτα, quæ demonstratione

nulla opus habent. Non n opus e, ut
aliquis mihi probet, quare totum sit
maius sua parte. Nam ista omnia si-
ne probatione creduntur
Alterum genus necessariorū est eorū
quae ex primo genere sunt demostra-
ta et probata, quae quidem etiam
sua natura necessaria sunt, sed ta-
men non ab omnibus talia ee videt
nisi prius facta demonstratione, cu-
ius modi sunt problemata et theore-
mata apud mathematicos Vt ad
omnē lineam rectē finitam, trian-
gulum equilaterum constituere et
uocantur ἀπόδειξις quae demōstra
ri possunt et ἀρχαὶ Et propter hoc
genus necessariorum dicit in definit-
one ex affirmatis & minime dubijs
talia n post factam demonstratione
nullam amplius habent dubitatione
Quid est dialectica
Est earum rerum, quae dubitationem

atq; hæsitationem habent, & probabi-
lia argumenta in utramq; partem
secũ asferunt, In hac definitione
ponitur etiam materia dialecti-
cæ quæ est rerum contingentium
ἐνδεχομένων, de quibus po-
test nonnunquam dubitari et ppea
dicit in definitione illas res habere
dubitationem, et hæsitationem.
Nam contingentia non in una
tantum partem ualent, sicut ne-
cessaria, sed in utramq; partem. h.
possunt esse uera, et etiam non uera
Vt parentes amare suos liberos e
propositio continens. h. in aliqbq
uera est in aliquibus non uera,
Et ppabilia argumenta dicuntur
quæ ualent in utramq; partem &
affirmando et negando, sicuti ne-
cessaria argumenta, quæ tantum
in unam partem ualent. Hinc

probabiliter disputare de re proposita
est officium dialectici, et nihil ali-
ud significat, quam affirmando &
negando de re proposita disputare
Et propterea dialectica, si breuis
eam definimus, est ratio disserendi
de rebus in utramq; partem proba-
biliter. Differunt autem apodicti-
ca, et dialectica præcipue materia,
Nam apodictica uersatur circa ne-
cessaria, dialectica uero circa probabi
lia. Quanquam autem apodictica
præstantior sit dialectica: tamen
uocabulum dialecticæ etiam positũ
est pro apodictica propter materiã
dialecticæ, quia dialectica maiorẽ
suppeditat copiam argumentorum
quam apodictica, maior. n. est copia
rerum probabilium quam necessari-
arum, ac philosophi in disputando

plerung, argumentis probabilibus usi
sunt. Materia dialectica est re-
rum probabilium seu contingentiu
uel fortuitarum quæ in utramq;
partem ualent. Sed quæritur u-
trum dialecticus nunquam dispu-
tet de rebus necessarijs. Respondeo
quo sunt tempora, quibus licet di
dialectico argumentis necessarijs
Primum tempus est, quando dialec-
ticus non habet cognitionem illa-
rum rerum, quando non scit illas
res esse necessarias, et tum dialecti-
cus disputat de ijs tanquam de
probabilibus, ut necesse est rem
calefacere. Alterum tempus, quã-
do dialecticus quidem illarũ rerũ
cognitionem habet sed suã adhi-
bet artem ad inuestigandã principia

artium et ꝺiſciplinarum. Nam ꝺia-
lectica eſt eiuſmoꝺi ars, quæ poteſt
aꝑ hiberi aꝑ omnes reliquas artes
Hinc ueteres ꝺixerunt ꝺialectica
eſſe artem artium, et ſcientiam
ſcientiarum, et Artes ꝺicit ꝺialec-
ticam eſſe ὄργανον ὀργάνων, ſic
libro primo ἀναλυτικῶν ꝺicit, ꝺia-
lecticam eſſe ἐξεταστικὴν πρὸς ἃς
ἁπάσων τῶν μεθόδων ἀρχὰς ὁδὸν
ἔχουσα. h. ꝺialecticam eſſe eius-
moꝺi artem qua inueſtigantur
principia reliquarum artium, et
quæ monſtrat ac pateꝼacit uiam aꝺ
omnium ꝺoctrinarum principia
uel eſt eiusmoꝺi ars, facultas quæ
applicari poteſt aꝺ omnes artes &
ꝺiſciplinas, et pateꝼacit uiam aꝺ
principia omnium artium. Item
ꝺialectica eſt χεὶρ τῆς φιλοσοφίας

hoc est manus philosophiæ.
Dialectica diuiditur in duas partes in uim differentis et disquisitionem
Vis differentis nihil aliud est quã officium dialectici, δυὰ μέρη τὸ ἔργον τὸ διαλεκτικοῦ
Disquisitio est ipsa disputatio et forma orationis, διάλεξις διάλεξις συλλογισμὸς. Hæc diuisio dialectica facta est ad imitationem Ciceronis, qui Rhetoricam diuidit in tres partes, in uim oratoris in orationem, et in quæstionem in qua diuisione Cicero uim oratoris uocat officium oratoris, quod est quinq; partium, consistit in inuoniendo, collocando eloquendo pronunciando et memoria
Officium dialectici triplex est consistit uel in inueniendo, uel iudicando, uel collocando, primũ cm

dialecticus debet argumenta inuenire, quibus id, quod propositum est uel probet uel refutet. Deinde inuentis argumentis debet ea redigere ad figuras syllogismorum, quod fit per iudicationem, et tertio debet ea ordine collocare, et in medium proferre. Hic etiam notandum oratores iudicationem omittere et illud propter quas causas. Quia iudicationem comprehendunt sub inuentione. Est enim inuenire apud oratores nihil aliud, quam meliora argumenta inuestigare atq; eligere quae in re opus est iudicio. Altera causa est quia iudicatio propriae philosophorum et dialecticorum et omnia praecepta, quae oratores de iudicatione tradunt, desumpta sunt a dialecticis et philosophis, periu: dicationem autem nihil aliud intel:

licimus, quam rationem argumentandi, quæ propria est dialecticorum sicut n. oratoris proprium est bene dicere: ita dialectici proprium est bene argumentari & orator cum argumentatur non facit hoc ex sua propria arte, sed facit hoc tanquã dialecticus. Sed quæritur, an ne dialectica, ut reliquæ artes etiam habeat subiectum proprium aut materiam circa quam solam uersetur. Respondetur. Non habet sed habet communem materiam cũ oratore. Et illud subiectum est omnis res quæcunq; ad disputandum afferri. Dialecticus n. non est alligatus ad certam aliquam rem uel subiectum, de quo solum disputet sed potest dialecticus de omnibus rebus, qualiscunq; sint artis aut facultatis

disputare. Subiectum autem alicuius artis est id ad quod omnia in aliqua arte referuntur, a græcis dicitur ὑποκείμενον. Verbi gratia, materia ἕλη ut subiectum Arithmeticæ est numerus, subiectum musicæ est sonus subiectum medicinæ est morbus, subiectum physicæ corpus mobile. Subiectum Geometriæ est magnitudo. Differunt dialectica et apodictica primum materia ut dictum est. Nam apodictica versatur circa res necessarias. Dialectica vero circa res probabiles. Nam aretæ Apodictices sua natura sunt necessaria, Dialectices vero natura sunt probabilia, nec habent necessitatem nisi alter cum quo disputatur consentiat. II Differunt forma orationis. Apodictica simpliciter aliquid statuit, et tantum sumendo concludit. Nam demonstrator suas

propositiones, tanq notas manifestas Et ideo dicit κατὰ βάσιν literas accipere et ponere. Dialectica uero concludit interrogando. Nam dialecticus non potest inferre conclusionem, nisi habeat assentionem alterius cum quo disputat
Differunt et Dialectica et Rhetorice praecipue ipsa orationis forma. Nam oratio dialectici nuda simplex, breuis et aperta est. Orator uero adhibit ornatum et splendore et eius oratio est splendida, copiosa & dialecticus solum cura suscipit de rebus, Orator de uerbis
Hoc discrimen Zenon philosopho ostendit manu explicata & manu contracta in pugnum. Nam dialecticam dicit esse similem manui in pugnum contracta et compressa Rhetoricam uero similem esse palmae

seu manui explicatæ dilatatæ in
frontos. Hac similitudine Zenō
iste philosophus quo ostendit, Dia
lectica orationem arctiorem ee et
magis contractam. h. nudam et bre:
uem. Oratoris uero ee amplioremm
et uenustiorem. Deinde arcta dia:
lectici uehementius laedere, et ee
firmiora, quam sint argumenta ora:
toris, quēmadmodum etiam is, qui
pugno aliquem uerberat, uehemē:
tius eum laedit, quā si palma pulsaret,
Tertio dialectica uersatur circa
uniuersalia. circa dēs θέβεις
Rhetorica circa singularia dēs ὀνοθέβης
Sed prorsus nullam curā uerbo:
rum debet dialecticus habere?
Debet, ut sciat uerba, q multiplicem
habent potestatem, distinguere, quæ
uerba uocantur πολύσημα ἀμφίβολα
ambigua, uocant etiā ὁμώνυμα, ste

πολλαχῶς λεγόμενα. Est etalia cura impropria, ut etiam aliquid addat ornatum, ne sit spinosus & horridus. Sed hæc cura dialectico non est necessaria, sed honoraria et laudabilis.

DE INVENTIONE ET DE QVAESTIONVM GENERIBVS, & DE PARTI

Primum officium dialectici est inuenire, a græcis dicit εὑρεῖν, εὕρισκειν, ipsa inuentio dicitur εὕρησις inuentor εὑρητὴς. Inuentum εὕρημα, ars inueniendi dicitur εὑρετικὴ, uel alio nomine τοπικὴ pp τοὺς τόπους locos, ex quibus dialecticus debet inuenire, & ipsa inuen-

tio uersatur circa ꝺ̃s ꝺ̃nos locos
Aristoteles scripsit octo libros topicos, et Cic:
etiam scripsit locos topicos de inuẽtione.
Τοπικὴ est Via et ratio tradendorũ
et diuidendorum locorum, uel est
facultas inueniendorum argumen:
torum ex ipsis locis, et propter in:
uentionem dicitur εὑρετικὴ, propter
locos dicitur τοπικὴ. Dialecticus au:
tem debet inuenire ea, per quæ pro:
bet id, quod in quæstione est pposi:
tum, ut utrum sola fides iustificet
illa uocantur argumenta. Argumẽ
tum uero a Latinis dicit ab argue:
do .h. a conuincendo, a græcis dicit
πίσις, quia facit fidem, dicitur etiã
ἔλεγχος ἀπὸ ꝺ̃ ἐλέγχειν, q̃ꝺ scilicet
conuincere, arguere. Aristoteles uocat etiã
δεῖξιν demonstrationem, quia argẽs

aliquid demonstramus. Græci ora-
tores uocant argumenta ἐπιχειρή-
ματα hæc autem argumentis ac-
commodantur aduersa-
rium. Quid est argumentum?
Est inuentum idoneum ad faciendã
fidem, Inuentum est εὕρημα
est ipsum opus quod dialecticus
inuenit, est genus in hac defini-
tione. Idoneum ἐπιτήδειον, ab-
tum, accõmodatum, e differentia
Cicero ita definit, argument-ũ est
ratio, quæ rei dubiæ facit fidem
utrag definitio patemet.
Idoneum est differentia, Nam sunt
quædam inuenta, quæ non sunt
idonea. Argumenta autem sũt
inuenienda ex locis, Loci a græcis
dicuntur τόποι. Latini uocant etiã

indicies, titulos, notos argumentorũ
Locus est sedes et domicilium argutorũ
Hæc definitio facta est per meta-
phoram sumptam à re militari
familiari. Nam quemadmodum
bonus Oeconomus habent certas
cellulas capsulas in suo penu, ex
quibus deprompt necessaria ad vic:
tum: ita dialecticus habet certos
locos et titulos ex quibus argumenta
desumit deligit, ad rem propositã
probandam, vel improbandam:
Sed id quod ad disputandũ ppositũ
est Latini vocant quæstionem quia
de eo quæritur et propterea à gra-
cis dicit Πρόβλημα ἀπὸ τοῦ βάλλειν
quod significat quærere. Dicitur
etiam πρόβλημα problema ἀπὸ
τοῦ προβάλλεσθαι quod sit pjcere
ab oratoribus vocat̃ quæstiones

A philosophis uocatur ἔκθεσις
Dicit autem ꝓblema, quia ueteres
solebant in medium ꝓferre ꝓjice-
re, ut de eo disputaretur, quæreret
vt an deo magis sit obtemperandū
quam hominibus, Utrū iustitia
possit doceri. An homo sit natus ad
ridendum, An opera necessaria
sint ad iustificationem. An tres
sint partes pœnitentiæ, confessio
satisfactio et contritio

Quot sunt genera ꝓblematū?
Tria sunt, quædam dialectica quæ-
dam apothectica quæda nōmunia
Dialectiorū ꝓblemata sūt quatu-
or, omnis n quæstio apud dialecti-
uel est de genere uel de proprio, ut
de definitione uel de accidente. De
genere ut si quæro. An iustitia ꝑg
sit Virtus, An homo sit animal,

An Cæsus sit arbor, De proprio. Vt an homo sit risibilis, An iustitiæ sit proprium unicuiq; suum tribuere An proprium sit ignis natura sua sursum ferri. De definitione, ut An fortitudo sit uirtus puerilis ætate An lex sit doctrina præcipiens quæ facienda sint et uetans quæ sunt omittenda, An Euangelium sit potentia Dei ad salutem omni credenti. De accidente ut an ciuitem eē sit accidens hominis. An Eloquentia in Cicerone fuerit accidens. Arles in lib: 1. topicorū illa genera his uerbis tradit, πᾶν πρόβλημα ἢ γένος, ἢ ἴδιον, ἢ συμβεβηκὸς δηλοῖ, omne problema uel indicat genus, uel proprium, uel accidens Arles autem ponit tantum tria, et omisit definitionem, quia eam comprehendit sub proprio. Nam proprium

diuisit in ipsum proprium et in definitionem, et ita comprahendit definitionem sub proprio

Apodictica problemata sunt quatuor et tradita ab Arle lib: I- analytico: rum posteriorum. Nam uel quitur an sit, uel an illud taleue sit uel quid sit, uel quamobrem sit, ñ- est Arles dicit ñ ẽsi, ǒn ẽsi, q́ ẽsi et ǒiǒl ẽsi. An sit hæc e simpli: ciſsima quæstio et suscipit de ipso subiecto, ut cum quæro an sit pur: gatorium, an sit Deus. an sit paradi: sus, an sit chimera. Et hæc quæstio est trium temporum, præsentis, p: teriti et futuri. p̃sentis ut an iam sit dies, an iam sit pax aut bellum, præteritũ, ut an fuerit diluuium, an fuerit bellum Troianũ. An fue: runt ciclopes futurũ ut an futurũ sit extremũ iudiciũ, an futura sit mortu: resurrectio.

orum

An illud taleue sit, pertinet ad genus
et ad differentias, ut an iustitia sit
uirtus? An Deus sit imortalis,
An homo natus sit ad ridendum
An equus natus sit ad currendum,
An uirtus possit docori.
Quid sit, pertinet ad definitione
ut quid est Virtus quid Deus
quid Lex, quid Euangelium, q̃
pœnitentia, quid homo.
Quamobrem sit, pertinet ad causa
rei, ut quamobrem fiant eclipses,
quamobrem fiant terræ motus
quamobrem lex nõ possit nos iustificã
Tres illæ postremæ quæstiones sunt
compositæ, coniunctæ quæstiones,
ut in scholis uocantur.
Differunt autem hæ quæstiones a
dialecticis problematibus quia ho
rum officium est tractare rerum

cognitionem ἀπὸ ἐπιστήμης, sed dia-
lectica quæstiones solum sunt instru-
mentum, quo ad tradendas et dis-
cendas ipsas ἐπιστήμας uti-
mur, Quot sunt communia ꝓblemata?
Tria alia sunt logica, alia physica
alia Ethyca. Logica quæstio est q̃
a Latinis dicit̃ termocinalis, quæ
pertinet ad tres artes logicas, ad
Grammaticam. Dialecticam, Et
Rhetoricam, ut in ꝓtica si quæro
an masculinum genus sit dignius
femenino An omnia nomina in
a sint generis femenini
In dial: ut. An Contrariorum sit
eadem disciplina, an ex differen-
tijs possunt fieri propria, An syllo
affirmatiuus melior sit negatiuo
An tantũ sint tres figuræ syllorum
In Rhet: ut an tria sint genera earum
An in gre deliberatiuo quoq; sit narrãn

Quæstio physica est, in qua quæritur de rebus naturalibus, ut An mundus sit sempiternus, An terra sit centrũ mundi, An quatuor sint elementa Huc pertinent etiam quæstiones medicinæ, utrum quatuor sint humores in corpore humano

Quæstio ethica est quæ pertinet ad mores atq; ideo a Latinis moralis quæstio dicitur ut An Deo magis sit obtemperandum quam hominibus An uirtus sufficiat ad beatitudinẽ Huc pertinent quæstiones politicæ et Economicæ, item theologicæ, et iuridicæ quæstiones

Quot traduntur loci dialectici?

Varij traduntur ab ijs, qui de dialectica scripserunt, noster autor tradit uiginti nouem locos Ex quibus dialectico sunt desumenda argumenta Illos omnes diuidit in quatuor ge

Primū genus est perpetuorū locorū quorū semper aliquis est in propositionibus. Dicuntur autem perpetui, propterea quod semper aliquis eorum his in propositionibus continetur. Nam nulla est quaestio et propositio in qua non aut de genere, aut de proprio, aut de definitione aut accidente quaeratur, ideo sunt loci perpetui. — Tales loci sunt quatuor Genus proprium, Definitio accidens. Illi quatuor loci ita differunt, quod tres primi semper et necessario cum re cohaerent. Quartus vero locus e rerum fortuitarum, quae adesse ut abesse ab ipsa re possunt ut genus simper et necessario cum sua specie coniungeretur, non potest a specie separari, animal ab homine virtus ab iustitia, tam diu homo est tam diu est animal, sic aurum cum mi-

tallo, Sic proprium de sua specie
Homo est risibilis. Iustitia est unicuiq;
suum tribuens. Sic definitio cum
suo definito, Sed accidentia nō semp
nec necessario cohærent. Diuitiæ
sunt accidentia hominū, Curreret
accidens hominis, etiamsi nō curret,
tamen manebit animal

Quid uocas rem in hoc loco?
Rēs uocat id, cui aliquid attribuit
seu de quo aliquid dicit, uulgo uo-
catur ὑποκείμενον subiectum, et
habet semper naturam speciei in
oratione. In scholis uocantur præ-
dicabilia, uoces communes, et in scho-
lis sex enumerant prædicabilia
Genus, speciem, proprium definiti-
onem accidens, et differentia
Hoc genus a præcis dicit πρόλη-
ψιν λέξεων, quia continet quatuor
problemata dialectica.

Secundum genus locorū est decem
prædicamentorū, uidelicet Sub:
stantia Quantitas Qualitas Re:
latio, Actiō, Passio, Vbi, Quando,
Situs, Et Habitus, οὐσία ποσὸν
ποιὸν, πρός τι, πού, ποτέ, κεῖσθαι,
ἔχειν ποιεῖν πάσχειν.
A græcis prædicamenta uocantur
κατηγορίαι attributiones. Nam
prædicare est aliquid alicui mo:
ratione attribuere, Vt Socrates est
substantia hic ꝺba prædicatur de
Soc:l. attribuitur Socrati ita mag:
nitudo est quantitas Virtus est
qualitas Pater et filius suntrela:
tiua, Scribere est facere
Quomodo diuidunt prædicamenta?
Ex duas partes. Nam quædam p se
sunt, ut ꝺba et probterea a græcis
αὐτοτελῆ. i. per se subsistens
Quædam uero sunt accidentia, et

in ſba hærent, ut reliqua nouem ꝓpo-
ramenta, quæ non, niſi in ſba, poſſunt
conſiſtere et uocantur ἐλεγκτικὰ ſcla
Secundū hoc genus locorū ꝺocentiem-
tia à græcis ꝺicitur κοινὸν, propte-
rea quòꝺ eſt receptaculum omniū
locorum Omnes res quæcunqꝫ ſunt
in rerum natura, in his ꝺecem ꝓpo-
camentis latent et comprehenꝺuntur
Quotū tertium genus locorū?
Quoꝺ aꝺ tractanꝺum, illuſtranꝺum
et confirmanꝺum primum genus
locorum aꝺhibetur, et proptrea à
græcis ꝺicitur ἐξεταſτικὸν.
Hoc genus continet ꝺuoꝺecim locos
Totum, Partes. Notatio Coniugata
Caſus, Causæ, Effecta, Aꝺiuncta, Si-
milia Teſtimonia Contraria. Com-
parata. Iſti loci ſunt ꝺuplices uel
artificiales, uel inartificiales. Arti-
ficiales ꝺicuntur qui ex arte ipſius
ꝺialecticiꝫ efficiuntur, ut ſunt omnes

loci, excepto loco testimoniorum.
Inartificiales sunt, qui aliunde assumuntur non conficiuntur ex arte dialectici, ut sunt testimonia
Loci artificiales sunt duplices, vel sunt insiti, vel assumpti, Insiti sunt q̃ ex seipsis, et sua natura aliquid probant, ut sunt primi octo loci.
Assumpti sunt, qui non ex seipsis et sua natura, sed ex collatione aliorum aliquid probant, ut sunt tres postremi loci

Quod est quartum genus locorũ?
Quod per omnes superiores locos est fusum, et propterea dicendi gratia dicitur κοινὸν seu μικτὸν, commune, vel mixtum. Continet autem tres locos. Antecedentia Consequentia, et Repugnantia
Illud genus quibus modis consi-

derari. Nam uel in omnibus superioribus locis considerari potest quia in superioribus latet. Nam genus et species sunt antecedentia et consequentia sic species et proprium, definitio, et definitum sic causa et effectus. Et hac ratione hoc genus locorum diffusum est per omnes superiores locos. Uel potest seorsim considerari, in illis rebus, quae ad nullum alium locum superiorem possunt referri. Atq; ob hanc causam Aristoteles in topicis hos tres locos cum caeteris coniunxit, in analyticis uero seperatim de his egit

Quid in singulis locis notandum?

Quinq; Nomen loci, Definitio loci Diuisio loci, Coniugata, et Usus loci. Tractum autem ab Aristotele quatuor instrumenta quibus dialectico opus est dicit in disputando. Primum est,

Copia et delectus propositionũ, etut ipse dicit ἡ λήθης λῶν προλάβε: ων. Ut dialecticus in disputando magnam habeat copiam et abun: dantiam argumentorum. Non: n satis est dialecticũ habere unũ aut alterũ argumentum in disputa: tione sed oportet eum esse copiosum ut uno argumento refutato, statim habeat alterum.

Alterum est facultas explicandi uer: ba, quæ habent multiplicem potes: tatem. ἡ διαίρεσις λῶν πολλαχῶς λεγομένων, Nam sunt multa uo: cabula, quæ non unam tantum rem significant, sed plures res, ac propterea facile eũ, qui uim uoca: bulorum ignorat, decipiunt, et er: rare faciunt. Ideoq; oportet dia: lecticum posse illa uocabula distin: guere, A latinis uocan æquoca, am: bigua. ὁμόνυμα

Tertium est inuentio differentiarũ, etit
Arles dicit διαιρεσις seu εὕρεσις τῶν
διαφορῶν. Oportet dialecticũ non
solum uocabula, sed etiam res possedis-
tinguere, sunt n. multæ res, q̃ mag-
nam habent inter se cognationem
sed tamen non omnino sunt eædem
Harũ rerũ differentias dialecticus
debet inuenire.
Quartum est consideratio similium
et dissimilium uerbis, uel eorũ usi.
Dialecticus debet etiam inuenire pos-
se similitudinem earum rerũ, quæ
uidentur plurimũ inter se differre
Nam sicut res à rebus debet distin-
guere: ita prorsus res cum rebus de-
bet consociare. Arles hæc instru-
menta his uerbis indicat, et tradit
lib. 1 topicorum. Διὰ δὲ ὅρων ἐστὶν
φανερὸν διῶν ἐστὶν ἐπιχειρεῖν τῶν βοηθη-
μάτων ἕκαστον ἐστὶ τὸ τίς ἐν ᾧ τὸ τὰς

προλάβῃς λαβεῖν. δεύτερον δὲ τὸ πολλαχῶς ἕκαστον λέγειν δύνασθαι διαιρεῖν, τρίτον τὸ τὰς διαφορὰς εὑρεῖν. τέταρτον δὲ ἡ τούτοις ὁμοίως σκέψις. Ergo Dialecticus debet esse copiosus inuentor positionũ, et uerborum explicator et rerum diuisor, earundemq; cum opus est consociator,

QVID GENVS, QD SPES QD DIF

Genus à græcis dicitur γένος, Hoc uocabulum significat hoc in loco generalem alicuius uocabuli appellationem scilicet, est quasi nomen appellatiuum, cõmune uocabulũ, quod sub se

multa uocabula comphendit. Est autem
Genus notio, quæ duabus aut pluribus
sui partibus communione quadã si-
milibus, specie uero differentibus at-
tribuit. Quid est notio?
Est inchoata et quasi consignata
nondum tamen perfecta rei alicuius cog-
nitio, à græcis uocatur ἔννοια uel πρό-
λη ψις hoc est. Notio est generalis
et imperfecta cognitio alicuius rei
quando quis primũ incipit aliquid
cognoscere; ita generaliter non per-
fecte ille dicit notionem habere
Partes generis sunt species & differ-
entiæ. Illæ res sunt similes genera-
li quadam natura. In scholis au-
tem genus ita definiunt. Genus e
uox prædicabilis, quæ de pluribus
specie differentibus prædicatur in
quid est. Arles ita definit. Γένος
ἐστὶ τὸ καθ' πλειόνων, καὶ διαφερόν-
των. τῷ εἴδει, ἐν τῷ τί ἐστι καὶ ποσότητ-
ητον

vt animal est genus, prædicat de pluribus speciē differentibus, et iō in quæstione quid est ut quid ē bos quid Asinus quid Leo quid est homo est animal

Species ā græcis dr εἶδος dic: uocat formam, et est nomē quæ generi subest una cum suis differentijs artes ita definit εἶδος ἐστὶ τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ τί ἐστι καθηγορούμενον species est uocabulum cōmune quod de pluribus numero differentibus prædicatur in quid est Vel breuius Species est uocabulum quod sub genere comprahenditur, vt Asinus species est animalis, Dialectica species est artis, iustitia species Virtutis, Vagus species arboris

Numero differre dicunt ipsa individua, quorū unum quodq; proprium per se constituit numerum, vt Plato, Cu: Dicit ā græcis Individuum ἄτομον ἢ καθ' ἕκαστον et ē Vocabulum q singulare, q de una tm re dr. est ꝺ duplicia, alia nātiua, q cum rebꝰ pene nata uident ut ꝺ nōia ꝓpria: Alia uerò ꝺ artificialia τεχνικὰ, q definita notatione fiunt singularia, vt hic homo, illa pyrus. fagus Virgiliana. Troiani belli scriptor. l. Homerus.

Demosthenes, Soc: Daniel. Iacobus

Differentia a græcis dicit διαφορὰ
et est notio, qua una quæq; species
a cæteris distat vt Rationale, irra:
tionale Arles dicit διαφορὰ ἐστὶ τὸ
καθ' ὑπεροχὴν, καὶ διαφέρον τῷ
εἴδει, ἐν τῷ ὁποιόν τι ἐστι καθ' ὑπερ:
οχὴν. Differentia est nox quæ de
pluribus specie differentibus prædica:
tur in quale est ut Qualis homo est
est rationalis, Asinus est irrationalis

Officium differentiarũ quotduplex.

Duplex, primum constituere certã spe:
ciem, ut rationale constituit speciem
hominis, irrationale constituit speci:
em bestiæ, ut bouis, Asini, leonis.
Deinde ut instrumentum sit, p quod
ipsum genus diuiditur, vt animal
genus diuiditur per differentias p
rationale et irrationale græci ita
dicunt Λέγεται διαφορὰ τὸ ἐπιδιαφέρειν τὸ
εἶδος, καὶ χωριστὴν τὸν τόπον

Differentia autem non est numerata inter locos, quia sub genere comprehenditur, Nam genus apud Arlem duplex est, uel est reuera genus, quod Arles uocat ὡς ἀληθῶς Vere ut illud de quo hactenus dictum est, Vel ὡς quasi genus i. similitudinem habet generis, ab Arle uocati Veriκόν, et tales sunt ipsæ differentiæ

Quare differentiæ sunt quasi genera? Quia, quemad: genus prædicatur de pluribus speciebus: ita etiam differentiæ de multis speciebus prædicantur, vt animal genus est, dicitur de multis speciebus, ut de homine equo Leone asino cane, et cæteris omnibus quæ animam habent: ita etiam differentia irrationale dicitur de multis speciebus, ut bos est irrationalis, Canis leo, equus est irrationalis. Altera causa est, quia differentia cum specie coniungitur, de quo in sequenti capite,

Differunt autem genus et differentia
in ipsa quæstione. Nam cū quæritur
quid sit res quæstio est de genere, et
ad eiusmodi quæstionem adferen-
dum est genus. Cum quæritur qua-
lis sit res quæstio de genere nō est
sed de differentia, et ad eiusmodi
quæstionem differentia est adferē-
da. Quid sit, ut Homo est animal
Febris est morbus. Blantago est
herba, Rosa est flos, Pyrum est fruc-
tus. Qualis, ut Homo est rationalis
mortalis, Hoc Bos est irrationalis
Deinde differunt etiam natura
Genus latius patet, et de pluribus
speciebus dicitur, quam differentia
Animal non solum de homine, sed
etiam de equo, Cane, Leone dicitur
Rationale dicitur solum de homine
non de Cane, non de equo
In quo conueniunt genus & differentia?

In prædicatione. Nam utrumq; prædicatur de specie differentibus
Genus et species conueniunt in q̃stione. Nam in utroq; quæritur quid sit res, sed differunt prædicatione. Genus prædicatur de specie differentibus, species prædicat de nũero differentibus, Hæc est communis generis et speciei.

Quotuplex est genus

Duplex aliud est summũ aliud intermedium. Summũ genus est, quod species esse nunq; potest, sed cæteris omnibus generibus in oratione attribuit, a græcis uocat ἀνώλογον. Per collocationem. Nam in ordine rerũ supremũ locũ occupat
Dicit etiam Verixólogon genera lissimũ, propter eius naturam, quoniam latissime patet. Summa autem genera sunt decem p̃dicamenta.

Genus intermedium est, quod sub su-
mo genere positum et genus or spe-
cies esse potest in oratione. Potest
esse genus, quando in oratione est
praedicatum, ut homo est animal
ibi animal est genus, dicitur de ho-
mine, Iustitia est Virtus, Virtus e
genus dicitur de iustitia. Potest
esse species, quando in oratione oc-
cupat locum subiecti i. quando ali-
ud de ipsa in oratione dicit, ut ani-
mal est corpus, Virtus est habitus
Hic animal et Virtus, quae anteà
fuerunt genera, iam species sunt
propterea quod subiecti locu occupát
Nam omne subiectum in oratione
habet locum speciei, et à cracis ἐπ
ἐσχάτων, quia sub summo gene-
re positum est. Summa auto gene-
ra sunt ea, quae sub summo genere
et inter unam speciem comprehendu

Sed sunt quædam supra illa summa genera, per quæ ipsa summa genera possunt explicari, quæ in scholis vocantur transcendentia, et antepredicamenta τὰ πρῶτα καθόλου, propterea quod transcendunt ultra decem prædicamenta. Arles vocat τὰ πάθη ἑπόμενα omnium rerum consequentia, propterea quod possunt ad omnes res consequi in oratione. Græci vocant ὑπερβατικὰ i. transcendentia. In scholis autem enumerantur quinq; Res, Ens, unum, bonum aliquid. Facta sunt propter vocábulum Rebus. Illa attribuunt ἐπωνύμως. Arles quo nominat τὸ ὄν et τὸ ἕν. Ens et unum. Illa autem non sunt vera genera, ac propterea non sumenda sunt in

definitione, quia suis rebus de quibꝫ dicunt, solum nomen cōmunicant sed definitione & naturā suā non possunt cōmunicare, atq; ideo non admittunt in definitione. Illa autem quæ suis rebus solum nomen cōmunicant uocant a dialecticis ὁμώνυμα, æquiuoca, uel ambigua. Homonyma autem sunt, quæ nomen quidem aliquod cōmune habent, uerumtamen atq; definitione eiusdem nominis sunt dissimilia, ut homo uiuus, et homo pictus. Alia e definitio hominis picti, alia definitio uiui, ut Taurus significat animal quatrupes, montem Asiæ, et sydus cœleste, et philosophum. Synonima autem sunt, quæ et nomen & nominis definitionem cōmunem habent, a Latinis uocant Uniuoca, ut iustitia, et fortitudo habent idem nomen, utrumq; dicitur ēe uirtꝫ

Habent quoq; eandem definitionem nominis. Nam definitio uirtutis potest etiam attribui iustitiæ et fortitudini. Virtus est habitus bonæ animi naturæ moderationi consentaneus. Hæc definitio dicit etiã de iustitia et fortitudine, sic homo et animal, Homo est substantia corporea animata sentiens mortalis, Et hæc sunt uera genera.

Ὁμώνυμα, vt Artes describit, λέξεις, ὧν τὸ ὄνομα μόνον κοινὸν, ὁ δὲ κατὰ τὸνομα λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος.

Συνώνυμα λέξεις, ὧν καὶ τὸ ὄνομα κοινὸν, καὶ ὁ κατὰ τὸνομα λόγος τῆς οὐσίας αὐτὸς

Regulæ unius cuiusq; loci ab Arte no-
cantur στοιχεῖα i. elementa, abalijs no-
tæ, Canones In scholis dialecticorũ
hodie uocanth propositiones maxime,
apũd mathematicos uocanth ἀξιώματα
et ὑπόθεσεις. Quid sunt στοιχεῖα?
Sunt regulæ quæ ostendunt uniuscu-
iusq; loci náturam et usum. Et huius
loci generis στοιχεῖα sunt triplicia, iux-
ta diuisionem loci, quem ad: n. geng
aliud est summũ, aliud intermedium
ita etiã στοιχεῖα huius loci, quædam
pertinent ad summum genus, quæda
ad intermedium, quædam ad utrumq;
Pro summo genere ponuntur quo. i.
Summo genere nihil latius patet, et ad:
iungi potest omnibus rebus, quibus
adiunguntur ea, quæ suo ambitu
comprahendit h. Summum genus la-
tissime patet, et omnibus ijs attribuith
quæ sub eo sunt posita siue sint ge
intermedia, siue species, siue individua,

vt substantia dicit de corpore, de animali de homine. de Socrate. Daniele
Nam Soc: est ſba, animal est substa
Qualitas ē summum genus dicit de
habitu, de uirtute, de iustitia et de
Socratis iustitia, seu Danielis
Alterū sorites ex hoc sequit, summū genus nunquam, nisi inuersonaturè ordine, et imperfectè per aliud
potest explicari. h. Summum genus
in oratione nunquam potest esse subiectum, semper occupat locū ꝓdicati
Nam non possum dicere substantia
animal, Substantia est homo, sed
oportet dicere animal est substantia
Homo est substantia. Sed exurgit
hic præcatio naturalium contra naturam et particularis.
Nam tum etiam potest summum
genus esse subiectum in oratione,
vt si dico quædam substantia e corpg
Quædam substantia est animal,
Quædam substantia est homo
Quædam substantia est Socrates

Sed eiusmodi prædicatio dicit im-
perfecta, et non fit secundū natu-
ræ ordinem, atq; ideo non potest ee
uniuersalis. Non-n· ualet omnis
substantia est corpus, uel ꝺa uel
Soc: uel homo. Sortes medij
generis Vnū est. De quibus cunq;
rebus medium genus dicit, illæ uel
sunt eius speciei, uel superioris dif-
ferentia, et ipsū medium genus ali-
quando potest esse species in oratioe
vt corpus e genus intermediū, dr
de animali tanq; de specie sua dr
etiam de corporeo tanq; de differen-
tia superioris s substantiæ. Ita ani-
mal e genus intermediū dicit de ho-
mine, tanquā de sua specie, dicit
etiam de animato, tanquam de diffe-
rentia superioris s corporis
Sortes ꝺ utriusq; terminis generis
sunt nouem, et illa sunt triplicia.
quædam ostendunt naturā generis
et dicuntur dialectica, quia proprie

pertinent ad huius loci ēxplicationē
Quædam ostendunt usum huius lō-
ci in argumentando. h. quomodō ā
genere sit argumentandū, et dicūt
Syllogistica. Quædam pertinent
ad conficiendas definitiones h. osten-
dunt, qualia genera in definitione
sint accipienda et dicuntur ōpisika
Σοιχεῖον dialecticū quibus ostendit
huius loci natura est unum
Latius et plures partes fusum est
genus quam species h. omne genus
siue summū, siue intermedium
naturam habet latiorem et cōmū-
niorem, quam species, ut substātia
latius patet, quam corpus, corpus
latius patet quam animal, Animal
latius patet quā homo. Virtus latiꝰ
patet, quam iustitia, quia sub virtu-
te non solū iustitia, sed et temperātia
fortitudo, prudentia et aliæ virtu-
tes comprehendūtur. Substantia igit

latius patet, quam corpus, quia substia non solũ corporeis, sed & incorporeis attribuih. Corpus latius patet quã aũ, quia aũ uel est animatum uel inanimatum. Animal latius patet quam homo, quia animal non solũ rationalibus, sed et irrationalibus attribuih. Sic qualitas latius patet quam habitus, quia non solum comprehendit sub se habitus: sed etiã formas et figuras. Habitus latius patet quam uirtus quia habitus alig est intellectualis, álius uoluntarius Virtus latius patet, quã iustitia qá plures sub se comprahendit species

Quot sunt syllogistica?

Tria, primũ, et præcipuum est Quæcunq; de genere affirmantur aut negantur, ea etiam de specie affirmari aut negari possunt. Vt quicquid de uirtute dicitur, de genere intra de iustitia dicih, de specie, quicquid de

animali ꝺicitur, etiam ꝺicitur ꝺe homine, ꝺe animali ꝺicit quoꝺ ſit corpus quoꝺ ſenſu ſit prꝺictum: iꝺem etiam ꝺicit ꝺe homine, Ergo Homo eſt corpus, et eſt ſenſu prꝺitm Virtus poteſt ꝺoceri, et neceſſaria eſt in uita humana ꝯ etiam ꝺe iuſtitia ꝺicit, quoꝺ poſſit ꝺoceri, quoꝺ neceſſaria ſit in uita humana

Alterū ſoiχ ꝺor. quicquiꝺ ꝺe parte, aut ꝺe ſpecie, et non ꝺe omnibus ꝺicit: iſt non eſt uerum genus rei iꝺeſt, genus ꝺebet omnibus ſuis ſpēciebus poſſe attribui, non tantum uni, et alicui ſpeciei, ſeꝺ omnibus. Vt philoſophum eſſe eſt genus hominis, falſum eſt, quia illuꝺ genus non ꝺe omnibus ſpeciebus h. hominibus ꝺicitur: ita equi & ēferoci: tas, non eſt genus equi nō ꝺe omnibus equis ꝺicit ſeꝺ ꝺe aliquibus.

Tertiũ soixeion est Omnibus quoq; genus adiungit, cum quibuslibet species coniungit. i. de quibuscunq; dicit species, de illis etiã dicit genus Vt homo species illa dicit de singulis quibusq; de Soc: de Platone eo quoq; de ijsdem dicitur ipsũ genus animal Nam si Soc: est homo, est etiã animal Si cerberus est canis, est etiã animal Si pegasus equus est etiam animal.

Quot sunt soixeia opositiua?

Quinq; .i. ex eadem praedicatione eademq; diuisione genus et sumitur .h. genus et species debent esse in eodem praedicamento, ut animal non genus iustitiae, quia iustitia est in qualitate animal in substantia Numerus non est genus animae, numerus est in quantitate Anima in substantia. Pater non est genus Socratis, quia Soc: pater est in relatione Alterũ soixeion. Plura quã unum proximũ, et eodem spatio distans, rei

genus collocare uitiosum est. In definitionibus unū tantum genus sumendum est, et illud proximum. Proximum autem genus dicit, quod prope ipsam speciem in ordine naturae collocatum. Cicero dicit proximū genus est, quod remotioris antecedens, Remotum genus e, quod uicinioris est consequens. Vt animal est genus hominis. Virtus proximū genus iustitiae. Ergo si dico homo est corpus, genus illud non e bonū quia est nimis remotum.

Tertium soiχειον e Omnia genera quid sit res non autem qualis sit debent explicare. quid sit ei rei naturam essentiam et substantiam

Quartū soiχειον. Vitiosū est in definitione, aut differentiā aut accidēs aut proprium pro genere collocare quia illa solum explicant quahis sit

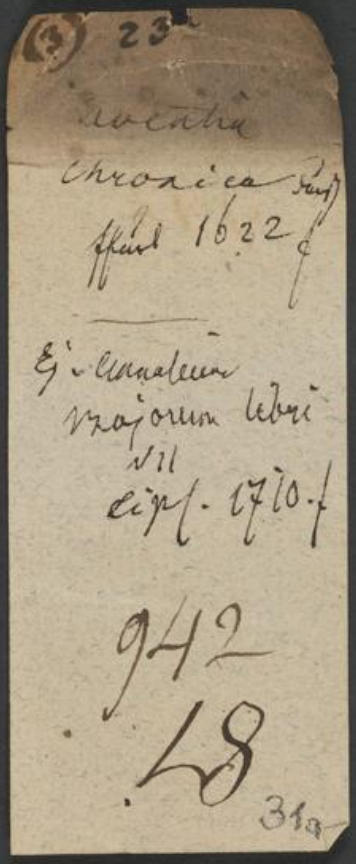
(3) 23
Locatia
Chronica sanct
ffurt 1622 f
Ej. Annalium
vrsjorum libri
VII
eipf. 1710. f
942
48
31a

M
942.
15

res, non autem quid sit. ut orationem
esse non est genus hominis sed accidens, sic rationem praeditum esse non est
genus, sed differentia. Risibile esse
non est genus hominis, sed proprium
quintum soi Xeiov. Genera debent illis, quae explicant non solum nomen
sed etiam definitionem et naturam
suam communicare. hinc in scholis loquuntur, genus debet univoce de sua
specie praedicari, ut Virtus est vere
genus iustitiae, quia non solum nomen
suum iustitiae communicat, sed etiam
suam definitionem. Nam definitio
virtutis potest etiam convenire iustitiae, sicut virtus est habitus boni
naturae consentiens: ita etiam iustitia
est habitus animi bonus naturae consentiens: ita fortitudo temperantia
prudentia et caeterae species virtutum
In scholis vocantur regulae consequentiarum, Usus huius loci quot duplex?

Triplex. sicuti etiam scientia fuerunt triplicia, alius n. est dialecticus alius ὁρισικὸς, alius σοφιστικὸς
Dialecticus est, quando de his ipsis præceptis, et regulis, ac de natura generis quæritur, ut si disputetur utrũ genus latius pateat, quæ differentia utrũ genus intermedium possit ee species. utrũ nihil sit supra summa genera, utrũ genus semper explicet quid sit res, et dicitur ὁρικὸς, quia ad hanc artem proprie pertinet. ὁρισικὸς
Usus Horisticus est, quando quæritur de genere alicuo in definitione. Vt si quærat, an uirtus sit uerum genus iustitiæ, an animæ genus sit entelechia. Anars sit genus dialecticæ. σοφιστικὸς
Usus syllogisticus e, qui positus est in argumentando, quando uidelicet

per genus fit probatio, et iste ꝯ quos lex
argumentamur n ā genere ad spe:
ciem affirmando, et negando. Affir
Omnis morbus est præter naturā
Febris est morbus. Ergo
Febris est præter naturam
Omnis ars opus habet exercitatione
Dialectica est ars. Ergo
Dialectica opus habet exercitatione
Omne animal amat sui conseruationē
Homo est animal. Ergo
Homo amat sui conseruationem
Omnis societas boni alcuiꝰ grauā ꝯstituit
Ciuitas est societas. Ergo
Ciuitas boni alicuiꝰ grauā ꝯstituit.
Neg: Nullū scelus manet diu inultum
Adulterium ē scelus Ergo
Adulteriū nō manet diu inultum
Nulla ars sine doctore comparat
Dialectica est Ars. Ergo
Dialectica sine doctore non ꝯparatur.

Nullū elementū est compositum
Terra est elementum. Ergo
Terra non est composita.

Sed a specie ad genus argumentamur tantū affirmatiue et est regula, posita specie, ponit genus vt si homo est, est etiam animal, Si iustitia habet. habet uirtutem. Si dialectica dicit: cit, gō artem dicit. Sed a specie ad genus negando simpliciter non uadet in arguendo vt non sequit iste non est homo, gō non est animal. Non tenet dialectica. ergo nulla tenet artem. Non habet iustitiam, Ergo nullam habet uirtutem.

DE DIFFERETIA ET PROPRIO. CAP.: IIII.

In hoc capite agitur de secundo loco primi generis locorum nempe de proprio, et eum eo coniungit differeti

sed antequã ad ẽxplicationem illius
loci accedat, prius ostendit, in quibꝰ
isti duo loci conueniant et in quibus
differant. Nam isti duo loci coniun-
guntur, propterea, quod magnam
habent inter se similitudinem.
Differentia autem et proprium in tri-
bus conueniunt, primũ. Quia utrũq
generi coniungitur in definiendo.
Deinde conuenium in praedicatione
utrumq praedicat in quale est, vt
homo est mortalis homo ẽ risibilis
Tertio quia ex differentijs possũt fie-
ri propria, et ex propriis differentiae
ita duobus modis pr: comparatione
seu connexione) quando plures diffe-
rentiae coniunguntur ut homo est
animal rationale mortale, ita duae
differentiae coniunctae ponuntur lo-
co proprij. Deinde notatione rei:)
certa circumscriptione rei, quantoui:

ꝺelicet aꝺꝺitur ſignum quantitatis
vt quoꝺꝺam rationale eſt homo.
Veinꝺe ꝺifferunt etiam tribus modis
I. proprium eſt unius ſoli ſpeciei ꝫ
ꝺe una ſolū ſpecie ꝺꝛ, vt riſibile ꝺꝛ
ꝺe ſolo homine, hinnibile ꝺe ſolo e:
quo. Vnicuiq; ſuū tribuere ꝺe ſola
iuſtitia. Differentia uero e pluriū
ſpecieꝝ ū vt mortale eſſe, non ſolum
ꝺe homine, ſeꝺ et ꝺe equo boue leone
et cæteris alijs ſpeciebus ꝺicitur
II. proprium cū ſua ſpecie in oratione
et antecoꝺere et conſequi poteſt ꝫ potest
cū ſua ſpecie conuerti, et ut Arles
ꝺicit, ἐν λόγῳ ὑποκεῖσθαι καὶ κατα:
σκεύ ꝺꝛ. Differentia uero ſolum
ſpeciem ſuā ſequitur, ſ. ꝺe ſpecie ſolū
ꝑꝛeꝺicatur non poteſt conuerti cum
ſua ſpecie, vt homo eſt, ẽo eſt riſibi:
lis. Riſibilis eſt Ergo eſt homo,
Mugit ergo eſt, bos Et bos e ergo mugit
Iuſtitia habet ẽo vnicuiq; ſuū tribuit

Et unicuiq; suum tribuit, ꝙ ht iustitia
In differentia non ita homo ē ꝙ est
mortalis, et non mortalis ē, ꝙ ē homo
Nam differentiæ generaliorem habet
naturam, sicuti etiã genus non potest
cum sua specie conuerti, Et ideo
Arles hoc fecit discrimen inter omnia
tria, genus, proprium et differentia
quod genera habeant cõmunem
naturam multis speciebus. Differentia peculiarem paucioribus speciebus, Propria singularem naturam unius speciei ꝯ hoc est.
Genus dicitur de plurimis speciebus
Differentia de paucioribus speciebus
Propria de una solum specie.
Itaq; græci genera ὅλα ἐπὶ πολλῶν τὰ γὰρ explicant quid sit res. Propria uero ἴδια ἐπὶ ὀλίγων in his inhærentia, ee dicunt III. Tertium discrimen ē Scholasticum - Nempe quod differentia sit pars rei, et necessaria ad con-

stituendam rei naturam, ut Ratio pars est hominis, et hominem quasi constituit. Propria uero significant solum rei aptitudinem quandam, et ut græci dicunt ἐπιδεκτικὸν ut risibile scat aptitudinẽ illam in homine, sed non est pars hominis Sed hoc discrimen non semp uerũ e in omnibus differentijs Nam mortale esse, est etiam differentia animalis, et tamen non est pars animalis, neq; constituit animal. imo ipsũ destruit, et corrumpit

Est et quartum discrimen, nempe unũ proprium absoluit definitionem Una uero differentia non absoluit ut hoc e āl. risibile. & homo est animl. rationale mortale,

Proprium quomodo uocat a græcis ἴδιον. Plato uocat ideas. Definitio huius loci cognoscitur ex generibus

Proprium e nota, seu facultz peculiaris, qua una quæq; species a cæteris distat. Ut rite. log, numeran

Proprium est propria naturæ indoles, & rei aptitudo aliqua. Genera autem proprioꝝ sunt quatuor, τὸ καθ' αὐτὸ, τὸ ἀεὶ, τὸ πρὸς ἕτερον, τὸ ποτὲ uel τὸ νῦν. Quid est τὸ καθ' αὐτὸ? Est quod omni speciei, soli, et semper inest, ut risibile omni homini, soli homini, et semper inest. Latrare omni cani, soli cani, et semper attribuitur. Vnicuiq; suũ tribuere omni iustitiæ & soli, & semper attribuitur. Dicitur autem τὸ καθ' αὐτὸ, propterea quod illud proprium coniunctum generi per se possit constituere definitionem, ut homo est animal risibile, ita definit, ὃ πρὸς ἅπαντα καὶ ὁτιοῦν καὶ παντὶ χωρίς: quod uniuersæ speciei attribuit, et eam ab omnibus speciebus separat, et uocat ὅμοιον, ἄλλον, et πεφυκὸς. Vt risibile separat hominem ab omni alia specie

In scholis uocat proprium quarto modo acceptum, quia in scholis quarto loco ponit, sed nos posuimus primo loco propter praestantiam, quia potest in oratione conuerti. Ac est uerum proprium, quia potest cum sua specie conuerti. Sed illud notandum quod ppria in definitionibus sciant dicunt uim et facultatem non actionem, atq; ideo homo sempestri: sibilis. Quod est alterum proprium ὃ ἀεὶ, quod omni speciei et semp attribui potest, sed non soli, ut bipedem esse omni homini semper, sed non soli conuenit, ut beatitudinis capacem esse omni homini ac semper, sed non soli conuenit. Nam et Angeli sunt beati, et Deus ipse. Quadrupedem dicit de omni equo, et semper, sed nō de

solo

et uocatur ἰδιαίτατα διαφορὰ. Illud autem proprium non est uerum quia non potest in oratione cũ suá specie conuerti, ut homo est, Ergo est bipes, sed non bipes ergo est homo

Quod est tertium proprium?

τὸ πρός ἕτερον, quod in comparatione et collatione consistit, et duplex uel n. omni et semper, sed non soli conuenit, ut homo collatus cũ equo homo dicit bipes, equus quatrupes. Sed differt a proprio τὸ ἀεὶ, quod illud per se, et solitarie consideratur hoc uero consideratur ex comparatione, quam habet cum alia re Vel plerunq, et maxima parti conuenit, ut si ratio hominis comparetur cũ inferioribus cupiditatibus, tum dicit rationi proprium esse, imperare illis cupiditatibus, et illarum est obedire rationi. Hoc etiamsi

non fit in omnibus hominibus tamen plerunq; fit. Et dicit idias διαφορὰ. Hoc autem tertiũ genus non est propriũ, quia non potest cum sua specie conuerti.

Quod est quartũ præceptũ?

Τὸ ποτὲ uel πρός τι, quod aliquando uel nunc de specie dicitur, ut canescere dicit de homine nõ semper, sed semper in senectute, sic proprium esse Socratis dicit, quod bibit cicutam Athenis: ita Democriti proprium esse dicit quod semper riserit, Heraclitι quod semel tantum riserit. Torodstis propriũ est, quod eadem hora, qua natus ẽ riserit et dicit κοινὰς διαφορὰς Ad hoc genus propriorũ pertinent ea, quæ quis fecit uel dixit. Hoc propriũ est rerũ singularium, atq;

ideo non est dialecticũ. Nam illi v:
sanh circa uniuersalia. Hæc est
uerũ proprium quia non conuertit
cum sua specie. Non-n- ualet hęc
consequntia, Ille semel risit ꝙ est
Heraclites, is bibit cicutã athenis
ergo est socrates. Ex his quatuor
generibus propriorum, primũ est
præstantissimũ, et propterea primo
loco positum, quia cũ sua specie in
oratione potest conuerti. Reliqua
tria genera potius sunt differentiæ

Quot in scholis tradũ hęra?

Etiam quatuor, primũ est ꝙ soli
sed non omni, nec semp conuenit
vt medicum esse soli homini cõue-
nit, sed non omni, nec semper,
ita esse iurisconsultũ, õe dialecticũ
Et hoc proprium refertur ad τὸ πρός
τι ἔχον. Quod est alterum?

Alterũ est, quod omni, sed non soli
conuenit, ut esse bipedem omni ho-
mini, sed non soli conuenit, & refer-
tur ad hoc genus τὸ ἀεὶ
Tertiũ genus seu ppriũ e, quod om
soli sed non semp conuenit ut ca-
nescere omni et soli, sed non semp
conuenit, et refert ad ppriũ ꝓ nos
Quartũ ppriũ est, quod omni soliet
semp conuenit, et illud est, quod
nos uocauimus ꝓ τὸ καθ' αὑτὸ, in
scholis proprium quarto modo ac-
ceptum. ~ Versiculus
Est propriũ medicus bipes canescere risq
Differentia est triplex uel dicit
alius diaφορὰ communis uel
idius diaφορὰ propria, uel idialis-
ue propriissima differentia
Differentia communis e, qua acciden-
ti separabili aliquid ablatio, uelã se

ipso differt, ut Soc: differt ā Platone
quia est eius discipulus - Soc: differt
ā Cic: quia Soc: fuit atheniensis
Cicero Romanus. A se ipso, ut Soc:
differt ā se ipso puer, cū iam Vir est
factus - Soc: disputans differt ā seip:
so aliquid aliud agente
Propria differentia est, qua aliquid ab alio
accidente inseparabili differt. Ut
Cygnus differt ā Curuo, colore. Nam
cygnus est albus. Curuus e niger,
is qui habet oculos niveros, differt ab
eo qui habet oculos albos
Proprissima differentia est, qua spe:
cies ā specie differt, ut homo ab e:
quo differt ratione. Differentie
autem possunt fieri aliquando ppria
quando ꝑ fiunt ac vltimo Qui. quando
possunt cum sua specie conuerti, id
quod fit quibus temporibus primū
comparatione - ut βουκολος quando

plures differentiæ coniunguntur vt
Animal rationale et mortale est hõo
et homo est animal rationale mortale
hic quia plures differentiæ coniunctæ
sunt, ideo potest fieri conuersio q
non fieret, si tantũ una esset differentia, non .n. dico animal mortale est homo. Deinde possunt etiã fieri ãrsispoꝯ ꝑ notatione rei definita. h. si signo quantitatis natura ꝓpositionis circũscribatur,
Quodã mortale est homo.
Quodã rationale est homo
Omnis homo est mortalis.
Omnis homo est rationalis

Quot sunt loi ϰεῖα?

Duo. primũ ptinet ad naturã hꝰ loci
Alterũ pertinet ad usũ .i. quo ꝓpto isto loco in aretalogo sit utendum,
Primũ. uerũ ꝓprium est quod suã speciem in oratione, et antecedere, et consequi potest, .i. quod po:

est cum sua specie conuerti, uel q̄d
est ἀντίστροφον, Contra ultra ꝑpri:
ū non ē duoꝝ suam speciem in ora.
tione nón ꝺ antecedit et consequitur,
i. dō non potest cū sua specie conuerti
Altera ꝺ soi ξεῦον. Cuicunq; conuenit
proprium, eiꝺem et iꝺ conuenit, uig
ē ꝓpriū, ꝺ contra, cuicunq; nō conue:
nit ꝓprium, eiꝺem nec conuenit
iꝺ, cuius est proprium i. ꝺequotu:
q̄ ꝺh propriū, ꝺe eo etiam ꝺicitur
species, et ꝺe quocunq; non ꝺicitur
proprium, etiam non ꝺicit ꝺe spe:
cie ut animal illuꝺ non ē risibile
ꝯ non est homo Contra, animal
illuꝺ est risibile, ergo est ~~equus~~ hō

Quæ est Virtus propriꝰ?

Vt habeat illustrem ⁊ manifestam
et certam rationem, quia propriū
aꝺhibetur aꝺ explicanꝺam speciem,
ac propterea ꝺebet ē apertū, clarū

manifestum, Nam omne quod
ad explicationem alterius adhi-
betur debet esse planũ et aperiũ
alioqui non poterit id ipsũ, quod
propositum est ~~est~~ explicare
certam. id est. unius certæ rei scien
onem, quoniã probriũ debet tan-
tum de una specie dici, non de
pluribus, atq; ideo certa debet esse
eius significatio, non multiplex,
non varia, non ambigua.

Quot sunt uitanda uitia probri?
Quatuor Obscuritas ambiguitas
prolixitas, et Confusio
Obscurũ a præcis dicit hoc esse et
obscuritas dicit hæc, et est
quod non satis explicat rei natu-
ram, ut si quis probrium de dicaret
amicitiæ haberb unã animã in du-
obus corporibus, Hoc probriũ est
obscurũ, propterea quod nobis in-
cognitum a, qd sit ista in quobꝫ corpo

Ambiguū ἀμφίβολον quod ad plures pōt referri, et ambiguitas ἀμφιβολία, vt Hominis primum est currere, uel edere. Nā ista non solū de homine: sed etiā de cæteris animantibus dicunt. Sic proprium esse iræ sanguinem feruentem habere circa cor, non solū de iratis, sed et de perturbatis, et commotis dici potest.

Prolixum ἀπὸ τοῦ πλεονάζον prolixitas πλεονασμὸς, Est quod in oratione abundat, ut si dico, hominis primum est mentis compos et rationale alterum. hic abundat.

Impedītū ἀπὸ τοῦ ἄλογον, confusio ἀλογία uel σύγχυσις, Est quod non intelligit propter confusū ordinem orationis. Quando perturbāt ordo uocabulorū, ueluti, si in definitione pono genus deinde differentias, tū propria, sed illa col

locationem immuto, vt homo est
mortale risibile animal rationale
Ista quatuor accidunt uel in rebus
uel in uerbis - In rebus sunt
quatuor uidenda, primu vt sint
notiores quam ipsa species quã de-
bent explicare - Nam propria sumi
debent à rebus notis, hoc est, à re-
rum actionibus, et signis
Deinde, ut res illæ sensibus sint in-
fixæ; i. ut cadant sub sensu, sensi-
bus nostris possint percipi, quonia
ea, quæ non sub sensus cadunt no
ab omnibus imo à pauci simis in-
telliguntur. Tertio ne loco pri
ipsum proprium repetatur in no-
ratione uerbi vt homo animal
disciplinabile, doctrinabile
Quarto ne loco proprij uel genus
genus, uel pars aliqua, uel accides
uel differentia - Nã hæc omia non
possunt cũ sua specie conuerti

In uerbis quatuor sunt uitanda,
Significatio multiplex, ὁμωνυμία
Dubitas qa uerba noua πεποιημένα
sunt obscura. Tertio insolentia uerbo:
rũ τα ἀλλᾶ ξενικὰ ῥήματα. uerba inusitata et
obsoleta, quæ uenerũt in desuetudine
ut nullæ copiæ, equũ afficare,
Quarto eiusdem uocabuli in eadem
sententia repetitio. τὰ ταυτολογία q
fit quobus modis, Vel uerbis ũsdem ut
homo est animal disciplinabile etat
disciplinas astum. Vel fit uerbis
eiusdem rationis ut homo & animal
disciplinabile, doctrinabile. Nã hæc
duo uocabula sunt eiusdem rationis

Vsus huius loci quotduplex?
Triplex, uel dialecticus. proprius
huius artis quando de præceptis &
regulis huius loci disputat ut si
quærat an proprium et differentia
eadem sint. An ppriũ semp debeat co-
uerti posse cũ sua specie. An ppriũ πάσει

sit uerum proprium. Alter usus
ẽpisex & pertinens ad ipsas ḍfi:
nitiones, in quibus quæritur an
uerũ ꝓpriũ ꝓpositũ sit in ḍfini:
tione, ut homo est animal, quod
potest incedere erecto corpore, hic
quæritur an hoc proprium, posse
incedere erecto corpore, bonũ sit
et rectẽ positum in ḍfinitionẽ
liberalitas uirtus quæ dat in tẽm:
pore, qrit an uerũ ꝓpriũ sit liberalita.
tertius usus est syllogisticus, quibus
ostendit, quo pacto ex hoc loco ar:
gta sint ꝺsumenda. aretamur
autem affirmando et negando
iuxta præceptũ superius positum
Cuicunq; conuenit proprium eiꝺ
et id conuenit, cuius ꝓpriũ &c:
Cuicunq; Deum timet, e christiang
Paulo Deũ timet ergo Paulo e Christg
Cuicunq; bene dicit est orator
Cic: bene dicit Ergo Cicero e orator,

Quicunq; unicuiq; suũ tribuit, ẽ iustus
Socrates unicuiq; suum tribuit
Ergo Socrates est iustus
Quicunq; pugnat p patria, fortis est
Romani pugnarunt pro patria
Ergo Romani fuerunt fortes
Exempla negatiua.
O: ueri Christiani Christũ p saluatorem ag-
noscunt. N: Iudæi Christũ p saluatore
agnoscunt ẽgo. N: Iudæi sũt ueri Christiani
O: Vicarius Christi pascit oues Christi, salu:
tari doctrina. Pontifex non pascit oues
Christi salutari doctrina. ergo
Pontifex non est Vicarius Christi.
O: q uirtute p̃ditus ẽ, is est studiosus
Catilina non est studiosus
Catilina non est uirtute præditus
O: prudens prouidet rerũ euentus
Pompeius non puidit rerũ euento
Ergo Pompeius non fuit prudens

DE DEFINITIO-
NE. CAPVT. V.

Iste locus differt à superioribus sicuti totũ et pars. Nã ut superiores loci sunt sicuti partes, ex quibus totũ aũ, seu tota oratio, quæ definitio dicitur conficitur. Nam omnis definitio cõstat ex genere, proprio, et differẽtijs tanquam partibus suis. Dicitur Definitio ὁρος à proprie sat terminũ, et finem limites aĕrorum Illud uocabulũ Quintil. secutus est et uocat finẽ, et areta uocat à finẽ sumpta. Quidam dialectici Vocant finitionem, sed hodie uocamus definitionem. Vocant autem ὁρον propter quas causas. Quia inuenta et allata definitiõe omnis cessat dubitatio, quoniam definitio complectit totã rerũ naturam, si eam adferas. Deinde Quia omnis bona definitio perfecta

uera debet complecti in se causã fi-
nalem. Quid est definitio?
Est oratio, qua quid sit res, paucissi-
mis explicatur. In hac definit. ora-
tio est genus, et cum dicis esse ora-
tionem, separas eam à genere, quod
etiam ostendit quid sit res, sed uni-
co tantũ uocabulo. Dicit, in def.
(quid sit res.) q̃ sit rei ſba natura et
ut græci uocant οὐσίας καὶ ὑπάρξεις,
et sic separat à differ-
entijs, proprijs, accidentibus, quæ
non quid sit res, sed qualis sit expli-
cant. Dicis paucissimis uerbis.)
propter poeticas et oratorias defini-
tiones, narrationes, periphrásis
circumscriptiones. Arist. defini-
tionem ita definit, ὅρος ἐστὶ λόγος
ὁ τὸ τί ἦν εἶναι πράγματι δηλῶν
(τὸ τί.) οὐσίας ἢ ὑπάρξεως ac pp.
ea non omnis oratio λόγος ἐστὶ defini-
tio, sed ea solũ, q̃ naturã et sbam
rei explicat, atq; hac de causa Arist.

alibi uocat λόγον τῆς οὐσίας quando de definitione loquitur. Sicut τὸ ὑγιεινὸν & οὐσία ad differentiã cæterarũ orationum, quæ non explicant rei naturam. Partes definitionis quot sũt? Duæ, omnis n. definitio ex duabus partibus constat quarũ prima ἡ ὁριζόμενον definitũ, altera ὁριστικὸς ipsa definiti explicatio. Ὁριζόμενον est ipsa res et nomen quod ad definiendũ est propositũ ut iustitia est virtus unicuique suũ tribuens. Rhetorica est ars bene dicendi. Homo animal rationale, mortale. Lex est doctrina præcipiens honesta, prohibens inhonesta. Hæ sententiæ dicunt definitiones unico uocabulo, sed uocabula illa quæ definiunt, ut ὄνομα τῆς Iustitiæ Rhetoricæ, legis, hominis uocantur ὁριζόμενον definitũ, quia proponunt ad definiendum. Ipsa uero uoca-

bulorum explicatio à græcis ficta
apud quos. Latini finitionem, gene
rali uocabulo definitionem uocat
Hæc explicatio conficit ex quabus
partibus, ex genere, et proprio
Hæ sunt partes ueræ et substan:
tiales in definitione
Genus e tanquã materia in definit:
Proprium e ueluti forma finis in defin:
Et sicut in omni re forma et ma:
teria sunt præcipuæ substantiales
partes: ita genera et propria sunt
partes præcipuæ in definit: et ip:
sam constituunt. Sed proprium
illud ex quo definitio desumitur
est dubiũ, uel simplici re & uerbo
conficit. i. unico uocabulo. Vt hõo
est animal risibile. Fortitudo e Vir:
tus puenans pro æquitate
Vel proprium constituit ex pluribg
differentijs quæ loco proprij in de:
finitione adiunguntr ut hõo est
animal rationale mortale, Animi
est substa corporea animata sentiens
mortalis. Hæ definitiones cõfecta

sunt ex genere et differentijs
Sed differentiæ illæ quæ in de-
finitionem ineredivisæ ficunt
tribus modis εἰδοποιοὶ, ουσιω-
τικαὶ et συμπληρωτικαὶ
εἰδοποιοὶ specificæ, quia consti-
tuit speciem, ut rationale constituit
homine, irrationale constituit bestia
Ουσιωτικαὶ) constitutiuæ, quia
constituunt definitionem, ut hæ
duæ differentiæ rationale & mor-
tale coniunctæ generi constituũt
definitionem hominis. Nã homo
est animal rationale mortale
Συμπληρωτικαὶ) completiuæ
quia complent definitionem ut
Homo est animal rationale non ple-
na: ita animal sba corporea ani-
mata, nondum est plena oportet
adiungere alias differentias que
ipsam complent, ut dicet sentiẽs
mortalis. Quot ẽra definitionũ
Duo unũ est uerũ alterũ mutuatũ
Vera est, quæ genere & ueris diffe-

rentijs absoluitur, et quid res sit ex-
ponat. Mutuata definitiõe quæ
speciem habet definitionis, vẽuera
autem non est definitio, sed potius
descriptio, et fit quatuor potissiu modis
Prõ ex enumeratione partiũ. Vt
Homo est qui constat ex animo
et corpore. Medicina e scientia
salubriũ, et insalubriũ et neutro-
rum. Nam illa tria sunt partes
circa quas medicina uersatur. Grã-
matica est quæ uersatur circa lite-
ras. dictiões syllabas et orationes
Rhetorica est ars inuẽniendi, dispo-
nẽdi, pronunciandi, eloquẽndi,
et mẽmoriæ. Deinde
Ex nominis interpretatione et
uocatur nominalis definitio, vt
Theologus est qui de Deo loquit.
Cura e quæ cõrurit Locuples qui
multa loca occupat. Consulẽ qui
consulit reip: Philosophia e studi-
um sapientiæ. Litera q legendo iterat.
Tertiõ Ex translatis et similibus vt
Mors est ultima linea rerum. Solẽ

oculus mundi. Apostolus sal terræ
Voluptas esca malorum. Historiæ
testis temporũ, lux veritatis vita
memoriæ, mágistra uitæ. núncia
ueritatis. Horat: Stulte quid est
somnus gelidæ nisi mortis imago
Quarto ex contrarijs. Vt Virtus est
uitium fugere. Stultitia sapientiã
caruisse, bonũ est, quod & nõse malũ,
Cæcus est, qui caret uisu
Ista genera non sunt uera definitiones, quoniã non habent genus et differentias, neq; explicant quidditates rei naturam, sed solũ rei qualitátem, et propterea potius descriptiones sunt nominandæ quã definitiones. Dialecticus quantũ fieri potest semper debet uti definitionibus ueris, sed quo sunt temporibus quibus licitum est uti mutuatis definitionibus. Primũ quando non extat uerũ genus rei: multa sunt, q non habent uera genera et hoc modo utimur in definitionibꝫ prædicamentorũ, quia illa non habent

uera ḡenera, propterea quoḋ ipsa sut summa ḡenera. Alterũ tempus e quandoḋ de ipsa nominis explicatõe quæstiõ est ꝓposita, tum licet illustrãdi, ornandi, et explanandi causa ḡig: modi definitionibus uti, et hoc repg pertinet ad amplificationes, non ad rei naturam explicandam.

Apuḋ ḋialecticos aliquandoḋ etiã sus: cipiñ ḋisputatio ḋe ḋefinitione ⁊. quæriñ an ḋefinitio facta et ab alio allata bona sit, nec ne. Huius ḋisputationis Arles quinq; tradit locos seu capita quibus licet ḋe ḋefinitõne disputare ⁊. quibus licet examinare ḋefinitionem. Primum. Quandoḋ obiicit ḋefinitionẽ nõ ḋe omnibus illis ḋici ḋe quibus ḋefinitũ ḋicit ⁊. quandoḋ ḋefinitio arctiore quam ḋefinitum, non tam latèpate tet, Nam oportet ḋefinitionẽ pare esse ipsi ḋefinito ⁊ neq; latius, neq; angustius patere. Vt hoc animal musicum, Hæc ḋefinitio uitiosa e

quia non de omnibus hominibꝫ dicitur. Virtus est habitus animi cõtemplatiuus. Hæc definitiõ virtutis uitiosa est quoniam non omnibus dicit, solum de sapiente
Alteruꝫ e Quando obijcit aut nullum genus ee positum in definitione, aut non esse uerum genus positum. Nullum ut fortitudõ quæ dicenat pro patria, Homo est risibilis mortalis. Non uerũ ut. Iustitia est qualitas quæ unicuiq; suum tribuit, in hac definit: genus est qualitas. Sed non e uerum. Nam oportet accipere extrema, propinqua. n. magis docent et sensibus magis sunt infixa,
Tertiũ Quando quæritur definitionem non ee propriam et contractam in definitionem et singularem formam. i. Quando definitio latius patet, quam definitum, ut homo est animal bipes. Hæc definitiõ non soli homini cõuenit

sed etiam auibus . Dialectica est ars
que uersatur circa orationem . Hæc
definitio non solum dialecticæ sed
et grammaticæ, Rhetoricæ conuenit
Quartum quando quæritur utrum
definitio explicet quid sit res; an
sit substantialis definitio, vt homo
est animal, quod currit, riter &c.
Hæ definitiones uitiosæ sunt quia
non explicant quid sit res, sed con:
tinent accidentia
Quintū, Quando obijcit definitionē
non ee rectè factam .i. non habere
genera, aut ueras differentias ut
etiamsi habeat, tamen non o ser ec:
te collocatas, vt homo est animal
mortale, est quidem definitio sed
differentia non est uera Ita si per:
turbo orationem, Homo est mor:
tale rationale animal.
Illa quinq; ad quot referunt.
Ad quo? Nam uel pars definitionis
reprehenditur, uel tota definitio
quando pars reprehenditur uitiū e

uel in genere, uel in differentijs
In genere uitium ẽ primũ quãdo
est omissum. Deinde quando non
est uerum genus positum
Differentiæ sunt uitiosæ quando
non notant certam speciem ipe
quando non sunt ἴδιοποιοὶ spe:
cifica, ϑυσιαστικαὶ constitutiuæ
ϑυπληρωτικαὶ completiuæ
Sunt autem εἰδοποιητικαὶ quando
definitio potest cũ sua specie conuerti
et hinc erant dicũt ἀκόλουθον εἶναι λόγον

Quotmodis reprehendi definitiõs.
Duobus modis. pr: quando definitio
non explicat quid sit res sed qua:
lis sit. quando non est substantia:
lis, sed accidentaria definitio, ut
sunt descriptiones, ut lex ẽ mens
animus, consilium ciuitatis. 2:
Obscuræ definitiones. Vt amicitia
ẽ unus animus in duobꝰ corporibꝰ
Idem scantia. Homo est animal
mortale caducum. Alter modꝰ
quando definitio uitiosa ẽ propter
genus orationis.

Quando genus ẽ uitiosum?

1 Quando in eo est superfluitas
2 Quando est obscuritas
3 Quando in eo est homonymia
4 Quando est metaphora
5 Quando est nouitas in uerbis

Superfluũ, ut homo ẽ animal rationale risibile, bipes, mortale hic superfluum est bipes rationale, & mortale. Exemplum obscuri. Amicus est, qui est alter idem. Homonymia. Auarina ẽ radix omnium malorũ. Metaphora, Sapiens ẽ gubernaculũ reip. Nouitas, ut anima est entelechia. Bonæ autem definitionis sunt quatuor conditiones. Ne quid desit. Ne quid supersit. Vt sit aperta & perspicua. Vt explicet quid res sit. Si quid desit, emendat per additionẽ, ut hæc definitio, homo est animal rationale habet ἔλλειψιν defectum, quod si adiungas aliã differentiam ut mortale: tum erit

plena definitio. Superfluitas e-
mendat ἀφαιρέσει ablatione
Nam id quod abundat est auffe-
rendum, vt equus est animal hi-
nibile irrationale. Haec defini-
tio habet πλεονασμὸν abundā-
tiam, aufferenda est ergo diffe-
rentia illa irrationale, erit defi-
nitio iusta
Perspicuitas comparatur rebus et
uerbis. Res debent ee sensibus
infixae, ut facile ab omnibus pos-
sit intelligi. Verba debentee
propria et usitata. Substantia
rei optime ostendi potest generi-
bus et differentijs. Sed haec
quatuor omnia possunt ad unu
caput uerae definitionis referri
uidelicet ut definitio cũ suo defi-
nito sit ἀντίστροφος ☉ ☽ possit co-
uerti, uel ut Arles alibi dicit vt
Definitio et definitum sint ἐνλῶ

συνθέσεως) sint unū compositione seu coniunctione
Hæc nota definitionis, ētia ē nota ueri proprij, sed definitio planior ē altō perfectior ipso ꝓprio
Arles dicit definitionē ēe ἄλογον individuum, ΣΟΙΧΕΙΟΝ hō loci
Cuicunq; conuenit definitio, ei de etiam definitum. Vt Si Soc: ē ait rationale mortale, Ergo est homo
Cuicunq; non conuenit definitio ei dem nec definitū. Vt si auaritia non ē Virtus unicuiq; suū tribuēs
Ergo non est iustitia Vsus huius loci ē duplex, uel dialecticus uel syllogisticus. Dialecticus ē quando de ipsa definitione quaeritur quomodo autem de definitione sit quærendum. pauloantea tradita sunt quinq; capita quærih. n. uel de parte definitionis, uel de tota definitione
Vsus syllogisticus positus ē in argo

-h· Docet quo pacto ā definitione possimus aręta desumere· Aręta: mur autem duobus modis affir: mando et negando Affirm: Vt O: habitus animi nāturæ mode: rationi consentaneus, est· Virtus Temperantia ē habitus animi nā: turæ moderationi consentaneo. Ergo temperantia est Virtus O: Virtus puenans pro ætate est· Virtus· Fortitudo. Machabæi puenarunt ꝑ æquitate Ergo Machabæi fuerunt fortes In quibus ē inclinatio uel actio puenans cum lege Dei, et offen: dens Deum· in his ē peccatum· In infantibus ē inclinatio pue: nans cū lege Dei, et offendes Deū Ergo in infantibus est peccatū Quicunq; firmiter assentiuntur promissionibus Dei· & credut gra: tis sibi remitti peccata, propter

filium Dei. Illi habent fide iustificā:
tem. Patriarchæ firmiter cre:
diderunt promissionibus Dei. et re:
missionem peccatorū speraverunt se
per solū meritum secuturū. Ergo
Patriarchæ habuerunt fidem iusti:
ficantem. — Negando ut
C: Virtus e habitus animi naturæ
moderationi consentaneus.
Ira non e habitus animi naturæ
moderationi consentaneus
Ergo Ira non est Virtus.
N: Vindictæ cupiditas e secundū naturā
Ira est vindictæ cupiditas.
Ergo ira non est secundum naturam.
Omnis seditiosus remp: oppugnat
et magistratibus vim infert
Cicero remp: non oppugnauit, neq;
magistratui vim intulit,
Ergo Cicero non fuit seditiosus.

DE ACCIDENTE
CAPVT· VI·

Iste locus ponit postremo loco ppter naturam, quia continet res fortuitas contingentes q non necessario in subiectis insunt. sed fortuito, tantu accedut adueniunt et hac ratione differt a superioribus locis. Nam subiores loci semper perpetuo et necessario in re insunt ut q̄q semp dicit de specie, et q̄q species necessariam habent coniunctionem, neutrum potest ab altero auelli. Homo et al semp debent coniūgi Sic iustitia & Virtus. Dialectica Ars Cera q̄q & arbor Smaracus & gema Sic ppriū cum specie, hoo et risibilis equꝰ et hinnibilis. Canis et latrabilis. Dialectica et bene disputare Iustitia et vnicuiq; suum tribuere. Sic definitio cū definito necessario & ppetuo cohe ret, quam diu est homo tam diu est animal rationale mortale quadiu e iustitia: tam diu e unicuiq; suu tribue

Sed accidentia modo accedunt modo
decedunt à re ut subiecto nec ideo sunt
necessario cohærere, ut homo & iusti-
tia: sic homo & doctrina, nõ cohæret
Accidens, à græcis dicitur συμβεβηκός à
συμβαίνω contingo accido. Medici vo-
cant σύμπτωμα & κατάστασιν simul cado
Et hic locus copiosissimus est, propter
naturam loci, quæ sub hoc loco com-
phenditur. Natura ἐνδεχομένη
continens, et qa maior ē cōpia con-
tinentiū qua necessariorū: ideo loco
iste plura sub se comprehendit qua
superiores loci. Nam sub eo cōprehē-
duntur decem prædicamenta, tertiū
et quartum genus locorum, imo qd
non est substantia, nec genus, nec species nec
proprium, nec definitio, id dicitur accidens
Est autem Accidens, quod in re quæ-
cunq illa sit inesse potest: et ab eadem de-
cedere, citra subiecti corruptionem
Aristoteles dicit, ὁ ἐνδέχεται ὑπάρχειν,
ὁτῳοῦν ἑνί, καὶ τῷ αὐτῷ, καὶ μὴ ὑπάρ-
χειν

Vt doctrina accidens ē in homine ea etiam potest decedere, aufferri ab homine à subiecto tamē manet in doctrina. Cvasitūdo alicui heni accidens est, tamen si auferatur sōa heni manet. Quotuplex accidens? Duplex aliud separabile aliud inseparabile. separabile dicitur χώρισον à χωρίζω, et ē, quod facile à subiecto potest separari, vt sunt ea quæ antea posita: Pallor ex metu orto facile potest separari à subiecto. Inseparabile ἀχώρισον, quod difficulter, aut nunq̄ separari potest à subiecto citrā eius corruptionem, Vt nigredo in Aethiope, ē accidens, quod non potest citra Aethiopis corruptionem auferri. Albedo in cygno. Nigredo in coruo. Præterea etiā pertinent huc illa accidentia quæ longo usu et habitu sunt cōparata. Vt Eloquentia in Cic: ē accidens, non ē de ēsentia Ciceris

Sed accidens, sed tamen eiusmodi quod à Cicerone difficulter potest auferri. Στοιχεῖα et usus hꝫ loci cognoscunn ex reliquis locis. atq; ideo nulla tra: dunh præcepta huius loci, et id maxi: me propter hanc causam, quia στοιχεῖα sunt regulæ quæ semper ualent Accidentia uero sunt rerũ fortuita: rum, στοιχεῖα sunt necessariarũ et perpetuarum rerum. Sed obseruã: dum est, ne pro accidente aut ꝯ aut proprium in oratione collo: cetur, propterea quod genus et proprium sunt rerum necessaria: rum. Accidentia uero fortuitarũ Et accidentia significant actum ut ridere accidens est, propria ue: ro significant δύναμιν uim ꝙ. facultatem, ut risibile esse.

DE DECEM RERVM SV: MIS GENERIBVS, CVR NVMERATA INTER locos illa sint, et quot sint. Cap. VII.

Dua sunt partes in hoc cap: in prima
ostendit uocabuli κατ' ἀγορίας ratione
et ostendit quot sint prædicamenta
In altera ostendit rationem quare
decem prædic: numerarit inter locos
dialecticos, cum tamen illud ante
eum nullus fecisse uidetur
Artes præd: uocat κατ' ἀγορίας hoc
autem uocabulum desumptum
ab oratoribus, a foro, apud quos
κατ' ἀγορεῖν significat accusare
vt Milo homicida Verres furtis
Roscius occidit patrem, inde κατ'
ἀγορος. dicat accusatorem κατ'
ἀγορία accusatio et κατ' ἀγορεῖν
idem est quod ἀγορεύειν
Apud dialecticos et philosophos
κατ' ἀγορεῖν et κατ' ἀγορεύειν
idem est quod λέγειν καὶ ἀποφ-
ναι dicere uel aliquid de aliquo
affirmare. aut alicui attribuere
et omnia Latino uocabulo dicunt

prædicari sicut apud oratores in
accusatione ego. attribuo
Inde factu Dopiai ꝺ predicamenta
quia prædicant-i. dicunt de re-
bus uel iis attribuunt ut homo
e ꝺba, ibi ꝺba ꝓdicat de homine
Virtus est qualitas qualitas ꝺ de
uirtute. Linea est quantitas quan-
tas prædicatur de linea
Prædicamenta á Gc: uocant summa
rerum genera, ab alijs genera ge-
neralissima Graci interpretes
uocant τὰ κάθ' ὅλων λόγων-i
uniuersalia orationum, τὰ πρώ-
τα τῆς φιλοσοφίας, principia
philosophiæ. Quint: uocat elemẽ-
ta uocabulorum
Quid est prædicamentum?
Est ordo generum et specierum
sub eodem genere generalissimo
comprehensarum qui ostendit q̃
uocabula, quibus attribuenda, et

coniungenda sint in oratione
Differunt autem prædicamenta
á prædicabilibus, quod prædicabi:
lia solum ui sua comprehendunt
latent in ppos: et in oratione nõ
exprimuntur. Sed prædic: nõ solũ
ui sua in ppos: latent, sed etiam
in oratione exprimunt vt si uo:
lo explicare quid sit animal aut
corpus, recte ego dico ee substãa
Linea numerus recte dicunt quã:
titates Virtus fortitudo iustitia
habitus, et sunt qualitates Sed si
dico animal est genus. homo est
species, rationale est differentia
risibile est proprium, isti nõ ex:
plicant recte ipsum uocabulum
et subiectum, quia prædicabilia
solum generali sua natura erãt
in propositionibus continent nomi:
natim uero recte non exprimũt.

ad explicandam uocabuli naturam
grammatici dicunt, uocabula alia
esse primae oppositionis, alia secun:
dae oppositionis, ut amo liber ignis
secundae ut uocabula artificialia A:
mo est uerbum amans e participiu
terra est nomen In scholis hoc
faciunt discrimen practicam: asse:
runt similitudinem, sunt tanqua
imperatores habent sub se duces
milites. l. habent sub se genera et
differentias. Sic etiam quantitas
et qualitas, Quot sunt practicam: s:
Decem, neq plura neq pauciora
Quanq Valla tantu quatuor posuit
Substantia. Quantitas Qualitas
Relatio, Actio Passio Vbi. Quando
Situs, Et Habitus, ὐσία ποσόν
ποιόν, πρός τι. πῦ, πότε κεῖσθαι
ποιεῖν, πάσχειν, ἔχειν
Continent hoc uersiculi illa io pd:
Arbor, sex seruos feruore refrigerat ustos.

Humi cras stabo, nec tunicatus ero, vt
Soc: e in prædic: substantia. Soc: e Jon:
eus trium cubitorũ est in quantit:
Soc: est doctus, phs, iustus, temperans
ad literas aptus ad currendũ in quali:
Soc: e magister, filius, discipulus in relat:
Soc: logh: bibit ædificat, scribit in actio:
Soc: occidit, instituit, nascit, uerberat,
irridet, contemnit, in prædic: passionis
Soc: fuit Athenis in carcere abijt inex:
ilium e hyerosolimis e in pdicam: ui
Soc: floruit tempore Platonis, diuan:
te Christum, Soc: occisus est in hyeme
Soc: mane studuit est in prædic: quæ
Soc: stat sedet iacet prunus supin in sit:
Soc: tunicatus, piliatus, neruatus
nudus, inermis, pilosus in habitu.
Cur autem pdic: inter locos a nostro
autore sint numerata hæc e causa
prima, quia Arlos etiã illorũ men:
tionem fecit in topicis. Altera
causa, quia eius interpres Alex:
der ostendit utiliter & comode p:

dicamenta posse inter locos referri
Tertia causa est. Quia Cu: tempus lo:
cum, dicit esse inter ea, quæ rebus
possunt attribui, sed tempus et loco
sunt in prædicamentis
Vsus prædicamentorũ est triplex.
I. Ostendunt quod sit discrimen
inter sbam et accidentia, omnes n.
res uel sbæ sunt 1. per se subsistunt
uel sunt accidentia 1 inhærent in
substantijs. Alter, ostendit ubi in:
uenienda sint genera in definitio.
nibus. Nam genus cuiuslibet rei
desumendum est ex eiusdem rei p:
dicamento. Tertio conducunt ad
definitiones constituendas, non n.
solum suppeditant genera, sed et
differentias

DE SVBSTAN"
TIA. CAPVT
VIII.

Primũ prædicamentũ est substantia

ea primū locū merito occupat pp
sudam dignitatem atq; præstantiā
Nam cum sint duo genera rerum
in ipsa natura quarū aliæ sicut
substantiæ, aliæ accidentia In his
sbæ primo loco ponuntur propterea
quod per se possunt esse, reliqua
uero, quia per se esse non possunt,
sed ōbus habent substantiarū ope
ideo recte secundo loco ponuntur
post substantias Sba primū locū
occupat, quoniam ē fundamentū
omnium accidentium rerum
Sba a græcis dicit ὑπόστασις
ἢ ὑφίστασθαι subsisto existo unde ita
Sbam græci appellant ousiam
οὐσία. Cic: uocat naturam, rem
alij uocant essentiam. Tempore Ci-
ceronis uocabulum sbæ nondū fuit
receptum in hac significatione, Vocarunt
etiam Latini ens tempore Ciceronis
accipiebant sūbam pro opibus et facul-
tatibus, Quid est substantia?

Nulla ꝑdic: possunt definiri uera de:
finitione quia ꝑdic: non habent su:
bra se alia genera. nam ipsa sunt
suma genera. Requirit aute in om
uera definitione uera, genus quod
latius pateat ipso definito. qđ ieh
ꝑdic: non habent genera latius pa:
tentia, ideo non possunt definiri ꝛo
Utendum est definitione mutuata
Et Sba est id, sine quo cetera q̄ acci:
dere dicuntur non habent locū con:
sistendi, ipsa uero sola potest con:
sistere ⁊ substantia ē quae ꝑ se sub:
sistit, et cui inhærent accidentia
In scholis ita definit Substantia ē
ens quod habet proprium esse et
sustinet accidentia. Alij ita de:
finiunt Sba est accidentiū
subiecto inest, neq; de subiecto p̄st
dicere ut Lignū, corpus, arbor ꝑ
se subsistunt. Græci substaha
uocant ἀυθυπόσαλον ꝑ se subsistente

et accidentia uocant ἑλεπτώσαλα
ἐν ἑλέρῳ ὑφισάμενα in alijs sub-
sistentia, propterea quod accidentia
in ſubijs inhærent, adparent cõspicua
Substantiæ sunt duplices, prima
diuisio est ordinis et quam distributiua
Altera et uera diuisio generis in species
Duplices alias uocat primas πρώτας
alias secundas. δεύτερας
Primæ substantiæ sunt q primũ sub
sensus nostros cadunt et de quibus
cætera omnia dicunt. Dicuntur
autem primæ ſbæ propter præstan-
tiam. Atq ideo Arles uocat eas κο-
ριφαίτατας præstantissimas. Tales
sunt individua. Vt Soc: Arles An-
tonius. Daniel. item Cerberus pe-
gasus Bucephalus, et omnia nom
propria quarumcunq sunt rerum
Item quæ fiunt per pronomen demõ
strativum ut hic homo hic lapis
Hæc pomus hæc arbor hoc lignum,
ita quæ fiunt per periphrasim, vt
Quercus mariana, fagus uirgiliana

Aeraeis uocantur ἄλογα, ἀπὸ καθ' ἕκαστα
singularia Est autem individuum,
corpus quod dirimi distrahiq; in
alias formas non potest ut hic hõo
haec arbor, hic lapis, hoc lignum
non possunt in alias formas seu spe:
cies diuidi, ut illae species seu forme
habent idem nomen et eandẽ natu:
ram cum toto. Etsi-n homo potest
diuidi in caput uentrem, pedes brac:
hia: tamen istae partes non habent
nomen totius non-n caput dr homo.
Individua autem alia sunt nomina
propria quae rebus imponuntur ut
sunt nomina propria Deorũ homi:
num, syderum uentorũ, fluuiorũ
urbium, montium et reliquarũ rẽ:
rum quibus nomina propria aut
singularia imponuntur. Alia
fiunt per pronomen demonstratiuũ
ut hic homo hic lapis hoc lignũ Haec
arbor Quidam homo Alia fiunt
per adiectionem alterius uocabuli
ut Ludouicus aquila Canis Diogenis Egũg

Alexandri, quercus mariana
Secundæ substantiæ sunt, q de primis in oratione dicuntur, vt ẽra et species vt homo est secunda sba ita animál, corpus sba, arbor lapis gemma sunt secundæ sbæ dc de primis. Dicuntur aute secundæ sbæ, quia secundo loco ab hominibus cognoscunt et percipiũt sunt. n. generaliora sicuti prime sbæ sunt rerũ singulariũ, et secundæ sbæ ex primis constituũt quia ex multis individuis constituuntur species, Ex multis speciebus constituitur genus. Oritur autem quæstio, an secundæ sbæ de primis in oratione dicantur. Respondetur semper, et primæ nũq possunt in oratione prædicari de alio sed semper debent subiici subiecti locum tenere. Sed hoc præceptum uerum est, si seruet ordonaturæ in prædicando. Nam duplex

est prædicatio apud Arlem, Una in
καθ' ὑποκείμενον καθὰ ϕύσιν, Altera
καθ' ὑποκείμενον παρὰ τὴν ϕύσιν
καθ' ὑποκείμενον καθὰ τὴν ϕύσιν in scho:
lis dicit naturalis prædicatio et
est, quando latiora dicuntur de an:
cutioribus, ut quando genera &
differentiæ dicuntur de speciebus
species de individuis Accidentia
de suis subiectis Genus de spe-
cie, Vt. Homo est animal Cæras
est arbor, Iustitia est Virtus fe:
bris est morbus Differentia de spe:
cie Vt, Homo est ratione prædituſ
equus est ratione destitutus,
Species de individuis vt Soc: ẽ hõo
Alcibiades ẽ homo, Cerberus ẽ canis
Pegasus est equus Accidentia de
subiectis, Homo ẽ albus doctus
Vestis est nigra Paries est albus
Dicit autem ꝓdicatio naturalis
quia seruat ordinem naturæ,
Ordo autem naturæ est, ut ea, quæ

latius patent attribuanth angustio-
ribus uel ut superiora inferioribus
attribuantur In scholis uocah hæc
prædicatio assentialis ordinata uni-
ca, Quid est prædic: καθ' ὅλου ὑπάρ-
In qua ordo naturæ inuertih hoc
quando angustiora attribuunth ha-
tioribus, Vt quando individua at-
tribuunth speciebus, Vt Quidam ho
est Soc: Quidam equus e bucephal
Quidam canis est cerberus, Quædam
quercus est mariana Item cum
species attribuunth generibus. Vt
Quoddam animal est homo Quæda
uirtus est iustitia Quidam morbo
est febris, Quædam arbor est fag
Quædam auis est Cartuelis Quid
piscis est salmo Lucius Item
Quando subiectum th de accidente
Vt Quoddam doctum est homo, Quo
dam album est lapis Quando
nempe inferiora attribuunth supe-
oribus. Dicih autem hæc prdicati
artificiosa, quod arte dialectici fit,

Dicit etiam καθ' ὁμωνυμίαν per accidens, et imperfecta quia semper est particularis, habét quantitatẽ imminutam, Non possum dicere ois homo est Socrates sed quidam homo est Soc: sic Omnis morbus est febris sed quidam morbus est febris

Quis est usus huius prædicat: ?

Vt sciamus uniuscuiusq; substantię naturam certis limitibus circũscribere. Στοιχεῖα sunt triplicia uel pertinent ad primas uel ad secũdas, uel ad utrasq; ad ómnes substas primarũ sbarum στοιχεῖον est primæ subæ nec dicunt de re aliqua antecedente, nec in eadem insunt quia habent proprium ineſse sed hoc στοιχεῖον intelligendum ẽ de p: dicatione naturali, Soc: prima sba non potest dici de alio, nisi de se ipso et illud improprie, vt Soc: ẽ Soc: In scholis hanc p̃dicatiõnẽ uocant identicam, Si uero p̃dicatio inuer:

tah, tũ possunt primæ sbæ dici de
alia re vt Q: homo ẽ Soc: Q: homo
ẽ Cicero, et prædicatio ẽ contra natũ
Alterũ σοιχεῖον pertinet ad secun-
das substantias, secundæ sbæ dicũh
de primis, sed non in illis insunt
ut homo, animal dicunh de Soc: sed
non insunt. Non autem in illis in-
sunt, quia secundæ sbæ latius pa-
tent, quam primæ. Nulla sba potest
in subiecto inesse, solũ accidentia
insunt in subiecto
Tertium σοιχεῖον pertinet ad omes
sbas ad primas et secundas, sba
possunt recipere contraria diuer-
sis temporibus vt idem Alcibiade
idem Socrates potest esse modo doc-
tus, modo indoctus bonus & malo
tristis lætus, dormiens & uigilans
Eadem aqua modo potest esse calli-
da, modo frigida, Eadem arbor
modo floret modo non floret,
Quartum σοιχεῖον est sbæ non
recipiunt maius & minus, vt hoo

non magis est ſba quam lẽgnum aut
lapis: Hercules non magis fuit
homo quam Paris Elephas nõ ma:
gis est ſba quam musca, Atq; hęc
de prima diuisione quæ ordinis
tantũ fuit distributio, seqr secũda
q genera continet substantiarum
et fit per habitum et priuationẽ
omnis ſba uel ẽ corporea ut incor:
porea. Incorporea est quæ subo:ca:
los non cadit, seq sola mente ꝯpre:
tione intelligitur Et est uel
Infinita ut Deus, ut finita ut angeli
ut Gabriel, Raphael Umbræ Lares
penates. Corporeã est q subsen:
sus cadit, et alia est simplex alia
composita Simplex est q non cõstat
uel composita est ex elementis ut
cœlum, orbes cœlestes item stellæ
& syderа, item quatuor elementa
ignis aer, aqua, terra
Composita est, quæ constat ex elemẽ:

tis, ꝙcih ab alijs concreta ut mixta. Et hæc est uel.
Absoluta et ꝑfecta uel inabsoluta et imperfecta. Sub imperfecta cõprehendunh omnia ea, q̃ a phrsijs ꝙcunh meteora tonitruã grandines, fluuia, niẋ uenti, fulmina metalla, arẽta auruũ, plumbum sal, et imperfecta ẽ quæ non ex quatuor elementis sunt conflata
Absoluta ẽ ut animata uel inanimata
Animata ꝙ in qua uim crescendi habet ex se ipsa. Et est uel sentiens, uel non sentiens.
Sentiens quod sensu præditũ est ut animal Quod uel ẽ rationale uel irrationale Rationale ut hoo, irrationale ut bestia, brutum Quarũ alia ẽ terrestris ut equus, Leo ursus Asinus Vel est Aquatilis, ut sunt pisces, Carpo

delphin, item amphibiota ut Rana
Vel uolatiles, ut aues aquila, Asser,
Insecta, musca Vel est.
reptilis, ut Vermes, bibera anguis,
serpens. Non sentiens ut
Arbores, herba radices flores,
fluctus fruménta fructus
Hæ sunt secundæ sbæ, & sidicu
homo ut soc: descendo ad primas
Inanimata sba est q aliundequini
crescenti habet, ut lapides metal:
læ, gemmæ montes, urbes uel
quæ sbæ animo carent,

QVANTITAS
CAP. IX.

Quod ad ordinem attinet secun:
dum locũ occupat Quantitas
quia maxime e coniuncta sbæ
Nulla-n. sba corporea sine quan:
titate considerari potest, et tali

post substantiam occurrit quantitas
Peractis autem hoc pdicm̃ de nobis
uel nobis ns. i. quantum, et quan-
titas, pp duo genera uocabulorũ
q in hoc pdicamento sunt. s. con-
creta et abstracta. Concreta sunt
q cum ipsis rebus sunt orta et con-
siderantur ut longũ, latũ, multũ
parum magnum, & paruum.
Abstracta sunt quæ p se considerãt
ut longitudo, latitudo altitudo,
multitudo. Quid ẽ quantitas?
Est id cuius consideratione parti-
tio existere et aliquid æquale aut
inæquale dici potest. Nam sólis
quantitatis ratione aliqua res p-
test diuidi aut partiri ut lignũ
possum partiri in multas partes
frusta non est sba, sed quatenus ẽ
quantum. Lapis potest diuidi in
partes. Sólis n. quantitatis con-
sideratione aliquid potest æquale
aut inæquale dici. Diuisio.

Habemus duas diuisiones p̄ducentis huius. Prima est. Omnis quantitas uel est continuata, uel discreta. Continuata συνεχής est, q̄ cohærentes, et quasi cognatas partes habet. cuius partes copulantur per unum aliquem terminum communem quibus partes omnino cohærent, dicitur συνεχής a συνέχω contineo, habet. eius partes omnes συνεχόμενον continuationem, ut sunt omnes partes lineæ, quæ cohærent, et ipsam lineam efficiunt. Nam linea incipit a puncto, et continuatione puncti desinit in eodem puncto. Huius species sunt quinq; Linea superficies. Corpus, locus. tempus. Linea dicitur γραμμή, est longitudo sine latitudine et profunditate uel est quantitas longa latitudinis et profunditatis expers. Huc referuntur pes, passus, stadium, miliare, et similia.

Superficies ẽt Quãvia est longitudo
et latitudo sine ꝓfunditate, Vel est
quantitas continuata longa et la-
ta, profunditatis expers. Latini
uocant extremitatem et planitiem
rei ut ager, Aria, Campus, Iugerũ
Et similia
Corpus seu cor est longitudo et la-
titudo cum profunditate, uel est
quantitas continuata longum, la-
tum et profundum, vt Columna
Sed notandũ in hac continua quã-
titate, considerari magnitudines
rerum, Nam omnis magnitudo
habet tres dimensiones, longitu-
dinem, latitudinem, et ꝓfundi-
tatem. Nam in scholis quantita-
tem continuatam ita definiunt
Quantitas continuata est in quã
quæritur quanta res sit
Locus Võl ⊙ est quantitas contin-
uata quæ continet rem, uel ẽ quã-
titas continuata longe & late res cõtin-

Sed locus ad hoc ꝑdic: referh qua:
tenus scat locorũ interuallũm vt
quam procul ꝺistat Basilea ab Argẽ:
tina, An luna uicinior sit cæteris,
quantum luna ꝺistat a terra
Ad ꝑdicamentum uero ὸ π ἑ lo:
cus refertur, quatenus quærimꝰ
ubi fuerit, aut esse aliquiꝺ ꝺicatur
vt Clodium occisum ꝺoo in via appia
Artem ꝺisputare in Lyceo itemsi
qrih an omia scelera impũnita sint
Romæ quando scat ad ea in loco
Tempus χρόνος est mensura mo:
tus secundum prius et posterius
tempus n. præsens inquit Arlesio:
nectitur cum præterito et futuro
Tempus etiam ita ꝺefinih tempꝰ
e ἀ solis cæliq uertigine ꝺeductũ
spatium, quo omnes rerũ uicissi:
tudines ꝺimetimur Tempꝰ aute
pertinet ad hoc prædicamentum
quatenus scat spatium temporis

et interuallum, vt duas horas the-
rei fuimus. Annũ audiuisti Crass-
pum. Ad ꝑtm uero cõnoscẽdũ re-
tur, quatenus scat speciem vt stile
occidit Clodium, hora dei un ꝑfec
Commissum est prælium noctu intem
pesta. Hæ sunt illæ quinq; spe-
cies, et dicuntur continuate quia
earum partes cohærent, et copula-
tæ sunt cõmuni aliquo termino
vt linea cohæret cũm ipso punct
à quo incipit, et in quo desinit
Superficiei partes cohærent ꝑ lin
Corporis partes cohæret ꝑ superficiem
Partes loci cohærent per superfic
et propterea quidam dialectici
locum omiserunt & comprehẽde-
runt sub superficie
Partes temporis cohærent per mo-
mentum. Sed notandũ in hoc
ꝑdicamento considerari rerũ mag-
nitudines solũ intellectu et im-
ginatione more mathematicorũ

citra materiam. Nam ipsa corpo:
ra in quibus hæ quantitates ap:
parent, sunt in ßa, ut corßus mē:
sæ aut lapidis, aut æri est in ßa
sed longitudo mensæ, lapidis et
æri, item latitudo et ßfundidas
sunt huius prædicamenti

Quid ē quantitas disterminata?
Διῖιη τὸ διωρισμένη ἀ διωρίζω
separo, disterno in scholis uocant
concreta disiuncta. Et est, q̄ non co:
hærentes, sed interpunctas hī par:
tes -ſ- cuius partes non cohærent
sunt separatæ, et non copulantur
communi aliquo termino, Cuius
sunt duæ species. Numerus & ora:
tio. Numerus est multitudo col:
lecta ex unitatibus
Oratio est quantitas discreta cōstans
ex dictionibus syllabis et literis
Oratio autem refertur ad quantita:
tem ut Arles dicit, ὅτι πολλαχῶς
σύλλαβῆ βραχεῖ καὶ μακρᾷ

eam dimerimur, syllabis longis et
breuibus. Ad numerū autem refe-
runtur etiam res, quæ numerari
ponderari, aut mensurari possūt
ut Talentum, æs Tecmina modij

Quæ est altera diuisio?
Omnis quantitas ut inquit Arles
uel habet Thebir i. communeq̄
dam quasi punctum, ex quo co-
hæreat i. certum situm: vt linea
superficies corpus et locus Inhi
enim omnibus certū situm partī
um possumus ostendere ex quibus
cohærent Nam linea punctum
habet, ad quod respicit et ex quo
cohæret, Superficies habet lineas
Corpus habet superficies
Vel non habent Thebir nullū cer-
tum situm partium. vt Numē
rus, Oratio, et tempus
Hæc diuisio eadem est cū superiori
Nam continuū esse et Thebir haben
hoc in loco eiusdem sunt scationis

Est autem tēbis commune punctum
ex quo ipsum quantū cohæret et
ad quod ipsū quantū respicit.
Quærih autem iam An maenus
longus, paruus, nomina ſgcreta
ad hoc ꝑdū: sint referenta. Res:
pondet proprie non ee quantitatis
sed relationis. Nam maenus ꝺn
ratione parui, quo aliquis ē minor,
et paruus ē, quo aliquis est maior
Longus, quo aliquis est breuior, et
Brevis quo aliquis ē longior
Quarih iam, an maenus longq,
paruus nomina decreta ad hoc
ꝑdū: referenta sint. Vt dictum
est, seq tamen in hoc loco animad:
uertuntur:) simul occurrunt
Quod est sol Xeiov hg loci?
Proprium est quantitatis ut secun: I
dum eam, aliquid æquale autin:
æquale in comparando dicatur
καθ' ἑν ποιοῦντες λεγόμενα

II Quantitates non recipiunt magis & ming sed maig et
III Quantitatum nulla ꝑr se ā efficacia, effectio minus

Pertinent autem ad hoc ꝓpositum quæ
uel magnitudinem uel mensurã
uel numerũ, uel tẽpus, uel locũ
significant. Quæ autem signi-
ficant magnitudinem sunt triplicia ut
signant longitudinem et ea ꝓtinent
ad lineam, ut Vlna, stadium, milia
Cubitus, gressus, passus, Vel
signant latitudinem et ea pertinent
ad superficiem, ut ager, ꝓtactum,
campus, Area, & quæcunq; per lon-
gitudinem et latum metiuntur
Vel signant altitudinem seu ꝓfun-
ditatem, et ea pertinent ad cor-
pus ut cubus, vitta, tera, priamis,
thessara, et omnia quæ in longi-
tudinem latum et crassum, uel ꝓfunditatem
tiuntur.
Mensuræ ut sunt mensuræ liquo-
rum, Aridarũ, Vrna, sciatus, am-
phora, hemita, Aridarũ ut
sextarius, modius, mequinius,
Numerũ ꝫ ut sunt noa ponderũ
Vntia, trachma, Talentum,

Ñamismatum, vt obulus, nummus, denarius, Coronatus. Bátius Solidꝰ As, florenus, Item uocabulá nuerorum, apud arithmeticos, duo, tria quatuor, decem, uiginti, céntum. Tempus: ut annus mensis hebdomeda, dies, hora, biennium trienium, lustrum, seculum. seculum locus: ut omnia ea q̃ continentur vt locus scholæ cubiculi, hypocausti Ciuitatis, templi Curiæ, item, quæcunq; et quicquid magnum et multum dicit quacunq; ratione pertinet ad hoc prædicamentum.

Quis est usus huius loci?

Comunis omniũ p̃dicamentorum sed notandum, Vocabula concreta ut magnus, paruus, modicus multus, longus, breuis, et similia ueuera pertinere ad p̃dicamentum relationis, sed oriri ex hoc p̃dicamento

QVALITAS. CAP. X.

Tertiũ prædicamentũ est qualitas

Aristoteles tertiũ locũ tribuit Relatiuis
ppea quod ex quantitate, ut paulo
antea dictum, oriantur. Noster
autor tribuit tertiũ locũ qualitati
pp triplicem rerũ naturam, Omnes
res uel per se sunt καθ' αὑτὸ ut ba
Vel insunt in substantijs ἐν ἄλλοις
ut Quantitas et qualitas. Vel circũ
stant sbas περὶ ἄλλο ἐστι ut reli
reliqua ppdicamenta sunt nihil
aliud quã circumstantiæ rerum
Quia ẽo Quantitas et Qualitas
sub eodem genere comphendunt
h. sub ijs, q̃ in substantijs insunt
Ideo noster autor statim post quan
titatem, qualitatem posuit. Nã
in docendo ea, quæ sunt unig̃ris
etiam sunt coniungenda
Inscribitur hoc ppdicamentũ du
plici uocabulo ποιὸν et ποιότης
quale & qualitas pp duo era uo
cabulorũ concreta. ut docto sapiens
albus tribendo iustus iustitia &c.
stracta, albedo, doctrina, iustitia &c.

Qualitas est, qua in re inest, et qualis ipsa sit cõmonstrat. Arles ita definit Qualitas e, secundũ quã quales esse dicimur, ut propter musicam aliqs dr musicus. pp timorẽ timidq pp iustitiam iũstus pp albedinẽ albq pp tempantia temperans. & similia In scholis ita definiunt, Qualitas e forma, per quam sba est efficax. seq est physica definitio

Quot sunt species qualitatis?

Quatuor, ἕξις et διάθεσις habitq et affectio
Φυσικὴ δύναμις καὶ ἀδυναμία
Naturalis potentia et impotentia
παθητικὴ ποιότης καὶ πάθος.
Passibilis qualitas et passio
σχῆμα καὶ μορφὴ figura & forma.

Habitus ost constantior et perfectior animi aut corporis absolutio. est eiusmodi qualitas, qua uel in anio uel in corpore ita est stabilita, vt difficulter possit abrepa, in qua inest, auelli. Quotuplices sunt habitus? Duplices uel animi uel corporis) uel.

consistunt in corpore uel in animo
Ista diuisio sumpta est, ex hominis
natura, Habitus animi sūt duplices, uel sunt in intellectu, uel in Voluntate, dicunt habitus intellectuales et uoluntarij προαιρετικοὶ et ἀδιάθετοι et πρακτικοὶ.
In intellectu ut sapientia scientia artes, et disciplinæ, cōmotiones animi, Virtutes, et uitia itemto. ta philosophia huc pertinet quicquid in philosophia continetur
Voluntarij sunt duplices uel boni uel mali: boni ut Virtutes quarū quatuor sunt præcipua iustitia temperantia, prudentia, fortitudo, et aliæ uirtutes ut modestia, Veritas, dilectio timor Dei pietas, Religio, liberalitas, patientia, Clementia. Mali. Ut sunt uitia, superbia auaritia audacia luxuria iracundia ambitio, intemperantia et reliquaviti
Habitus corporis sunt, qui in

corpore consistunt ut sanitas pfecta,
morbus inueteratus ἕξις τοῦ κακοῦ robur
robur corporis, Velocitas agilitas
apta currendi, saltandi, discadiandi,
natandi, equitandi, aut cursus ma-
nuarius, apta laborum, textorum
Διάθεσις in scholis dicit dispositio
quod uocabulum in hac re non usq;
adeo proprie accipitur, propterea
quod dispositio ordinem sect. Διά-
θεσις uero est uocabulum naturae
igitur affectio latine potest dici
quam ex ea addicimur aliquo mo-
do affecti. Et Διάθεσις e animi
et corporis ad rem aliquam comu-
tatio q. d. e qualitas q in animo uel
in corpore iam primu inchoata est
et imperfecta, ac propterea facile po-
test rursus auelli ab eo subiecto in
quo inest. Vel Uno uerbo Affectio
est inchoatus et imperfecto habitus
Affectio autem duplex est, ut animi
uel corporis affectiones eandem

habent diuisionem, quam ipsi ha
bitus affectiones animi vt Artes
et disciplinæ primũ inchoatæ no
dum perfectæ, uirtutes nondũ pfec
Corporis ut sanitas imperfecta, mor
bus recens et non diuturnus, mo
dica exercitatio saltandi, natand
diglatiandi, equitandi. In sum
Imperfecti habitus sunt affectione
Sed notandũ habitus et affectiõe
esse solum verum animatarum
et præcipue hominũ, quia exerci
tatione comparantur. Habitus
comparantur exercitatione et lon
go usu, non sunt inan nobis habi
Differunt autem habitus et affec
duobus modis, tempore & pfectio
Tempore quia habitus sunt diutu
ni temporis. ⁊ diutius fuerunt
subiecto. Affectiones uero sunt
recentes, et primũ inchoatæ
Perfectione, quia habitus perfecti
sunt et constantes. Affectiones sũt

imperfectæ, et inconstantes propterea
Aristo dicit habitus esse πολυχρονίους diuturni temporis, et δυσκινήτους difficulter mobiles, quia non possunt facile aufferri, mutari à re in qua insunt: Affectiones uero εὐκινήτους facile mobiles, et εὐμεταβλήτους facile mutabiles et ὀλιγοχρονίους pauci et exigui temporis, quia non diu fuerunt in subiecto, et propterea facile possunt ab eo demauferri, aut mutari, vt Eloquentia in Cic: adolescente, facile poterit aufferri sed eadem eloquentia à Ciceroneiam sene non facile poterit aufferri
Secundum eos qualitatis ἕξις καὶ δύναμις καὶ ἀδυναμία naturalis potentia et impotentia
ἕξις καὶ δύναμις est natura ad rem aliquam non præsentem propensio
2. ἕξις qualitas qua res aliqua naturaliter aptà est ad ad agendum
In scholis dicunt, est inclinatio, ἕξις

sio, et aptitudo ad aliquid agendū
ut in homine naturalis & ulset po
tentia, facultas et aptitudo discen
di literas, loquendi, videndi, num
randi. In equo naturalis & aptitu
do, ad currendū, ad portandum
Adunamia est naturæ alienatio
a re aliqua, & qualitas qua res
aliqua ineptam & ad ad agendū
aut consequendum, ut in equo &
naturalis impotentia, ul ut dicu
inhabilitas; discendi literas
Adunamia quo scat, ut scat idem
quod τὸ ἀδύνατον impossibilitatē
ut in equo & impossibilitas discen
literas, uel scat idem quod τὸ
χαλεπὸν difficultatem ut in
homine stupido est naturalis im
potentia aut difficultas discendi
artes.
Cohixa autem dūa
mis et ἀδυναμία uel sunt rerū
animatarū, uel inanimatarum

Animatarũ, ut facultas uidendi, sentiendi, audiendi, appetendi, mouendi, intelligendi, In piscibus e naturalis uis diuendi sub aqua, in auibꝰ naturalis est uis uolandi sic in partibus corporis, Cerebri naturalis uis est gignendi spiritus, in neruis est uis sentiendi. Inanimatarum ut in magnete naturalis uis e attrahendi ferrũ, in niue uis e refrigerãdi, et huc ptinent omnes uires herbarũ, aromatũ, etiã est uel rerũ animatarũ, uel inanimatarum, animat: ut In homine naturalis impotẽtia est uolandi, uiuendi sub aquis In equo naturalis impotentia discendi literas, Inanimatarũ ut In lapide naturalis impotentia est, ut facile possit confringi, In olea naturalis impotentia e ut possit inseri in quercũ, In niue naturalis impotentia est caloris,

Habitus et affectiones differunt ai
hac specie duobus modis I. Quia
habitus et affectiones solũ sunt
rerum animatarum. Hæc uero
non solũ animatarũ sed et inanim
II Habitus et affectiones cõside-
rant ἐν ἐνεργείᾳ in actu, Hæc
uero species solum consideratur
δυνάμει facultate

Quomodo differunt illa quat.
Habitus diu fuit in actu.
Affectio recens peruenit in actũ
Qubixũ δυνάμει nondũ peruenit
in actum, sed potest peruenire
δυνάμει uel nunq potest in actum peruenire uel difficulter
Ex his quatuor Qubixũ δυνάμει
deberet primo loco poni, post illũ
habitus: tertio affectio, tanq fi-
nis ut Cic: infans naturalem ha-
bet impotentiam ad eloquentiã
idem Cic: quindecim annorum,
cũ disceret præcepta affectionem

habuit ad eloquentiam, idem Cic:
senex consecutus est habitū elogn:
tiæ, asinus uero nunq; potest puer:
nire ad illum habitum, homo pu:
blicus difficulter potest.

Tertia species ἐν παθητικῇ ποιότης
καὶ πάθος passibilis qualitas et passio
et ea qualitas, q̄ uel ipsa afficit sen:
sus animumq; animantium, uel ab
effectu est orta. Sed notandū τὸ
παθητικὸν non accipi passiue in hoc
loco sed actiuè, significatiq; quod
afficit animum, aut sensus, quod
facit passionem, et alibi uocant qua:
litatem afficientem.

Quotuplex ἡ παθητικὴ ποιότης?

Duplex uel afficit animū uel sensq.
d. uel est corporis uel est animi.

Animu afficiunt læta, tristia hones:
ta, turpia, uera falsa, probabilia
necessaria, ut læta oratio afficit
tuum animum, tristis uero tuum
animum facit tristem.

Sensus afficiunt sensuū obiecta,

Sunt autem quinq; sensus, Visus, olfactus, auditus, Gustus, tactus,
obiecta uisus sunt colores, q̃ cerni tangiq; possunt, ut color albus,
niger, Ceruleus cinericeus
Subiectum auditus sunt soni, ut uox humana, mugitus bouis latratus canis, fragor strepitus,
creatus, Clamor, ululatus murmur, Obiectum olfactus sunt
odores odor suauis fragrans,
~~fœditus~~, grauiolens
Obiectum gustus sunt sapores
sapor dulcis amarus, aterbus,
salsus, austerus, acitus,
Obiectum tactus sunt qualitates
quæ dicunt tactiles, ut caliditas
frigiditas humiditas, Siccitas
huc pertinent qualitates secũda
ut densum, rarũ, graue, leue,
altera species est earũ rerum et
qualitatum quæ ab effectu sũt orti
et sunt duplices, uel sũt in anim

uel in corpore, in animo, ut insania
ex tristitia, spes ex fiducia, In
corpore ut pallor ex longo morbo
rigredo ex adustione solis, albe-
do ex frigore, cicatrix ex uulnere

Quid est πάθος

Est subitus animi aut corporis mo-
tus, animi ut subitanea lætitia
spes, tristitia metus Corporis ut
pallor ex metu, rubedo ex uere-
cundia, horror ex timore, calor
ex ira, sed nos intelligimus tantũ
subitaneos et repentinos motus, q
cito fiunt, et cito pereunt Nam si
sunt diuturni, non pertinent ad
πάθος, sed sunt passibilis quali-
tatis, ut subitanea lætitia aut tris-
titia sunt πάθοι, sed longa tristi-
tia, longa lætitia sunt παθήματα
ποιότητες. Vocant à Latinis, per-
turbationes ægritudines
Differunt autem παθήματα ποιότης
καὶ πάθος, quemadmodum habitus

et affectio. Nam παθητικὴ ποιότης
diuturnior est et permanens, etab
ea dicimur quales, ut pp pallorem
ex longo morbo contracto dicimur
palliδi, pp nigredinem nigri, pp
frequentes metus, meticulosi pp
perpetuam tristitiam, tristes, pp
frequentem iram, iracundi
πάθος uero est solũ subitaneus
motus neq; permanens aut diu-
turnus, & pp talem motũ et per-
turbationem, non dicimur proprie
quales, ut pp subitum pallorem
qui ex metu orit non dicimur
palliδi, pp subitaneã irã iracũδi
Et propterea hi motus ppriepti-
nent ad ppdicamentũ passionis
ponunt tamen hic quia ex hisce
iteratis moribus potest fieri
παθητικὴ ποιότης

Quid est σχῆμα καὶ μορφὴ
Figura est linearis expressio, que
uel termino uel terminis gelugih

tero, ut Circulus figura circuli teris
ut reliquæ figúræ triangulí qua:
drati semicirculi, cubi et cęterę
fig: mathematicorum. Hucpti:
nent omnes fig: mathematicorũ
et aliarũ etiã rerũ inanimatarũ
animo simulachra comphenđi
forma est concinna, et elegans
partium inter se compositiõ, et
est duplex uel naturalis uel ar:
tificiosa. Naturalis rursus du:
plex ut est rerũ animatarũ alia ani
matarum, animat: ut forma hõis
leonis, equi, et omniũ animaliũ
formæ. Inanimat: ut forma cęli
stellarum, syderũ elementorum
herbarũ arborũ frúctuũ lapidum
et aliarúm rerũ q anima carent
Artificiosa ẽ qúæ arte & industria ho:
minũ rebus affingih, apponih, ut
formá ædificij, cathedræ libri cladij
forma alcuius urbis Curiæ, uaęi forma

suppellectiliũ forma instruentorũ securis, armárum forma. Differunt figura et forma. I. figura est solũ earũ rerũ, q animo et mente cõphendunt q a graecis dr vocãt forma uero e rerũ, q sub sensum cadunt et dicunt ἀιδη loci II figura est solũ rerum animatarũ forma nõ solũ aũatarũ sed, et inanimatarum. Propter formam dicunt formosi. Propter figuram dicunt figurati.

Quod est σχεσις loci?

Secundũ qualitatẽ quales cẽ dicimur ut secundũ qualitatẽ q dr simile aut dissimile: ita secundũ quantitatem aliquid dicitur æquale, aut inæquale, propter prudentiam prudentes, propter musicam, musici.

Vsus huius loci quis est?

Vsus communis est omniũ prædicamentorum, suppeditat enim genera et differentias.

DE RELATIVIS QVÆ VOCANTVR TÀ ΠΡΌΣ TI ; CAPVT XI ;

Cta septem prædicamenta q̃ sequũtur sunt earũ rerũ, q̃ circumstant alias quæ uocant περὶ ἄλλο ἐστι q̃ aliũ: ad quæ accedunt ipsis substantijs

× his septem recte primũ locũ occupat Relatio quoniam reliqua sex dic: commode possunt sub relatiuis comprehendi. Nam in illis sex est nullus quidem respectus ut in loco tempore situ habitu e mutuo respectu. commode autem omnia post superiora prædic: quia relatiua sunt habẽt fundamentum in illis tribus prædic: et oriunt relatiua ex tribus præsentibus, ut pater et filius ex substantia, multum parum ex quantitate, doctus indoctus ex qualitate

Relatiua uocantur τὰ πρός τι ad aliquid dicunt etiã relata. item Relationes item ad aliquid affecta. Cui: uocat comparata, quia posita sunt in comparatione

vt si uolumus discrimen ostendere
inter Soc: et Platonem: id facimus
comparatione. Socratem sui se pcep:
torem, Platonem uero discipulum
Sunt autem Relatiua q simul pci:
piunh & sese mutuo exponunt vt
non possumus patrem nominare
quin statim intelligamus filium,
et non possumus scire quid sit pa:
ter, nisi sciamus quid sit filius
Sic dominus et seruus. pceptor dis:
pulus, Quot sunt partes in Relat:
Duæ τὸ πρός τι & τὸ ἀντιστρέφων
Relatiuū et correlatiuum
τὸ πρός τι ē illud quod ad ex:pli
candum est propositum uel de quo
ē quæstio, ut si quæro quid sit pa:
ter, aut filius præceptor discipu:
dominus aut seruus In definitio
ne τὸ ὁριζόμενον definitū, in qsti
one dicit subiectum.
τὸ ἀντιστρέφων est illud quod ad ex:
plicandū relatiuum affertur ut
pater est, qui habet filium, Do:

minus est, qui habet seruum, præceptore, qui habet discipulũ
In his relationibus, pater, dominꝰ præceptor sunt relatiua, filius uero seruus discipulus sunt correlatiua quia ad inuicem ad explicandum relatiuum. Nam filius explicat quis sit pater seruus quis dominus discipulus explicat quis sit præceptor ἀνθρέσσον ἐστὶ duplex uel est ὀνομαζόμενον uocabulo certo expressum, Vel est ἀνώνυμον nomen certo uocabulo expressum, scatum ὀνομαζόμενον est quod uocabulo certo est expressum. Ἀνώνυμον quod caret certo uocabulo et nomine vt gloria scientia gubernaculum.

Quæ causa quod quædam relatiua sunt ἀνώνυμα?
Quia plures sunt res quã uerũ uocabula. In scholis hanc faciunt diuisionem relatiua quædam sunt secundũ ee quædam sunt secundum dici sed omittamus hanc diuisionem, quia

non sunt huius loci. Explicantur autem Relatiua duobus modis uel κατ' ὁμωνυμίαν, uel κατ' ἑτερωνυμίαν, Explicatio κατ' ὁμωνυμίαν est, quando per idem nomen fit explicatio, Vt amicus est amico amicus simile est simili simile frater est fratri fratri, comilitio est comilitonis comilitio Sororē sororis soror, Socius ē socij socius. Explicatio κατ' ἑτερωνυμίαν quando per diuersū nomen fit explicatio, ut pator est filij pator, Rex est subditorum Rex.

Huius explicationis sunt septem modi. Primus modus est, qui fit per comparationem. quando altera pars in relatione significat excellentiam, et altera defectum. 1. quando altera pars alterā superat ratione quantitatis vt, multum parum maiꝰ minus ꝯ κατὰ multū est quod superat parum, et parū est quod superatur a multo. Altum

est, quod superat humile & humile
quod superatur ab alto
Secundus modus est, quando altera
pars in relatione imperat, altera
obedit, ut Rex et populus qui re-
gitur, Discipulus est qui est sub dis-
ciplina magistri. Dux qui man-
data dat militi, Miles qui obte-
perat duci, ita Dominus et seruus
Tertius modus est cum altera pars
iudicat, altera iudicatur, ut sen-
sus et id quod sentitur sensus iudi-
cat de re, quae sentitur et res q sen-
titur a sensu iudicat. Visus iu-
dicat de colore, Color iudicatur a
visu, Gustus iudicat de sapore, sa-
por iudicatur a gustu.
Quartus modus e qui positus e in cō-
secutione, uel in quo altera pars al-
terius est particeps ut sciens scien-
tiae est particeps; Artifex e, qui par-
ticeps est alq artis, Musicus est,
qui tenet musicam
Quintus modus est, in quo altera pars

ē causa efficiens, altera effectus ut
pater ē cā efficiens filij, et filiusē
patris effectum, ars est q̄ facit ar-
tificem. musicus musicum.
Sextus modus ē In quo altera par
agit, altera patitur, ut uerberās
agit, q̄ vapulans patitur, Arans ē
rē, qui arat id, quod aratur Arās
et aratur sunt relatiua, Scindēs
est is, qui scindit, id, quod scindit
Scindens et scissum sunt relatiua
Scribens agit, et id quod scribitur
patitur ut scriptor ē scripti scrib
Victor est uicti uictus, et uictus
est a victore uictus
Septimus modus ē, qui habet com-
parationem locorum uel in quo
utraq; pars loco discriminatur,
ut sinistrum est, quod dextro, op-
ponit, et sursū, quod non uergit
deorsum, ita supra et infra, su-
peri dicti sunt respectu inferorū,
infera, respectu superorum
Atq; hæ definitiones sut imperfectæ

ropterea dialectici perfectionem in:
uenerunt q̃ absoluit̃ initio et fine
seu ut in scholis dicunt fundame:
to quasi genere et termino quasi
differentijs, et proprietatibus. Na
quod in uera definitione genus
definimus seu uocamus id in re:
latiuorum explicatione fundame:
tum uocat, ut pater est homo et
quod supra uocauimus differen:
tias et proprietates hic terminum
nominamus, pater ē homo habēs
filium. Dominus ē homo hns seruū
Fundamentum est id a quo orit
relatio, est ueluti genus in definit:
Terminus est id in quo desinit re:
latio, e ueluti differentia aut ppri:
ū in definitione, ut pater ē relati:
uū, si uolo definire, oportet illa
duo, fundamentū et terminum
notare, fundamentum huius est
persona, pater est persona, Termi:
nus est filius. Dico ergo pater est
persona, quae habet filium Rex

persona quæ imperat subditis.
Sed fundamentum illud inuenit et desumit, uel ex subau ex quantitate uel ex qualitate
Ea q ex ibus sumunt hi psonã pro fundamento, ut pator, filiq. domq seruus, dux miles, maritus uxor
Quæ ex quantitate sumunt fundamentũ habent magnitudinẽ et multitudinem, ut multũ, parum, magnum, paruum, dupl̃ dimidium, æquale inæquale
Quæ ex qualitate sumunt fundamentum habent uirtutem et uitium, animũ intellectum & corpus, ut gloria, dedecus, Virtq et uitium, sanum corpus et ægrum. Breuiter fundamentũ eruendum est ex eo prædicato unde orta est relatio, ut patrẽ in pred: sbæ, eo in eodem pdic: inueniendũ ẽ fundamentum, id est persona. Terminus
Unde sumit?

Ex cōmuni cumulo differentiarū
i. reperiunh in septem illis modis
quib definiunh κὰθ' ἑλεροουμίαν
Sed notandum est, ēe quæda relati:
ua, q̄ habent contraria, ut mors et
uita, Sanitas et morbus, Gloria et
dedecus. Sed definiunh per contra:
rios terminos i. per uerba contraria
ut Virtutis præmium ē gloria
Dedecus est uitij pœna, Vita ēanj
et corporis consociatio. Mors est
dissoluno animi et corporis, Sa:
nitas ē quatuor humorū bona cō:
temperatio ex qua nascitur pfec:
ta corporis totius operatio, Mor:
bus ō malus quatuor humorum
mala contemperatio, ex qua nas:
cih imperfecta totius corporis ope:
ratio. Cur hęc ratio definiendi tradita?
Quia in hoc pdicato non continoh
certus ordo generū et differenti:
arum, sicuh in superioribus pdicis
ideo tradenda etiam fuit ratio,

quomodo uocabula hꝫ prædicati
sunt explicanda et definienda
Eiusmodi relatiuorũ definitio ab
Arte uocat ἀνθυποφορὰ conuersio
ἀποδόσεως reddito, ἀνάκαμψις
reflexio, Sed fit interdum, ut
definiri per correlatiua non pos-
sint, quod cum fit, fingenda
sunt uerba, sicut inqt Arles
ἐνίοτε καὶ ὀνομαλογεῖν
ἴσως ἀναγκαῖον, ἐὰν μὴ κα-
μερον ἓν ὄνομα πρὸς ὃ οἰ-
κείως ἀν ἀποδοθείη ut interpo-
nuanda sunt uerba si nõ ex-
pressum sit uerbum, cum quo
proprie possit conuerti, Vt
πιλάλεον ἐσι πιλαλεοῦ ἀπι-
λαλεον, Quotmodis explicãt relat
Duobus modis uel ijsdem casibus
uel diuersis casibus ijsdem Vt
Pater est filij pater, filius pa-
tris filius sit per genitiuum,

Dominus est dominus serui, seruus
est domini seruus, In datiuo ut
simile est simili simile, In ablat:
maius est maiore maius, minus
est maiore minus, Diuersis. ut
Verberans uapulantem uerberat,
Vapulans a uerberante uapulatur
Sensus e eius, quod sentit sensus
et id quod sentitur sensu sentit
Quod est στοιχεῖον huius loci?
στοιχεῖον est πάντα τὰ πρός τι πρός
ἄντιστρέφοντα λέγεται nomine
relatiuum In respectu correlati-
ui, ut pater dicit respectu filij,
dominus respectu serui
Ista communis e omniū prædicatorū
Tres autem ponunt definitiones
apud Artem, et eius interpretes
prima est ipsius Artis. Nempe
εἰ τὰ πρός τι οἷς τὸ εἶναι ταὐτὸν
εἰ δὲ πρός τι πῶς ἔχειν, Hoc e
Relatiua sunt quorum uis atq;
natura nihil aliud est, quam unio

erga alterum affectio aliqua vt
pater et filius. Eius modi affectio
ē ut neutrum sine altero possit
hoc nomine appellari. non. n. po-
test dici pater, si non habeat filiū
Preterea cum dicit ὅτε τὸ εἶναι
intelligit φρόνιν et νόειν
Altera definitio ē interpretū πρός τι
πρός τι ἐστιν ὧν ἡ οὐσία ἐστὶν
ἐν τῷ πρὸς ἕτερον ἀναστρέφειν
τινα χρόνιν. Relatiua sunt quo-
rū natura in eo consistit ut ab
recipere mutuam inter se habi-
tudinem uel affectionem
Tertia definitio est Platonicorum
πρός τι τὰ τοιαῦτα λέγεται ὅσα
αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι
λέγεται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς
ἕτερον. Relatiua sunt quorū
uis et natura alterius partis
ē dicit, aut ad alteram partē
aliquo modo, qualiscunq; is sit
refertur. Hæ tres definitio-
nes uerbis quidem diuersæ

sunt, re ipsa tamen conueniunt
Nam omniũ illarum iste sensus est,
relatiua ea esse, quæ habent inter
se mutuum respectum. Sed posse-
ma definitio ab Arte reprehendit
ur uerbum λέγεται dicunt. Nã
relatiua non solum dicunt esse
sed etiam reuera, quicquid sunt,
illud habent ab altero, ut pater
non solum oratione et uerbo ad
respectu filij, sed reuera ab ipso
filio habet, quod sit pater, ita fi-
lius non solum uerbo dicit respec-
u patris, sed reuera filius quicquid
habet, a patre habet.
ed τὸ ὁποῖον ἄλλως πρός ἕτερον
dicitur propter casuũ discrimina
et uariã explicandi relationem
Non n. eodem semper casu relati-
ua explicant, nec etiã eodẽ semper
modo, quia sunt quædã relatiua
quorũ correlatiua non sunt noti-
nata, illa eo oportet quocunq; mo-
do explicare. Usus etiã est Ho-

eſtricus, ut ſi patris officiū eſt
imperare filio, & filij ē obedire

AGERE ET PATI
CAPVT. XII

Actio et paſsio coniunguntur ſi-
simul explicanh ppea q̄ ſunt
relatiua, nam neutrū potest
esse sine altero, omnis agens h̄
respectu patientis, et patiens h̄
respectu agentis. In actione et
paſsione requirh mutuū contactus
Differunt autem à superioribus
quatuor prædicatis, q̄ supiora
considerantur seorsim per se
seperatim. Iſta uero sex consi-
derunh ex quadam connexione
quam habent cū superioribus
quatuor p̄dicatis: ut in actione
et paſsione considerah ſba cum
qualitate. Nam qualitas essit
ut substantia agat aut patiah

vbi et quando considerant in sba
et quantitate, situm esse q̃ habe-
re; continent sbam cũ qualitate,
Arles inscripsit π. οἰκεῖν et ὡὰ̃ χειν
per infinitiuũ agere et pati, quia
uoluit ostendere sea huc pertinere
quae significant ἐνέργειαν actiõe,
non ea, quae δύναμιν facultatem
significant, q̃ ptinent ad qualitate
Actio est qualitas coniuncta cũ sba
a eam ad agere coegit
Passio est qualitas coniuncta cum
sba, quae eam ad pati coegit
Actiõe secundũ quã ad agere dicit
Passiõ est actionis effectus
Diuisiõ actionis est triplex prima e
Omnis actio uel est immanens uel
transiens Immanens a graecis dicit
ἐμμένουσα, Grammatici uocant in-
transitiuam, Est, quae in eade sba
in qua excitata est, terminatur
cuius uis non transit in rem aliam

sed manet in eodem subiecto, in quo est orta ut Cogitare est actio hæc actio súscipit in animo et in eo quoq; terminatur sic argumentari intelligere disputare discere, ista actiones manent intra ipsum subiectum, in quo sũt excitata, Quid est transiens? Dicit mela Balbus hæc uel melius Balbus, Grammatici transitiua uocant. Ea est, quæ in aliã rem uim suam explicat, ita ut illa patiatur. Cuius uis in aliud subiectum transit in alia, ita ut conscindere est actio, illa actio incipit a corpore, sed non manet illi intra illud subiectum, in quo est excitatum, sed transit in aliud subiectum, in lignũ lapidem et inde lignum lapis dicit appetit: ita colligere transit in lignũ et alias res, quas colligis. Inde

Grammatici fecerunt duo genera Verborum transitiua, et intransitiua
Altera diuisio ē., Omnis actio uel post se opus relinquit, et dicit̃ nō ibis ut scribere relinquit opus, ꝫ epistola aut scriptionem, Aedificare relinquit opus nempe aedificium. item concisio, partitio, diuisio
Vel nullum post se opus relinquit et dicit̃ apotelis, ut natare cogitare, ratiocinari, canere, loqui, ire, ambulare, sed ex his actionibus nullum relinquitur opus
Quae est tertia diuisio actionis?
Omnis actio uel ē naturalis uel ē uoluntaria. Naturalis ē, quae a natura sola ꝓficiscit
Voluntaria, quae uoluntate hominum aut artificio ꝓficiscuntur
Actionū autem naturaliū sunt sex species Generatio Corruptio Augmentatio, Diminutio, Alteratio et loci commutatio

Generatio ē motus a non esse ad esse) ē eiusmodi motus, per quē aliquid, quod non est fit, ut ex semine fit herba, nam herba antea non erat, ex semine humano fit homo

Corruptio est motus ab esse, ad non esse: quo id, quod fuit efficitur, ut non sit amplius, vt qui modo fuit panis, non amplius est panis si corrumpatur

Auementatio est mutatio, qua acquirit maior quantitas, quod ante fuit paruū, iam fit magnū

Diminutio est mutatio, qua acquirit minor quantitas.

Alteratio ē motus, quo acquiritur alia qualitas. ut aqua quae fuit modo callida, iam fit frigida,

Loci commutatio ē motus, quo subinde aliud spatium occupatur, vt ire, progredi, sursum, et deorsum uergi

Actiones uoluntariæ sunt duplices
uel ptiuscunh ab intellectu, sūt
diaνοητικαὶ, ut actiones artium
fingere, scribere, ædificare pinsare
Vel ptiuscunh à Voluntate ut acti-
ones uirtutum et uitiorum

Quot sunt diuisiones passionis?

Duæ prima e Omnis passio uel spec-
tat ad interitum illius quod pa-
tih-i subiecti, ut occidi & pati ad
et illa passio spectat ad interitū
illius, qui occidih: ita compuri
est passio, pertinet ad interitum
ædificij, sic corrumpi est passio, et
spectat ad interitum eius, quod
corrumpitur, sic Vastari, destrui,
expugnari, dirui
Vel spectat ad conseruationem &
perfectionem eius quod patitur,
ut defendi passio est, et pertinet
ad conseruationem eius quod de-
fendih, Adiuuari, expoliri, reficii

educari, erudiri, instrui docuri
sunt passiones. Altera diuisio.
Omne quod patit uel est sensibile
sensu percipi potest, uel non est
sensibile, non potest sensu percipi
Sensibilia dr aliud là, ut corpus
animalis patit aliquid et ca-
dit sub sensus, ita lapis quicon-
tringit patit at, et cadit sub sen-
sum, Non sensibilia dicuntur
non là ut cogitatio, meditatio
arguatio, patiunt sese cogitari
meditari, sed tamen non cadut
sub sensum

Quae diuisio utriusq;

Quicqd agit aut patit uel est rerum
animatarum, uel inanimatarum
Res animatae sunt duplices ut aut
sentientes uel non sentientes
Sentientes sunt uel ratiocinantes
ut homines uel rationis expertes
ut animalia bruta
Inanimatarum ut lapis deorsum

cadit, est actio quidem corporis, sed
rei inanimatæ, flamma petit al:
tum est actio rei inanimatæ
Non sententientes ut arbores, plan:
tæ, herbæ, in quibus ē anima sege:
tatiua. Notandum autem
q̄ et hæc actiones et passiones oriri ex
qualitatibus, et consistere in priis
substantijs. Ad hoc autē p̄dic:
pertinent omnia uerba, q̄ actionē
et passionem significant, item.
uerbalia et participia. Preterea
nos hic consideramus non termi:
nationem uerborū, sed scansionem
Verba neutra pertinent ad p̄dic:
passionis. Quod ē τοῦ ἔχειν.
Omnis actio aut passio uersatur in
motu. Vsus communis ē reliquo:
rum prædicamentorum.

VBI ὁ cap. CAP. XIIII.

Septimū prædicatū dicit ubi ὁ
cap, quod ad ordinem attinet.

recte sequitur post superiora. Nam
omnis res est in aliquo loco,
Quod ad definitionem attinet
Vbi est loci notatio, in quo actiones
et passiones rerum suscipiuntur &
perficiuntur In hoc prædicato au-
tem locus cõsideratur non quaten
ad spacium et interuallum attinet
sed quatenus res dicitur esse in loco
Nam spacium loci pertinet ad quan
titatem, ipsa loci capacitas, et ita
differt à loco, qui est in quantitate
quod hic consideratur res locus in
quo res est, uel fut ut Clodius occi
sus est in uia appia Plato disputa
in Lyceo, In quantitate spacium
loci consideratur ut interuallum qu
est inter Argentinam et Basileam
In scholis ita definiunt, Vbi est loci
denominatio, in quo aliquis dicit
esse, aut fuisse, aut fore
Græci dicunt τὸ ποῦ ἐστὶ σύμφυτος
πόσις. Duplex est loci diuisio
prima est generalis, altera specia-

lis; generalis desumit ab ipsa posit:
one & aut collocatione certarũ sub:
stantiarum, et est illa diuisio
Sex sunt genera locorũ, supra in:
fra, ad dextram et sinistram, ante
aliquem et post aliquem
Specialis sumit a locorũ qualitate
Omnis locus uel naturalis, quale
natura produxit, et tulit, ut loca
marítimus, locus á mari remotus,
locus montosus, locus asper locus
apricus, locus ópacus. VI Fortuitis
sunt, qui a casu uel a fortuna aut
hominum uoluntate sunt constituti
ut loci ædificati uasti culti mcul:
ti, profani aut consecrati, frequẽ:
tes aut deserti. Ad hoc aútem p:
dicitu pertinent omnia ea, q ad qsti:
onem ubi possunt commode respon:
deri, ut Christus natus ẽ in bethleh.
Pdicauit euangelium in Iudæa,
Roscius occisus est Romæ, Titius fuit
Amoriæ, Clodius occisus fuit in via
Appia, Quod est solœcon huiq loci.

Proprium est loci aliquid continen
Vsus præcipuus est in statu conie
turali, cũ quæritur ubi ad sit factũ

QVANDO. CAP. XIIII.

Quando a græcis dicitur πότε, Et
recte sequitur post superiora, Nam
omnes actiones et passiones ſbarum
sicuti in loco aliquo fiunt ita etiã
etiam aliquo tempore, Nam quod
fit, id fit in tempore Est autem
Quando temporis circumscriptio
notatio Ἐsὶ δὲ χρόνου ἔνδειξις
demonstratio temporis, quæ ad se
habet ubi ad locum, ita Quando
ad tempus Non-n· tempus pse
quatenus est mensura motus se
cundum prius et posterius con
siderat sed quatenus ad in tem
pore dicitur fieri Oratores uocãt
χρονου γραφίαν temporis circum
scriptionem, sicut locũ τοπου γραφίαν
loci descriptiones.

or frequenter hisce utunh poetæ
Duo huius loci sunt ḋiuisiones Vna
generalis altera specialis, Genera:
s hæc est, Omne tempus uel ē p̄ſēs
uel præteritum, uel futurum, cu
præsenti coniungeih tempus instans
ὸ ἐνεστὸς, et præsens τὸ παρὸν'
Præteritum uel est recens uel ue:
ustum, Recens uocant Gramatici
teritum imperfectum, Vetustum.
rammatici plusquam perfectum
uocant, quod olim præteriit
Futurū ḋiuiḋitur in tandem futu:
rū et paulo post futurum,
pecialis ḋiuisio hæc est tempus ut
est naturale uel fortuitum. Tem:
pus naturale ē, quod natura ita
tulit, quod notat temporis naturā
ut partes anni Ver, æstas autumnq.
hiems, annus, ḋies, noX hora me:
sis, hebḋomeda momentū ætas
infantia, pueritia adolescentiā
Iuuentus, senectus
Fortuitum est, quod fortuna, casus,

aut hominum uoluntas constitu
ut tempus prandij, cœnæ, dies fe
dies profesti, dies sacrificiorum
dies nuptiarum, lustoru dies su
plicationum, prœcationum

Ad hoc prædicamentũ pertinent
omnia quæ ad quæstionem quã
possunt respondere, ut quando
Christus natus est, destructa poli
tiaca, quando passus anno ætā
tis uigesimo quarto, Roscius nu
tu occisus est, Clodius hora duo
decima occisus est, item quæ ad
quæstionem quàm diu respondē
possunt, huc etiam pertinent
Στοιχεῖον est, Tempus uersa in
motu e mensura motus secun
dũ prius et posterius. VSVS.
Vsus est oratorius in statu conjec
turali quando examinant tempo
ris circumstantiam,

POSITVM ESSE
CAP. XVI.

Nonum prædicamentũ dicit ab

ab Arlo κεῖσθαι situm uel positum esse
in scholis ἡ situs et positio. Est áu:
tem Situs qualiscunq; corporis et
eius partium positio. Aptè ita
definiit κεῖσθαι ἐστι, ἡ τοιᾶδε τῶν
μορίων τάξις ἐν χώρᾳ τινι μο:
είων τάξις Est eius modi ῥῆσις: qð
ostendit situm corporum
Situs uel est naturalis uel uolun:
tarius. Naturalis, ut situs elemen:
torum, aer dicit pendere, terra
in iacere montes saxa, scopuli
arbores dicunt stare. Volunta:
rius est duplex, uel est in animan:
tibus uel in inanimatis
Situs in animantibus triplex est, ut
sunt corpore erecto dicunt sta:
re, uel corpore prostrato & in iace:
re, uel partim erecto, partim pros:
trato corpore et dicuntur sedere
In rebus inanimatis ut situs urbi:
um ædificiorum, statuarũ, turri:
um, et reliquarum rerũ, quæ ar:
te et hominu uoluntate hoc uel illo

modo ponuntur. Ad hoc p̄dic: p:
tinent omnia uerba, uerbalia et
nomina, quaecunq; situm aliquem
corporum aut eius partium scat
item nomina gestuum, alius n̄
situs adorantis, supplicantis cur
rentis, currentis, pugnantis, se:
dentis ut apud Virg. Exemplo
borum, sedere, iacere stare accuba
re, esse pronū esse supinum, incli
nare, inflectere incubare. Expla
nominum ut status sessio accuba
tio, discubitus inclinatio inflexio
manus prona, manus supina,

HABERE CAP: XVI

Postremū praedicamentū ab Arte
uocat ἔχειν habere uel habitus
Habitus ē ordo uocū ā corporis
et eius partium uestitum aliqua
scant uel habitus ē ratio ue sti:
endi corporis et eius partium
Habitus hic non accipit ut inqua

itate, in qualitate habitus significa:
at qualitatem animi, aut corporis
erfectum, et absolutum. Hic uero
olum scat tegumentū qualicorporis
ræcipita definiunt ἔχειν ἐσι ἕβιας
περὶ ἕβιαν περίθεβις, Habere ē
ba circa substantiam adiectio uel
pplicatio, Quotduplex habitus?
abitus triplex ē Nam uel res tota
rem totam circumit rem totam vt
unica corpus, Calceus pedem, Chi:
rotheca manum Vel res tota par:
em aliquam tegit, et circūplicat
t annulus ē res tota, tegit partē
igiti, torques tegit partem colli
el res tota à parte continen ut tē:
um teneh à parte manus, Calamo
eneh a parte manus, Et hæc di:
ū abscisio ēst Harmonij
uius pticati sunt, qcunq uestitū
qcornatum, instructum, et tegūmē:
um corporis significant Vestitū vt
se tunicatum, tegatum, paleatū
benulatum, sedicatricum, calceatū

ornatus, ut esse annulatum, coro-
natum, torquatū monili sceptro
esse pullatum, infulatum, instruc-
tum pertinent instrumenta Gar-
ma quatenus appellationem reb⁹
tribuunt, ut ab armis, ēē gladiat⁹
armatum, loricatum. thoraleatum
scutatum, Instructum, ut Iuppi-
ter cum fulmine, Appollo cū pha-
retra, et testudine & lyra, Mine
ua cum hasta, et clypeo, Tegu-
mentum ut sunt bestiarum hab⁹
vilosæ, pilosæ, squamosæ testa-
tiæ, sētosæ, cornutæ, suscipit
animal setosum, cancri testatū,
boues cornuti, equus in iubosus,
propter iubam.

Sunt autem noua genera voca-
bulorū, quæ excludunt, Primū
uocabula complexa. uoces con-
iunctæ, ut homo iustq, Soc: currit.
Deinde consignificatiua. Gover-
nantia ut sunt signa duō
titatis, Nullus. Omnis. Quidam.
Aliquis, Cuicunq, item partes in

Declinabiles exceptis aduerbijs qua:
litatis & quantitatis, loci & temporis
terno uocabula rerum ficticiarum ut
himera, harbia Ciclops. Cariphis
Quarto uocabula polisima æquoca
homonyma Taurus, Cancer canis
quatenus sunt homonyma, Arma
Quinto uocabula artium ut subiec:
-um, prædicatum, Syllogismus
genus, species, proprium, differentia
Nominatiuus, genitiuus: datiuus
accusatiuus, Vocatiuus, ablatiuus
Sexto uocabula rerum infinitarum
Deus, numen, Aeternum, æuum
Septimo transcendentia Res, Ens,
unum, bonum, aliquid
Octauo, Vocabula, quæ significant
priuationem, cæcitas, surditas, te:
nebræ
Nono ultimo Vocabula, quæ significant
partem totius, caput, pectus uen:
ter, digiti, manus, pedes, Et conti:
nent his uersiculis:
Complexu, cõsignificans fictu polisemu
Logicæ Deq; extedens, priuatio parsq.
Quæ studiose categorijs non recipiuntur,

EXPLICATIO TERTII GENERIS LOCORUM. DE TOTO. CAP. XVII

Tertium genus locorū appellatur ἐξ ὧν ἐπιχειρητικὸν et κατὰ διαίρεσιν ὅλου quia adhibetur ad probandum & tractandum atq; illustrandum primum genus locorum, et continet locos διὰ ὧν ἢ δι' ἃ quæ fit probatio. Nam sunt tria genera locorum apud græcos. Alij enim dicunt loci περὶ ὧν ἢ de quibus quæstio inchoatur, ut sunt loci primi generis locorum. Nam in illis quæritur de genere, ut de proprio, uel de definitione, uel de accidente. Secundum genus continet locos qui dicunt ἐξ ὧν, ex quibus desumitur materia propositionū et argumentorum, huiusmodi sunt decem prædicta, quæ suppeditant materiam propositionum et syllogismorum. Tertiū est eorum, qui dicunt διὰ ὧν

huiusmodi sunt et hi loci, et tres lo-
ci quarti generis locorum. Ish loci
sunt uere loci, et solum numerant
isti duodecim loci, et tres loci quarti
generis locorum. Sunt autem lo-
ci tertij generis locorū duodecim
Totū, partes, Notatio Coniugata.
Casus, Causæ, Effecta, Adiuncta,
Testimonia, Similia Contraria et
Comparata et sunt duplices uel ar-
tificiales uel inartificiales Artifici-
ales dh ἔνλεχνοι, quia ex arte dia-
lectici seu disputatoris ꝓficiscuntur,
Inartificiales dicunh ἄλεχνοι, qui
non ꝓficiscunh ex arte disputatoris
sed aliunde assumuntur ut locus
testimoniorum, Reliqui omnes loci
sunt artificiales Artificiales
uel sunt insiti, uel assumpti,
Insiti sunt, qui ex seipsis adꝓbāt
ut totum, partes notatio Coniu-
gata, casus, Causæ, Effecta Adiuc-
ta, Assumpti, qui non ex seipsis,

sed ex collatione, quã habent cũ alia re, aliquid ꝓbant ut similia, dissimilia, contraria, et comparata

Primus locus ꝺ̃ totũ, et res uniuersa a ꝙrecis ὅλον et βώλον et ꝓpositiones, q̃ ex hoc loco desumũt uocanꝺ̃ ai καθ' ὅλ& προλάβεις Quidam dialectici arcta ex hoc loco desumpta uocant desumpta a ḡne item a definitione. Definitiõ naturam habet totius

Est autem totum, quod in species partes seu membra potest diuidi, uel ẽ partium iusta collectio

Totum duplex ẽ, uel ḡris ut integri totũ generis dicit ὸ καθ' ὅλ& ab aliis dicit totum uniuersale supra in primo genere locorum appellauimus genus, Vel totũ ḡris ẽ quod ꝺ̃ ḡris amplitudinem, ut in species et differentias potest diuidi, ut Virtus est

totum generiçũ, ℓ. est eiusmodi genꝰ totũ, quod naturam habet generis diuidi in differentias, quod Virtꝰ alia ē in intellecta alia in uolun: tate, Deinde diuidit in species in prudentiam, iustitiam, tempantia fortitudinem, ita Animal ē totum genericum, diuidit primũ in diffe: rentias, Animal uel ē rationale uel irrationale, deinde in species anil aliud ē leo, aliud homo, aliudcãis Corpus diuidit in animatũ et inin animatum, insentiens et nõ sentiens Quæ supra genera uocauimus, hic appellamus tota generica

Quid ē totum intelligi?

Dicit ὅλον et σώλον ꝯ uerbain: ter se differunt quod ὅλον sit uni- uersale non sic no, sed significatioe quod Arles etiam uocat τὸ καθ' ὅλα μὴ καθ' ὅλα, ut animal currit homo ratiocinan σώλον autē

et signo et scatione est uniuersale,
et uocan τὸ καθ' ὅλα ὡς καθ' ὅλα
Est autem totum integri, quod co-
stat ex partibus seu membris ut
homo e totũ integrale constat ex
partibus, ex animo, cõrpore capi-
te, thorace, uentre, et membris
brachijs ꝫ: et pedibus; ita domꝰ
constat ex fundamento, tecto,
parietibus et cæteris habitatio-
nibus, cubiculis, hypocaustis
Uniuersa resp: distribuith in ordi-
nem senatorium, equestremet
plæbeium, Scholæ in scholarch-
as, theologos, magistros, discipulos
Differunt autem totũ generis et
integri duobus modis t- totum
eris diuidih in species & differẽtias
totũ integri diuidih in partes seu
membra, & partes generis dicunt
τὰ εἴδη et διαφοραὶ, species et
differentiæ, partes integridh τὰ

μέρη partes membra, μόρια
Secundo totū genericum omnibꝫ
suis partibus, speciebus & differē-
tijs communicat suum nomen,
Nam prūdentia ē virtus, iusti-
tia ē virtus, fortitudo ē virtus
Homo est animal, bos ē ait, Leo ē
ait, Canis est ait. Totū uero inte-
grale suis partibus non cōmunicat
nomen, Nam non bō sum dicere
pariēs est domus, cella est domꝫ
tectum ē domus sic corpus ē hoc
caput est homo, venter est homo
Quod est σοιχεῖον totius?
Posito toto, ponit quælibet eius pars
et Negato toto, negantur etiā partes,
Exemplum affirmatiuū Vt,
Vniuersa resp: Romanorū Ciceronē
reuocauit ex exilio ergo etiā pon-
tifices eum reuocarunt
Omnē habet uirtutē ergo et iustitiā
Magistratus ē custos legis diuinæ
ergo etiam prima tabulæ

Tota resp: est consilio gubernanda
ergo etiam Domus, quia Domus e
pars reip: item Omnis uirtus est
laudabilis, igitur etiam iustitia
Si omis hõo mortalis ẽ, et Socrates
Omnis homo est ratione præditus
Igitur et Plato ratione ẽ præditus
Omne ait sentit igth et ons hõo sent.
Ex toto integri ut
Si totꝙ homo imbecillis ẽ et pedes
Si omnes homines sapiunt ẽ et s
Si omnes ordines reipub: sapiunt
Ergo et ordo plæbeius sapit.
Exemplũ negatiuum.
Nulla ht uirtute ẽ. nec tẽpãa.
Nullũ ait sempiternũ ẽ nec homo
Nulla ars ẽ inutilis ẽ nec dialectica
Nulla virtꝙ ẽ vitupanda ẽ nec euen
Nullum ait insensibile ẽ nec hõo
Ex toto integri, ut.
Nulla pars corporis sana ẽ nec capu
Nullꝙ ordo reip: sapit, ẽ nec plæbeiꝰ
Nullum corpus animatum expers
ẽ interitus, ẽ neꝙ ossa, et similia.

Totum uel continet in ꝓblemate i. in quæstione, hoc ē adferit addis bu- tandum, uel ē extra problema i- e inueniendum tanquam medium, per quod fit probatio. Totū autem illud quod in ꝓblemate continetur, e triplex, uel continet in subiecto qstionis, uel in prædicato, ut in u: troq, in sub: vt si quæro an omes artes sint utiles, an omne ait sit mortale, an omnis uirtus possit do- ceri, in prad: vt An dialectica sit ars, an iustitia sit uirtus, An soc: ut ait, In utroq, ut An omnis hoō ut at, An omnis iustitia sit uirtus An omnes artes sint habitus

Quando totum ē inueniendū quando per illud tanquā per mediū aliquid est probandum, probatur quando totū illud non ē ἀμφίς βήτησιν, quando non ꝓbi- tationem, sed ē confirmatū atq; comprobatum et tum à toto arcta tio fit ad partes, ut si quæratur

utrũ parsimonia sit uirtus, oportet
me pbare per aliquod tertium dictum
Omnis temperantia est uirtus
O: parsimonia ẽ pars tẽperantiæ
Ergo omnis parsimonia ẽ uirtus
Item utrũ dialectica requiratur in
theologo, probo per aliquod tertium
O: artes requiruntur in theologo
Dialectica est ars, Ergo
Dialectica requiritur in theologo
Vsus huius loci duplex ẽ, Syllogis-
ticus et ereasticus Syllogistica
ẽ qui pertinet ad rationem argu-
mentandi, et ostendit quomodo
ex hoc loco arcta sint desumenda
Argumentamur autem duobus
modis affirmando & negando
Affir, Vt totũ ēg humanũ peccatum
est obnoxium ēg etiam infantes
peccato sunt obnoxii, item.
Totus mundus diluuio ẽ uastatus
Ergo etiam paradysus ẽ uastatus
Totam domũ construxi, ēg etiam
cellam uinariam, Ex genericis
Omnes artes tenet ēg et dialectica

mnē habet uirtute ēo et clementiam.
Omnis arbor floret ēo etiam Cæsus
Lecando, ut Nemo sine fide Deo
latet, ēo nec infantes Deo placent
: ordo hominū p̄fecto ē, ergo neq;
rdo theologorum est perfectus
Nemo sine crimine uiuit, ēo neq;
heologi sine crimine uiuunt,
toto ḡenerico Vt.
Nullam artem tenet ēo nec dialectica.
Nulla ht Virtute ēo neq; prudentia
: elementū ē compositū, ēo nec terra.
Quis ē usus ēt Vasis &c.
ui pertinet ad probandū et confir:
mandū primū ḡenus locorum Vt
e genere, probo uirtutem esse ḡeng
arsimoniæ, per totum, quod subse
omprahendit parsimoniam, nēpe
emperantiam. et ita dico
Omnis temperantia est uirtus
Parsimonia ē temperantia
Ergo parsimonia est Virtus.
Omne corpus animatū est animal.
Omnis homo est corpus animatū.
Ergo omnis homo est animal,

De proprio,

An proprium sit hominis p se mo
ueri. Probo per totum generiū

Omne animal per se mouet
Homo est animal Ergo
Homo per se mouetur,

De definitione

Utrū iustitia sit habitus animi na
turæ consentaneus p̄bo per uirtu
O: Virtꝰ ē habitꝰ aīj naturę gsentan
Iustitia est virtus Ergo
Iustitia ē htꝰ animi naturę gsentan

De accidente

An dialectica requirat in theolog
probo per totum et dico.

Omnes artes requrunt in theolog
Dialectica est ars. Ergo
Dialectica requirit in theologi

PARTES. ~~DE NOTATIONE~~

CAPVT XVIII.

Alter locus ē partium, rectē ponit
post totum, quia neutrū sine al
tero potest intelligi, nemo potest
scire quid sit totū, nisi sciat quid

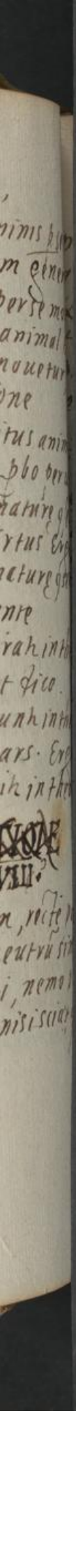

95 a

PARTES ?

partes, et contra, nemo potest scire.
quid sint partes nisi sciat q̄ totū sit.
Nam totum partium est totū, et par:
tes sunt totius partes.
Partes dicunt̄ cā μέρη, quidam dia:
lectici nominarunt hunc locū, locū
ab enumeratione partium, locum
a diuisione, locū a partitione ā
remotione. Quid sunt partes?
quæ uel generis alicuius sunt for:
mæ, uel integri membra ex qui:
bus totum constituit. Vel partes
sunt ex quibus totum constituit,
cā μέρη ἐσὶν, ἐξ ὧν τὸ ὅλον συγκέ:
κειται. Diuisio partium facta ē
iuxta diuisionem totius, quoniā
totius q̄ est eadem natura.
Partes uel sunt generis uel integri.
Partes generis quæ habent
eadem genus, et propterea dicunt̄
συγγενεῖς cognatæ tales sunt for:
mæ et differentiæ. Nam genus in
has illas partes formas & differentias
linguam in suas partes diuidit

vt homo, equus, Leo, asinus Can
elephas, tigris dicunt species ali
et sunt quasi partes animalis, Su
temperantia, iustitia, prudentia
fortitudo, clementia dicuntur
species, uirtutis. sic rationale, i
rationale, corporatum ee, et inco
poratum sunt partes substanti
seu differentiae. Et harū partiū
enumeratio dicit διαίρεσις diui

Partes e integri dicuntur membr
et sunt duplices uel rerū anima
rum, uel inanimatarum, ani
ut sunt partes animalis inani
ut partes lapidis, ligni, ferri, plu
bi, argenti. Et hae partes sunt si
plices uel similares, uel dissimi
lares uel instrumentales
Similares dicunt μέρη ὁμοιο
μερῆ, uel ὁμο Verē, et sunt qu
eiusdem nominis et naturae sunt
cum toto) quae idem habent nom
. et eandem naturam cum toto, vt
partes carnis, lapidis, ossis, auri

similium rerum, ex quibus quælibet
pars nomen & naturam totiꝰ retinet
Nam quælibet pars carnis & caro, ꝙlibet
pars lapidis dicitur lapis.
Partes dissimilares & μερῆ ἀνομοιομερῆ, uel ἑτερομερῆ uerꝰ sunt quæ di-
uersi nominis et naturæ sut cum
toto. non habent idem nomen et
eandem naturam cum toto, ut par-
tes corporis hominis, caput, uenter, brachi-
um, pedes, thorax, item partes do-
mus; fundamentū, parietes, tectum
similium rerum partes, q̃ neq; de
nomen neq; eandem naturā cum
toto retinent. Non. n. caput seu brachi-
um, etiamsi sit pars animalis seu ho-
partes sunt nis, dicit homo, neq; hypocaustū
etiamsi pars sit domus, dicit domus
Partes instrumentales dicunt μερῆ
ἁρμικά, et sunt quæ inseruiunt
actionibus animantium, ut manus,
pedes, oculi, naues, pedes, et similes
partes animalis. Sed differunt
partes gris et integri, q̃ domes par-

tes generis habent idem nomen cũ toto, sed non omnes partes integr idem nomen habent cum toto Harum partium enumeratio dich μεριβμὸς hoc est partitio Generale huius loci στοιχεῖόν est positis omnibus uel præcipuis par- tibus ponit totum, et negat om nibus uel præcipuis partibus nega tur totum, Hinc apparet ex hoc co, duplicia sumi arcta affirmati ua et negatiua affir: Vt prudẽ tia, fortitudine, temperantia iustit prædituſ est, eo omnem habẽtem tem. Neg: Vt neq physicam neq logicam, neq ethicam tenet, Ergo non est philosophus Vt uero huius loci natura melius intelligatur, quem usum in arcto habeat, pe nunh sex στοιχεῖα, quæ duplicia sunt, qdam affirmatiua, quædam negatiua. Affirmatiua tria sunt, Primũ Ex enumeratione omniũ aut præcipuarũ partium, totum

onstituitur, vt Aduersantiũ, priuã:
ium, Relatiuorum, et negantiumẽ
adem doctrina ẽo omnium contra:
orum eadem est doctrina, sic prude:
a potest doceri, iustitia fortitudo&
emperantia, Ergo omnis uirtus potest
oceri, Orthographiam, prosodiam
tymologiam et sintaxim discit, ẽo
tam grammaticam didicit Discit
nuentionem iudicationem collocã:
onem, ẽo totam dialecticam tenet
undamentum, paries, tectus sũ:
sumptibus et impensis extruxit
rgo totam domum suis sumptibus
truxit, Hic notandũ est. Enu:
erari uel omnes uel præcipuas
artes, omnes ut in rebus finitis,
n quibus omnia possunt enũerari,
ræcipuæ, in rebus infinitis, in qbꝫ
on omnes partes possunt enũerari,
lterum soixeiov est ex affirmatiõe
ius partis, totum constituit, sed
finite, non uniuersaliter Vt
rammaticam didicit, ẽo arte didicit

non autem sequit omnem artem q
dicit, Liberalis ē, ḡ est uirtute p
non autem omni uirtute, Homi
uidi ergo animal. sed non omeam
Boni et mali eadem est cognitio q
contrariorum ē eadē cognitiō, sed
omnium contrariorum
Tertium sorites est, Ex refutati
ceterarum partium, aḋ unam a
quam aut plures affirmando pu
tur, ut si liberē aut est testame
aut censu, aut uindicta liberta
Sed neq; censu, neq; testamento
liber, ḡ uindicta liberest, item
Si ciuis ē argentinensis, aut ibi na
ē, aut emit ius ciuitatis, aut q
natus est ciuitati, sed neq; ibi
natus, neq; emit ius ciuitatis ḡ
donatus est ciuitati, item
Si uirtus est qualitas animi, aut
ē potentia, aut perturbatio, aut
habitus. Sed non est potentia
perturbatio, Ergo est habitus
Si doctor ē, aut ē doctor medicina
aut theologiæ, aut iurisprudentiæ

Sed neq iuris prudentiæ, nec theo-
logiæ doctor ẽ, go ẽ doctor medicinę
Cicero uocat remotiones oratorias,
Negatiua σοιχεια etiam sunt tria,
Primũ est ex remotione omnium
aut præcipuarum partium totum
retollitur, ut neq pœnitentiam nec
remissionem peccatorũ docet, Ergo
non docet Euangelium, neq lex, neq
prophetæ, neq euangelium, neq
ta libri scripta apostolorum, phibent gerre-
re magistratum, go Nulla sacra
scriptura hoc prohibet. Neq rerũ
humanarum, neq diuinarũ epity-
Ergo non est sapiens, Neq physica
neq logicam neq ethicam dicit
Ergo non est philosophus Nec cor-
pore nec animo ualet go non e sang
Si occidit, aut odio, aut metu aut
spe, aut amici gratia occidit,
et neq odio, neq metu, nec spe
nec amici gratia occisus ẽ ut occi-
deret, Ergo non occidit. Exempla

præcipuarū partium Ista structura
non habet tectum ẽ non ẽ domus
Hoc ait caret ratione ẽ non ẽ homo
Hoc lignū caret radicẽ ẽ nō est arbor
Alterum est Ex remotione unius
partis, totū uniuersale affirmati-
uum κατ' ἔνσαβιν refutatur Vt
Non ẽ musicus, ẽ falsum ẽ eum
ẽe magistrum omniū artium.
Non ẽ liberalis, Ergo falsū est q̃d
omnem habeat uirtutem. Iusti
et iniusti non est eadem doctrina
ẽ falsum ẽ, omnium contrario
rum eandem esse doctrinam
Tenorat prosodiam, ẽ non te-
net uniuersam grammaticam
Plebs non consensit in hanc legẽ
Ergo falsum ẽ uniuersam ciuita-
tem consensisse in hanc legem,
Non didicit Rhetoricam ẽ falsū
ẽ, eum omnes artes didicisse
Non locauit tibi cellam, ẽ non
locauit tibi totam domum

Tertium στοιχεῖον est Ex affirmatiõ
unius partis totum universale ne-
gatiuum καθ' ἕνσασιν refutatur
Sor: bonus fuit ꝯ falsũ ẽ nullo philo-
sophos ee bonos, Aristides fuit iustꝰ
Ergo falsum ẽ eu nulla huise virtute
Boni et mali est eadem cognitio ꝯ
falsum ẽ nullorum contrariorũ
esse eandem cognitionem.
Iste ẽ musicus, ꝯ falsum ẽ eũ nul-
lam tenere artem VSVS
Vsus huius loci est duplex Syllogis-
ticus qui consistit in argumentan-
do, cum nimirum ex hoc loco ar-
gumenta desumimus ad aliquid
probandum, uel refutandum, argu-
mentamur autem ut paulo ante
ostensum est duobus modis affir-
matiue et negatiue. Affirm: vt
Senatores, equites, plebs hoc de-
creuerunt, Ergo totus populus hoc
decreuit, item tenet ratione inue-

niendi iudicandi collocandi &c. to-
tam dialecticam tenet. Nec: v
Roscius neq; sua manu, neq; p ser-
uos, neq; per liberos patrem interf-
cit, ergo non occidit patrem. itm
Non tenet iudicationem, Ergo non
tenet totam dialecticam
Vel est usus ꝑ vasia ⊙ qui pri-
net ad primũ genus locorum tra-
tandum et probandum.

Exemplum de genere ut

Si quæstio sit an anima genus si
numerus, Refutan ex loco partis

Omnis numerus ut par vel impa

Animus neq; par nec impar

Ergo anima genus non ē numer

Si quæstio sit utrũ iustitiæ genus
sit harmonia, probo per partes
⊙: harmonia ut ē dianeuke ut dianeu
Iustitia nec ē dianeuke nec dianeu
Ergo iustitia non est harmonia,

De proprio

Si quærah utrum propriũ sit hominis ee philosophum pbo ppartes

Sinon non fuit philosophus

Sinon fuit homo Ergo

Non e ppriũ hominis ee phitosophum.

tem an proprium sit literatorum esse musicum, probo per partes

Balbus non fuit musicus

Balbus fuit literatus go

Non e ppriũ literatorũ ee musicũ

De Definitione

An Rhetorica sit ars persuadendi

Cicero non semp persuasit iudicibq

Cicero tenuit Rhetoricam go

Rhetorica non semp e ars psuadedi

An homo sit animal quatuor cubitorum bipes, retuto ex partibq

Iste non est quatuor cubitorũ

Nõ ẽ uera definitio hominem ee

quatuor cubitorum.

De accidente vt.

Neq; aduersantium, neq; priuan
tium, neq; relatiuorum, neq; po
nantium: eadem est doctrina q
Nullorũ contrariorũ e eadẽ doctrin
Sed Cauendum e ne in definition
pars pro genere ponat vt Hom
e anima corporea, mala e defi
nitio, quia anima ponit p genere
cum sit pars hominis. Nam co
stat ex anima et corpore

Huic loco comunitus e locus a
diuisione, Dicit diuisio diáipe
sis item pleribus partitio
et diáxpisis distinctio Etiam
Diuisio rei per partes explicatio
e oratio, qua quot duplex alicui
sit, explicatur, Nam sicut defi
nitio ostendit quid res sit: ita
diuisio ostendit quot duplex res sit
Et diuisio quoq; unum est ex pri
cipuis instrumentis dialectici, est

nim accomodatissimus ad docendū
en de uulgo dicit. Qui bene distin:
uit, bene docet. Est autē diuisio
duplex uel nominis uel rei.
diuisio nominis dicit ονομαλώδης
in scholis nominalis diuisio
diuisio rei dicit πραγματώδης
in scholis dicit realis diuisio
diuisio nominis est uocabuli ambi:
ui aut aequiuoci in sua significa:
distinctio. Vel ē oratio q̄ ostendit
quot duplex sit aliquod uocabulum
speciali uocabulo dh διάφορος:
distinctio, ut Canis scat quatuor
animal quatrupes piscē marinū
sydus celeste) canicula. Hominē
impudicum infidum. Inde Cinici
philosophi dicunh impudici, sic
Cancer sit animal. uel morbum
uel sydus celeste. Taurus scat ait
uel montem Asiē, uel sydus celeste,
uel hominem. Diuisio rei,

Diuisio rei est duplex uel substan
uel accidentium. Sba diuisio
ἑbώδης Accidentis diuisio di
nulla bombεβηκὸς. Diuisio sub
stantialis duplex est, uel generis
uel totius et integri, Generis di
sio est oratio quæ genus in spec
es et differentias diuidit, & illa
prio uocabulo dicit. Sraipebis di
sio, ut animal aliud est rationale
aliud irrationale Virtus alia
in intellectu alia in uoluntate
Sba alia est corporea alia incorp
rea, Quantitas uel est disterm
nata, uel continuata Genus
species ut. Virtus alia iustiti
alia ~~hiu~~stitia alia prudentia
alia fortitudo alia tempantia
Animal aliud est homo, aliud
bestia Bestia alia est canis alia
asinus, alia equus, Diuisio.

Diuisio totius in partes est oratio
rua totum in partes distribuitur
eravis dicit περὶ ὅλου καὶ μέρους partitio
Grammatica diuidit in Ortho-
raphiam, prosodiam, Etymologia
t Syntaxim Oratio oratoria di-
icit in Exordium narrationem
ontentionem et epilogum seu perō-
ationem, Diuisio accidentalis
st triplex uel e subiecti in accidēn-
ia, ut Homines alij sunt boni alij
nali, alij pij alij mali Vel e acci-
entis in subiecta vt Vtilia alia sūt
nimata alia inanimata Bona ut
unt animi, uel corporis uel fortu-
æ, Vel est accidentis in accidentia
t philosophi alij sunt boni alij mā-
, Bona uel sunt honesta uel Vtilia
el iucunda Et eiusmodi accidē-
ium diuisio dicit ἀπαρίθμησις
numeratio Coaceruatio, seu dis-
ributio. Hæc de partibus sint dicta.

DE NOTATIONE
CAPVT: XIX.

Tertius locus dicit Notatio, Continet n. iste locus non res, sed nomina uocabula, seu appellationes, quae uocabula, quia sunt notae rerum, quibus res ipsae indicant, ideo à Cicerone locus iste notatio uocat, ea de qua ratione Graeci uocant ὑπολήψεις quia uerba sunt signa et simulacra rerum i. cogitationum Graeci dicunt ὑπολήψεις τῶν πραγμάτων καὶ νοημάτων, sicut n. imagines aut simulachra repraesentant nobis res ipsas: ita uerba nobis res ipsas praesentant & notant Cicero uocat ueriloquium, Quintil: uocat originationem, quia tractat originem uocabulorum. Vocat etiam Etymologia, quia hic consideratur ἔτυμον & πρόσκλισις uis et scatebra uocabulorum, Recte autem sequ

ost superiores locos, quia primum
onsiderah ipsa res totum, deinde
ius partes, tertio loco nomen rei)
uo nomine res ipsa et eius partes
ppellenh. Est autem hic locus propriꝰ
rammaticorum, quorũ officium e
ocabulorum scatonem et uim in:
estigare, et interpretari, sed tamẽ
nae num quoq; usum habet in dispu:
ationibus, in quibus diligenter ip:
a et sima uocabula quoq; et illorũ scatines
num erunt excutienda, et quae in doctri:
pa vsque traduntur, pertinent proprie ad
t·n· imam diuisionẽm, q̃ in praecedenti
resenth habite nominalem appellauimus
ba nobis hic·n· consideran, quotmodis unũ
notant uoq; uocabulum dicah, et q̃ sint
Quinth niuscuiusq; uocabuli uis atq; po:
a tragh estas Quid est notatio?
Vocahs
st qualiscunq; nominis interpreta:
hic consi io et consideratio. Vel e oratio qua
uis et su ocabuli uis explicatur, vt theologꝰ
autem s t, qui de Deo loquih, medicus e qui

medetur, Locuples ē qui multa lo-
ca occupat toga tñ q corpus tegit
Dialectici uocant nominalem.

Consideratio nominis quæ à dia-
lectico suscipit tribl ē est. Velut
alterutra pars disputantium se
sim de nomine deliberat, quando
dialecticus nullum habet aduersa-
um, sed domi priuatim uocabu-
et sciationem considerat. Non n-
bet dialecticus nullam prorsus p
rum curam habere, sed oporte
rum scire uim et proprietate um
rum, quotmodis unum quodq; si
cat, et quomodo ambigua sint
tinguenda, et explicanda, et h
est prima nominis consideratio
quæ dicit exercitii

Altera consideratio est in qua u
q pars disputantium de nomin
et eius explicatione, uoloriz
contendit, et hoc fit quando di-

qui mo dialecticus habet aduersariũ, cũ quo
q cõsultis putat, sæpe n· de nominis ori:
minũ ne et etymologia inter disputan:
s quãtes oritur contentio, & hæc consi-
et est deliberatio dicit episixn.
tantũ ertia consideratio nominis ẽ in qua
rat, quã trag pars disputantium ex nomi:
abet aptus significatione, et etymologia
im uocum mit argumentum
rat. Nõn priuata nominis deliberatione
m primo sunt considerãda, Natura
. sed oporerborum et delectus uerborum
oprietat uod ad naturam uerborũ attinet
um quoc endum ẽ uerba ã græcis philoso:
mbiguas his uocari ὀνόματα ab oratoribꝫ
licãda ẽ ἐξ, et quanquam maior rerũ
s consequãm uerborũ est copia propterua:
rũ rias natura actiones, et uaria ho:
est in inum quotidiana inuenta tamẽ
n de nemper debemus inprimis ẽ cogitã.
, uolũtum, sed post rerũ inuentionem,
quãtiam de uerbis ẽ laborandum.

Hinc dicit Rem inuentam uerba
non inuita sequentur. Verba au-
tem uel sunt propria uel improp-
Propria uel sunt usitata uel inu-
tata, Vsitata uel aperta uel ob-
ra, impropria sunt triplicia uel
translata, uel noua, uel circumscrip-
Propria uerba dicunt κ οἰκεῖα q.
mestica, quia domi illis in quot
diano usu sermonis utimur dic
etiam κύρια, dicunt etiã κε
κόλα quasi nata cum ipsis rebu
quia ostendunt ἴδιον φύσιν natũ
rei. Quid sunt propria uerba
Quæ orta sunt cum ipsis rebus et
unius cuiusq; linguæ sunt nátiu
Improbria sunt, quæ non ab om
bus intelliguntur, & quorũ scãi
non e manifesta, ut brata bibi
rigent, item uos estis sal terræ
Vsitatá sunt, quæ præsentis sunt
consuetudinis et sunt significanti

ntam
ur. Ver
uel im
tata u
erta u
trifficio
uel circ
illis in
utimur
h etiã
m ibsirti
cubir
opria u
bsis red
e sunt
e non
quor
t bratus
is sal
alenti
sienifi

uae ab omnibus intelligunh, et qui-
us hodie utimur, dicunh a graecis
ἰωθόλα consueta, et ἔξοχα
nusitata sunt, quae ab usu quotidi-
ni sermonis receſſerunt, ſ q aliqua
tripliciio in usu fuerunt iam uero in usu
on sunt, et dicunh ἀρχαία pri-
ὀνόμα obsoleta, Vetuſta et ἀρχισά
nusitata. ut clepere pro furari
fuellum ſ bellum, gratare gratulari.
huiuſmodi uerbis dialecticus propterea non
ibsirti debet, quia habent obscuritate
cubi ni uero contineat, ut aliquando dia-
opria ut lecticus his utath uel uti cogatur de-
bsis red et ea explicare, et tum habent
e sunt uroritatem propter nostros maio-
e non res, qui his uocabulis usi sunt
quor perta sunt, quae manifestam etiam
t bratus tantum rei habent significatione
is sal bscura sunt, quae multiplicã habẽt
alenti ſignificationem ut sunt homonya,
ſsignifi

et talia etiã à græcis uocari πολύ-
μα, et πολλαχῶς λεγόμενα q
quiuoca et ambigua. Causa aũt
norum uocabulorum est copia rer
et penuria uerborum. Nam pla-
rer sunt res quam rerum uocabu
ideoq; necesse est aliquãdo diu
sas res uno eoq; uocabulo
primere. Et de Verbis propri
præcipue tria notanda sunt pr
prim: propria et usitata et quam
xime idonea sunt ad docendum
inprimis sunt à dialecto eo usurp
da. Deinde, Verbis inusitatis
uetustis utendum est modice, et
necessitas requirit; sed subiunge
da eorum explicatio, alioqui ha
obscuritatem et non intelligũ
præcipue uero illis uti licet, quæ
sententias et opiniones ueterum
adducimus, tum n. quoq; ijs uer
uti debemus, quibus uetera usi sun

Tertio homonyma distinguenda sunt
quotiescunq; illis in disputando ut-
mur, et subiicienda est certa uerbi
catio atq; sententia, et praemonen
la quoq; est pars aduersaria, cu quo
isputamus, ut sciat in qua sciatione
nos eiusmodi homonymis uelimq;
uti, quodsi aduersarius cu quo dis-
putamus, uerbis homonymis utat
quandus est a nobis, ut distinguat
& nobis indicet, in qua sciatione
ipse eiusmodi uerbis utatur
ria autem hic traduntur impro-
priorum uocabulorum genera
ranslata, noua et circumscripta
ranslata sunt, quae a propria sig-
nione deflexa et derivata sunt ad
liena, dicunt de quemuis hoc
ocat modificata ut florere ppie
licet in de arboribus, transferunt etiam
uelq; homines, dicimus aliquem flore-
re) felicem esse, in maeno hono-
re est. ita Ridere dicit de hominibq

transferth etiam ad alias res. vt
omnia nunc. vident parturire
dicith de animantibus, transferth
etiam ad arbores Huc pertinent
omnes ue tere τρόποι uerborum
et sententiarum quibus uerba
tiua à sua significatione deriuã
ad alienam ut tribue metapho
rae, metonomiae, Sinechtoche ali
riae, Catachrisis et consimiles
pi. In his autem hoc praestan
et notandum, Metaphoris u
tatis et nouis, et quae apertam
et illustrem habent similitudin
est utendum. Quid sunt nouae
Noua uerba sunt quae à dialec
co primum sunt ex cogitata
inuenta Vt obsequium tempor
Ciceronis nouum fuit uocabulum
ita quantitas et qualitas ὀνομα
λογίαν, Sclopetarius bombarta
Dicunth eiusmodi uerba vaia τε
ποιημένα facta, Cic: modificata

sic duo considerandi I. in fingen-
dis nouis uocabulis, spectanda ee
uutoritatem et exemplum) imita-
tionem. Vt quaemadi cu: dixit qua-
litas: ita a eius imitationem licet
dicere quantitas qualitas. Beatitas
herbetuitas II. In Nouis uerbis
duobus temporibus utendum e I. cu
monet utilitas) cu utiliter fiat no-
tis potest fieri 2. cu requirit ne-
cessitas. alioqui uitiosum e noua
proferba conformare, quia pp varita-
tem obscura sunt. Omnis autem ob-
scuritas a dialectico e fugienda
hinc Caesarius dicit noua uerba ta-
quam scopulum ee uitanda. Hinc
quoq; Artes reprehendit Platonem
quod occulum nouo uocabulo no-
uauerit ὀφρυόβριον i umbram
supercilio rem, cu habuisset alia no-
mina usitata et recepta, quibus
oculum appellare potuisset. Sic
etiam reprehendit Stoicos, quod nouis

uterenh uocabulis, et bona appella-
runt, præposita et per se expetenda
appellarunt sumenda.
Circũscripta sunt quæ pluribus
uerbis rem unam indicant. Voca-
h hæc figura a grammaticis peri-
phrasis, Ab Arte metalepsis, est
autem μετάληψις quoties pro
uno uocabulo integra oratio
pro oratione nomen ponit. Vir-
iani belli scriptor ℌ Homerus
Legũ et libertatis ciuium oppres-
sor ℌ Tyrannus. sic etiã cũ defini-
tio ponit loco definiti, Vt animal
rationale mortale ℌ homo. Hu-
pertinent descriptiones locorum
temporum, personarũ, apud poe-
tas et oratores, Artes μετάληψις
his uerbis præcipit δεῖ λαμβάνειν
ἀπὸ τῶν ἐν πόροις ὀνομάτων
πόρρω ℌ oportet aliquando loco
singulorum uerborum in oratio-
ne sumere integras sententias,

tem δεῖ μεταφέρειν ὄνομα ἐπὶ
τὸν λόγον : oportet commutare no:
nen in integram orationem . item
δεῖ μεταλαμβάνειν λόγους
ἐν τῶν ὀνομάτων : oportet in:
-egras sæpe sententias sumere loco
-ingulorum uerborum , et hæc est
prima pars huius capitis de uerbo:
rum natura , de qua oratores plu:
ra præcipiunt . Quoniam autem
non eadem e uerborũ natura , ideo
in his instituendus e delectus
apponenda ich sunt propria uerba
ti, vt e translatis improbrijs , Vsitata in:
usitatis Vetera nouis et factis
dilucida obscuris , et quæ obscuri:
tatem aliquam habent sunt expli:
canda per ea ſ quæ magis sũt nota .
Est autem hæc præceptio de natura
uerborum dialectico diligenter
consideranda , propterea quod q
uerborum uim ignorat raro si:
ne offensione solet disputare ppea

Aristo dicit, οἱ ἀγνοοῦντες λόγῳ οὐκ
μὴν ἐν τῶν ὀνομάτων πολλάκις
ραλογίζονται) ignorantes uim
potestatem uerborum sæpe decip
Ideo Cicero dicit loquendum e
ut multi, sed sentiendum ut pauci

In secunda hac parte huius capitis
agit de altera nominis consigna
tione, quæ est inter aduersarios
et propterea ἐρίστικὴ dicit, cum
nimirum de nominis ui et scaturi
uel origine disceptat et contend
Sunt autem tres modi quibus
nomine potest discertari, primo
e in quo quæritur de usu uocabu
utrum recte a uulgo sit usurpat
Orit autem hac disceptatio uolen
tentio, propterea quod uulgus s
pe improprie loquit, et consuet
do sermonis sæpe non cum ipsius r
congruit, et quanq consuetudo
la loquendi retinenda est: tam

in disputationibus doctorū, etiā de
ipsis rebus uerbis diligentior ē habē-
da inquisitio, utrū ipsa uerba cum
rebus conueniant. In hac parte ui-
dendum ē sit ne uerbi et ueritatis
consentio) utrum res ipsæ uerbis rec-
tē exprimant. Quis ē alter modus?
Alter modus ē in quo de nominis
interpretatione quæritur, possunt
. Unius uocabuli sæpe diuersæ esse
etymologiæ, uel explicationes, ut
studiosus dr qui studia amat ut
cui uirtus ē in studio, quæ græci
πεπαιδαίον uocant. Εὔψυχος dicit
uel homo cordatus, fortis uel hōo
cui ē animo tranquillo et placato
sophista dicit uel ἀπὸ τῆς σοφίας
sapientia, uel ἀπὸ τῆς σοφίζεσθαι
decipiendo, sic officiū dr ut ab
officiendo καὶ ἀντιφράσιν qđ
minime officiat uocent, uel ab offi-
riendo, quod effici à nobis debeat,
dc littera dr, ut quia legenti iter

præbet, uel quia legendo iteratur
uel quasi littura, quod antiqtus
solebat rursũ deleri litera. In
modo uidendum est, sit ne uerbũ
recte explicatum.
Tertius modus e in quo quaritur
utrũ plura uocabula ꝑ rebo diuersa
posita, eandem rem significent
philosophus quidam prodigus
luptatis tres fecit partes χαρὰ
gaudium, ἡδονὴν delectationem
εὐροβίων animi lætitiam
cum tamen illa tria uocabula
scent diuersas species uoluptat
sed sunt tantum nomina eiusdẽ
uoluptatis. In hoc modo uidẽ
dum est, sit ne idem quod quasi
diuersum esset, ita e collocatum

Στοιχεῖον huius loci e Cuicun
nominis etymologia conuenit
eidem et nomen ipsũ conuen
et negando cui nominis etym
gia non conuenit: eidem nec

omen conuenit, Vt si studiosus ē
apientiæ, ḡo est philosophus, si
erū colit, ḡo ē agricola, si simul:
loca possidet ḡo est locuples, si
on diligenter studet, ḡo non ē stu:
iosus, si non consulit utilitati reip:
rgo non est consul, Mancipiū non
, ḡo non ē manū captus
sus hō loci duplex ē, uel positus est
x arctando, uel extra arctationem
n arctdo duobus modis, uel probando
el refutando, Probando rursū
uobus modis, uel affirmando uel
egando, affirmando. Vt
Q. qui sapientiæ studet ē philosophꝰ
Ciceronis filius studet sapientiæ
Ergo Ciceronis filius ē philosophus
Quicunq; de deo loquit ē theologus
Scīprianus de deo loquitur,
Ergo scīprianus est theologus
Quicunq; medetur ē medicus
Galenus medet ḡo ē medicus
Quicunq; ex iure consulit ē iurisconsultꝰ.
Sulpitiꝰ ex iure consulit ḡo ē iurisconsultꝰ

Negando vt Dignitas e illorũ h
norum quibus is, qui consecu
e habetur dignus. Sed
Scelerato nullis honoribꝰ hr dign
Ergo in scelerato nulla e dignit
Parricida th qui patrẽ occidit
Roscius non occidit patrem.
Ergo Roscius non est parricida
Hereticus e qui eligit dogmata
abhorrentia a ueritate.
Lutherus non elegit dogmata
abhorrentia a ueritate. Ergo
Luthierus non fuit Hæreticus
In refutando quando falsa con
clusiones refutant nominis com
mutatione) quando uocabulum
concretum mutant cũ abstracto
Nullus morbus potest ee sanit
Omnis homo morbis e subiect
Nullus homo potest ee sanus
Falsa e conclusio, quia diuersa
hic uocabula concreta et abstracta
Nam in maiori ppos: ponũt uocab

bstracta morbus et sanitas, In mi:
ori et conclusione ponunt uocabula
oncreta, ut morbis subiectum ee et
anum esse. Si itaq; cōmutant ista
ocabula, ut omnia sint unius gris
pparebit uitium. vt

Nullus morbus potest ee sanitas
Omnis homo morbis e subiecto.
Nullus go homo potest ee sanitas
el hoc modo. N: æroto pt qualescere
Omnis homo morbis e subiecto
Nullus homo potest conualescere.
Hic maior propositio falsa e. Ita.
Nulla iustitia est animal.
Soc: e iusto. go soc: nō est ait..
alsa e conclusio, pp eandem causam
am sunt hic duo gra uocabulorū
bstracta ut iustitia concreta, ui
ustus Si commutant apparebit
itium. N: iustitia est animal.
Soc: e iustitia go nō e ait
Hic minor propos: falsa e. Artes hoc
ceptum his ponit uerbis τὸ κακὸν
ὲν ἕξιν ἀνιᾶ ἐπὶ ἕξεως μελλητ:
έον oportet uerbum habitus cum

ipso habitu comutare) oportet
cretum commutare cum abstra
Nam τὸ κατὰ τινὸς εἶναι vocat
cabulum concretum, et τινὸ εἶ
uocat uocabulum abstractum

Alter usus e dialecticus extra ar
mentationem pertinentes uel a
laudem uel uituperium, aut co
temptum aut irrisionem Vt ap
Cic. pro Sexto Roscio, Vbi dici
Veniò nunc ad aureũ illud no
Chrysogoni, sententia hac ex
minis Etymologia desumpta
Nam χρυσὸς aurum significa
Vnde χρυσόω Vor. dictus e
notat in eo loco Cicero chrisop
auaritiam, Sic in orationibu
contra Verrem dicit Verre no
natum ee à uerrendo) spoliand
quia spoliet et uerret Cicilia
ex hauriat Ciciliam. Sic ἀπὸ τοῦ
Sophoclem conquirit nomen suu
malis suis conuenire. R
dicit ἀπὸ τοῦ ἀδάω ᾄδω quod e lamenta

Vsus & usus pertinet ad phãum et confirmandũ primi generis
ocorum. Vt De genere. Animal
it genus hominis. pbo ex hoc loco
Animal dicit quod ht animam
Homo ht anima, ẽo homo e animal
ppriũ An latrabile sit ppriũ canis
uicqd ht Vim latrandi sh latrabile
Canis habet uim latrandi
Ergo Canis dicitur latrabilis
definitionem. An papa sit hæreticus
Quicunq; dogmata abhorrentia ã
ueritate elicit est hæreticus
Papa elicit dogmata abhorrentia ã
ueritate, Ergo Papa ẽ hæreticus
accidens, an philosophia laudanda.
Omne studiũ sapientiæ est laudandũ
Philosophia est studiũ sapientiæ
Ergo philosophia est laudanda.

CONIVGATA
CAPVT XXX

Isti duo loci coniungunt ea quæ eandem habent vim in argumentando, et eosdem arctamur à coniugatis, quo à casibus discrepant et eandem vim habent in argumento. Isti duo loci recte ponuntur post notationem. Nam sicut in notatione quæsiuimus, quo pacto nomina et rerum partes nominibus significantur: ita in coniugatis quæritur q sint nominibus affinia coniugata. Dicunt autem Coniugata σύζυγα et σύζυγα. σύζυγα à σὺν et ζυγὸς, quia sunt sub eodem σύζυγῳ ordine. σύζυγα à σὺν et ζυγὸς iugum, quia sunt sub eodem iugo, et propterea dicunt à Latinis Coniugata: à præpos: Con: et iugum. Ab aliis dicunt cognata nominum. Grammatici παρώνυμα, quia ab eodem nomine deriuantur. Sunt autem Coniugata quæ oriuntur ab uno uerbo uarie commutando: quæ eandem habent originem

uæ ab eodem fonte deducuntur vi-
doctus. doctior, doctrina doceo, doc-
e, doctior, doctissimus. Græci sic
finiunt βόσοι χα λέγε ις ὰ κατὰ
ὼ ἀοῦς ὼ βοσοι χίαν ἅπαν τα,
ων δικαιοσύνη, δίκαιος, δίκαιον
ικαίως. Casus dicunh πτώσεις
πίπτω cado, et ita dicunh, quia
e statu suo decidisse uidentur
asus sunt uocabula, quæ non res sui-
ctiones, sed modum actionis significat
sunt aduerbia obliqui Compa-
ratiui et superlatiui: ut sapienter,
este, fortiter, humaniter sic sapi-
ntis, sabienti, sabientem, sapiente
fferunt autem Casus et coniugata duo
es modis. primum, quia coniugato-
um melior e scatio, quam casuum
am Coniugata scant ipsas res et
erum actiones, ut iustitia prudentia
asus solu scant modum actionis
inde, Coniugata sunt nomina & ver-
asus solu obliqui sunt et aduerbia,

Coniugata sunt ꝗ̃plicia, uel re et
bo sunt coniugata: ꝙ̃ uoce et ſcatiõ
habent eadem uocabula et eand
ſignificationem, ꝙ̃ quorũ et uerb
ſcatio eſt eadem ut Sapientia ſa
piens, ſapere iuſtitia, iuſtꝙ̃ iuſtum
uel sunt ſenſu coniugata: ꝙ̃ ſolu
ſcatione, quorũ ſcatio eademeſt
in idem ꝯcidit et uocabula ſurro
ſa, ut ſomnus, ſopor, dormire. Vir
probus, ſtudioſus, paupertas eg
inopia, mendicare. ꝯ̃ haec uerõ
quidem differunt, ſed ſenſu et
ne eadem ſunt. Σ Toi χ̃ελο
Cuicunq; unũ coniugatorũ conue
eidem & cætera conuenire neceſ
et Contra cuicunq; unũ coniugat
non conuenit, eidem nec cætera
ueniunt. Vt in coniugatis re ꝯ̃ u
Si iuſtitia ẽ laudanda, ergo iuſtꝙ̃ laud
et qui iuſte agit laude eſt dign
Si literæ ſunt honorandæ, ergo
literati ſunt honore digni.

Cicero pro Cælio - Si uis ee exoptatis
matibus, elige quod e optimum
Ex oratione in Pisonem scribit Cice:
Causa mea est insolaris, et consularis
Ergo opus ht auxilio consulis & senatoris
Negando, si mori non miserum est.
nec mors est misera,
Si amici non sunt neeligendi, nec
amicitia est neeligenda
Exempla a contrariis sensu - Ut
si paupertas e malu quod dam xaxóv,
ergo mendicu ee quoq; est malum
si dolori e malu, eo unei quoq; malue
si Eloquentia non e uitiosa eo orna:
te dicere, quoq; non est uitiosum
si nimius somnus nocet ualetudini
ergo nimiu dormire nocet ualetudini
Exempla casuum. Ut;
si temperantis e sobrie uiuere oportet
etia uitam eius ee tempante & sobria
si no Viuit Christiane eo no e Christiano
si no amat religione ee eo no e religioso
Qui carnales sut curant ea q sunt carnis
Spirituales sut curant ea, q sut spiritus

Si iustꝰ laudandus est. ergo iustissi-
mus maxime est laudandus
Vsus hꝰ loci ē duplex. Syllogis-
qui positus ē in argtando, assu-
mur autem uel affirmādo uel negā-
Aff: vt si nihil turbius ē ingratitu-
dine, ergo ingrati sūt turpissimi
et qui gratia pro beneficio non re-
ferunt, turpissime faciunt
Pompeius habuit uirtutes impe-
torias, Ergo bonus fuit imperator
Brutus sceleratē interfecit Cæsarē
Ergo et ipse sceleratus fuit
Negando ut Fortitudo a iustitia
non ē separanda Ergo neq; for-
tis est, qui non est iustus
Temperare non ē malum. Ergo
neq; temperantia est mala.
Vsus ex locis pertinet ad primū
genus locorū ꝯ bandū et ꝯfirmādū
De genere ut si quæratur an scien-
tia sit genus iustitiæ, sit ꝯbandū

per hunc locū hoc modo
Qui iustē agit non agit scienter, ergo
Iustitia non est scientia.

e ꝓprio, si quaerah an honestū p-
prium sit iustitiæ, ꝯbah hoc modo.
si honestū ꝓprietas ꝙ eo qđ sit iustē
Ergo honestum proprium ē iustitiæ
e definitione. an iustus sit, qui
unicuiq; suum tribuit.
iustitia ē virtꝰ unicuiq; suū tribuēs
rgo etiam iustus unicuiq; suū tribuit
accidens si sapientia est lau-
landa ꝙ et sapiens laudandꝰ.
i obedientia est honesta res. Ergo
bedire est honestum.

CAVSAE CAP. XXI

ste locus recte sequit post supiores
ocos, quia primum res sunt con-
ideranda, id quod factum ē in
oco totius et partium. Deinde rerū

appellationes, quod factū ē in
loco notationis coniugatorum
et casuum. Tertio causæ rerū
sunt inuestigandæ, quia omnes
res habent causas aliquas. et nī
hil fit sine causa. Propterea
te locus est copiosissimus.
Coniūguntur hi duo loci, quia sū
inter se antecedentia et cōsequēn
Causa antecedit effectum et effe
tus est consequens causæ.
Iste locus copiosus ē ppea quod
nihil fit sine causa. Omnium re
rū sunt certæ quædam causæ.
Item Vnius rei sæpe possūt plu
ræ causæ, et pertinet ad dialec
ticum iste locus quia scire est
per causas cognōscere, et q causæ
rerū non inuestigant: illi nec
possunt cognoscere quid res ipsa
sit indē. felix q potuit rerū

cognoscere causas. Et Arles dicit ἐπιστάσθαι ἐστὶ τὴν αἰτίαν τῶν πρά-
γματος. Εἰδέναι scire e rem per
causas cognoscere. et scientia quæ
non est per causas facta, non e vera
scientia, sed opinio et psuasio qda.
Causa dicit αἴτιον et αἰτία et
ποιητικὸν quod aliquid efficit
effecta dicunt αἰτιατὰ ex causis
orta nata, quasi causata dicunt
etiam ἀοίδιμενα et ποιήματα que
ex causis efficientibus fiunt ut facta
sunt. Quid est causa?
Qua ui sua aliquid efficit ut ad-
jumentum ad ad efficiendu ad-
fert. Vt Sol causa e efficiens q
diem efficit. Dies e causa q ad-
jumentum adfert ad ad faciendu
ad labores perficiendos.
Vulgo ita definiunt, causa e qua
uel ex qua ad fit. Effecta sut q
ex causis oriunt et efficiuntur.

Quatuor sunt diuisiones causa
quarum quæ sunt artis quæ-Cic
Prima artis ē. Omnis causa aut es
generans uel corrumpens uel
finalis. Generans ἀπὸ τοῦ γεν
νητικὸν ἀ γεννάω genero
Corrumpens ἀπὸ τοῦ φθα
ρτικὸν ἀ φθείρω corrumpo
Causa finalis τελικὸν ἀ τέλ
quod significat finem.
Causa generans ē qua aq nulla
formam ē applicata, et aq ut
boni uel mali efficit, et ē vera
naturalium, Vt moderatio cib
et potus efficit sanitate corpo
bonus cibus generat bonu san
guinem. Malus generat eho
uitiosum sanguinem
Effecta causarū generantiū
Verebis generationes, sunt qua
ex causis generantibus fiunt
nascunh, Vt sanitas ē generati

q̄est est effectus moderationis, san-
guis est effectus cibi, Sū herba est
effectus seminis
causa corrumpens ē quae spectat
ad rei pernitiem interitum, uel
id quod factum ē labefactat cor-
rumpit, vt incendium ē causa cor-
rumpens actiuū, ebrietas corrū-
pit sanitatem, grando segetem.
tarum effectus dicunt Ἀποπαὶ
corruptiones, morbus ē destructio
sanitatis, ipsa instructio, q̄ orit
ex intemperantia
causa finalis est prōter quam act
fit, ut pp doctrinam colunt studia
Beatitudo est causa finalis uirtutis
Inhabitatio ē causa finalis actiuū
est finis ut consistit in deliberandō
uel in agendo. Huius effectus
dicit χρῆσις usus, est uniuscu-
iusq; rei ꝓprium munus & officium
Quod est σοίχειον ꝑ generan-
tibus causis? &

Si causa generans bona, id quod
generat etiam bonum, et si id
quod generat bonum est, etiam
causa generans est bona Contra
Si causa generans mala, id quod
generatur quoq; est malum, Et
si id quod generat malum est
etiam causa generans mala. Qui
Quales sunt causæ generantes ta
les sunt etiam generationes. Si
là Veritatis, bona ai Verè eos
Si temperantia est res bona, ergo
etiam sanitas est res bona, qua
ex temperantia generatur Et
contrà Si cibus uitiosus e Ergo
etiam sanguis, qui inde genera
uitiosus est. Item. Si bella et
dissensiones sunt res malæ Ergo
etiam malæ sunt cupiditates, ex
quibus illa nascuntur.

Quod ἐσοιχεῖον corrumpens
Si causa corrumpens bona, id

quod corrumpit malum Si causa
corrumpens mala id quod corru:
pitur e bonum, Si id quod cor:
rumpit est malum, id quod corru:
pit e bonum Si id quod corrum:
pit bonum, id quod corrusit malu
si morbus est res mala Ergo
pharmacum e res bona quia cor:
rumpit malum rem s morbum
ebrietas est mala Ergo ualetudo
est res bona, q ab ebrietate corrupi:
tur, Aedificium est res bona, cor:
rumpit a re mala, ab incendio
Quod e solum finalium?
cuius usus seu finis bonus id ipsu
quod bonum et contra, cuius usq
malus, id ipsum quod malum ut
cuius usus uestimenti bonus e, eo uesti:
mentum bonum, Si usus uirtutis
bonus, Ergo uirtus bona Si
usus literarum bonus eo literae bonae.
pro Manilia. Si usus uectigalium
bonus e reip: Ergo ipsi uectigales

sunt utiles nobis defendendi, Si
usus belli malus. Eo ipsũ bellũ ma
Altera diuisio Artis est quatripar
tita, et eam tradit in libro phi
Omnis causa uel e materialis
efficiens, uel formalis ut finalis
Causa materialis dicitur ἀπὸ τοῦ ὕλη
est quae ipsa quidem nihil agit
sed tamen sine ea res ipsa non
test confici Vt sine aqua et fari
non potest confici panis, etiams
aqua et farina nihil agat in con
fectione. Ita sine panno non
tes conficere uestem, Aurũ caus
materialis aurei poculi; Annuli
Lignum est causa mensae, Lapis
causa statuae Columnae, ferru
causa est gladij, ensis
Materia ἀπὸ τοῦ ὕλη etc
qua aliquid fit, vt ex panno fi
tunica, Ex ligno mensa &c.
Causa efficiens dicitur ἀπὸ τοῦ ποιεῖν
ποιῶν, ea est, quae ui sua aut agi

efficit, vt Architectus est causa
efficiens ædificiū, Faber lignarig
causa efficiens nauis, pictor ea
efficiens panis: sutor ea efficiens
calcei. Tenis caloris Sol dicit, pictor
picturæ, Aurifaber aureæ catenæ.
causa formalis dicitur ἀπὸ τοῦ εἶ-
ναι; Ea ē quæ non agendo sed
impellendo et adhortando aſſacit
pulchritudo statuæ impellit ſa-
ciarium, ut similem efficiat. Arles
dicit ἔσι ἐνόν καὶ ἀρά γε ἀνάγκη
omnes, singulæ definitionū par-
tes est causa formalis perfecta de-
finitio, Materia ἐξ ὧν γίνεται
γίνεται ἀρχόμενον. Forma dicitur
εἶδος, ea est, qua dat esse rei, uel
qua res habet suum nomen q̄
dat rei nomen, vt propter forma
humanam dicit aliquis homo
propter formā mensa dr mensa
singulæ res nomina accipiunt
non, non à materia, neq; à fine.

neq; à causa efficiente, sed a forma
vt domus appellationem habet
à lapidibus aut ligenis, sed abi
forma. Cuiꝰ causa finalis?
Dicit ἄριστον τελικόν, Eaꝫ proꝑ
quam aliquiꝺ fit. Nam qualib
res suum habet finem ad quem
est destinata. ut propter inhabit
onem extruitur domus, propter
ipsa inhabitatio dicit causa fi
lis domus, propter doctrinam
coluntur litera. Ex his om
causis, finalis est præstantissi
nemo. n. quicq; suscipit, nisi p
aliquem finem certum, et qua
quam postrema est in agendo, t
men omnium prima e insus
piendo, Στοιχεῖον ꝑ ea materi
Concessa materia concepi pot
effectus sed tantū, probabilit
vt habet bannum ēo potest co
ficere uestem, habet argentum
ēo potest habere argentea poculo

negando firmiter arctamur et est
ad τοιχεῖον negata materia nega:
effectus. Non habet farinam er
quam, Ergo non potest pinsere pane
on habet argentum Ergo non po:
est facere argenteum poculum,
oc necessario sequitur
τοιχεῖον pro efficiente, Cum ca
ficiens agit, effectum fieri neces:
est, ut si ignis est in fornace, ego
doctrinam ad τοιχεῖον callida Si architectus
exhi[bu]erit Ergo inde aliquis segh effectq.
negando cum causa efficiens non
erit, non sequitur effectus Si non
diligenter studet, non fiet doctus
τοιχεῖον pro formali, posita for:
ma ponitur res ipsa ut hoc lignū
formam habet mensæ ergo e mensa
Hoc argentum formam habet pocu:
li, milli ergo est poculum argenteum
ergo potentia. Remota forma tollit rés,
habet argē ipsa lignum hoc non habet forma
argenteū mensæ Ergo non est mensa

Στοιχεῖον pro finali causa
Cuius finis bonus, id ipsū quoq; b
num. Vsus studiorum bonus, er
ipsa studia bona, Et cuius usus
malus, id ipsum quoq; malum v
Vsus mendacij malus, Ergo nu
tiri malum. Est et aliud causa
rū finalium στοιχεῖον apud Ari
vbi inquit, ἀεὶ γὰρ δὴ ὃ ὑπερ
ἕκαστον, ἐκεῖνο μᾶλλον ὑπάρ
quod unum quoq; tale, id
cum magis tale vt pater amat
ceptorem propter filium, Ergo
lium magis amat, Opera do
cent propter fidem Ergo fide
magis placet Hæ quatuor
differunt, quòd quædam pers
efficiunt agendo vt causa effi
ens quædam non agendo sed
pellendo et adhortando aliqui
efficiunt ut causa formalis et
nalis. Quædam ipsæ quicq
agunt nec etiam impellunt ag
tem, sed tamen sine illis nihil

oteſt fieri, ut causa materialis
ea propter omnes illæ causæ poſ:
nt referri ad causas quas Cicero
ocat efficientes seruata hac ſiſtic:
one conficientium causarum qđ
dam ex illis agendo aliq̄d effici:
unt, quædam non agendo sedim:
llendo, et ad hortandō ad efficiut

Quæ est diuisio Ciceronis?

mnes. cæ uel sunt conficientes ut
ne quibus non. Conficientes dn
λικὰ ποιητικὰ. sunt eæ qe quas
upra appellauimus efficientes, ni:
rum, quæ ipsæ aliquid agunt
efficiunt, vt poeta ē causa effi:
ens poematis, Orator orationis
llæ sunt duplices uel absolutæ
el adiuuantes. Absolutæ dicūh
λικὰ κοινολελεῖ et ἀλλα τέλδα
ausæ effectæ et per se et sunt
ua per se solæ nulla alia re ad:
uante aliquid efficiunt vtiq:
is per se efficit calorem, Virtus

per se efficit bonũ virũ, Sol dicit
Sapientia sapientem virum, Inter
positio lunæ inter solem et nostrum
aspectum, per se efficit eclipsin
solis interpositio terræ inter solem
et lunam, per se efficit eclipsin
lunæ. Tales causæ vulgo in scho-
lis vocant causæ per se ἄλλο
καθ' αὑτὸ Et tractis pro talibus
causis hæc regula, positis cau-
absolutis et perfectis ponit effe-
effectus, et nẽgatis causis abso-
lutis et perfectis tollit effectus
Virtute præditus ẽ eo ẽ vir bo-
Iam causa absoluta ẽ virtus
ri boni, ita non ẽ virtute præ-
Ergo non est vir bonus.
Causæ adiuuantes dicunt bu
ἄλλο συνεργὸν vulgo cau
cooperantes sunt quæ ipsæ sola
nihil efficiunt sed tamen adi
mentum ad aliquid efficiendu
adferunt, vt Exercitatio caus

adiuuans doctrinæ. Exercitatio ſy:
ſi causa ē adiuuans eloquentiæ ſic
omnus adiuuat concoctiones, ſic
Bona corporis et fortunæ adiuuāt
beatitudinem. Causæ ſine quibꝫ
non dicunh Ailia ἂν ἐω ὧν μὴ
Verilo li, in ſcholis ὧν ἄνευ
ſ latinis concausæ, Et ſunt quæ
ipſæ quidem nihil agunt, tamē
ſine ipſis nihil poteſt fieri, vt ſine
pecunia non poteſt fieri emptio
ſine auro non poteſt fieri aureum
poculum, Et illæ ſunt duplices
uel quietæ uel præcurrentes
Quietæ dicunh ἀεῖια ἀκίνητα uel
ἀεργὰ, ſunt quæ omnino nihil
agunt ſed tamen ſine illis nihil
poteſt fieri, vt Circumſtantiæ loci
et temporis, item materia & in-
ſtrumenta, Hæc omnia etiamſi
nihil agant: tamen ſine illis nil

potest fieri, nihil n· potest fieri
tra locũ et tempus, et sine matr
Artifex nihil potest efficere sine
strumentis. Tales causas Cic: vo
cat stolidas. Ab alijs ociosæ cau
Causæ præcurrentes ꝙ icunh ai
προηγούμενα, quæ cum re pos
tempore non sunt coniunctæ
rem ipsam antecesserunt vt rap
Helenæ vel iudicium Paridis
pomum aureum fuerunt caus
præcurrentes belli Troiani. Sic
Collocutio cum hoste ē causa p
currens prodítionis. Cohorta
ad studia, ē causa p̃currens doct
Altera ꝙuisio Ciceronis ē. Omn
causæ vel nulla aguntanimi
appetitione et voluntate, sed p
se sua sponte ut ignis efficit
lorem; Nix refrigerat, Aqua
humectat, Sol liquefacit cera

Hæ causæ dicunt naturales vt
agunt uoluntate et animi appe:
titione, vt in animantibus, Et
Illæ cáusæ uel agunt consilio et
certa ratione, vt Viri prudentes,
qui nihil agunt sine consilio,
Vel agunt animi perturbatione
vt qui amore, ira, odio, tristitia
insania, mœrore aliquid agunt.
vt dicimus iram fuisse in causa
Huc pertinent ea, quæ fiunt ab
ebrijs, et somnolentis, ab insanis
et pueris, uel agunt habitu et
quadã consuetudine vt quidã
sæpe irascunt, Cui dam adomnia
rident, Huc pertinent ea, quæ
fiunt ab exercitatione,
Vel agunt natura ut in animantibus
ratione destitutis, Canis natura:
liter insequitur leporem, Omne
animal natura expetit, quod sibi

putat conducere, et fugit contra-
ria. Vel agunt arte vt artifi-
ces, vt pictor ex arte pingit.
Vel agunt casu, & qui ea faciunt
quorum non certa & ratio causa
neq; euentus certus vt si quis
inter fodiendum inueniat the-
saurum, tales dicunt causas
per accidens et locum habere
rebus fortuitis. Iste causæ
diuidunt in duas partes, Vel
habent constantiam & sunt con-
stantes causæ eodem modo se-
& uel pleruŋq; agentes dicũt
alia ὡρίσθαι definita a
natura ars. habitus.
Vel habent inconstantiam & sunt
inconstantes non semp eodẽ mo-
agentes. vt Voluntas animi
turbatio, et casus, Et dicunt
alia ἀόριστα infinita, quarum

effectus non est certus Ergo ma-
terialis causa pertinet ad causas
sine quibus non, Nam sine mate-
ria nihil potest fieri Formalis &
finalis pertinent ad causa efficien-
tem. Forma et finis nihil agit
sed impellendo et adhortando ad
efficit; Nam forma et finis im-
bellunt causam efficientem ut agat
propterea causæ efficientes sunt
duplices, uel ipsæ efficientes uere
& ipsæ agendo et operando ad ef-
ficiunt, ut Sutor operando efficit
calceum, Statuarius agendo sta-
tuam efficit, Sanctor uero efficit
Quædam non agendo sed impellen-
do et adhortando ad efficiunt, ut
est causa formalis et finalis
Quod est xeiov huius loci.
Positis causis sufficientibus ponit
effectus, Et contra Remotis cais

sufficientibus, remouch effectus
Item nihil fit sine causa Item
causa naturaliter antecedit effe
tum. Vt Adolescens iste ualet in
genio, bonum habet praceptor
diligenter studet ergo fiet doct
Si uero quadam causæ omittã
q necessario requirunth ad effec
tum non sequith conclusio ut
sequith iste adolescens ualet in
nio Ergo fiet doctus Nam req
tur ettam alia ad comparand
doctrinam, exercitatio diligen
studium boni magistri: ita non
sequith hic princeps magnũ ha
exercitum Ergo vincet quia
consequenda uictoriã etiam
requirunth, constantia fortit
do militum patientia labor
damnum, auxilium et alia oc
siones, vt loci opportunitas, tem

poris opportunitas. Vsus hg loci ē
duplex Syllogisticus et ēp Vasiz ē
Vtilg est, qui pertinet ad arcumen-
tandum. Arcta autem, quae ex
hoc loco desumunth sunt triplicia
uel necessaria uel probabilia, uel
euia. Necessaria ba sunt q desu-
munth a causis absolutis, a cau-
sis per se, vt Vbicunq ē ignis ibi
est calor. In hoc loco ē ignis Ergo
in hoc loco ēst calor
robabilia desumunth a causis ad-
quantibus et sine quibus non vt
magnum habet exercitū ēo vin-
et Ligna habet et lapides Ergo
domum aedificabit.
euia arcta desumunth a causis p-
currentibus, item a causis fortu-
tis, a causis, quae agunt volū-
tate et animi perturbatiōne vt
praeptor cohortatus ē illum ad di-

ligentiam. Ergo fiet doctus. Ille
profectus est in militiam requiet di-
ues, Ergo proficiscar ego quoq; in
militiam et fiam diues.
Argta uel sunt affirmatiua ut ne-
gatiua, a causis ad effecta vt, affi:
Deus instituit matrimoniū, ergo ma-
trimonium est res bona
Voluptas parit infamiā ꝯ ē fugiēda
Nec: Pisces non habent pulmones
ergo nō respirant.
Non ē uirtute pdita ꝯ nō ē Vir bon
Iste princeps non habet pecuniam
ergo non potest bellum gerere
Anima non ē composita ex quatuor
elementis, ꝯ non ē corruptibilis
Alter usus ē ęs Vasis ⊖ primus
ad tractandū et ꝑbandū primū ꝑ
locorum. De genere tractatur
hoc præceptum. Quicquid ē cau-
ficiens alicuius rei, id non ē nisi

um genus, vt cum quærit, vtrum
mpotentia sit genus somni, Refu:
at per hunc locum, Impotentia
st causa efficiens somni, Ergo non
genus somni. De proprio hæc
equla Effecta non sunt propria
uorum causæ efficientes non sunt
roprie, vt mortale ee non e uerū
roprium hominis, quia eius causa
ficiens nimiū morbo affligi non
proprium hominis. De definit.
um quarit Verum hæc definitio
ona, mors est dissolutio animi et
orporis refutat per hunc locum
uia non habet uerum genus. Na
issolutio est causa efficiens mortis
ro non e genus mortis, et propt:
erea uitiosa est definitio
e accidente, si quæstio sit an me:
icina sit res bona, probat ex eiq
ffectu, Sanitas est res bona Ergo
nedicina e res bona, qa conseruat
anitatem,

Isti duo loci coniungunt quia sunt
inter se antecedentia et consequentia
supra dictum est; Effecta autem
ut ἐκ τοιούτων ποιητὰ et ἀπο-
τὰ quasi causata, quia à causis
oriuntur. Effectus est id quod
causis orit. Effectorum tot sunt
genera, quot efficientium sunt ge-
singulæ causæ conficientes habent
sua effecta. Συνεχῶν
Posito effectu, necesse ẽ causam ef-
ficientem antecessisse item quali-
ẽ effectus, talis ẽ causa efficiens.
Exceptis causis corruptentibus
Usus idem ẽ qui causarũ. Nã situ
argumur à causis ad effecta: ita
ab effectis rursus ad causas itaq;
quæ sumunt ab effectis ad causas
Vel sunt necessaria, quorũ effec-
rum causæ sunt absolutæ et ne-
sariæ, Vt Calor ẽ ẽo ignis est,

aluus est factus ꝯ crediꝺit, Dies
ergo sol est ortus Vero ꝯ sol est
n ariete, Probabilia arcta samuh
X effectis, quorum causæ non sunt
ecessariæ ut hoc ē lignū ꝯ ē mēsa
cit hostem ꝯ multos habuit milites

DE ADIVNCTIS CAVTꝰ XXIIꝰ

ste locus recte post superiorem ponit
ropterea quoꝺ sub hoc loco maior
ars aꝺiuuantium compræhenꝺit
ræterea sub hoc loco cōtinentur
ausæ præcurrentes, causæ quietæ
ausæ quæ non agunt necessario
ausæ per accidens item eæ q̄ agūnt
oluntate, perturbatiōne animi, casu.
ste locus proprius est oratoru in cau:
is coniecturalibus: in statu coniectu:
ali Nam complectit circustantias
erum et personarum, quas oratores
n statu coniecturali plerūq; inuestigāt

Preterea est rerum singularium, nu-
las subpeditat sententias proprias
et uniuersales
Ea quæ huius loci sunt uocantur
adiuncta, A Cicer: uocant coniuncta
Adiuncta) quia probabiliter ad rem
probandam possunt adiungi
Coniuncta) quia plura simul iun-
coniungenda, Nam singula se-
sim nihil probant
In scholis uocant Connexa, Contin-
gentia Adiacentia Consentanea
Applicita, Arles uocat τὰ μὴ ἀ-
εἰπόμενα) q non semper consequũ
ipsam rem, uel subiectum, Dicũ-
cham κοινῶς συμβεβηκόλα) si-
muniter accidentia item τὰ ὡς ἐ-
τὸ πολὺ ὑπαρχόμενα) q plerum-
fiunt, q ut plurimum accidunt

Quid sunt accidentia?

Quæcunq rem aliquam non ne-
cessario, sed probabiliter, uel ante

dunt, uel consequunt uel cum ea
hærent, Adiuncta apud Arist
plicia, quædam n. dicunt λὰ ὡς
τὶ τὸ πολὺ, quædam λὰ ἐπὶ ἔλατ.
ν, quædam λὰ ὁπότερα ἔτυχεν
ὲ λὰ ἀκριβολόγως ἔχον λα
Quid sunt λὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ?
æ plerunq; et magna ex parte
ueniunt ut sunt ea quæ fiunt
natura, arte & habitu Vt ixatu:
a plerunq; iri uere producit herbas
autumno fructus plerunq; æstas
lliciore quã autúmnus, Autũ:
us plerunq; humidior quã æstas
em plerunq; arbores æstate florent
arte ut bonus pictor plerunq; bẽ:
e pingit Bonus dialecticus plerunq;
ene disputat Bonus orator ple:
unq; bonam habet orationem
b habitu Vt qui habitũ saltandi sibi
combarauit, plerunq; bene saltat
i habitũ Virtutis comparauit, plẽ:
unq; ex Virtute agit, Et illa

dicunh etiam ab Arte ὡρισμένα
finita, Quid sunt τὰ ἐπὶ ἔλαττον
Quæ rarius eueniunt, Vt ea quæ
pendent a casu et fortuna. Ea
enim raro dicunh accidere quæ
casu et fortuna pendent vt thesaurum
accidit fodientem inuenire thesaurum, Raro accidit ut ex militia aliquis diteſcat.
Quid sunt τὰ ἀεὶ ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ
Quæ quoquo modo se habent vt
quæ in utramq; partem eueniunt
quæ non magis in una parte ut
quam in altera. Vt sunt ea quæ
pendent a uoluntate humana quæ
ea nihil est immutabilius, et ho
quis uelle dicitur hoc non mag
ualet in partem affirmatiuam
in negatiuam. Altera diuisio
Quæ ad hunc locum pertinent sunt
tripliciа, uel sunt circumstantiæ
signa, uel credibilia seu uerisimilia

rcũstantiæ dicunt περὶ τῶν cicer:
ocat attributiones. Dicunt q rem
liquam circumstant ⁊ quæ non sunt
rei natura et essentia, sed sunt ex
rinsecus accidentia, Adhærentia
t locus tempus Ea circũstantiæ
unt duplices uel rerum uel psonæ:
um. Circumstantiæ rerum sunt
uing Locus tempus facultas
ausa et instrumenta. Et dicunt
iam circumstantiæ actionum περὶ
τῶν πραγμάτων Locus ut
uduit Athenis ẽ est philosophus
iu fuit Romæ Ergo didicit malas artes
uduit Wittebergæ Ergo est theologꝰ
oscius non fuit Romæ cũ pater
cideret ẽ non interfecit patrem
Tempus ut ⁊ Aurora e ẽ e musis amica
Loctu hic inde uagat Ergo est amator
ies e serenus ẽ tempꝰ iꝯoneũ ambulati
tiems e ẽ incommodũ tempꝰ nauigandi
Facultates ut ⁊ Milo multas habuit
acultates et occasiones interficiendi

Clodium et non interfecit Ergo non
est insidiator Comprahendit me
agendi Causæ. Vt
Clodius causas habuit cur insi
areh Miloni Ergo e insidiator
Nulla fuit causa cur Cælius pe
nias peteret à Clodio go non pet
Multæ fuerunt causæ cur Roscu
cuperet patrem suum viuere Erg
non eum interfecit Intelligi
causas impellentes agentem
Instrumenta Inuentus e cũ gl
dio cruento Ergo perpetrauit h
micidium. Clodius obuiam ue
Miloni expetito equo Ergo insi
tus est Miloni, Accinctus e
gladio preter consuetudinem
Cogitat alteri uim inferre læ

Circumstantiæ personarũ sunt X
decim. Nomen. Natura, Vic
Fortuna Habitus Affectio, St
dia, Cõsilia, Facta, Casus, On

Nomen Vt Lentulus dicit, quia
lentus est in agendo.
Ioannes dñ Ergo est gratiosus
Verres appellat quia est fur
Demosthenes dñ qa est robur populi
Philippus dicitur quia amat equos
Natura, sub natura comprahen:
dunt sex Sexus. Natio Patria
Cognatio, Aetas, Commoda animi
et corporis.
Sexus Vt Vir est Ergo debet laborare
Ergo aptus est ad bellum,
Mulier est Ergo taceat in ecclesia
mulierem non decet silentium
Natio.) Quælibet nationes pro-
prias habent uirtutes, propria etiã
uitia Germanos esse fortes esse
strenuos Germanus est Ergo
libenter bibit uinum
Cretensis est Ergo est mendax
Patria.) bene morata affert etiã
decus honorem et laudem
Atheniensis est Ergo est philosophy.

Athenienſis ē Ergo amat literas
Romanus ē ergo eſt ſtudioſus libertatis
Cognatio :- Chriſtus dicit Sieſtis filij Abrahæ facerebs opera Abrahæ
Parentes :) doctum habuit patrem Ergo et ipse doctus
Patrem habuit ſeditiosū ergo et filius eſt ſeditiosus
Aetas :) Alia alijs ætatibus magis conueniunt vt puer eſt ergo eſt imprudens Ergo ſimpleſ
Adoleſcens eſt Ergo eſt prodigus
Senex eſt Ergo eſt auarus timidus
Commoda :) Ingenioſus eſt Ergo aptus ad literas Hic ſpectant naturales potentiæ et impotentiæ
Victus :) Sub hac circūſtantia comprahendunt primū educatorem et ipsa educatio deinde pedagogi præceptores doctores Tertiō Amici, quarto Vitæ ratiō
Educatio :) iſte educatus ē in

caupona Ergo est male moratus
Praeceptor & filius Ciceronis ha:
buit Cratippum praeceptorem eo
est doctus. eo diligenter studuit
amici) habet Caesarem amicum
Ergo facile liberabit è suo periculo
habet consulem amicũ Ergo eũ
eo non e mitigandum
Vitae ratio) Aliae actiones aliis
personis conueniunt Hic consi:
deramus uitae institutum
Mercator est Ergo est diues.
Episcopus & eo debet docere populũ
Scrius agricula est Ergo non affec:
tauit magnos honores in Vrbe
Fortuna) diuidit in uitae conditio:
nem, in ipsam uitam & in mortem
Vitae conditio) An aliquis sit liber,
uel seruus, pauper uel diues
Nobilis ignobilis obscurus. Reli:
giosus, aut non religiosus
Seruus est Ergo auscultet
Liber est Ergo non metuit sibi.

Nobilis est Ergo est iactator
Dives ē go non facile pecunia cōr
Pauper ē go facile poterit corru
Ipsa Vita) quando totam alq
tam explorauimus vt Cic: p Mi
totam percurrit uitam Clodij
semper malus fuit, Ergo etiā ē ma
Mors) placidē mortuus est Erg
fuit homo pius
Impatienter ē mortuus Ergo m
lam habuit conscientiam
Hic consideramus an malè au
benè aliquis sit mortuus
Mors Roscij fuit emolumento
Roscio go ipsi sunt eius inter
Habitus) uel sunt animi ūl co
ris Et Eloquens Ergo bonam h
bit orationem
Bonus est orator go persuadet
iudicibus. Est Vir bonus Erg
non faciet tibi iniuriam
Eodem modo affectio uēl anim
uel corporis est, Parum ē exerci
tus in arte dicendi Ergo non potu

eum commode defendere
Iiter dicit dialectica Ergo non est
bonus disputator,
studia :) Studuit bonis ego et ipse bono
Hinc dicimus studia abeunt in mo:
res, per studia intelliguntur lia
et hoc deu mala Studet theologie
ergo est studiosus pietatis religios9
Consilia :) Hinc dicit malu consi:
lium consultori pessimum
Iste vir ualet consilio Ergo eligen:
dus est in consulem
Imperator iste ualet consilio Ergo
poterit facile uincere hostem,
facta :) Considerant quae aliquis
fecit, iam faciat, aut sit facturus
Casus :) considerant hic ea, q̃ alicui
acciderunt, aut accidere possunt,
aut iam accident
Orationes :) Considerant ea quae
quis dixit, aut iam dicat, aut sit
dicturus
Dein de ad hunc locu pertinent tri:
plicia signa et euidentia credibilia
Sed differunt inter se: Nam signa

dicunh ea, quæ sub sensus cad
vt pallet Ergo amat
Cælũ uespertinũ rubet Ergo sequ
dies erit serenus. Erubuit ꝙ esibi
Credibilia uero dicunh quę ment
combrahendunh vt
Amat Ergo est solicitus
Senex est Ergo est auarus
Consul est Ergo prudens est
Signa autem sunt tristicia uel
ꝺ Vel ꝓueva antecedentia qua
ipsam antecedunt, vt minatus
mihi apparah correctio belli m
litum. Vel sunt Enóueva
sequentia, quæ rem conseguunt
vt post bellum, sequunh direbtio
bonorum, incendia & cætera
Vel cum re sunt coniuncta vt cu
bello coniuncta sunt, clamor, u
ferratio, strepitus armorum
mentationes et cætera. Seq
Notandum est arcta huius locu
se seorsim posita nihil ualere se
obortere multa coniungere vt
Rubram habet barbam ꝙ est mal

Στοιχεῖον huius loci nullum est
quod arcta huius loci sunt infirma
sunt n. ut ab initio dictum est. Sic μὴ
τὰ ἐπόμενα non semp consequntia
aliquando n. consequuntur aliquando
non, vt aliquando uerum est. cum
dico iste pallet Ergo laborat febri
aliquando uero non est uerum. De-
bent autem στοιχεῖα perpetua esse
et in arctando semper ualere, atq;
hac causa est, cur hic locus nullum
habeat στοιχεῖον VSUS.
Vsus præcipuus est apud oratores in
causis coniecturalibus Vbi ex circū-
stantiis, signis, et coniecturis aliqd
fit probatum, sed plura semper sut
coniungenda ad aliquid probandū
Vnum n. seorsim nihil probat Nun
n. firmum est arctum Rubros ha-
cabillos Ergo e malus sed oportet
adhuc plura alia coniungere, sicut
fecit Martialis libro decimo ad
uersus Zoilum Vbi inquit Crine
ruber, niger ore, brevis pede, lumi
ne

lustris rem maenam praestas Doile si bonus es, Eodem modo Terentius ex multis coniunctis probat nuptias esse falsas Vbi inquit paulus obsonij, ipse tristis de improuiso parata nuptiae, solitudo ante ostium nemo ingreditur nemo exit nihil ornati, nihil tumulti Ergo ficte sunt nuptiae. Nonnunq; tamen etiam philosophi in ijs artibus hic loco utuntur quae sunt rerum fortuitarum, vt in agricultura, in Ethicis, politicis et in similibus artibus Vt iste est robusto corpore et minus ualet prudentia Ergo dignus est qui inseruiat Iste ualet prudentia Ergo dignus est qui praficiatur ei: Haec respub: administratur a philosophis Ergo non est obnoxia seditionibus. Haec de adiunctis.

DE TESTIMONIIS
CAP. XXIIII.

Testimonia dicuntur quae [illegible]

uaplopiau. In scholis hunc locũ uo-
cant locum ab autoritate. Cic: uoca-
sumpta, quia ea, quæ huius loci
sunt, ex trinsecus assumuntur, adp:
andum id, quod est propositum
ũdolfus agricula uocat pnunciata)
uæ ab aliquo pronunciantur dicũ
ur cum aliquid probat ex ijs q ab
alijs dicta et pronunciata sunt ut
um probo patrem debere filiũ suu
diligenter educare à dicto salamo-
nis qui dicit, pater qui parcit
uirgæ, odit filium suum. Nam in
hoc loco considerant ea, quæ ab alijs
uel dicta uel facta sunt, ut fupien:
iam esse ebrietatem, quia Paulus
dixit, Ebrios non habere partem
in regno cælorum. Arles argta hg
loci uocat ũiscus ex ijs probatio-
nes inartificiales. Non n. arcta
huius loci ex ipsa arte dialectici
desumunt, sed aliunde afferunt.
Hic locus proprius et oratorum q

aliquid probant testimonijs legibus
testibus, iuramento, decretis ple-
scitis et similibus alijs, quae ad pro-
bandam causam adferunt, proba-
rea Aules in locis dialecticis huius
loci non meminit. In rhetoricis au-
ro hunc locu copiose explicauit
Nam dialecticorū et philosophorū
est, aretis et euidentissimis ration-
bus uti ad probandum, non auten
authoritatibus aut testimonijs, sed
tamen hodie magnus est usus in om-
nibus facultatibus huius loci, mag-
me uero in theologia, in qua omn
probanh autoritate et testimoni
desumptis ex sacris literis, sic etia
iurisconsulti probant sua autor-
tate, Iustiniani Vlpiani et alioru
qui in hac facultate excelluerun
sic medici sua probant autoritat
et testimonio, hypocratis, Galena
Est autem testimonium, quicquid

re aliqua extrania sumptum ad
idem faciendam pertinet & ad aliq̃
probandum adfertur. Dicit a re
extrania, idest, non a rei natura,
sed extrinsecus
testimonia duplicem habent diuisio-
nem Vna Artis, altera Ciceronis
Quod ad primam attinet Artes in
rhetoricis quinq̃ enumerat, quae ad
locum testimoniorum pertinent, s
leges, Pacta, Testes, quaestiones, ius
urandum, sunt-n: haec quinq̃ pra-
cipua, quod ad hunc locum attinet
quibus oratores in causis forensib9
aliquando solent probationis loco ad-
ferre. Sunt autem leges voluntates
a uirorum sapientum quae ostendũt
quid faciendum aut omittendũ sit
vt leges duodecim tabularum. Lyso-
nis. Lycurgi, quibus oratores so-
lent aliquid probare uel refutare
vt Cic. saepe legibus probat legem
Iulium agrariam, et similes leges.
Sub his comprehenduntur omnia decreta.

et edicta magistratuum, item senatus
consulta, plebiscita, et alia hg generis
Testes μάρτυρες sunt qui ad cuius
in iudicium, ut pro aliquo, aut contra
aliquem testimonium dicant. Aristo
per testes intellegit quoties oratores
postulant audiri testes, qui consci
sunt eius rei de qua agitur.
Pacta συνθῆκαι sunt contractus
conuentus sub quibus comphēdun
Sinegrapha, chirographa, hypothe
Codicilli et promissa et similes lit
terae quibus contractus consignant
Quaestiones sunt tormenta et exam
nationes testium aut aliorum ad
rei ueritatem cognoscendam, quae
serui per tormenta quaerunt aut
aliquo uel contra aliquem adhibun
Iusiurandum ὅρκος quando qui
iuratus aliquid dixit.
Et illa omnia pertinent solu ad hu
mana testimonia.

Qua est diuisio Ciceronis?

mne testimoniũ uel ẽ humanũ uel
diuinum. Diuinum est quod uela
eo ipso uel ab aliys diuino instinctu
flatis profertur, et illud ẽ duplex
el constat oratione uel facto orat:
quæ Deus ipse dixit vt Deus dixit
ẽ est filius meus dilectus, hũc audite
uius testimonij diuini sunt quatuor
nera, Nam uel erant oracula, uel
uspicia, Vel uaticinationes uel res:
onsa, quæ triplicia sunt uel sacerdo:
em, uel auruspicũ, uel coniectorum
aculum est oræ Dei pronunciata uox,
oracula delphica dodonea item
uæ Deus in sacris literis nobis patefecit
uspicia sunt annunciationes auiũ:
um et dicih auspicium, quod ex
uibus spectatur quasi auispicium
illa sunt quátruplicia, uel enim
uolatu, uel ex garritu uel pastu,
el cantu auium dosumébantur,
aticinationes sunt fatum et uatici:
orum hominum effata et interpta:
iones) sunt dicta eorũ, qui numine

aliquo afflati putabantur, Vocamus
etiam uaticinia, Vt Carmina Sybillina
Huc pertinent dicta prophetarum
Sacerdotes qui sacris rebus praesunt
Aruspices sunt qui ex auibus futura
ra significabant et interpretabantur
Coniectores sunt qui somnia et uisa
dormientium interpretabantur
Deinde diuinum testimoniũ constat
facto, et sunt ea, quae ex Deo sibi
desumuntur quae Deus fecit vt
totus mundus est testimonium
sapientia Dei, bonitatis erga nos
Diluuium est testimonium irae Dei
contra peccatum
Humanum testimoniũ est quod ab
homine proficisci et est duplex aut
constat oratione uel facto quod
tione constat rursus est duplex aut
n: oratio illa scripto exhibetur vt
chirographa, literae leges, plebiscita
senatus consulta, decreta, uel con
netur uoce, et illa uox est uel libe
ra uel coacta, Vel intermedia

ibera est, quam homines sua sponte
ulla ui coacti proferunt, ut dicta
estium in iudicio
oacta est quam homines non sua
ponte sed inuiti et coacti proferunt
t illa oratio a Cic: uocat expressa
t sunt ea, quae ex promissionibus
ut iuramentis, aut tormentis eliciũtur
ntermedia uox est. quae temere et
ine consilio profertur, ut sunt eaq
icunt ab ebrijs ab imprudentibus
ultis iratis à dormientibus ab in-
antibus, a perturbatis &c.
einde humanũ testimoniũ constat fac:
, vt quae desumunt ab aliorũ factis
Athenienses coluerunt misericordia
Deos, Ergo fuerunt misericordes
omani libertatem coluerunt ut deam.
go fuerunt studiosi libertatis; liberi,
estimonia illa non habent eandem vi
n arctando Nam diuina testimonia
er se et sua ui aliquid probant. Sa-
is n- est, quando tibi indicat Deũ
oc dixisse, simpliciter est credendũ

et impium est non uelle habere fidem dictis Dei. Humana uero testimonia tum aliquid probant quando persona, quae testimonium dixit, idonea, cui habeatur fides. Vt autem persona idonea sit praecipue requiritur autoritas illa est existimatio nata ex uirtute, quam ineese inalterо putamus et illa maxime personam commendat.

Praeterea personam etiam aliaq̃ commendant ut ingenium, Opes, Aetas, Fortuna, Ars, Vsus, Necessitas, Tempus et incursio rerum fortuitarum.

Ingeniū.) Ingeniosis propterea magis creditur, quia uidentur remota intelligere, quam qui sunt stupidi.

Opes.) diuitibus. n. magis creditur, quam pauperibus, propterea quod iudicantur, non posse facile pecunia corrumpi, ut aduersariam adficiant. Pauperes uero facilius possunt corrumpi propterea quod egent pecunia,

Ætas :) Senibus .n. magis credih quã
iuuenibus, quia multa experti sũt
Iuuenes uero iudicantur ee incon:
stantes, et rerum adhuc ignari
Tempus :) quo .n. tempore ad factũ
est, illud ab ijs magis credih, qui
eo tempore uixerunt
Fortuna :) Nam quibus fortuna fa
uet, illos putant homines beatos ee
et ijs charos ac propterea libentiꝰ
illis credih, quam infortunatis et
miseris
Ars :) Nam unicuiq in sua arte peri:
to est credendum ut medico in cu:
ratione morborum, Iurisconsulto
in iure, &c. Et scientia magnam
uim habet ad suadendum
Vsus :) qui .n. experti sunt, illis ma:
gis creditur, quam ignaris et in:
expertis, hinc est prouerbium
Experto crede ruberto
Necessitas :) qui .n. tormentis uel
alia ratione coacti aliquid dicunt

id iudicatur esse uerum
Incursio rerum fortuitarum
Cum casu aliquid dictum est inter
uenientibus alijs, quod alioqui non
dictum fuisset. ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ
Στοιχεῖον huius loci est Vnicuiq
in sua arte perito est crédendum
Vsus huius loci præcipuus est ad
oratores, sed tamen etiam in aliis
hodie in reliquis artibus utilissim
maximè uero in theologia. Affir
autem affirmando et negándo
à diuinis testimonijs firmius qu
ab humanis Vt Christus dixit q
credit in mé habet uitam aeter
Ergo fides iustificat. Christus dix
nemo uenit ad me, nisi pater m
eum traxerit. Ergo salus nostr
sola pendet ex electione Dei
Ab humanis Vt Plinius dixit ebri
tatem inducere hominibus obliu
onem Ergo ebrietas est fugien

omani à Troianis suam habent ori-
ginem, quia Liuius et Virgilius
hoc testantur. Sol est multo ma-
ior terra, quia Astronomi hoc
tradiderunt. Pitagoras dixit
contra solem ne mingito. Ergo ha-
benda est ratio uerecundiae. Ethic
usus est syllogisticus. Est et usus
ep Vdsit & qui pertinet ad tracta-
tum primum genus locorum. Nam
per hunc locū potest probari alios
esse alicuius rei del genus uel ppriū
uel definitio uel accidens. Vt
Animae genus est endeléchia .i. con-
tinua agitatio, quia Arles dixit.
Magnetis proprium est attrahere fer-
rum, quia philosophi hoc dixerunt.
Fides est dictorum conuentorumq;
constantia et ueritas, quia Cicero
ita definiuit. Ad accidens.
Iustitia rebus publicis est utilis. Nā
Arles illud in Ethycis scribit.

In medico requiritᵘ medicinæ cognitio, quia Galenus hoc testatur l.

SIMILIA CAPᵗ XXIIIIᵗ

Isti loci qui sequuntᵘ sunt assumpti non ex sua natura et ex seipsis aᵈ probant, sedᵗ ex collatione aliarū rerū cum re proposita et primus locus est similium et dissimilium. Coniungᵘ dissimilia cum similibus, quia contrariorū eadem est cognitio, quamaᵈ nemo potest scire quidᵗ sit malū nisi sciat, quidᵗ sit bonum, calidum quid frigidum; ita ex similibus intelligᵘ dissimilia. Iste uero locus magis idoneus est, aᵈ docendum et illustrandum quam aᵈ probandum, propterea oratores sæpe hoc loco utuntur recipitᵘ iste locus maenum ornatum.

Arlos Similia uocat ὅμοια, ὁμοίως ἔχοντα eodem modo se habentia.

μοίως ὥσπερ [illegible] similiter existentia
vocat etiam ὁμοιώσιν similitudinem
et similitudo differt a simili Nam
similia sunt ipsæ res, quæ inter se con-
feruntur
similitudo uero est ipsa rei tractatio ut
quemad: in pratis flores alij alijs pulchriores:
ita in rep: ciues alij alijs sunt meliores
hæc tota sententia dicit ὁμοιώσις simili-
tudo, sed ὅμοια similia sunt ipsæ res
quæ inter se conferuntur ut pratum
et resp: flores et ciues ita et hoc
quemad: una hirundo non facit ver:
ita una lectio non facit doctum discipulum.

Quid sunt similia?

Sunt duo aut plura, quæ inter se cõferũt
vel sunt res, quæ propter similitudinẽ
quam habent inter se conferuntur ut
similitudo uero est rei propositæ cum
re extrania collatio qua res ipsa qua-
lis sit commonstratur, Græci dicunt
ὁμοιώσις ἐσι πλειόνων κοινὴ τῆς ἕξεως
Et, plurium mutua quædam affectio
Partes in omni similitudine sunt duæ

πρόθεσις propositio & ἀπόδοσις reddit
πρόλαβις est prima pars similitudi
quæ continet ipsum simile quoq cum
re proposita confertur
Ἀπόδοσις est altera pars similitudi
quæ continet applicationem et accom
dationem rei propositæ ad ipsum sim
le, vt est rei propositæ accommodatio
Quemadmodum anchora iacta retine
nauem in fluctibus: ita bonus pr
ceps in aduersis rebus seruat subdi
In hac similitudine prior pars dicit
πρόλαβις, altera ἀπόδοσις Et sicu
cæteris similitudinibus semper istæ
partes sunt considerandæ
Sed aliquando oratores hunc ordi
inuertunt primuq ponunt redditi
nem, ἀπόδοσιν deinde propositionem

Similitudo triplex est Una dicitur
ἀνθυπαραβολική Altera ἐπανωφο
tertia παραδειγματική
Ἀνθυπαραβολική similitudo est, in qu

ingula cum singulis conferuntur, vt
præcedentibus exemplis, cuiusmodi
unt etiam ista sequentia, vt
Quemadmodum aurum probatur igni:
ta fidelis amicus probatur in aduersa fortuna.
Quam similitudinem Quintilianus libro pri-
mo cristium his uerbis posuit,
Videlicet ut uulgo spectatur in ignibus aurum
tempore sic quoq; est inspicienda fides.
Quemadmodum ager quantumuis fertilis sine
cultura fructuosus esse non potest:
ita animus quantumuis bonus sine doc-
trina et institutione fructum ferre non potest.
Talis similitudo est apud Quintil: lib: I.
cap: tertio, qua probat, ingenia puerorum
non esse obruenda multitudine et mag-
nitudine præceptorum, Vbi inquit
Quemadmodum fascula angusti oris superfusam
humoris copiam respuunt, sensim au-
tem instillantibus replentur:
sic tenera puerorum ingenia grandia
non percipiunt, modica uero & uiribus
suis apta commodius addiscunt,

Ἐπαγωγὴ similitudo est, in qua cum
singulis plura conferuntur et ita
quia similis est inductioni, vt
Quemad: Socius, tutor, is cui mandat
debet præstare fidem: ita etiam
Procurator debet præstare fidem
Quemad: succinum attrahit palleas
magnes ferrum, Chrysocolla aurum:
Ita quilibet sibi eũ adiungit, quem
putat suis moribus aptum esse
talis similitudo est apud Cic: lib: 2do
finibus bonorum et malorũ, ubi inq:
Quemad: lumen lucernæ obscuratur
splendore solis quemad: stilla aut
gutta aquæ nihil est respectu maris
Quemad: terunitius nihil est respectu
diuitiarum Cresi Quemad: unus pa-
sus nihil est illius uiæ respectu, quæ
est Romæ in indiam:
Sic bona corporis et fortunæ nihil
sunt respectu Virtutis
Ὅμοιον ὑπαδειγμα ἐλαττὸν est quæ
constat exemplis, possunt-n: exempla

dem modo tractari ut similia, Nam
quod in uno exemplo ualet etiam in al-
ero ualere uidetur. Sed illa exempla
el uera sunt uel falsa, Vera ut
uemad: Catalina pœnas dedit seditionis:
a omnes seditiosi pœnas dabunt
uemad: Dauid in casu necessitatis rec-
e usus est panibus sacerdotum, quibꝫ
ioꝫ nemini uesci licebat, nisi sacerdotibꝫ solis:
a machabæi in casu necessitatis recte
ie Sabbati puonarunt, quod alioquin ne-
itum erat ita,
uemad: Abraham fide est iustificatus:
ta omnes sancti fide iustificantur,
uemad: Christus à mortuis resurrexit:
ta & nos omnes à mortuis resurgemus
alsa ut. Quemadmodũ cerua fugiens
uenatores incidit in Leonem:
ta multi homines parua pericula fugi-
ntes in maiora incidunt
uemad: Romæ in Capitolio anseres ale-
bantur ad iudicandos fures nocturnos:
ta in rep: habendi sunt accusatores, qui
celeratos in ius uocent. Apud Roscium

ita in oratione pro Manilia lege
Cuemad: Medea fugiens patrem, fratris
sui membra discerpta in uia sparsa, ut
patrem insequentem retardaret:
Ita mithridates fugiens bona innumera
post se reliquit, quae dum Romani
milites colligerent, ipse euasit
Secunda diuisio. Similitudo duplex
e uel dialectica uel oratoria
Dialectica breuis est simplex et nuda
Oratoria est copiosa splendida et ornata
Nam quae iste similitudines non distu-
runt tractatione eadem e utrobiq; tra-
tatio, solum differunt elegantia et
uerborum. Vt dialectica similitudo
Cuemad: boni consulis e, ferre opem patri
ita bonorū ciuiū e intercludere uias sedi-
Hanc similitudinem Cic: more oratorio
pluribus uerbis in oratione p Rabirio
perduellionis reo, posuit, cum inquit
Cuamobrem si est boni consulis, cum
cuncta auxilia reip: labefactari conue

uideat, ferre opem patriæ succurre:
saluti, fortunisq; communibus implo:
are ciuium fidem, suam salutem pos:
eriorem salute cõmuni facere: Est etia
onorũ et fortium ciuium, quales uos
mnibus reip: temporibus extitistis, in
ercludere omnes seditionum uias, mu:
nire præsidia reip: summum in consu:
ibus imperium, summũ in senatu im:
perium consilium putare: ea qui secutꝰ
it, laude potius et honore, quam pœna,
et supplicio dignum iudicari
Talis sunt plerunq; poetarũ similitudi:
nes et comparationes. Vt lib: I. Aeneid:
bi Virg: studiũ Tyriorũ describit inue:
nienda Carthagine, in quo Tyriorum
studium comparat apibus, sunt ibi
quatuor decim uersus. Sic in quarto
libro Aeneid: ubi discessum Troianorũ
confert cũ formicis, quomodo repo:
unt necessaria ad hyemem conficien:
dam, et sunt ibi Vndecim uersus
Quod est σοιχεῖον huius loci?

Quod in uno aliquo simili uerum
id etiam in eo uerum est, quod ei pos
tum, Et contra negando, quod in
aliquo simili uerum non est, id ne
in eo uerum e quod est propositu
In scholis dicunt similium e idem
iudicium, & de rebus similibus eode
modo est iudicandum, Hinc iurisco
sulti dicunt Vbi similis est ratio, ibi
simile est ius, Quis est usus?
Maxime est in docendo et illustran
possunt tamen ex hoc loco etiã fieri
bationes, et id uel affirmando uel n
gando, Exemplum affirmatiuum
Quemad: agri, q colunt, fertiles sunt
Ita ingenia, q excolunt ad frugẽ pueri
Negatiuum exemplum hoc est,
Quemad: non omnes fructꝰ in ōbꝰ locis n
Ita non omne uitiũ in omni uita cons
Quemad: optimi gubernatores sapeu
tempestatis superare non possunt:
Ita sapientissimi uiri sæpe fortuna
petum sustinere non possunt.

Alter usus similium est in refutando
refutat similitudo duobus modis
vel allata meliori similitudine, vel
allata dissimilitudine. Exemplum primi
quemad: q dice tangit, sese contaminat:
ita qui poetas legit, fit deterrior,
ante similitudinem refuto meliori
similitudine, et dico
Quemad: apes de floribus meliora deli-
unt, deterriora repudiant:
sic qui poetas legunt, meliora debent
decerpere, et mala relinquere
Exemplum alterius.
Quemad: noua uestis melior est:
ita etiam nouus amicus melior est,
Refuto dissimilitudine et dico
Non si noua uestis e melior, idcirco etiã
nouus amicus, Quia amicum non me-
timur præcio, sicut uestem
Sic obseruandum e in similitudine
semper subiungendam esse rationem
Non quemad: Israhelitæ spoliarũt Aegip-
tum ita et nobis faciendum est quia
illi habuerunt singulare mandatum

Dei, ut hoc facerent, Tertius Usus est
qui pertinet ad primū genus probā-
dū et confirmandum. Ut de genere
Quemad: dolor e dissolutio continui: ita
quod non est dolor est continui gigne-
Et contra, si quod non e dolor, non e
continui coniunctio Ergo neq; dolor
est continui dissolutio. De proprio
Quemad: oratoris est proprium bene dicere
Ita dialectici proprium e bene disputare
Et si medici proprium est sanare:
Est etiam architecti proprium edificare.

De Definitione

Si hæc definitio bona est. Et est eorum
q sanciuntur: Est etiam illa definitio
bona, Oratio est eorum quæ dicuntur

Ad Accidens.

Quemad: oculis cernunt ea, quæ sunt alba:
ita et lingua percipiunt q sunt amara,
Et Excepto Quæmodo dū amara
oculis deprehendi non possunt:
Ita atra tangendo non possunt cognosci

Dissimilia dicuntur ἀνόμοια, ἀνο-
μοίως ἔχοντα et ἀνομοίως ὑπάρχοντ.
α. Illa sunt quæcunq; aliquo modo
inter se differunt. Dissimilitudo ἀν-
ομοιότης est dissimiliū rerū nota
differunt dissimilia et dissimilitudo
eodem modo ut similia et similitudo
tot sunt genera dissimilitudinis
quot sunt similitudinis.
dissimilitudine notandū est ut
certio subiungatur. Σοιχεῖον.
dissimilium diuersum est iudicium
quæ dissimilia sunt, requirunt diuer-
sum iudicium. Vsus
sus dissimilium præcipuus est in
ostendendis similitudinibus.

CONTRARIÆ
CAPVT XXV.

Consideratio Contrarij quo suppedi-
tat dialectico, primū suppeditat ma-
orem copiam propositionum, deinde

cognitionem magis expeditam, illustrio
Suppeditat maiorem copiam propositi-
num: quia quæ contrariorum sunt si-
lia ea propositi sunt dissimilia et qua
contrariorū sunt consequentia ea pro
ti sunt repugnantia. Et ex causis contra
rū cognoscuntur, quæ sunt causæ pro
ti Vt reprehensionis & quæstionis pro
Vt si propositum sit dicere de bello.
Consideratio contrarij si pacis suppe
maiorem copiam propositionum dicen
de bello, Quæ pacis sunt similia, ea
li sunt dissimilia, quæ pacis sunt con
quentia, ea belli sunt repugnantia. E
ex causis pacis, cognoscuntur causæ
Suppeditat cognitionem magis expedit
Quia contraria iuxta se posita magis
escunt, Vt si uelis scire quid sit bonum
oportet etiam scire quid sit malum.
quam præclara res sit uirtus, oportet
scire, quam inhonesta res sit uitium.
Iste locus etiã est unus, qui uocantur sum

Contraria dicunt ἀντικείμενα ut poetius uertit opposita Nam ἀντικεῖσθαι significat opponi, Alii uocant pugnantia Arles uocat ἀντικείμενα et respexit collocationē

Contraria sunt quae nunq; simul et eodem tempore in eadem re inesse possunt, ut album et nigrum Callidum et frigidum, nunq; simul in eadem re inesse possunt Eadē aqua non potest simul esse callida et frigida, Diuisio.

Arles quatuor ponit genera contrariorum, Aduersa, Priuantia. Relatiua et Negantia

Aduersa dicuntur ἐναντία, Sunt duo contraria, quae posita sub eodem aut diuersis generibus plurimum inter se differunt) sunt duo contraria, quae simul esse non possunt Et illa duobus modis diuidūntur primū. Aduersa uel sunt sub eodem genere

Vel sub diuersis generibus, uelip-
sa sunt genera. Sub eodē genere
vt album et nigrum habent idem
genus colorem, Amarū et dul-
ce habent idem genus saporem
Sub contrarijs generibus vt Iusti-
tia et iniustitia, iustitiæ genus
uirtus, Iniustitiæ genus est uitiū
Ipsa sunt genera vt Virtus et vi-
tium sunt contraria et ipsa sunt
genera, bonum et malum,
Altera diuisio. Aduersa uel sunt
mediata uel immediata, media-
ta dicuntur ἐμμεσα) quæ ha-
bent aliquid in medio vt album
et nigrum sunt contraria media-
ta, quia sunt etiam colores in-
termedij, qui nec albi nec nigri
sunt, vt color uiridis rubeus, fla-
uus, cæruleus. et cæteri colores
Immediata dicuntur ἄμεσα quæ nihil
habent in medio, vt par et impar.

unt contraria immediata: ita sani-
-as et morbus sunt immediata.
Priuantia dicunh sepiuxa sunt
duo contraria, quorū alterū scat
habitum et alterū priuationem
vt Cæcitas et uisus auditg et surdi-
tas, Habitus ēis dicih ē præsen-
tia eius rei, quæ naturaliter potest
aut debet ēesse vt uisus in ani-
mante est habitus quia natura-
liter animal ita ē cōditum, vt
uisum habeat, Priuatio sep-
his dh est absentia uel defectus
eius rei, quæ naturaliter poterat
uel debebat inesse, vt Cæcitas in hoi-
ne dicitur esse priuatio: ita surdi-
tas in homine: ita destitutio ser-
monis: ita destitutio rationis in hoe
Sed notandum est, In omni priua-
tione requiri, ut ibi possit etiam
esse habitus et propterea cæcitas
in trunco, in ligno, non dicih ēe

priuatio, quia in trunco non potest
esse habitus uidendi
Relatiua sunt quo contraria, quo-
rum alterū exponit alterum, vt
pater filius multū parū magister
discipulus Huc ptinet relatiua
Cur relatiua sunt contraria?
Quia simul eodem respectu in eodē
subiecto ineſse non possunt vt
Aeneas non potest simul esse pater
Ascanij et filius Ascanij. Socrā
potest simul esse praeceptor Platō-
nis et discipulus Platonis. sed
diuerso respectu possunt simul
in subiecto, vt Aeneas potest simul
ee pater et filius, sed diuerso re-
pectu. pater Ascanij et filij Anchi
Pegantia sunt quo contraria, quorū
alterū affirmat āt, alterū negat
ut scribere et non scribere esse do-
ctū et non doctū iustū et non iustū
Ch ἀκρο Φαλακὰ et κάλλο Φαλακὰ,
Φ set κάλλο Φαβὸς uocat affirmatiua et ne-

τοι χεῖον generale huius loci est;
contraria simul in eadem re inesse nõ
possunt, speciala τοι χεῖα hæc sunt
τοι χεῖον ꝑ immediatis aduersis.
posito uno alteru remouet necessa:
rio, et rẽmoto uno, alterũ ponitur
necessario. Vt numerus ẽ par Ergo
non est impar. Homo iste est sanus
Ergo non est ægrotus. Remoto vt.
non est sanus ꝯ est ægrotus
sapientia non ẽ fugienda ꝯ expeteda
τοι χεῖον ꝑ mẽdatis aduersis hoc ꝯ
posito uno alterũ remouet necessa:
rio Vno rẽmoto, alterũ ponitur pro:
babiliter et infinite. Negando ne:
cessario; vt hoc lignũ est album ꝯ
non est nigrum. Vestis hæc nigra est.
Ergo non est alba. Affirmando pba:
biliter hoc lignum non ẽ album ꝯ
fieri potest ut sit nigrum, Vestis nõ
est nigra ꝯ fieri potest ut sit alba
Σ τοι χεῖον ꝑ priuantibus;
tractamur affirmando et negando
posito habitu, remouetur priuatio

Iste uidet Ergo non est cæcus
Iste loquitur Ergo non ē mutus
Remoto habitu ponit priuatio vt
Non uidet Ergo est cæcus
Non audit Ergo est surdus
Non utit ratione Ergo ē destituto ratione

Στοιχεῖον pro Relatiuis.

Posito uno relatiuorū, alterū remouet
tantū negando arctamur à relatiuis
Ille est meus pater Ergo non ē meus fil.
Est meus præceptor Ergo non ē discipul.

Στοιχεῖον pro negantibus

Posito uno negantiū alterū tollit
et Remoto uno negantium alterum
ponit. vt Pisces spirant Ergo falsum
est eos non spirare Terra ē immo
bilis Ergo falsū ē eam moueri
Voluptas non est summum bonū
Ergo falsum ē, quod Epicurei dix-
runt, esse summum bonum,

Natura contrariorū maxime coeni-
cit ex compositione seu connexione
contrariorum Arles illa cōmix-
nem uocat βάιθεβιν uel βοιπλοκὴν

Combonunh autem contraria tribus
modis, Vel-n· duo prædicata contra:
ria attribuunh duobus subiectis con:
trarijs. Vel duo prædicata contraria
attribuunh uni subiecto Vel unum
prædicatum attribuih duobg subiec:
tis contrarijs, et illi tres modi con:
sideranh bifariam Vel in rebus expe:
endis, uel in rebus fugiendis, et ita
uilibet modus dupliciter consideraĥ.
et ita fiunt sex modi. vt pax bellū
duo prædicata, contraria expetere
et fugere. In primo modo. vt.
acem expetere et bellum fugere
oc ē in rebus expetendis ē hones:
um, utrumq; et laudabile et decet
onum uirum. Vel in rebg fugien:
lis, bellum expetere pace fugere
trumq; ē fugiendū et in-honestū,
non laudandum est.
Exemplum secundi modi.
Pacem expetere, pacem fugere
T bellū expetere et bellū fugere
Exemplū tertij modi
Pacem expetere et bellū expetere

Pacem fugere, et bellū fugere
Amicis benefacere inimicis benefacere
Amicis malefacere, Inimicis malefacere
Natura horū est ut in primo modo
nulla sit pugna. In quibus uero
reliquis semper est pugna
In primo modo nō ē pugna quia
utrumq; uel ē expetendū uel fugiendum. In secundo et tertio modo
pugna est quia alterū tantū uel
expetendum uel fugiendum,

In primo modo
Pacem expetere Pacem fugere
Bellum fugere, Bellū expetere

In secundo modo,
Pacem expetere, Bellū expetere
Pacem fugere, Bellum fugere

In tertio modo.
Pacem expetere, Pacem fugere
Bellum expetere Bellū fugere

Sed obseruandū in hac compositione
vt comparatio utriq; par sit
Par comparatio ē quando unum
habet sibi oppositum contrarium

Nam si impar sit comparatio, tum
in primo modo, quod est pugna et
in tertio modo, nulla e pugna vt
in primo modo. vbi impar e tõparatio
pacẽ honestã expetere. bellũ honestũ fugere
hic e impar comparatio, quia honest:
um non habet sibi oppositũ contra:
rium, et propterea pugna e in pri:
mo modo, quia alterũ faciendum
est, alterum omittendum,
quod si adhuc alterũ contrarium
sit rursus consentio, vt
pacem honestã expetere, bellũ inho:
nestum fugere, non est pugna,
sic in tertio modo, quando impar
comparatio nulla est pugna, vt
pacẽ honestam expetere, bellum
honestũ expetere, Illa non pugnãt,
si fit par comparatio, tũ fit pugna,
et pacem honestam expetere
Bellum inhonestum expetere,
ex hac compositione contrariorũ
duo discuntur, primũ non omnẽ
compositionem contrariorũ pugnã

efficere, quod ꝑbat ex primo modo
Deinde uni rei posse esse plura con-
traria vt huic propositioni, pacem
expetere contrariū est pacem fugere
item bellum expetere: ita huic ꝑ
amicis benefacere contrariū est am-
cis malefacere, et inimicis benefac
item uirtutē expetere contrarium
est uirtutem fugere, et uitiū expete

Vsus huius loci est ꝙplex, uelꝫ
logisticus qui positus ē in arg
arguimur affirmando et negan
Aff: Si bellum ē causa malorū. Ergo
pax est emendatio malorum.
Si frugalitas est res bona Ergo
Luxuria est res mala. Negādo
Si uitiū non est expetendum Ergo
Virtus non est fugienda
Si non meret præmium qui im-
prudens profuit, Ergo neq; meret
præmium ueniam, q imprudēs nocuit

Ex priuantibus

Si cæcitas ē res mala, ergo Visus ē res bona
Si iucundum est ee in patria. Ergo

scerũ est ee in exilio, Ex relatiuis.
turpẽ hoc docere ẽo et turpẽ discere,
præceptoris officiũ est diligenter docere.
et discipuli officiũ diligenter discere.
est meus dominus Ergo non possa
eo petere ut mihi seruiat,

Ex negantibus.

Soc: bibit cicutam Athenis, Ergo
falsum est, eum non bibisse
Roscius non fuit Romæ cũ pater
interficeret, Ergo falsum ẽ quod
aduersarij dixerant, eũ ibi fuisse,
Iter usus ẽ ep Vasis & qui ptinet
d tractandã primũ genus locorũ
et de genere si iustitia est virtus
rgo iniustitia e vitiũ. De proprio.
proprium est boni ut expetatur,
rgo mali proprium est ut fugiatur,

De definitione. vt.

Virtus est habitus animi bonus
naturæ moderationi consentaneus.
rgo vitiũ est habitꝰ malus naturæ
dissentaneus. De accidente.
stultitia fugienda & sapientia sequenda.
bonitas expetenda. malitia fugienda.

DE COMPARATIS. CAP. XXVI.

Postremus locus tertij generis loco
est comparatorum. Comparata aũ
dicunth ϭύγκρισα et ϭύμβλητα
Comparatio dicith ϭύγκρισις, differ
runt comparata et comparatio n
similia et similitudo. Nam cõpara
ta sunt. ipsæ res, quæ inter se com
runth. Comparatio est ipsa mu
tio comparatorum
Locus iste magnam habet affinitat
cum similibus. Est n. utrobiq; co
paratio quædam, sed differt hic
locus a similibus tribus modis. I
Differunt numero. Nam in simili
tudine semper sunt quatuor In
comparatis sunt plura aut pauciora
II differunt prædicamentis. Simi
lia n. sunt qualitatis. Ostendit
qualis res sit. Comparata uero sũt
quantitatis quia habent paretim
par, maius et minus. III differũt
forma orationis. Nam in simili

ne utimur adverbijs quantitatis
similitudinis vt quemadmodum,
veluti, perinde ita. Sic
in comparatis vero utimur particulis
quantitatis, multo magis, multo mi-
nus, quantum, tantum,

Quid sunt comparata §.

Sunt duo aut plura q conferuntur
in aliquo tertio, quod ipsis e comune
comparata vel sunt paria vel imparia
Paria ĩba sunt in quibus est par
et eadem ratio, Imparia sicunt
ĩba, in quibus impar est ratio ita
et quod in uno ualeat in altero uel
magis uel minus ualeat
Imparia sunt dupliciter uel habent
ꝯ maior maius uel ꝯ ĩtior ming.
Et si ausus est begerare: multo ma:
gis audebit mentiri Et si non au:
det mentiri, multo ming audebit pege:
rare. In scholis faciunt quatuor
genera arctorum, arctum a pari,
arctu a maiore arctu a minori.
argumentum a proportione.

Imparia apud Artem sũt quatuor
Primo locus ẽ, in quo unum ꝓpriũ
attribuit uni tantũ subiecto vt
si uoluptas ẽ res bona, maior uolu
tas, magis ẽ bona. Si docti sunt
laudandi, magis docti magis sunt
laudandi, Si turpitudo ẽ fugien
da, maior turpitudo magis ẽ fugi
enda.
Alter locus ẽ quando unũ prædi
cũ attribuit duobus subiectis vt
Si in uoluptate non est uirtus: mul
to minus in turpitudine ẽ uirtus
Si Virtus seipsa non est contenta
multo minus diuitiæ seipsis sunt
contentæ. Si in hac rep: non pu
nitur furtũ: multo minus sacrile
gium punitur.
Tertius locus ẽ, in quo duo ꝓpria
attribuuntur duobus uni subiecto
Si non est in literis uoluptas. Nec
est utilitas in literis. Et si utilitas
est in literis, est etiã uoluptas in
literis. Si qui prudenter ut

est fortis: multo magis, qui pericula
contemnit, est fortis, si in uolup-
tate non ē uirtus multo magis in
uoluptate est uitā beata

Quartus modus ē in quo duo p-
dicata attribuunt duobꝰ subiectis
vt si ui eum non potes cogere, ver-
bis non persuadebis, si uoluptas ē
res bona Ergo dolor est res mala,
NOTA. Hunc quartū locū tenēt
ter usurpant oratores, quia habēt
paria paribus respondentia. Et ut
Graeci dicunt habent ἰσόκωλα
aequalia membra, Deinde quia fa-
cit conclusionem firmam, est ἐνθυ
μηματικὸν argumentosam habet
uim enthymematis Et contraria
hoc sunt hoc quarto modo cōpara-
ri Si bax ē ex petenda Ergo ma-
lis fugiendum est bellum,
Si de amicis bene mereri est lau-
dabile Ergo de inimicis male mere-
ri est laudabile
Tres sunt loci pariū. Hꝝ est quādo
unum praedicatū duobꝰ subiectis at-

tribuih vt Si tutor debet praestare fidem, debet etiã procurator fidem praestare, Si non licet iurare nec licet maledicere, Si furtũ est capitale Ergo et homicidiũ est furtũ

Alter locus quando duo pdic: uni subiecto attribuitur, ut Si Xenio licet satis accipe, licet et eidẽ satis dare Si in Voluptate ẽ Virtus Ergo in uoluptate est etiam honestas Si gloria comparab uirtute Ergo comparab etiã rebus praeclare gestis

Tertius locus quando duo praedicata attribuunt duobus subiectis. ut Si episcopis non licet docere populũ licet etiam sacerdotibus suũ officium negligere. Apud Virg: & Aeneis Si Didoni licet habitare in Africa Ergo licet etiã Aeneae petere Italiã

Στοιχεῖα

Στοιχεῖα sunt duplicia uel pertinent ad paria, uel ad imparia στοιχεῖον parium, Aequitas paritas in rebus, paria desiderat iudicia Alij dicunt, pariũ idem est iudicium

rgtamur á paribus uel affirmãdo
el negando. Affirmando ut
supplicio dignus ẽ qui patre inter:
cit. Est etiã supplicio dignus qui
matrem interficit. Si ausus ẽ
pecuniam accipere ob rẽ iudicandã
debit etiã accipere pecuniã ob
falsum testimonium dicendum
i Soror accipit partẽ hæreditatis
o et frater debet accipere partem
æreditatis Negando ut
Voluptas nón est bonum eo non
t experenda. Si non licet furari,
ea licet stuprum inferre
non est turpe facere ea, q scis
ã non ẽ turpe discere quá nescis
Soxeia pro imparibus sũt duo
el pertinent ad argumentationem
maiore ad minus, Vel ad argta:
ionem á minore ád maius
maiore ad minus solũ negando
rgtamur, Et est hoc soxeion
id, quod magis inesse uidetur
non inest, etiam id, quod minus

ineſse uidetur, non inerit, vt
Si uirtus non ſufficit ad beatam
uitam: multo minus diuitiæ
ſufficiunt: Si parentibus non
obtemperat: multo minus alienis
obtemperabit. Si opera à Deo
ipſo præcepta non poſſunt nos
iuſtificari: multo minus opera
ab hominibus inuenta, poſſunt
nobis iuſtitiam afferre
A minore ad maius arguamur
firmando, et eſt hoc ἀπὸ μείζονος
Si id quod minus ineſse uidetur
inest: multo magis inerit id quod
magis ineſse uidetur, vt
Si diuitiæ ſunt expetendæ: mul-
to magis Virtus eſt expetenda
Si Hiſtrio uiſere debet, quid de-
ſum deceat: multo magis nos
in omnibus noſtris actionibus ui-
re debemus, quid nos deceat
Si pecora agnoſcunt ſuos domi-
à quibus aluntur: multo magis

homo Deum creatorem suum &:
et agnoscere,
& hunc locū etiam pertinent ex:
mpla, quæ possunt considerari
riplicter, Vel ut à pari, Vel ut
maiori ut ut à minori ad ma:
us. A paribus Vt.
i Catoni licuit sequi bellū ciuile
rgo etiam id licuit Ciceroni:
Scipioni licuit occidere Tiberiū
racchum. Ergo etiam Miloni li:
uit occidere Clodiū hominē se:
itiosum. Si Dauidi licitum
uit in casu necessitatis uesci pa:
ibus sacerdotum Ergo etiā discī:
ulis Christi in simili casu licuit
iolare præceptum ceremoniale
ellendo si spicas in sabbato.
A maiore ad minus.
Petrō apostolo non licuit an gela:
io: multo minus nostris episcopis
oc licitum esse debet,
Paulus noluit uesci carnibus ne
fenderet proximum; multo mi

nus. nos. aliquid facere debemus
quo offenderetur frater noster.

A minore ad maius.

Si Soc: mori maluit, quam ad contra leges facere: multo magis
Christiani id facere debemus
Si Christus multa pp Euangelij doctrinam perpessus est: multo magis id. nobis est faciendum

Alter usus est ἐρώτησις ⊙, qui pertinet ad tractandum primum genus locorũ. Vt De genere.
Si molestia est genus iræ: multo magis genus iræ e contemptionis suspicio Et negando.
Si molestia non est genus iræ: multo minus suspicio contemptionis est genus iræ. De proprio
Si proprium est hominis scire: etiam proprium est animalis sentire. De definitione.
Si Rhetorica e ars persuadendi

rgo medicina est ars sanandi
Accidente, Vt
i virtus non sufficit ad beatitu:
inem: multo minus diuitiæ
ufficiunt ad beatitudinem.

ANTECEDENTIA ET CONSEQUENTIA ET Rebugnantia Cap. XXVII

loc genus appellat mixtum, com-
mune vocabor, quia hoc genus lo;
orum, per omnia genera locorũ
usum est, et continet tres locos
Antecedentia, Consequentia Et ré.
uognantia Isti tres loci possunt
duobus modis considerari uel pri:
catim, uel communiter
riuata consideratio horũ locorum
est, quando areta quæ hinc suunt
non possunt ad aliquem ex supiori.
us. locis referri.
omunis consideratio est, qua isti loci

etiam in superioribus iam expositis
locis continentur, Nam in superio-
bus locis etiam sunt antecedentia
et consequentia, item repugnantia
Et ita natura horū locorū diffusa
est per omnes superiores locos
Nam antecedentia et consequentia
sunt inter se genus et species,
Species et proprium, Definitio
definitum, totum et partes, No-
men et nóminis notatio, Causa
et effecta, item adiuncta.
Genus et species vt. Homo est
Ergo est animal. Animal Ergo
Corpus, Corpus est Ergo est sbā.
Species et ꝓprium vt. Homo est
Ergo est risibilis. Risibile est Ergo
est homo, Definitio et definitum
Est animal rationale mortale Ergo
est homo. Species et individuum
Soc: est Ergo est homo. Corberg Ergo
Totū et partes. vt totam domū

ini locauit Ergo et hypocaustum
omen et natatio vt philosophꝰ
Ergo est studiosus sapientiæ
causa et effecta vt solortus ē ēo
es est Lenis adest Ergo calorādō
on possunt separari à superioribus
cis quia in superioribus locis la:
ent non sepatim de his tradiderūt
robter quas causas I. pp comoditate
sentium, ne sit confusio, et fecitil:
ad docendi gratia ut ea q̄ diffusa
omnibus locis latent separatim
tiam explicantur II causa quia
quibusdam arctis proprium ha:
ent locum isti tres loti. Nam
unt quædam arcta, quæ cōmodè
ad alios locos referri non possunt
t reliqua seorsim ad unū aliquem
horum locorum accōmodantur vt
pirat ēo Viuit, e arctu necessariū
t non possum dicere arcta à causa

uel adiunctis. quia ex adiunctis sumunt tantum argta probabilia non a proprio, definitione, genere specie, sed refert ad antecedentia et consequentia. Item mortuus est Ergo uixit,
Tertia causa est autoritas Aristotelis quia Aristoteles etiam idem fecit, ille in topicis cum de locis ageret hos tres locos cum reliquis coniunxit. sed in analyticis primum de his tradidit
Antecedentia uocant ἡ ὑπάρχει et ἀπὸ τοῦ ὑπάρχοντος ad q ad segh ut pater o Ergo amat filium
Consequentia dicunt ἀεὶ ἑπόμενα semper consequentia
Aei hoc addidit ut discrimen sit inter hunc locum et locum coniunctorum. Nam coniuncta etiam sunt ἑπόμενα, sed sunt non ἀεὶ ἑπόμενα. Coniuncta n. tantum

robabiliter sequunth. Hæc uero
emper consequuntur, quæ huius
od sunt, Consequentiā ſicunth
κόλουθα, In scholis ſicuntur
argta eX consecutione ἀκολουθίας
epugnantia ſicunth ἀπὸ μάχης:
ἐπόμενα, quæ nunq; consequth
ἀπὸ ἀλλότρια aliena
ntecedentiā et consequentiasi:
ul tractantur, quia neutrum
ne altero esse potest et suntin:
r se quasi relatiua. Nam ante:
dentia sunt consequentium an:
tecedentia, et consequentia, sunt
ntecedentium consequentia
Quare repugnantia cum
illis explicantur.
ia repugnantia simul in conse:
uentium inuestigatione ſephen:
unth. Nam quæ contrariū sunt
onsequentiæ, ea propositi sunt
epugnantia,

Antecedentia sunt quæ rem ali-
quam necessario ántecedunt
Boetius ita definit Antecedens
est, quo posito aliud necessario
sequitur, Cuius consequntia
Quæ rem necessario consequuntur
Boetius dicit Consequens e, quæ
esse necesse est si id cuius con-
sequens, præcessisse constiterit
Repugnantia sunt, q simul in
ea re, cui repugnare dicuntur
esse non possunt. Boetius dicit
Repugnantia sunt contrariorũ
consequentia, ut consequentium

ntraria, Si contrariū rei ꝓpositę
on occurrit, inuestigandum est
ontrarium generis.
Isti tres loci differunt qualitate
rgatorum - Nam antecedentia
& consequentia efficiunt conclu:
iones affirmatiuas. Repugnan:
ia efficiunt conclusiones negatiuas.

ntecedentia et consequentia ha:
ent duplicem diuisionem, pria
cta est tempore) iuxta tria il:
tempora, ꝓsens, præteritū
t futurum. Nam omnia ante-
dentia et consequentia uel si:
ul sunt) eodem tempore vt
anus est Ergo Viuit
ona est natura qu amat uirtute
a, q̃ illa sunt simul Virtute prædi
are diuus est Ergo bonus est
Boeth. tem poribus sunt separata
t contrt doctrina et studium. Nam
consequ doctrina tempore studiū antecedit

ipsam doctrinam uel eruditionem
dico ergo, doctus est ergo studui
Victoriam est consecutus ergo fo
titer pugnauit
Vel differunt effectu et facultat
quando ex eo, quod aliquis faci
colligimus eundem adduci pos
ad aliud quid faciendum Vt
Sacrilegium commisit, ergo audeb
bit etiam furtum committere
Peieravit ergo audebit etiã menti
fefellit patre ergo et patrem fallet
Altera diuisio facta e ẽ axoh
oẽq; consecutione Nam antecede
tia et consequentia uel sunt ar
ispoſa) possunt conuerti in on
ne, uel sunt mĩ ar ispoſa) no
possunt conuerti ar ispoſa
Viuit ergo spirat, spirat ergo viuit
Sol ortus e ergo dies e Dies e ergo solo
Bonus est Ergo odit mendacium
Et odit mendaciũ Ergo est bonus,
Non ar ispoſa vt
Cor ht uulneratum ergo morietur,

t certissimum, sed non contra
mortuus ē, ḡo cor huit uulneratum
nus ē ergo uiuit, sed non contra
uit ergo sanus est.
oquens est ḡo exercuit stylum
d non contra. stylum exercuit
go est eloquens
puenantia sibi sunt etiã tempo:
e sicut antecedentia et consequntia
am uel simul sunt et semp pug:
ant, ut esse uirũ bonũ et ama:
e mendacium, illa simal et semp
ugnant, esse amicum et nocere
et temporibus differunt ut maenu
udium adhibuisse, et ee indoctũ
ligenter coluisse agrum et nihil
nde colligere. vel
fferunt effectu et facultate vt
acrilegium comisisse et non posse
dduci ad furtum. Peccatasse
t non posse adduci ad mendaciũ
iendum, Patrem occidisse et nõ
udere inimicum laedere

Στοιχεῖον ϗ antecedentibus
Posito antecedente necessario ponitur consequens vt Cor habet vulnerat̃ ergo morietur. Diligenter studuit et valet ingenio, ergo fiet doctus. Diligenter repetit lectiones, ergo poterit praeceptor ponderare. Animal est Ergo viuit

Στοιχεῖον ϗ consequentibus
Posito consequente ponit̃ etiã antecedens, vt Eloquens ego diligenter exercuit stylum
Leprosꝰ Christũ adorat ergo prius orauit
Peperit Ergo etiam concepit

Στοιχεῖον ϗ repugnantibus
Repugnantia eidem rei inesse non possunt vt Prudens est Ergo non facile decipietur. Negligens ergo non potest respondere
Voluptatibꝰ deditus ego non studiosus
Amicus ego non laedit big existimat
Vsus huius loci duplex est, sicut etiã usus tertij generis locorum

amuel e syllogisticus) conducit
d argutandum. Sunt autē duplices
ia argta affirmatiua et negatiua
ffirmatiua desumunt ex ante-
dentibus et consequentibus
egatiua ex repugnantibus
& quae á consequentibus ad ante-
dentia fiunt sunt firmiora, qua
uae ab antecedentibus ad consequentia
lter usus est ep̄sa sit ⊙) stinet
d tractandū et confirmandum
rimū genus locorum
Exemplum de genere.
icq; uere consequens rei e id
on est eius genus.
olestia e uerū consequens irae
go molestia non est irae genus
De proprio.
icq; grauissimum e inter ele-
menta, illud imū locū occupat,
Terra est grauissima Erō
Terra infimū locū occupat inter elta
De definitione.
x quacunq; definitione multa se-
quunt absurda. ea nō est bona de-

finitio, sed ex hac hominis defi-
nitione si dico, Homo e animal
bipes carens plumis, multa se-
quunt absurda, Ergo
Non est bona definitio.

De accidente

Vbi præclara facta sunt, ibi glo-
ria locũ habet
In Virtute sunt præclara facta
Ergo in uirtute gloria locũ habet

DE VSV LOCORV̄.
CAPVT XXVIII.

Postquā explicatū est de quatuor locorū generibus, deinceps ostendendum est primū de usu locorū, vt uideamus, quā late pateat hæc doctrina, et quas habeat utilitates, id quod fit, si rem aliquam ducamus per omnes locos. Deinde explicandum est, de quatuor instrumentis, quæ tradita sunt ab Arte lib. 2. topicorum, et quorum etiam mentionem fecimus in cap. 2. libri primi. Vsus locorū in eo positus est, ut non solum sit propositionum et quæstionum, sed etiam singulorum uerborum. Primū igitur uidendum est, in quo rerū summo genere, aut prædicamento lateat ipsum uocabulum, quo inuento, ex eodem prædicamento sumenda est definitio, ut si ipsi positū nobis sit, nobilitatem ducere per locos

inuestigando, primū uidemus in
quod praedicamento lateat ipsa
bilitas quam reperiemus in ijs
quae aliquo referuntur hoc est in
relatis. Eam inuestigamus hoc
argto, Nobilitas aut est in sub
aut in quantitate aut qualitat
aut in relatione, sed in sbno
est, nec in quantitate, nec in qua
litate, Ergo in Relatione
Deinde ut diximus inuentō
praedicamento rei propositae
finitio inuestiganda est Tra
latis autem, quoniam duo sun
definitionum genera finitum
et infinitum, id quod infinit
est hoc loco ponemus et dice
nobilitatem esse rei nobilitate
nobilitatem, Hanc definitio
graeci interpretes uocant ἀπο
δοσιν quod eodem nomine
fit explicatio, Quodsi aute
non extat, fingenda saepe sunt

inquit Artes uerba docendi cau:
a, Græci hoc modo definirent
nobilitatem ex relatis εὐγενὴς
εὐγένεις ἢ ὁ ἢ ὁ εὐγε-
da. Est etiam alia uera defini:
io nobilitatis, de qua dicemus
bi ad locum definitionis et cau:
arum peruenerimus. Nam de:
nitiones ex causis rerum peten:
æ sunt. Quoniam aute diximꝰ
ullam esse proponendam qstione
riusq; per omnes locos duxerimꝰ.
nuestigando. Restat nunc utrin
obilitate idem faciamus, ut pri:
mũ faciamus uideamus, qua ex
toto possint sumi sententiæ
otum consideramus trifariam
rimum consideratur in ꝓposito;
et propositio siue quæstio, Vt
trum nobiles fiant an nascanh.
trũ nobiles debeant administra:
re resp: Vtrũ nobiles debeant
ubire pericula ꝓ libertate
einde consideratur ut genus, Vt,

Sit ne nobilitas amplitudo gen
sit ne claritas nominis ob
dor Sit ne vetustas gloriosæ
pis, Tertio considerah in pa
bus, qualem naturam habet
nobilitas Nam partes subst
ales & διόδεις habet tres a pa
ab Arle lib: 1. politicorum
ma pars est familia, ut nobiles
fuerunt familiæ Scipionum
in hac rep: nobilis e familia
miorum, Altera pars e civ
Athenæ fuerunt nobiles, ut
dæmon, ut Roma, Vt Corinth
vt Argentina, Tertia pars
gens, vt gentes fuerunt nobi
Romani, græci, persæ me
Est etiam alia divisio nobilit
tis, quæ rerum est fortuitæ
quas græci vocant ἐνδεχομένα
et ἃς καλὰ συμβεβηκότος, v
nobiles alios et reuera nobile
alios falsè, item nobiles alios

ugere et retinere splendorem no:
minis, alios amittere, item nobi:
les alios esse frugi et temperantes
alios immodestos et luxuriosos
item nobiles alios esse studiosos li:
rarum, alios contemptores, ito
nobiles alios amplecti religione,
alios contemnere religionem.

Coniugata.

Coniugata alia sunt re & uerbo co:
ugata, quae eiusdem sunt origi:
nis, ut nobilis est. Nam nobilia
ius extant facta, item nobili:
tate e eius utrius, item si nobi:
itari uult, oportet ut nobilibo
factis nomen suum illustret
lia sunt coniugata sensu, quae no
rigine sed actione consentiunt
nobilis est, multa-n pclara
stant insignia eius extant facino:
a:, Nobilis e, nam summo clari:
simoq loco natus est Nobilis
t, nam est natus antiquissima
stirpe Notatio

Nobilitas dicit a nata uirtute
et uocabulum est homonymon
nam pertinet non solū ad lau
ut Cæsares diximus fuisse nob
les et Scipiones, sed pertinet
ad decus ut græci Latinem
uocarunt nobilem; ut Latronē
et rhetorem uocamus. nobilem
non quod nobilis sit pp uirtute
sed pp improba facta, Græci
Vérsav dicant ab ἐν et γέν
quoniam genus nobilium gen
esse præclarum. Apud germa
nos nomen nobilitatis deduc
ab aquila, quod bellicosū ēē gen
hoc genus hominum, Hinc
hoc loco eius modi desumuntur
argta. Nobilis ē, est n. nota
eius Virtus, Si nobilis esse
cur non præclaris factis nomen
suum illustrat. Nobilis est, n
clara uitæ eius ratio est cogni
Sed eadem fere hinc ducuntur
quæ ex coniugatis, et non solū

eridem nomen, sed etiam p diuer:
um fit explicatio, peridem. vt
Nobilis est, nam eius nota uirtꝰ
t, per diuersum, Nobilis e nã
xtant eius insignia facinora

Definitio

utor hoc in loco quærit quot sint
finitiones nobilitatis, id quo ffor:
asis unq; mirum esse possit, cum
nius rei una tantum sit perfecta
finitio. Respondemus, Eum
n hoc loco imitari oratores qui
em unam propter copiam uerbõ
luribus sæpe modis explicant, per
a, quæ nominamus ἐποδωμάτ:
e. Non n· multæ uera defini:
iones possunt proponi nobilitatis
unica tantum. Mutuataq; aa:
em et quæ speciem habent defi:
itionis uera multæ inuestigari
ossunt. Illæ autem definitiones
ebent esse eius modi, ut explicent
em, quæ comprehenditur in q̃stione
- vt sint accommodatæ et con:

uenientes rei propositæ, primũ
igit ponamus definitionem uni
quæ eiusmodi est, Nobilitas
generis antiquitas ortũ habe
uel à diuino aliquo principio
uel maiorum uirtute præclar
cũ probata humanæ societati
consensu, Hoc genus definiti
nis finitum est, et à superiori
quod infinitum est, differt. Di
habet causas primũ efficientes
vt Virtus. Deinde adiuuantis
ut consensum hominum, tertia
causam finalem ut antiquitas
Quæritur hoc in loco, quamob
in hoc loco agamus de definitio
ne, cũ tamen illa sit in primi
locorum genere, Respondemus
quia definitio eadem est cum
et ad illud explicandũ adhibe

CAUSÆ.

Etsi multæ sunt causæ nobilit
tamen una est princeps et pa
quam absolutam nominamus

ilicet maiorum uirtus et præcla:
facta generis diuturnæ uitæ
mbrobatio, stirpis antiquitas
t amplitudo. Deinde causæ alię
ent adiuuantes aliæ bonæ uir:
e, ut Virtus, continentia forti:
udo, ut iustitia, constantia, pru:
ntia liberalitas, item studia ar:
ium et disciplinarum. Causæ
orrumpentes sunt uitia, inscitia
nperitia et ignoratio, inhumá:
tas, morum turpitudo Cau:
erum falsarū quo sunt genera
rimū est eorū nobilium, quod apud
eos, quos obscurum est, et apud alienos
giones iactat nobilitatem, calli:
sitium hoc est malitiosum Alte:
Resinem et eorum, quod pecunia sibi
mparat nobilitatem, in quo va:
itas est, Hinc eiusmodi suum
reta An Virtus retineat et au:
at nobilitatem. An opes neces:
ariæ sint ad nobilitatem. An
ntiquitas generis sit uera ca

nobilitatis. An nobilitas omittat posterorū uitijs et ignauia.

Effecta

Quod ad effecta attinet habemus quas considerandas diuisionis prima continet quatuor genera nobilium. Vnū uerū, ortum est clara familia et respondens uirtutibus maiorum. Alterū nouū non ortum ex clara familia sed uirtute sibi comparans nobilitatem. Tertiū malitiosum quod simulatione et falsa specie uirtutis sibi nomen conatur comparare. Quartū efflagitiosum, omnibus dedecori datum ultijs.

Altera diuisio. Virtutes aliae sunt ciuiles et domesticae, quae ad pacis et otij conseruationem plurimum ualent ut prudentia, iustitia. Aliae sunt militares, ut fortitudo perpessio laborum, frigoris atq; tollerantia famis et sitis.

dia sunt cōmunes ; et ciuiles et
militares, ut liberalitas, lenitas
equitas, mansuetudo, fides, hu:
manitas et similia.

Adiuncta.

Ex adiunctis eius modi ducunt
ur eta, si nobilis est, Ergo amat
tudia literarum, go studiosus e
honestatis et uirtutum. go res p:
lare gerit in bello, go cū capitis
periculo defendit patriam.
Hic locus suppeditat copiosā mate:
riam aretorum et sententiarum,
conclusi disputatio instituit de facto,
uod trium est temporum, uel
t antecedentium, uel consequti:
m, uel cohaerentium cū re ipsa.

Testimonia.

Quaeritur, quamobrem autor tes:
timonia hoc in loco interposuerit
cū Cic: ea in partitionibus seba:
rauit ab hoc genere locorum
Respondeo, quia genera, definitio:
nes, notationes, diuisiones sape

numero authoritate habent o3us
et scriptorum confirmanh testim
nijs, q̃ græci uocant ἐπιχρίσεις
ἐπιμαρτυρίας, vt si dicimus tr
ee genera nobilitatis: idq; conf
mamus autoritate Artis, qui in
politicis familiam, ciuitatem
gentem tria constituit genera
bilitatis. Testimonia adhibem
quas ob causas, primũ ut proba
res aliqua esse facta, idq; quodcu
let in coniectura, deinde ut pla
res esse uera, ut in statu definit
onis et qualitatis. Idq; quod uerum
est, est duplex, uel pertinet
ad laudem, vt illa Ciceronis cu
plus possunt nobiles pp autoritat
eo minus quid possint debent
tendere, Vel uerum illud sint
ad uituperationem, vt etiã illud
Ciceronis, Nobiles siue recte, siue
pperã aliquid instituunt in utr
plus, quam cæteri homines pos

Similia

ocus similium, differt a superiori:
bus omnibus, quod in superiori:
us natura rei inuestigatur nul:
a proposita quæstione, hic autē
on reperiunt similia, nisi ppo:
ita quæstione, Est tamen facili:
r ratio inueniendi similitudi:
em, si quæstio proponatur vt
it illa ppositio, nobilitatē ac:
erre ciuitatibus laudem et splen:
orem. - Ac hanc iam accomoda:
a est similitudo hoc modo
quemad: flores exornant hortos:
ta nobiles ornant respublicas
rem ppositio sit, Nobiles alijs ee
raestantiores ppter hac similitudine
uemad: flores alij alijs sunt elega:
ores et suauiorem habent odo:
em: ita Nobiles alij alijs sunt
raestantiores, et maius afferunt
ecus ciuitatibus: Ita ppositio sit
iuem fortem et fructentem et
tilem patriæ autorem ee opor:
ere sui generis, Accomodan da

est similitudo. hoc modo
quæmad: si herba saluberrima
eaq; inuisa nasceretur, in nobi
lissimis haberetur herbis: ita
si fortis uir et prudens et pa
triæ salutaris in obscura est
familia, author sui generis ha
beri debet, Item si illa quæ
An liceat nostris hominibus tri
cipium generis sui et nobilita
tis constituere probab hoc simi
quemad: brutis uel fabis licuit
principium constituere suæ n
bilitatis: ita etiam hodie lice
nostris hominibus:

Contraria

Locum contrariorū primū con
derare possumus, quod si uerū
aliquod aut quæstionem rem
diendo per locos diuidimus
tam rei propositæ contrarium
semper considerandum est, aut
saltem quasi contrarium, sin

alisq; in locis de quibus hacte:
Aut dictum e arcta inuenium
ontraria, primu igh totu in:
icah contrarijs ut nobilitas e
blendor, ignobilitas e obscuri:
as: item nobilitas e amplitudo
nobilitas est notitas. Dein!
e partes, vt nobilitas alia est
amiliæ, alia ciuitatis, alia gen:
is, go cuius nec familia nobilis
t nec ciuitas nec gens, is est
nobilis. Tertio Coniugata vt
nobilium extat nomen nobile,
gnobilium nomen est obscurum
Quarto notatio vt nobiles sunt
uoru nota est uirtus, et cogni:
æ res gestæ præclaræ, Ignobi:
es sunt quoru ignorata e uirtg.
t incognitæ res gestæ maiorum
Quinto causæ, Virtus causa nobi:
itatis est, ig nobilitatis uitium
tem uirtutg conseruat nobilitas

vitijs amittitur. Sexto coniun
Nobiles student uirtuti, honest
artibus et disciplinis, Ignobil
uitijs delectantur, et in rebu
sordidis studium ponunt
Septimo testimonia, ut quod ad
sensit de partibus nobilitatis
alius scriptor sensit in contra
parte de ignobilitate Octauo
similia vtq; mag: hortos flor
ornant: ita nobiles rebus pub
cis sunt ornamento. Nam ign
biles ciuitatibus sunt dedecor
qui sunt in rebus publicis quo
in hortis herba male olentes
et pestiferæ. Comparata.
Supra diximus comparia ut e
paria uel imparia, paria ing
est similitudo, imparia ing
est differentia. A paribus
modi ducunt arcte, si de ere
est inquisitio, vt si nobilitas
amplitudo generis est et dign
tas, si ē claritas, est etiā splen

i est uetustas, est etiam antiqtas
imparibus in quibꝰ ē ꝯ ἧτ.ὸν
et ꝯ μᾶλλον sit arguementamur,
nobilitas ē splendor generis:
multo magis est amplitudo, ea:
dem ratiõ est in negantibus: vt
si non ē splendor generis: multo
minus est amplitudo, item ex pro:
bris, si nobilitate decet fortitudo:
multo magis iustitia si nobili:
atem decent artes et disciplinæ:
multo magis ars militaris, sed'
in rebus fortuitis latius patet ra:
tio comparatorum, ut si nobile
decet fortiter pugnare ꝓ patriã:
multo magis decet pro religione'
gloriosum est nasci nobilem, glo:
riosius est fieri nobilem propter
uirtutem: item si laudabile res:
pondere uirtutibus maiorum:
laudabilius est hos superare uirtute
et rebus gestis. Quartũ ꝙ loco:
ꝙ

Antecedentia, Consequentia, Repugnantia bifariam in hoc loco considerant, uel propria ex his sūt arcta hoc est necessaria, Velim, pria quasi propria -) & fortuita. Ex ppriis sūmunt eiusmodi, ut si ē uerè nobilis, antiquū ei est genus, et uirtutem amat, et a studijs literarū animū non gerit alienum. Est etiā hæc distinctio quod alia sint necessaria per se, ulla ἀναθεβδ ut Virtus est, est pulchritudo animi, et elegantia mentis. Quædam necessaria sunt oratione et conditione, ἀναθεβιν, Vt si nobilis ē, ea antiquū est eius genus et amat virtutem ea studiosus ē religionis ea non abhorret ab artibus et disciplinis. Si ē nobilis est, nouum est eius genus, uirtutem odit, religionē contemnit, ab artibus et disciplinis est alienus.

DE QVATVOR INSTRVMENTIS CAP⁹ XXIX

Aristoteles libro primo topicorū ponit quatuor veluti ὄργανα instrumenta dialectici. Sunt autem instrumenta, quibus copiose rationicinationes et conclusiones efficiunt. Aristoteles quatuor ponit instrumenta quę his uerbis explicat, Τὰ δὲ ὄργανα δι' ὧν ἐπιχειροῦμεν τῶν προβλημάτων ἐστὶ τέτταρα, ἓν μὲν τὸ τὰς προτάσεις λαβεῖν, δεύτερον δὲ τὸ πολλαχῶς ἕκαστον τούτων διελεῖν, τρίτον τὸ τὰς διαφορὰς εὑρεῖν, τέταρτον δὲ ἡ τῶν ὁμοίων σκέψις. Instrumenta quibus copiam nobis compa-ramus rationicinationū sūt quatuor primum delectus propositionum, alterum ratio explicandi uerba, quę habent uariam potestatem, tertium inuentio differentiarū,

Quartum similiũ consideratio
primũ instrumentũ est delectũ
probositionum, quem graeci uo-
λήψιν τῶν προλάβεων, Et
huius instrumenti praecepta se-
I. diligenter spectandum e non
gus et copia ꝓpositionũ probabilit
Sunt hic notanda genera ꝓpositiõ
ꝓbabilium, duorũ Arles tria ꝓmi
Ἐνδοξά δὲ λέγω τὰ πᾶσιν
ἢ τοῖς πλείοσοις, ἢ τοῖς μάλιστα
κδοξα.). Probabilia uero q
ab omnibus uel a maxima par
uel a doctis sunt comprobata
Primũ ẽ genus ꝓpositionũ ꝓba
lium e τῶν δοκούντων τοῖς πᾶσι
quae in communi omniũ homi
consensu sunt infixa vt Alen
esse parentes in senectute. Iust
cis bene esse morendum. In
salute contineri salutem ciuium
homines sceleratos et improbos
ficiendos esse supplicio. Bonos

uirtuti ꝙditas afficiẽꝺos eſſe
æmijs et honoribus
terum eſt ὧν δοκεῖν τοῖς πλεί-
ις, quæ maximæ partis homi-
ẽ opinionibus sunt confirmata
Regnum in uirtute non in po-
ntia consistere. Ebrietate corrupti
ualetuꝺinem, ꝺiligentia opus ẽe et
ꝺustria aꝙ conseqn̄ꝺa eruꝺitione
ebrietate conseruari ualetuꝺine bona
rtiũ genus ἐ ὧν δοκεῖ τοῖς
ꝙois, quæ a ꝺoctis sunt confira-
. Eaꝙ sunt rursus tripartita, ut
omnibus sapientibus sũt conceſsa
ex quatuor elementis conſtari
nia, Vel a maiore parte ꝺocto-
m sunt conceſsa ut cælũ moueri
rram eſse ſtabilem, quatuor eẽ
incipia rerũ naturalium, Vel
meliori parte et nobiliore parte
ctorum sunt conceſsa, ut fiꝺe
la hominem iuſtificari coram ꝺeo

Alterum præceptum.

Non solũ deligendæ sunt ꝓbabiles
ꝓpositiones, sed etiam ꝓbabilibꝰ
similes, quæ nominant προσλή-
ψεις ἐνδόξοις ὁμοίας, Vt ꝓbabilis est
ꝓpositio, ꝓparentes ꝑse amari
à liberis, Hæc autem ꝓbabili si-
milis est, Adolescentem pallen-
tẽ nimium studium: ita enim
familiaris est Ciceroni studiosum
esse eloquentiæ. Duo autẽ in-
tempora quibus dialecticus uti
pari ꝓtest hoc genus ꝓpositio-
rum ἐν ᾧ προλαμβάνειν in
hortando ad rem aliquã homi-
cuius modi orationem Platonici
uocant λόγον προλαμβάνοντα.
Alterũ tempus est ἐν ᾧ πειρᾶ-
intentando et experiundo ad
ingenium et doctrinam, quod
genus orationis uocant πρόσλη-
ψιν.

Tertium præceptum

Tertiũ præceptũ differt à duo-
prioribus, illud ad quantitatẽ
pertinet ꝓpositionũ. Hæc-

viæ fuerunt. Inquirendæ quã-
tas propositionum. consideran-
dum est in disputando, sit ne uni-
versæ rei propositio. An partis, an
singularis, an indefinitæ

Quartum præceptum.

Legenda sunt aliorũ scripta de ijs
locis, q̃ in concertationibus homi-
nũ ponni solent ad disputandum

Quintum præceptum.

Non solum dissoluendæ sunt alio-
rũ definitiones, sed etiam nouæ
efficiendæ, Ad eam rem domes-
tica opus est exercitatione

Sextum præceptum

Non solum unius scriptoris doc-
trina et sententia cognoscendæ
verum etiam aliorum autorum
annotanda et considerandæ sunt
dogmata

DE SECVNDO DIALEC-TICI INSTRVMENTO

Cap: XXXX.

Alterũ instrumentum dicit ἀπὸ τοῦ
διαιρεῖσθαι λόγον τομικὸν λεγο-

μένων) explicatio uerborum
q multiplicem habent scationē
et potestatem . Eiusmodi ꝑ
ab Arte nominant τὰ πολλαχῶς
λεγόμενα ὁμώνυμα πολύσημα
Differt hoc instrumentū a sup
primum est ꝓpositionū et qstionū
hoc uero e singulorum uerborum
Hoc instrumentū tria adfert
da dialectico , ꝑa utilitas e
cuitas , Nam si cognitū habem
quam late pateat uerbū , res
dilucidior apparet
Altera utilitas e ut a re ꝓposit
nullo errore declinet , nec is q
interrogat , nec is qui respondet
Vt maneat utrq re ꝓpositā
Nam ignorata ui et potestat
uocabuli fit , ut non eodem m
gredianꝫ concludendo , et is qui
interrogat et is qui respondet
Tertia Vtilitas , Vt non solū pr
muniti simus contra fallaces
phistarum , q ducunꝫ ex ambig

te uerborũ, sed ipsi etiã alterum
llere possimus; id quod faciẽ-
m è duobus temporibus. primũ
utilitatem disputationis
inde in exercitatione iocosa
æcepta cognoscendi uariũ uerbo-
em potestatem sunt undecim,
imũ si uerbũ quod continetur in
æstione diuersa habet contraria
ãdet ὁμώνυμον, vt fides aliquã
habet contrarium perfidiam
em significat dictorũ cõuentio-
mq constantiam, cum autem
ẽnificat certam fiduciam mise-
cordiæ diuinæ per Christum
obis exhibita, contrariam ha-
et diffidentiã, Κᾶ πίδι ἡ ἡ τίδε
ὁlant, Arles ζᾶ ὀξεῖ ἐν φωνῇ

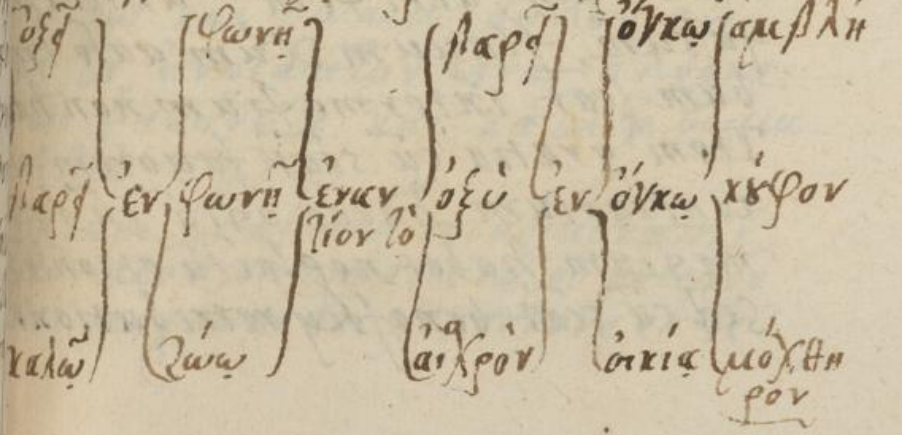

Alterũ uerbũ quod in una sctione
cõtrarium habet in altera non
est ὁμώνυμον, Vt uoluptati in bi
do contrarius ẽ dolor in sitiẽ
Voluptati in contemplando nih
contrarium est ꝙ uoluptas ẽ
uocabulum ambiguum. Sic am
re cũ refert ad animũ, contrariũ
habet odisse, si refert ad corpus
et scat osculari non habet contrariũ
Ita amare est uerbum ὁμώνυμον
Eadẽ ratio ẽ uerbi φιλεῖν ἀφυξ

Tertium præceptũ contraria ad
santia, si in una parte habeni
termedium, in altero non, sunt
ὁμώνυμα. Aliquorum si ad coin
referatur multa habet intermed
Ceruleum, uiridem, funicium
fuscum, flauum. Cum aute ni
bum scat, intermedium non hab
Item gratia cũ scat fauorem
contrarium habet odiũ tũ inte
medium habet neglectũ et contẽ
Sed cũ scat beneficij retributiõ

ntū ingratum habet sibi respon:
ns ex altera parte
uartū præceptū, Si negantia sunt
μόνυμα, etiam affirmantia sūt,
non uidere scāt primū non ha:
re uisū μὴ ἔχειν ὄψιν. Deinde
āt uel somno uel alio incomodo,
on uidere, Ita etiā uidere primū
āt oculis ēe præditum. Deinde scāt
iam formientem uidere uel uī:
lantem.
uintū præceptū, Si alterū priuan:
um est ὁμώνυμον, etiam alterum
e oportet, vt si sentire λὸ αἰσθά:
di ad animū et ad corpus refer:
r, etiam sensu destitutum esse
tidem modis dicitur, Ex plum
λὶς πλέωνα λέγεϲθαι καὶ λὼ
υχλὼ καὶ σῶμα, δῆλον ὅτι
καὶ λὸ ἀναίσθητον εἶναι πλέονα:
ὡς ῥηθήϲεϲθαι καὶ καλὰ λὸ σῶμα
καὶ λὼ ψυχλὼ
ext um Si alterū relatiuorum ē
μόνυμον, etiam alterū ēe necesse ē
si magnum ali de corpore et de

doctrina, etiã ipsius correlatiuum
paruum ijsdem de rebus dicitur
pater primum est naturæ uo-
bulum, deinde honoris et reue-
tiæ, Ita correlatiuũ filius etiã
ijsdem de rebus dicit. ite liber
animi est et corporis, ita etiam
seruitus animi est et corporis

Septimũ præceptũ. Coniugata
ὁμώνυμα sunt, ἐκ τοῦ ἀρετὴ
ὅτι μὲν οὖν ἀρετὴ λέγεται, τὸ μὲν
οὖν ἀφὰς ποιητικόν, τὸ δὲ φυσι-
κόν, τὸ δὲ σωματικόν τι
τὸ ὑγιῶς, ἢ ποιητικῶς ἢ φυ-
σικῶς, ἢ σωματικῶς φυ-
σεῖς

Octauũ præceptũ. Ut duo capita
primũ uerbũ comphensũ in-
uersis prædicamentis, ὁμώνυμα
Alterũ, Verbũ quod in uno pdica-
mento continet res sub diuersis
generibus aut differentijs, ὁμώ-
νυμον, ut cyrus instrumentum est
honorarium, quo naues onera-

exonerant ad flumina. Deinde
us scat animal, sic cornix ait
e instrumentu, quo fores pulsant
nu præceptu, Verba coniuncta
explicant per diuersa genera
differentias, sunt omonyma, ut
atus homo est ait animi & corpo-
s et fortunis bonis florens,
ata uox est sonus inanimatæ
rfectus nullu impedimentum
q, canenti, neq audienti affers
, collata iam proprietate in beati ho-
uerbinis definitione, uidemus animal
inquit. In beatæ uero uocis defi-
uerbione sonu, quæ cu sint genera
uersa, Beato e uocabulo omonymon
it quo-cimu præceptu uerba q homonyma
rbienn sunt, q comparari non possut
ntis, tamen uerbo aliquo generali
in nhinent, ea necesse e, ee multi-
es subicia, ut fusca uox et fuscus uul-
ferentes comparari non possunt, cu
frum ulla in his similitudo reperi-
naui quæat. Vltimum

Vltimũ præceptũ, Differentiæ si diuersis generibus adiungun sunt ὁμώνυμα, vt candiru et li ci et colori attribuit. Nam candidum uocem, et candidum colorem dicimus.

DE TERTIO ET QVA TO INSTRVMENTO CAP XXXI

Tertiũ instrumentũ nominatu a græcis διαιρέσεων τῶν διαφορῶν, Vrũbis siue διάσεως rerũ differentiũ cognitio, dissim

Earũ rerũ sunt inuestigandæ ferentiæ, q uel eædem sunt, ei unius naturæ, uel diuersæ, n tamen nimis remotæ

Apud Arlem tribus modis ꝑ ad idem cum altero primum τῷ ἀριθμῷ numero, cũ nõi

ura sunt, res uero una, ut uestis
- indumentum, ut malus et pra:
us, ut ensis et gladius,
inde aliquid idem est ꝟ̃ ẽiõ for:
a, ut sunt individua sub eadem
ecie comprehensa vt Aeschines
Demosthenes, Arles et Plato,
rtio aliquid idem ẽ genere, ut sũt
rmiæ quæ uel plures sub eode ẽre
mprehensæ, ut Homo, equus, Leo
la q̃ eadem sunt numero, rursus
ifariam considerantur,
imũ ad idem ee dicit nomine
l definitione, vt homo idem est
uiue animal rationale mortale
idem ẽ dialectica, quod ratio
serendi probabiliter, idem est
phista quod Rhetor mercenarig
inde ad idem ẽ proprietate natu:
li, vt hominẽ ee risum habere risen:
, disciplinæ ee capax et ee hominẽ
rtio ad idem ẽ re aliqua fortuita
Soc: et philosopho q athenis bibit
icutam. Epicurus et philosopho

qui summū bonū statuebat in uo
tate, Mænon et philosophus
nihil scire posse existimabat
Hactenus explicatū est de prima
genere rerum, quibus hoc instru
mentū applicat hocē de ijs qua
eadem esse dicuntur. Seqdein
ceps, utaq alterū genus peream
quod rerū est differentium, sibi
us exposuerimus utilitates quinq
quas hæc doctrina secū affert
disceptationibus
Prima est ut uideamus an ad ra
ra sit idem
Altera, ut recte genera distribuan
differentijs in propias, formal
vt in diuisione generum hoc
as assumamus differentias
Tertia ut perfecte et plene res definia
Quarta, ne fallamur uitiosis inqui
Quinta ut simus instructiores ad
disceptandum de reliquis artib
et disciplinis.

1 ὀνόμα δὲ ἡ ὁρᾳ οἷον
ζῷόν πᾶν ἵππον
ἄνθρωπον

2 ἰδέᾳ οἷον τὸ ἐκτὸς:
μένος δὲ λέγουσιν ἄνθρωποι
τὸ καθ' ἡμᾶς οἷον
ἔλεος ὅλας πλέκω ὄνλας ἀδιάφ.
Φορᾶ καὶ χρῶ ἐνδοξίᾳ οἷον
ἀνθρώπου ἀνθρώπῳ

3 νεκρὸν οὐσίᾳ οἷον
νεκρὸς ἐστὶν οἷον ἵππος
ἄνθρωπος

In his, quæ antea eadem ee dixim
differentiæ iam rursus inuestiga
dæ sunt. Primũ genus dximus
ee eorum, quæ eadem sunt nũe
ro, eaq; tripartita, uel eadem ge
finitione, uel proprietate uel ne
fortuita. In ijs igit quæ eadẽ
sunt re fortuita, considerandũ
est, sit ne aliqua uerborũ dium
sitas, ut uestis et indumentũ dif
ferunt ut genus et species, illud la
tius patet hoc angustius. Illud
duabus cõtinet syllabis, hoc
quatuor, Malũ latiq patet quã bo
nus. In ijs, quæ eadem sunt pro
prietate, considerandum e, sit
ne propria rei nota, ut homo
animal ratione præditum igit
non est. Nam ratione pditum
non solum conuenit homini, ne
eius ppria nota e, sed etiam an
mis cælestibus attribuit

ijs, quæ eadem sunt definitione
nsiderandum ē, sit ne illa forte,
em desit ne ad aut abundet, vi
irtus et habitus animi bonus ea:
em non sunt, Non-n-plena ē de:
nitio. In his q̄ eadem sunt
ecie, considerandum est, sit ne
ro specie positum genus, vt si
uoniam Plato ait, et Bucephalo
t Alexandri, ppea hæc forma
adem esse putantur,
n his q̄ eadem dicunt genere
onsiderandum ē, sint ne forme
nferiores commixtæ cū ~~inferi~~ s-pe
oribus, ut si charitas et iustitia
utant habere idem genus p̄ vir-
utem. Cum charitatis genus sit
ustitia, et iustitiæ uirtus
einde considerandū est q̄ so sepa:
rata inter se sint formis, ut iusti:
ia amicorum est, Charitas aut
st parentum

In his q̃ eadem sunt genere diffe-
rentiæ ex definitionibus eruen-
dæ sunt, ut iustitia et charitas
eadem esse putant, utriusq; in-
uestigandæ definitio, et ex
definitione apparebit differen-
sic iustitia et temperantia eadem
esse dicuntur genere utraq; enim
uirtus est differunt tamen defi-
nitionibus. Iustitia uirtus q̃
suum cuiq; tribuens Tempe
est Virtus coercens immoderat
animi affectos

Regulæ inueniendi differentias
sub diuersis generibus inuen-
endæ sunt nouem. Hactenus
explicauimus, quomodo differ-
tiæ inueniant sub generibus i-
dem, quæ omoio Vere nominan
Deinceps ieh ut diximus explica-
dum e de his, q̃ nominantur a
omoionuepeñ. quæ dissimiliũ

nerū, et πολυδιεσι λόλα) quemul:
um inter se distant
rimus locus et materiæ, ut scientia
t sensus differunt quod illa scatiu
rū sit necessariarū et perpetuarū
ic uero rerū fortuitarum: item
mperantia et fortitudo, differūt
uod illa cibi est et potus, hæc labo:
um et periculorum: item Geome:
ia et musica differunt: quod illa
t magnitudinum, hæc soni et uocis
NOTA ~~si~~ res uidentur habere ma:
riam communem, adiungendæ
nt differentiæ ἐδικαὶ vt Dialecti:
. Grammatica, et Rhetorica cōmu:
m habent materiam orationem ſ.
emen differentijs adiunctis disiū:
en apparet Grammatica oratio
ſ pura et latina. Dialectica ē sa:
ens et probabilis, Rhetorica ornata
copiosa
inderes distinguunt fine et ꝓprietate
fortitudinis ē considerate suscipe pīu:
et perpeti labores, Tempantiæ est

coercere moderatos animi affectus
Grammatici finis e. latine loqui, Dia
lectici ꝯ habiliter, Oratoris ornate
Tertio res distinguunt notatione re
fortuita, vt pomus et salix ide ego ha
ſs arborem: differunt tamen q̃ pom
habeat folia rotunda, salix acuta
item impator in bello opem ferre
Turis pitus in pace bene mereri de suis
ciuibꝰ: item doctrina et sensus disso
quod illa amissa homo superstes
nere potest. Hoc uero amisso hom
interire necesse est.
Quarto res distinguunt ꝑ contraria
iusty suũ cuiq; tribuit, iniusty suũ
cuiq; auffert: item fortis suscipit pe
la ꝓ salute patriæ: ignauus metu
culi deserit salutem patriæ
Quinto antecedẽtia et consequẽtia sem
differũt inter se, vt loco, prima secũda
tertia tribus: ite tempore idq; nona
item natura ver æstas ite potestate
et sacrilegus. Latro et proditor
Sexto causa ab effectis semꝑ differũt

rtitudo et gloria militaris, illa ca
hac effectus item sol causa ẽ diei
men claritatis orator orationis lu:
s prudentia honorum et opum
bimo illa q comparanh industria
fferunt ab his a simul cũ rebq nas:
nh, sic aliquãdiu distinctam hr na:
ram à tẽbꝫ, nam aliquãdiu natura
obis ingeneratum est ut totũ esse
aius sua parte. tẽbis à preceptore
otissitur, vt lineam esse longitu:
ne latitudinis et profunditatis ex:
rtem, sic doctrina et sensq differut
sensus simul nobiscũ nascũh doc:
rina diligentia et industria compa:
h, sic disertq et eloquens, diserti
emq natura, eloqntes arte et industria
fauo actiones semp differunt à facul:
tibus, vt uidemus uigilantes reipsa,
demus dormientes facultate, homo
et re ipsa et facultate, sic piper in
entriculo animantis calefacit reipsa,
trauentriculũ et corpus animantis
lefacit facultate

Nono, si alterū latius pater alter
necesse ē, ea duo inter se differe
uigere non solū animantiū ē, sed
plantarū, sentire solū animant
sic sensus et doctrina, sensq non
hominū est, sed et brutorū animā
tium, doctrina solius est homi

Quartū instrumentū ab arte ἡ
ὁμοίᾳ γνώσις, similiū rerū com
platio. Hoc instrumentū applica
h ijs q habent inter se aliquā si
litudinem, q græci uocant ὁμοιο
mū. Deinde ijs, qbq in supiori in
mento dictum est q ἀνομοιοσχή
et ἑλεγχος erū. h. differentia qui
similia nominantur. Differt ergo
a supiori, Nam tertiū instrumēt
et mouet ad ea, q ualde sūt cogna
et sub eodem posita genere,
Hoc instrumentū non solū ad hibet

l ea, quæ cognata sunt et sub eodem
nere posita sed ea ac ea q̃ remota sũt
naturam habent disiunctam
les hg instrumenti tres ponit commodi-
tes, prima e ut artificiosis q̃uenisua:
ur inductionibus. Hinc dialecticus
axlx & nominatur
vera utilitas posita e in conclusionibg
potheticis. Vnde vnobelx & dn dialecto
ptia utilitas posita est in confiendis
finitionibg, unde ōpisix & dialecticge
e instrumentũ locos ht eosdem quos
perius, Nam eius dem artificis est
differentias et similitudines rerũ
detigere, Sed in inuestigandis et
ueniendis similibus spectanda est
valo Via comparatio rerũ æquabilis
rius analogiæ instituendæ bipart:
est ratio prima, inueniendæ est
munis aliqua habitudo. h. Xebis
uolo Veritas vt q̃mad: Virtus est
petenda: sic uitiũ fugiendum, vtn.
lla principiũ est rerũ bonarũ: sic ma:
rũ rerum principium est uitium
teia ratio est, ut consideremus an res

quæ consimiles esse uidenth, eadem
insint in diuersis generibus ut si
les sunt Ver et iuuentus, Nam q
in anno uer est: id in ætate e iuue
Similes sunt forma et iustitia, Na
quod forma ē in corpore: id iustitia
est in animo, similes sunt tempes
& seditio. Nam quod in mari ē tem
pestas: id in populo est seditio

CVR LOCOS NOVA RATIONE PARTIT VS CR. XXXII?

In postremo hoc cap: reddit causas cu
mouē locos noua ratione, et a causis
diuersa explicarit, et primū distin
ponit inter suā et artis primi lou
generis. tractatio rem. Nā ad hūc
quatuor Geng, Propriū, definitio
dens referunth ad problemata, nō aut
problemata illa sunt aut ꝓpositiones
sed ex his quatuor, omnia ꝓposita
statuunth ita ut omne ꝓpositū, aut
habeat discęptationem aut prorsus

finitionis aut accidentis, idq; Ariosscat
s uerbis μηδεὶς σὲ ἡμᾶς ὑπολάβῃ
ὑλην, ὅτι ἕκαστον λέγον καθ' αὑτὸ λε:
μενον, πρόλαβις ἢ προσλημματικὰ
ειν, ἀλλὰ ὅλη ἀπὸ ὑλῶν καὶ λα,
οσλημματικὰ, καὶ αἱ προλάβεις νε:
r ls 1ª Nemo putet nos dicere sin:
la horũ per se consideratas ꝓposi:
ones aut ꝓposita esse, sed ex his
ꝓposita et ꝓpositiones confici, sed
ctor hæc quatuor in locos contulit
atuor de causis, prima est
emo ꝓponit hæc quatuor, prioꝝ
nsideraverit singulorũ utim-
era ea Ex his quatuor omnia ꝓpo:
itiones et ꝓpositiones conficiuntur
et hæc quatuor omnium rerũ
his inueniendi discriminant
arta, Rudolphꝰ agricola, q genus
rium, definitionem locos esse dicit
is tribus adducit author accidens ex
et horitate Aristotelis
ic primo locorũ generi autor tribuit
imum locum, non qđ in ipsa resit
fixa, sed qa prima et semꝑ occurrut

Autor exponit tres causas, quamob
decem attributa numerarit inter
Prima, sumit vel nitit autorit
Artis, qui et ipse tunq; locos illa
Altera. Quoniam decem attribut
sunt receptacula generū et defi
tionum, propterea etiam loci sun
Tertia. Relata numerant inter ge
dicamenta, quorū etiā locq; in va
trarijs.

Tractatio tertij generis locorū
et authoris ita differt. Artes tra
locorū genus et quartū singula
ad illa quatuor, genus, propriu
definitionem, et accidens adiūg
Autor in singulis ostendit, quo
de illis disquirarur et disceptar

IOANNIS STVRMII
PARTITIONVM DIALECTICARVM LIBER SECVNDVS
QVID SIT ἀνάλυσις DIALECTICA. CAPVT I.

In hoc secundo libro traditur secundum officium dialecticæ, quod est iudicare. I. iudicium dialecticæ erudire atq; informare. Appellatur autem hæc altera pars dialecticæ ἐραςις κριτικὴ seu διακριτικὴ. Nã κρίνειν est iudicare et κρίσις est iudicatio, et dialecticus qui iudicat dicitur κριτικὸς ut διακριτικὸς.

Appellatur etiam hæc pars ἀναλυτικὴ ἀπὸ ἀναλύσεως quia iudicium dialectici per ἀνάλυσιν informatur atq; erudítur.

Quid est κριτικὴ seu διακριτικὴ

Est ratio quæ dialectici iudicium erudítur, ut de argumentis uerè possit iudicare. Verè autẽ iudicare est.

scire quomodo uera a falsis, item ne-
cessaria a probabilibus, et uitiose
facta a bene confectis seu recte con-
clusis sint distinguenda. Nam ali-
quando etiam uitiosa et falsa con-
ficiuntur argumenta non semper
uera. Quid est κριτήριον?
Cicero dicit κριτήριον iudicationem
esse regulam, qua uera et falsa di-
iudicantur. Iudicium autem
dialectice debet esse purum & sin-
cerum. Purum dicit) respi-
ciat ueritatem ipsam, ut uere de re-
bus possit iudicare ut amator sit ue-
ritatis. Syncerum) respiciat
studium et uoluntatem dialecti-
oportet. x. dialecticum esse bonum
uirum et integrum qui non cupi-
at decipere ut sophista.

Quot sunt Uiæ quibus dialecti-
ci iudicium geritur?

Duæ ἀναλυτικὴ & συνθετικὴ.
Ἀναλυτικὴ) resolutio ut dialectici
syllogismum factum possit resolue-
re in suas partes et tum optime
poterit iudicare de syllogismo utrum rec-
te an male sit confectus.

ἀνάλυσις. Compositio seu confectio
Nam dialecticus non solum debet pos-
se resoluere syllogismum sed debet etiam
posse conficere syllogismum.

Quale uocabulum ἀνάλυσις?

Est uocabulum mathematicorũ Latini
uocant resolutionem à præpositione ἀνὰ
et uerbo λύω soluo. Aristoteles secu-
tus mathematicos accepit etiã ipso-
rum uocabula, propterea quod ma-
thematicorum disciplinæ et artes ha-
berent maiorem certitudinem, quã
dialecticorum ars. Dialectica enim
uersatur circa res tantum probabiles
sed mathematicorum res uersatur
circa res necessarias.

Quotuplex est ἀνάλυσις?

Duplex uel mathematica uel dialecti-
ca. Mathematica est ratio et uia
inuestigandi ea per quæ conclusio
facta possit probari. Mathematici
conclusiones factas rursus probant,
per sua principia per κοινὰς ἐννοί-
ας, et per ἀξιώματα, et eiusmodi re-
ductionem conclusionis ad principia
uocant ἀνάλυσιν.

Quid ἀνάλυσις dialectica?

Est facta conclusionis ad tres figuras
deductio. Ἀνάλυσις ἐστὶ λόγου ἢ
μέρος δὲ λόγου πρὸς τὰ ἴδια
χη

χήματα ἀπαναγκη. Differunt autē ἀναλύσις mathematica et dialectica. Mathematica ἀνάλυσις facit reductionem ad prima principia, sunt omnibus nota. Ἀνάλυσις autē dialectica facit reductionem ad tres figuras. Figura autem à græcis dicit χήμα. quod quoq; uocabulum est mathematicorum. Nam mathematici habent sua χήματα, ut triangulus, quadratus. Circulus. Ergo figura alia est mathematica alia dialectica. Figura mathematica est linearis expressio quæ termino uel terminis claudit̃r. Termino) propter circulum qui dicitur habere circulum terminū. Terminis) propter reliquas figuras mathematicorum. Figura dialectica est, quæ ex certa partium dispositione atq; conformatione uarios continet concludendi modos. Certa) quia non oportet dialecticum tenere coacervare partes, sed certa ratione. Quæ per partes intelligit. Terminum intelligunt. Nam in omni syllogismo sunt tres termini, terminus maior, minor, et medius. Dispositione) collocatione dialectica. Conformatione) propter qualitate

et quantitatem propositionum. Dicit uarios modos) Nam modi alij sunt affirmatiui alij negatiui, alij uniuersales alij particulares, uel quia in prima figura sunt quatuor modi, in secunda etiam quatuor, in tertia uero sex.

Quid est modus?

Est legitimus qualitatis et quantitatis in propositionibus index. Qualitatis) Nam qualitas alia est affirmatiua, alia negatiua. Quantitatis) Nam quantitas alia est uniuersalis, alia particularis. Modus a graecis dicitur συζυγία quasi coniugatio certa copulatio propositionum.

Quid methodus in hac doctrina?

Methodus seu πορία huius doctrinae ἡ συναγωγή est quae incipit a toto id est a syllogismo, et descendit usque ad minimas eius partes, quae uocantur Termini.

QD SYLLOGISMVS SIT ET QD SYLLOGISMORV GRA CAPVT II.

In hoc capite habemus tria potissimu consideranda. Nomen seu Etymologia sylli. Secunde definitionem spor Syllogismi. Tertio diuisionem.

Sylli vt a Cice: appellat
Cicero uocat rationem conclusionis sih
argumenti conclusionem, et generali
uocabulo argumentationem. quia
quatuor sunt species ārgtationis sub
licet Syllogismus Inductio en
thymema. et Exemplum. Ille quat
tuor species ita inter se differunt qđ
Sylli et inductio sunt ārgtationes
dialecticorum. Enthymema uero
et exemplum. sunt orationis ārgtā
ones. Iur Cic: Sylli Vocat ārgtatio
Propter excellentiam et dignitatem
Nam ex his quatuor speciebus Sylli
est praestantissima species. Oratori
Curritil: & alij uocant ratiocinatio
nem secuti uocabulum graecū συλ
λογίζεσθαι quod significat ratiocina
ri, id q ad similitudinem Arithme
tica cuius proprium est ratiocinari
id est computare. Nam gmatici arith
metici ex quibus numeris notis po
sitis colligunt tertium ignotum.
ita dialectici ex duabus sententijs
propositionibus colligunt tertiam
sententiam, quam uocant conclusi
nem. Vnde dicit Syllogismus:
Συλλογισμὸς est uocabulum graecū
deriuatum a uerbo συλλογίζεσθαι quod

scat ratiocinari, id est ex duobus aliq̃d tertium per rationem colligere. Λόγος non solum significat oratione seu sermonem, sed etiam rationem ut dicitur ἀπὸ τοῦ συλλέγειν quasi συλλογή connectio et copulatio plurium sententiarum. Nam in syllogismo plures sententiæ connectuntur et illæ omnes sententiæ dicuntur uno uocabulo syllogismus. Ut. Quicquid constat ex quatuor elementis corruptioni est obnoxium. Homo constat ex quatuor elementis. ergo Homo corruptioni est obnoxius. Hic sunt tres sententiæ quæ coniunctæ constituunt unum tertium scil: syllogismum.

Quid est Syllogismus?

Syllogismus hoc capite tribus modis definitur græce et latine et altera definitio est autoris, altera est Aristotelis Tertia est Ciceronis. Autoris definitio est. Syllogismus est oratio quæ ex rebus aut probabilibus aut minime dubijs aut perceptis et affirmatis id, quod dubitabatur efficit. Oratio est genus in hac definitione, quia syllogismus est perfectum aliquod.

corpus, totum constans ex tribus aut
aliquando pluribus sententijs. Ma-
teria autem syllogismorum in hac
definitione dupleX est. Nam res ex
quibus syllogismi fiunt, aut sunt
probabiles, aut necessariæ. Sed res
necessariæ sunt duplices, uel sunt
per se notæ ut totum maius esse ua
parte, uel ex illis demonstratæ ut
et probatæ ut solem maiorem et
terra, necessarium est, sed tamen
non omnibus est nota. Dicit
probabilibus) propter syllogismu
dialecticum. Minues dubijs) nã
propositiones debent esse minus
dubiæ, quam id, quod in qstione
est, propositum. Perceptis) in-
telligit ea, quæ per se intelligun
sine doctore. Affirmatis) intel-
ligit ea, quæ ex præceptis dexijs
quæ per se nota sunt iam sunt
demonstrata. Dubitabatur;
Nam de conclusione, antequam
est probata, est dubium, sed post-
quam probata est, iam non ambigo.

habet dubitationem atq; hæsitationem. Aristotelis definitio hæc ἔστι συλλογισμὸς ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τῶν κειμένων. Hoc est Syllogismus est oratio, in qua positis quibusdam aliud quiddam, quam ea, quæ posita sunt efficitur necessario, propter ea, quæ posita sunt.

Quid sunt λαβόντα & κείμενα?

Sunt quæ propositiones maior & minor quæ in scholis uocantur præmissæ, Duo. n. illa uerba λαβεῖν & κεῖσθαι in hoc loco eiusdem sunt significationis, notant propositiones quæ ponuntur ante conclusionem. Illud uero ἕτερον est ipsa conclusio τὸ συμπέρασμα.

Cur dixit ἐξ ἀνάγκης cu tamen dialectica sit rerũ probabilium?

Aristoteles dicit ἐξ ἀνάγκης necessario, non dicit ἐξ ἀναγκαίων ex necessarijs. Nam est discrimen Demonstrator concludit ἐξ ἀναγκαίων ex necessario quia materia ipsius est rerum necessariarum Dialecticus concludit ἐξ ἀνάγκης.

id est necessario non propter materiã
Nam materia syllogismi dialectici
est rerum probabilium sed tamen
necessario dicitur concludere quia
quando propositiones sunt concessæ
necessario sequitur conclusio.
Cicero in academicis quæstionibus syl-
logismum uocat ἀποδεῖξιν demon-
strationem propter academicos con-
tra quos ibi disputat ut eorum o-
pinionem refutaret. Nam acade-
mici philosophi illi existimabant nulla
esse certitudinem in rebus nihil com-
posse fieri et statuebant quandam
κατάληψιν (id est) incomprehensibi-
litatem (ut ita dicam) incertitudinem
quam etiam uocabant ἐποχὴν sus-
pensionem dubitationem atq; hæ-
sitationem in rebus à uerbo ἔχω
suspendo. Nam κατάλαμβάνειν
significat comprehendere et percipe
aliquid & καταληπτὰ sunt quæ
ita percipiuntur et κατάληψις
sunt eiusmodi cómprahensiones.
Quomodo Cicero definit syllogismum.
Dicit syllogismum esse rationem quæ ex
rebus perceptis atq; id quod non perci-
piebatur adducit quasi dicat mul-
ta sunt quidem res quæ non sciun-
tur sed tamen est quædam ratio, quæ

nos ex alijs rebus percipi quas certe
cimus ad id, quod non percipiebat
nobis adducere et illud aut syllogis
se et ut uocat ἀπόδειξιν
Quo differunt καταλαμβάνειν καὶ
percipere est proprie rerum neces-
riarum. Nam ea proprie à nobis p-
cipiuntur, ut bis duo esse quatuor
uero non solum est rerum ne-
cessariarum, sed etiam probabilium
ideo ἐπιστητὰ καὶ γνωστὰ sunt dia-
rebus
ficorum. καταλαμβάνειν est
bant mathematicorum. Demo positio
bis perficitur non solum sumendo
etiam interrogando id quod est
dialecticorum, sed, τὰ καταληπτὰ
illa quae percepta sunt non opus est
interrogare non opus est ut inter-
rogem aduersarium, an uelit con-
cedere, bis duo esse quatuor, totū
mum esse sua parte
Quot duplex est syllogismus.
Duplex uel apodicticus, uel dialec-
ticus. Apodicticus est, qui ex ne-
cessarijs aliquid conficit necessariū
et hoc genus concludendi proprium
est mathematicorum, sunt enim
illorum conclusiones certae et pfectae.

Aristoteles dicit ἀπόδειξιν ἐπιστημονικὸν συλλογισμὸν ἐπιστημονικὸν ἐξ ἀναγκαίων. Græce appellatur ἀποδεικτικὸς item Arles appellat etiam μαθηματικὸν, item ἐπιστημονικὸν. Dicitur ἀποδεικτικὸς propter rationem concludendi. Nam dicitur quasi certo aliquid demonstret et allato eiusmodi sylloismo nihil possumus contradicere atq; ideo Aristoteles in suis analyticis in quibus tradit rationem conficiendorum sylloismorum postremo agit de tali sylloismo et hunc constituit finem suorum analyticorum. Dicitur μαθηματικὸς quia proprius est mathematicorum et pertinet ad τὰ μαθήματα. Dicitur ἐπιστημονικὸς quia pertinet ad tradendas scientias, ac necesse est omnem scientiam, omnem artem habere initium aliquod ex tali sylloismo, qui deinde quasi fundamentum erit super quod omnia in ea arte extruuntur. Dn scholis uocant scientificum, quia facit scire, quia causas rerum ostendit

cire: n· est rem per causas cognoscere
τῆς ἐπιστήμης ἐστὶ τὰ αἴτια
τῶν πραγμάτων εἰδέναι· Materia
huius sylli est rerum necessariarum,
atq ideo dicitur concludere ἐξ ἀναγκαίων:
Quid est syllg dialecticus?
Est qui probabili argutatione interro-
ando concludit. Materia huius
sylli est rerum probabilium. Pro-
abile autem est, quod uidetur uel
mnibus, uel plerisq uel doctioribg
eu melioribus et illis doctioribg etia
el omnibus uel plerisq uel ijs qui
unt meliores uel doctiores omnibg
t. Deum esse colendum, Parentes
mare suos liberos. Plerisq, Deū
uram gerrere rerum humanarum
apientioribus vt Eruditionem an-
eponendam esse opibus et illis uel
mnibus vt Virtutem anteponendā
se omnibus reliquis rebus. Vel
maiori parte vt Beatitudinem eō-
istere in uirtute. Vel maioribus, ut
animam esse immortalem. Sed di-
it interrogando quia conclusio nō
otest sequi, nisi habeat dialecticus
assensionem illius, cum quo disputat,

Est et aliud genus syllorum quod uoca-
sophisticum. Sunt .n. duo genera ho-
minum, quidam sunt boni et amato-
res ueritatis, quidam uero sut ma-
fallaces uersuti dolosi. Ac sicut su
duo genera hominum disputantiu
ita etiam duplex est finis. Quida
enim disputant propterea ut uera
exquirant. Quidam uero non a-
more ueritatis disputant sed cu-
piunt uincere, sunt contentiosi
tantum propositum habent ipsum
sua disputationis uictoriam ut
etiam ut eum cum quo disputat
ducant in errorem. Ideo adhu
aliud genus syllorum e traditu
quo utuntur illi homines malet
appellatur sophisticum. Sophis-
ta autem fuerunt homines qui
se solos sapientes practicabant et
tamen non erant, et solebant cal-
tiose et fallaciter disputare de-
fitebantur, se de omnibus rebus in
utramq; partem posse disputare
ut Plato dicit, ex mala causa fa-
re bonam: id; tantum fatiebant
quaestus gratia. et dicebant xpnus
lusa. Homer quidem bonum est,

sed re ipsa, quia tales non erant qua-
le est nomen uenit in abusum: ita
ut sumamus iam in malam partē
et sophistam dicamus hominem fal-
lacem, deceptorem. Sylla autem
sophisticus est, qui fallaciter et ad
imitationem ueri sylli atq; cludit
Cicero tales conclusiones uocat fal-
aces et captiosas conclusiones Et
ille sylla duplex est uel οὐ λοσις:
κ ⊖) confectus iuxta præcepta
syllogismorum. Vel est ἀβυλόσις ⊖
qd. Vitiose, et contra regulas syl-
logismorum confectus. Σοφι-
σις ⊖ est in quo tantum uiti-
um est in materia, forma qdem
bona est, sed materia est Vitiosa
Dicitur etiam ἐπισις ⊖) contentio-
sus. Vt si dico - Quicquid tegit ma-
ius est eo, quod tegitur Brassica
tegit terram Ergo Brassica maior
est terra. Forma sylli bona est
nam confectus in Darij, sed uitium
est in materia - Oportet n maio-
rem distinguere, ac etiam minore
nec bene dictum est, Brassica tegit
terram, sed dicendum, tegit partem

terra. Sic Quicquid non amisisti habes. Mille florenos non amisisti, Ergo mille florenos habes. Hic maior est distinguenda. Quicquid non amisisti habes sc. quod antea habuisti: ita si dico Nulla opposita simul sunt uera aut falsa. Subcontraria sunt opposita Ego Subcontraria non sicut simul uera. Conclusio falsa. Syllogismus quidem bonus, sed materia est uitiosa, maior est distinguenda. Nulla opposita simul uera et falsa, sc: quæ opposita sunt ueritate et falsitate. Aristotelis syllum uocat ex παρὰ τὸ ἔνδοξον quæ ὁρῶν τὸν ὁρῶν dè. Sic est qui concludit ex apparentibus probabilibus, non autem ex existentibus Id est, quæ speciem habent probabilitatis: reuera tamen non probabilia. Quid ἀβούλος? Qui in materia et forma peccat dicitur ἀβούλος quia nomen suum defendere non potest. Sed Syllo dicitur peccare in formam quando non est factus iuxta regu-

las

uel præcepta syllogismorum Vt.

Omnes adulteri sunt desidiosi
Aegistus fuit desidiosus ꝯ
Aegistus fuit adulter

Iste syll. dicitur peccare in formam
quia est affirmatiuus in secunda
figura, quod est contra præcepta
dialectica. V: quadrupes est ial.

Homo non est quadrupes
ꝯ Homo non est ial.

Peccat in materiam et in formam
in materiam peccat quia maiore
falsa. In formam quia minore
negatiua in primâ figura. Arles
eadem syllum uocat Φαινόμενον
ἐκ Φαινομένων ἐνδόξων) ap:
parentem hoc est speciem syllo
habentem et confectum ex appa:
rentibus probabilibus quæ non
sunt uere probabilia. Tract n:
Arles quo genera probabilium q:
dam sunt ἀληθῶς ἔνδοξα quædam uero
sunt probabilibus similia ἐνδόξοις
ὁμοιοῖς. Vt illa propositio. Omnes

parentes amare suos liberos est ue-
ra probabilis. Sed opera iusti-
tiare non est probabilis, sed spe
habet probabilitatis. Sunt auto
illa præcepta de sophistico syllo
ab Arte tradita acquirendum
et tentandum. Vitandum scilic
vt possimus uitare errorem.
Tentandum) apud amicos quan-
do de alicuius ingenio aut pru-
su periculum facimus. Ergo sic
dicit esse syllum περαστικὸν ten-
tatiuum tentatorium. Diffe-
runt autem syllg dialecticus et
apodicticus tribus modis. I. ma-
teria. Nam syllg dialecticus con-
cludit ex probabilibus. Apodic-
cus uero ex necessarijs II Ter
tionis genere et modo concludē
di. Nam syllg apodicticus itaq
simpliciter statuit, et affirmat
non expectat aduersarij assensum
atq dicitur suas propositiones pa-
rate sumere, tanq certas, notas

et non dubias. Syllg uero dialectg
sine aduersarij assentione non po:
test inferre conclusionem ato, ideo
dicitur ἐρωτᾶν interrogare, oport:
tet, ut interroget aduersarium, ut:
rum uelit concedere propositiones
suas. III Differunt dignitate. Na
syllg apodictg est ἐπιστημονικὸς)
pertinet ad tractandas artes et sci:
entias. Dialectg uero tantum est
instrumentum, quod adhibemus
ad illas ἐπιστήμας discendas.
Differunt etiam syllg dialecticus
et sophisticus I materia. Namdi:
alecticus syllg habet ἐνδόξα probo:
abilia. Sed sophisticus habet εν:
δοξα φαινόμενα non uere pro:
babilia, sed apparentia probabilia.
II forma. Syllg dialectg bonam ht
formam. Sophistg malam ht forma
III Differunt fine. Dialectici syllo
gismi est docere & ueritatis inuesti:
gatio, Sophistici finis est contentio
ὄρις & deceptio, item victoria. Na
sophista cubit vincere siue uere co:
cludat, siue non.

DE PARTIBVS SYL LOGISMORV. CAP. III.

In hoc capite habemus præcipue duo. primũ est de partibus maioribus, ex quibus syllo conficitur. Alterum est de tribus partibus doctrinæ iudicandi. Partes in syllo duplices sunt uel maiores uel minores. partes maiores in syllo sunt duæ quarum prior dicitur πρόθεσις ἀπὸ τοῦ πρότιθεσθαι id est ponere. Altera δὲ συμπέρασμα ἀπὸ τοῦ συμπεραίνεσθαι id est concludere siue determinare, à cuius ἔκβασις id est terminus. Πρόθεσις est principium syllogismi, et illud omne quod ante conclusionem ponitur atq; ideo dicitur πρόθεσις quæ præponitur conclusioni. Συμπέρασμα est finis et terminus syllogismi. Nos uocamus unico uocabulo conclusionem. Cicero uocat complexionem. Nam complectitur

utrumq; terminum maiorem et
minorem. Prosyllogismus autem q̃ fit
ex duabus propositionibus quas in
scholis unico uocabulo uocant præ:
missas, quia præmittuntur ante con:
clusionem. Propositiones uero
dicuntur πρόλημμα ἀπὸ τοῦ προ:
λαμβάνω, quod significat protendere
Illæ n. duæ propositiones præten:
duntur ante conclusionem ad ipsius
defensionem. Est sumpta metapho.
ra à pugnantibus, uel à militibus
sicut n. illi hastas, seu clypeos suos
protendunt ad sui defensionem et
ut ictus aduersariorum infringat:
sic etiam propositiones protenduñ
ante conclusionem ad ea munienda
Illæ πρόλημμα sunt inter se distinc:
tæ altera dicitur πρότασις καθ' ὅλου
propositio maior, Altera propositio
ἐλάττων propositio minor. Dicũt
autem maior et minor propter ter:
minum maiorem et minorem
Maior) quia in ea est maior termin
Minor) quia in ea est minor termin.

Quælibet autem πρόταϛις constat ex duabus partibus ex subiecto & prædicato. Subiectum à græcis vocatur ὑποκείμενον, et illud de quo aff dicitur, seu cui aff attribuitur, vt cum dico, iustitia potest doceri in hac ꝓpos: iustitia est subiectum, et ei attribuitur posse doceri. Socrates est iustus Paulus e apostolus. Prædicatu vocatur κατηγορούμενον, ἀπὸ τοῦ κατηγορεῖσθαι ꝙ est tribuere ꝙ est id, quod subiecto attribuitur vt Socrates est iustus iustus est prædicatum, Iustitia potest doceri

NOTA. Sed ista quo quando sut in syllo amittunt nomen non dicunt subiectum et prædicatum sed dicuntur termini, et subiectus in ꝓpos: est terminus minor, prædicatum e terminus maior. Exemplo et ꝓblema dr nome ꝙ ꝓbum.

Quot sunt minime partes in syllogismo?

sunt tres. Et dicuntur ὅροι termini et distinguunt in quo ἄκρα extrema, et τὸ μέσον id est medium τὰ ἄκρα sunt, quæ in quæstionis proposito statuuntur & repetuntur in conclusione, Et sunt duplicia, uel est ἄκρον μεῖζον, extremum maius et dicitur terminus maior, uel est ἄκρον ἔλαττον extremum minus et dicitur terminus minor. Maior terminus est, qui in maiori propositione cum medio coniungitur, et in conclusione repetitur, seu minori attribuitur. Minor terminus est, qui in minore ppos: cum medio coniungitur, et in conclusione repetitur, uel, cui in conclusione maior terminus attribuitur. Τὸ μέσον Medium est, quod à conclusione est separatum, et cum utroq; extremo in ppos: coniungitur Medium enim non debet poni in conclusione sed debet esse causa conclusionis. Dicitur autem μέσον, quia è medio, & quod maior et minor terminus in eo clus:

coniunguntur. Vt Hanc iustitia possit
docere est πρόβλημα. iustitia est
subiectum. docere ὑπόκειται. πρᾶγμα
πρόσκειται. Virtus potest doceri ἄρα
πρόσκειται. Iustitia est virtus ἄρα
ὑπάρχει. Ergo iustitia potest doceri

Quicquid operatur non iustificat
Lex iram operatur
Ergo Lex non iustificat

Partes huius syllogismi sunt tres. Ver-
bis uel λόγοις ἢ τῶν συλλογισμῶν
Alt. εὐπορία ἢ τῶν προτάσεων
Tertia est ἀνάλυσις. Verbis
συλλογισμῶν est ratio conficiendi
et componendi syllogismum. Nam opor-
tet dialecticum scire quomodo et
ex quibus partibus syllogismus componatur
Εὐπορία προτάσεων est copia earum
rerum ex quibus syllogismi fiunt. Illae
res uocantur προτάσεις propositiones
Ἀνάλυσις est ratio dissoluendi syl-
logismum ac reducendi ad minimas
partes, atque ἀνάλυσις cognoscitur
ex λόγου compositione. Non

qui potest conficere syllogismum, potest eta
deundem rursus dissoluere. Differt
autem ἀναλυθις et συνθεσις. Ἀνά-
λυσις incipit a toto et desinit in
minimas partes. Σύνθεσις incipit
a minimis partibus, et desinit in to-
to. Ergo ubi ἀναλυτικὸν incipit
desinit ibi incipit συνθετικὸν, et
ubi συνθετικὸν incipit, ibi desinit
ἀναλυτικὸν.

QVI PROGRESSVS IN DO-
CTRINA IVDICANDI.
CAPVT. IIII.

In hoc capite incipit autor transire
ἀπὸ τῆς ἀναλύσεως ad συνθεσιν
et habemus duas partes. In prima
ostendit, quid sit progressus, et quot
duplex in hac parte iudicandi.
In altera parte reddit rationem sui
consilij, et sui methodi, qua usus e
in hac tradendi arte disserendi.

Est nemp dial: ꝓceptis etiã cer-
ta via obseruanda.

Ita sicut in alijs artibus certus pro
gressus, certa via obseruanda est;

ita quoq; in dialectica, quia illa est methodus λόγων ἡ Via, & ratio conficiendæ orationis. Illa uocatur πορεία. Hoc uocabulum desumptum est ex Platone lib. 4 de rep. Dicitur ἀπὸ τοῦ πορεύεσθαι ire & progredi, et proprie certa uia progredi. Cic. in academicis quæstionibus uocat progressum. Illa uero πορεία nihil aliud est, quàm certus ordo præceptorum in omnibus artibus et disciplinis. Tota πορεία duplex est. Ἀναλυτικὴ & συνθετικὴ seu συναλυτικὴ. De ἀναλυτικῇ hactenus dictum est. Συνθετικὴ uero est, quæ à minimis partibus incipit, et ascendit ad totum. Nam in omni πορείᾳ sunt tria spectanda. Principia, intermedia, Et fines. In ἀναλυτικῇ principia fuit syllogismi fuerunt minimæ partes syllogismi sc. termini ὅροι, intermedia sunt propos. ipsa copulata ut uocant, in scholis.

In tropica duabus dictionis principia sunt
minima partes, finis totus syllogis-
mus. Interme[dia] sunt copulata pronunciata
Alteri qui de dial: scripserunt ut sit
methodo uel tropica duabus dictionis ac-
cipiunt a minimis partibus sic no-
mine & uerbo, deinde de heresi sunt ad
pronunciata. seu copulata postea ul-
terius progressi sunt & tradiderunt
rationem conficiendorum syllogis-
morum, Sed autor noster non incepit a simpli-
cissimis partibus, sed ab inuentione
duabus de causis I quia secutus est
ordinem naturae qui talis est ut primum
sint considerandae res. deinde uerba,
quibus res explicantur. Sequitur
noster autor oratores qui primum
curam gerunt de rebus inuentis
rebus capitant deinde de elocutione
Quia autem res tractandae in locis, ideo
de locis-n-e actum postea inuentis
rebus & locis Altera curae de eam
elocutione, de pronunciatis, de syllo II
a e locorum partitio. Nam in partitione
locorum habuistis etiq io pdic: in quibus
res simplices & nudae latent.

DE LIBRO ARTIS περὶ ἑρμηνείας CAPVT VI

In hoc capite primũ considerabimus, q̃ sint simplicissimæ partes syllogismi, et quod sit illorum officium. Deinde quid sit ἑρμηνεύειν, et quomodo fiat. Tertio quis scopus sit libri Artis περὶ ἑρμηνείας et cur ita ille liber sit inscriptus. Quarto quot sint facultates animi. Pendet hoc caput ex præcepti. Nam dixit, se incepturum a simplicissimis partibus syllogismi, in Xtæ. thodum Boethii, itaq; iam ostendit, quæ sint illæ simplicissimæ partes, et quoniam illarum officium est ἑρμηνεύειν explicare seu interpretare animi sensa: ideo obiter quoq; reddit causam inscriptionis libri de περὶ ἑρμηνείας. Sunt autem simplicissimæ partes syllogismi Nomen seu uerbum ὄνομα καὶ ῥῆμα, nam his uocantur uoces simplices quæ σύμβολα τῶν παθημάτων καὶ τῶν πραγμάτων signa et simulachra rerum et cogitationum. Illarũ autem

officium est explicare animi sensa et
cogitationes - Eiusmodi explicatio Th
a Graecis ἑρμήνευσις) interpretatio
dicta est ἀπὸ τοῦ ἑρμοῦ à mercurio
quia sicut mercurius est interpres et
nuncius Deorum: ita oratio uel sermo
est nuncius, et interpres animi et co-
gitationum - Dictus autem ἑρμοῦς
mercurius, ἀπὸ τοῦ ἐρεῖν) dicere, ἑρ-
μῆς interpres nuncius, et ἑρμηνεύειν
dat interpretari et explicare.

Quid est ἑρμηνεύειν?

Est genus dictionis animi sensa plenè
explicans. Graeci ita dicunt ἑρμηνεύειν
ἐστὶ λόγου τὰ παθήματα τῆς
ψυχῆς τελείως καὶ βαθέως ἀποφαί-
νειν. Vt Homo est ait, est profecta sen-
tentia ἑρμήνευμα - Socrates videt. ἑρ-
μήνευμα, quae aliquid plene indicat,
Vel ut in libro habetur ἑρμήνευμά ἐστι
ἔξις ἐκ τῆς ψυχῆς γραπτὸν ἑρμη-
νευτικὴ) est eiusmodi oratio quae
animi rationem, et id, quod ab animo
est cogitatum et perceptum explicat
Sed differunt ne ἑρμηνεύειν,
καὶ ἀποφαίνειν?

Hoc in loco nihil differunt ἀπόφανσις
cat pronunciare aꝯ certe indicar
demonstrare ita, ut ἑρμηνεύσν nih
aliuꝯ sit hoc in loco quam ἀποφάν
Differunt tamen alioqui, pertinet
ἑρμηνεύσν aꝯ omnem orationem
ἀπόφανσν uero tantũ aꝯ eam qua
aliquiꝯ ueri, aut falsi indicat Ꝯ
nunciatum. Arles indicat quoꝯm
differant. Bonam .n. definitionem
in qua est ὁ κατάφασις ἑρμήνευσις ma
lam uero esse in qua est ἀπόφανσις
μήνυσις. Signa rerũ quot quibus
Duplicia uel sunt πρῶτα primaria
ut ὁ ipse sermo uiua uox, oratio uo
sunt δεύτερα secundaria, ut scrip
litera quibus alijs nostram uolunta
tem et cogitationes explicamus
Quis scopus libri Arlis περὶ ἑρμηνείας.
Est tradere qua ratione res, et cogita
tiones, quæ in animo latent mutuo
uiter oratione explicanda et ipse
Proposuit illum libellum libris analy
ticorum quia analyticus debet eum
uis quo hominim in arctando possi
comprehendi, quam breuitatem Arles

nsistere ait in nomine et uerbo. In:
vit autem Arles illum librum περὶ
τεχνῶν, quia in eo libro tradit περὶ
ἀπὸ φωνῶν) de pnunciato cuig
ficium est, animi sensa, et cogitatio:
emones explicare. Animi autem sensa uo:
ntur ἀπὸ τῶν πραγμάτων τῆς ψυχῆς qa
animus cogitationibus afficitur, et ad
ingitati quodamodo uidetur, Animus ho:
minis nunquam quiescit, semper habet
as facultates, uires, quæ a græcis dñ
νάμεις. Et eæ sunt duplices. Quæda
nt in intellectu, quædam uero consistut
appetitu. Quæ in intellectu posi:
e sunt dicuntur γνωστικαὶ et sunt
cunqum quas unamquamq; rem nos
noscimus, et sunt quatuor eiusmo:
uires seu facultates uidelicet mẽs
bsa seu ratiocinatio, cogitatio, opina:
o, seu opimo & imaginatio
tiocinatio uẽs e ppecta cogitatione
gitatio διάνοια e textu inchoata ad actio,
rimo, δόξα est sententia incerta,
naginatio φαντασία e persuasio qđa
e rebus, sed falsa,
æ consistunt in appetitu hoc est καὶ
sunt ꝑ quas appetimus bona, aut uera,

aut quæ similia sunt. Et sunt illarum quatuor partes. Voluntas θέλησις, βούλησις qua ad volum. Electus προαίρεσις quo ex plurib. dilegit animus aliquid. Indigentia ὄρεξις qua animus ad depellit res. Cupiditas ἐπιθυμία, Huc pertinent naturales appetitus, cibum, potus,

DE NOIE ET VERBO, ET DE PRONVNCIATO. CAPVT XVI.

Res simplices sunt quæ uno uerbo uno nomine in oratione posuntur primi, ut equus, bos, canis, sic per intelligimus etiam actiones, ego scribo & sto. Ex nomine et Verbo fit oratio seu sententia ut Homerus dicet, Plato disputat. Et eiusmodi oratio a Dialecticis uocatur ἀπόφανσις a uerbo ἀποφαίνω i. pronuncio dico, ostendo, indico, & quasi pronuncianto tro. Latini uocant pronunciatum. Apud Gellium M. Varro uocat λόγον. Grammatici uocant ῥῆσιν. Pronunciatum autem est perfecta sententia e nomine & uerbo gestans, eaque uera aut

Graeci sic dicunt ἀπόφανσις ἐστι λόγος
τέλειος, ἐν ᾧ ὀνόματος καὶ ῥήματος
συνεστικῶς, ἐν ᾧ ἀληθεύειν ἢ ψεύ-
δεσθαι ὑπάρχει Hoc est Pronunciatum
est oratio perfecta, ex nomine & Verbo
constituta, in qua aeritatem dicere
aut mentiri contingit. Dicit perfecta
ad differentiam orationum imperfecta-
rum: sunt n. quaedam orationes im-
perfectae, ut sunt reticentiae, quas graeci
vocant ἀποβιωπήσεις Vt Virg: Quos
ego: sed motos &c. ita sunt eclipses
Egone illam, quae me, quam non
(nomine & Verbo) tanq; suis partibq
Illud vero nomen et verbum ali-
quando solidarie & nude ponitur
vt cum dico Plato disputat, Socrates
auscultat. Aliquando vero illud
nomen & Verbum habent adhucalia
ora Vt S. Roscius, Amerinus tu ere
et nobilitate sui municipij facile pri-
mus tum gratia et hospitib nobilis-
simorum virorum. & Metelli Scipio-
nis et florens occisus est, a Tito Roscio
magno homine improbo, gladiatore
avaro, &c. ita si dico. Ciceiectus e in

exilium, est simplex pnunciatum Cu optimè de patria meritus, homo el quentissimus defensor bonorum C huibus suis & toti reip: salutaris eiu tus est è Ciuitate, pulsus in exilium pfectus in Asiam: tandem benefici Lentuli rursus reuocatus

Cur dicis uel uera uel falsa? Ad differentiam earum orationum quidem pfectæ sunt: sed tamen mul certi affirmant aut negant. Non sententia, quæ non ad certia affirmi aut negat non est pronunciatum Tales sententiæ sunt I de precatone vt parce pio generi, et ppius res pice nostras II Interrogatiuæ Vt Dii mihi dameta cuiũ pecus an meli bei. Sed nos qui tandem quibus au uemissis ab oris - Dic quibꝰ interm inscripti numina regum III Omn orationes impatiui modi IIII Optat nes optatiuæ. Vtinam illum diu uideam cum tibi gratiam agam. Vtinam ipse Varro in ipsa causa in cumbat V. Orationes consolatorie

Durate & uosmet rebus seruate secun:
dis. VI. Conditionales ἐπὶ οἰκότου καὶ
Qualis debet ee oratio & pnunciatu ꝺh?
Debet ee indicatiui modi, et uerū aut
falsum indicare. Vt Quicqd pse & semp
mouetur, id est æternum. Quicqd
ex quatuor elementis compositum est,
corruptioni est obnoxium. Anima
hominis non est mortalis. Iustitiam
bus publicis est necessaria. Ita quæ
ad falsi indicant. Auaritia e Virtus
Deus non habet curam rerū humanā:
rum. Homo suis operibus potest mæ:
ueri remissionem peccatorum. In
scholis uocant pronunciatum, pro:
positionem. Quid e ꝓpositio?
est oratio indicatiua unica & integra
uerum aut falsum sine ambiguitate
uerborum significans. Sed discri:
men inter pnunciatū et ꝓpositione
quod ꝓpos: ꝺh ꝓprie respectu conclu:
sionis, et consideratur in syllo, quia
præponitur adconclusionem faciendā.
Pronunciatu uero consideran extra

syllum, et respicit ipsa sententiam et
mi cogitationem: ita omnis pho
tio e pnunciatum, sed non contra
Posum n. habere pnunciatū exp
syllum. Quot partes pnunciatis
Tres Nomen, Verbum & Copula vt Sor
est iustus, ttiō Deus est nomen
est, copula, Iustus Verbum. Adjec
tiua n. hic habentur tanq Ver
Sed notandum copulam illam nu
semp actu in pnunciato exprim
sed aliquando contineri in Verbo
et per resolutionem uerbi g spūs
vt Soc: disputat, Copula hic conti
netur in uerbo. et resoluit hoc
modo Soc: est disputans. Homo
ridet, idest, Homo est ridens
Sed nomina illa et uerba, ex quibus
pronunciatum constat sunt subie
cta, uel finita ὡρισμένα uel infi
nita ἄορισα. finita sunt q certam
speciem notant: ita uerba finita
notant certam declinationem, ut Homo
e nomen finitum, notat certa spēs

s. ſ hominis, Equus, Bos, Arbor, iuſtitia
et ideo ἀπ ἀ ἐρεκτικὸς ἐδοποιικὰ, quoniã
ποιῆσαι) conſtituunt ὁ εἶδος ◎) ſpecie,
Verba finita, ut ſcribo, ædifico, lego
notant n. certam actionem. Infini-
ta nomina ſunt Quæ nullam certam
formam, aut ſpeciem notant, atq; ideo
à græcis uocantur ἀόριστα quaſi infor-
ma, quæ ſunt ἀνεῖδη ὅτι εἴδους abſq;
ſpecie, ut non Virtus, Non homo.
Non leonum. Infinita uerba ſunt, q
nullam certam actionem notant, ut
non ſcribo, non lego, non curro. Atq;
huiſmodi infinita nomina & uerba
uocantur à ſtoicis πτῶσις) nominũ
et uerborum caſus. Sed ex finitis
fiunt infinita, præpoſitione particu-
la negandi non, ut Virtus non Vir-
tus. Vir non Vir,) Eunuchus, p-
cuſſit, non percuſſit) proiecit, lapi-
de non lapide) pumice. Auem non
auem) uespertilionem, ſedentem
non ſedentem) hærentem, ſuparbore.
non arbore,) ſambuco,

Ista nomina et uerba ex q̃bꝰ ꝓnunciatꝰ constat amittunt suum nomen et de in ꝓnunciato, et dicunt subiectu et prædicatum. Subiectum uocatur ὑποκείμενον ab ὑποκεῖσθαι i subiici. Prædicatum κατηγορούμενον a κατηγορεῖν i prædicare. Subiectꝰ ē prima pars ꝓnunciati, cui aliꝙd tribuitur, uel de qua aliquiꝙd dicit. Prædicatum est altera pars ꝓnũciati, quæ de subiecto aliꝙd prædicat aut dicit, aut subiecto aliꝙd attribuit ut Iustitia ē Virtus. Quicquid ex quatuor elementis constat, corruptioni est obnoxium. Sed tame subiecto non semper ꝓmo loco ponit aliquando. n. ꝓdicatū primo loco ponitur, et subiectum secundo ut Beatus est, qui timet dominum. Qui timet Dominum est subiectum iste beatus, est prædicatum. Beatus ille qui non ambulat in uijs impiorum Felix quem faciunt aliena pericula cautum. Sed differunt subiectum

& prædicatum subiectum finitū ὡρισ-
μένον notat ὕπαρξιν & essentiam ſba
rtam. Subiectum infinitum notat
μὴ ὕπαρξιν & nullam certam rei ſbam
& essentiam. Sic ꝓdic: finitū ostēn:
it ἐνέργειαν & διάθεσιν ſus ὑπάρ-
ews, certam affectionem, et actionē
ba seu essentiæ. Prædic: infinitum
otat ἀνενέργειαν & ἀδιαθεσίαν
nullam certam actionem & affectionē
sentiæ i& est ipsius rei

DIVISIO PRONVNTIATORVM

CAPVT VIII

Pronunciata dicuntur sex modis ut
forma. τῶ εἶδος. Compositione τῆς
συνθέσεως. Qualitate τῆς ποιότητος. Quā-
titate τῆς ποσότητος. Materia τῆς ὕλης
Modo enunciandi, τῷ τρόπῳ
Quod ad formam attinet pnuncia
cunt dupplicia uel finita uel infinita
Finita sunt q constant ex partibus
finitis & quorum subiectum & ꝓdic:
e finitum. vt iustitia e virtus,

Deus ē summū bonū, fides iustificat
Infinita sunt, quorum partes sunt
infinitæ, et ꝓnunciata infinita sūt
triplicia, ut in ex parte subiectiꝰ:
tum sunt infinita vt Non homo
currit, Non iustitia. ē Vitium, non
ex iustificat Vel sunt infinita
ex parte prædicati, Vt Clodius est
non ꝓius Aethiops est non albus
Vel sunt infinita ex utraq; parte
subiecti & ꝓdicati et illa sunt ve-
rissima. Nam omnia
mōdonea sunt ad docendum. Vt
Non homo ē non lapis Non iusti-
tia est non Virtus. Sed vsq; hꝰ
distinctionis est, Vt possimus ea quæ
speciem habent negationis a ve-
ris negatiuis distinguere. Nam
sunt quædam ꝓnunciata q Vide-
ē negatiua, nec tamen sūt Vt
Homo est non lapis Non hoc cr-
rit, Aethiops est non albus. Ha
non sunt negatiuæ. Vt Cic: dicit in
Tusculanis quæstionibus. Qua non

honorantur, illa non excolunt. Mu-
sica fuit non honorata apud ueteres
romanos, ꝙ musica apud eos non
fuit exculta, hic uigent ee omnia
negatiua, at affirmatiõ e in minori
pos: Est et usus in breuitate. Na
dialecta debet esse breuis, atq; ideo
portet dialectum posse longiorem
sententiam astringere ad breuiss:
ma & paucissima uerba, Vt cũ dicit
orator, Non solum homo e aũ. sed sũt
etiam alia animantia multa, quæ a:
nimam habent, et ppea sunt animalia
dialecta breuiter dicit. Non homo est
uel ꝛ non solum hoc, sed et alia animã:
lia sunt animalia. Non homo currit
pro eo diceret orator, non solum hoc
currit: sed etiam alia ꝙ quam animantia.
Quod ad compositionem attinet pnũ:
ciata sunt triplicia ut sunt simplicia
uel coniuncta, uel disiuncta, Pro:
nunciatum simplex ἁπλοῦν ἀπόφανσις
ἁπλῆ, Quæ rursus sunt triplicia.
uel n. re et uerbo sunt simplicia, in

quibus uerbum ſolum ſum es eſt ē u
ℓ ὑποκείμενον ℓ prædicatum, id
ē quibus tantum eſt unum ſubie
ctum et unum prædicatum. Vt Deus
eſt, anima eſt, et pertinent iſta e
nunciata ad quæſtionem ⁊ ēsia
ſit, fuit ne bellum Troianum?
Vel ſunt ſimplicia ſenſu ē quo uer
bum ſolum eſt ⁊ positū ℓ ὑποκεί
νον ℓ eſt copula, quæ connungit p
dicatum cum ſubiecto. Vt Deus e
bonus. Deus eſt iuſtus. Et hæc
tinent ad quæſtionem ⁊ ēsia
ſit (ē ſcholis dicunt e tertij adiec
Ac ſunt duplicia, uel ē uerbū ſum
actu ℓ ἐνεργείᾳ ponitur ut Deus
eſt iuſtus, ℓ homo eſt aut, Vel ſe
illud uerbum ponit actu, ſed poſſ
tate ℓ δυνάμει continetur ī p
dicato, ut ℓ homo ſcribit ℓ ſcribens
Plato diſputat ℓ eſt diſputans.
ſunt ſimplicia compoſitione, ī ob
prædic: eſt definitio. Vt homo eſt
aut rationale mortale, Iuſtitia eſt

virtus, unicuiq; suum tribuens. Orator
est Vir bonus dicendi peritus, et con-
tra negatiuè. Orator non est Vir bonus
dicendi peritus. Et illa pertinent
ad quaestionem. Si est. Quid sit.
Et uerbum tum sum es est, in tem-
piato cum suis temporibus duplicem
habet naturam apud dialecticos
est. n. est praedicatum uel copula,
quando praedicatum est dicitur ra-
tione Vocis tantum et per se ad significat
habet uim sciendi, et de subiecto affir-
mat, in scholis uocant est secundi
adiecti, ut Deus est.) existit, mor-
tui sunt.) existunt in rerum natura
Chimera non est. Antrum quod Virg.
Aeneid: describit, non est. Paradi-
sus non est.) non est locus in mundo
ad huc superstes superis similis pa-
radiso. Quando uero illa uerba
est ad praedicatum dicitur ratione
Vocis tantum, et habet uim ejus-
dem. Quid est, ee ad praedicatu?

Est copula, qua prædicatum cum subiecto copulatur et connectitur et in scholis uocatur est tertij adiectiui Deus est bonus. Deus est misericors mortui sunt miseri. In scholis tradunt regulam, abest tertij adiecti ad est (esundi adiecti, est bona cõsequentia ut si mortui sunt miseri ergo etiam sunt) existunt, adhuc

Quæ sunt pronunciata coniuncta?

A græcis dicuntur συμπεπλεγμένα κ συνημμένα, sunt autem, in quibus non unum subiectum, nec unum prædicatum sed sunt plura subiecta, & prædicata: ita tamen coniuncta, ut ad unam sententiam pertineant, Et illa coniuncta sunt triplicia uel sunt utrinq; coniuncta q duo habent subiecta et duo prædicata, ut opes, et ualetudo sunt res bonæ, et à Deo hominibus concessæ. Deus & animus sunt immortales et beati, Ambitio et superbia sunt uitia, et uirum bonum non decent. Vel iuncta.

sunt ex altera parte tantum ut ꝑdica:
habent duo prædicata et unũ
subiectum, ut Bona opera sunt ꝑcep:
et, et Deo placent ꝑfidem, ut amia
immortalis & inuisibilis. Vel sut
coniuncta ex parte subiecti habẽt duo
et, et subiecta, et unum prædicatum, ut
tur iustitia et prudentia requiruntur
sunt in iudice, &c: & Demosthenes fue-
runt oratores. Vel sunt coniuncta
& diuersitate casuũ, in quibus est ambi:
guitas & homonymia, idq; duobus
modis. Nam uel subiectum est
ambiguum uel prædicatum. Vel
ut iustitiam utrinq; est homonymon ut
ant. iudex iustificat. Subiectum, ut can:
uel ber e morbus. Cancer non e morbꝰ
ent. Cato seipsum occidit, Cato seipsum
tobes non occidit. Duo n. sunt Catones
etas alter minor, qui seipsum occidit, al:
us ter maior, qui se non occidit. Præ:
cati dicatum e ambiguũ ut Christiani
ia et sunt liberi. Christiani non sunt li:
Vel beri, libertas illa uel e a peccato, a

pœna, uel à publicis muneribus ꝓ
di magistratui, Prata rident, P
ta non rident. Ridere duobus m
dis accipitur, uel metaphorice u
proprie. Omnis arbor parturit. O
arbor non parturit

Quæ sunt ꝓnunciata ꝺisiuncta
A græcis ꝺicebꝺ ἀφωρισμένα, et sunt
ꝺuas ꝺiuersas sententias constitu
unt, ut amicorum omnia sunt co
mmia, et amicitia est æqualitas
Iustitia est Virtus Iniustitia e
uitium. Labor improbus omnia
uincit & usus facit artem. Illa au
tem ꝓnunciata fiunt ex coniunctis
præcipue tribus modis. 1. Disiunc
ne coniunctorum, si pronunciatu
quod fuit coniunctum tu ꝺisolues
et hoc coniunctum, opes & ualetuꝺo
sunt res bonæ. et à Deo conꝺitæ: fi
fit ꝺisiunctum. Opes sunt res bon
et opes à Deo sunt concessæ homin
Valetuꝺo res est bona et à Deo cõꝺi
ta. Sic Ambitio et superbia fit ꝺi
iunctum. Ambitio est uitium & ambitio

irum bonum non decet, superbia & vitiu
t superbia virum bonum non decet
t dra cũ sed separatione quæsit quãdo
er particulas disiunctiuas, pnuncia:
a, quæ antea coniuncta erant, disiun:
unk vt aut dies est, aut nox est. &c:
el bonus fuit Cius uel malus: Autre:
urrexit Christus a mortuis, aut nulla
rit mortuorum resurrexio. III fiunt
disiuncta distinctione ambiguorum
ato maior disputauit cum Scælio. Cato
inor vticensis seipsum occidit. Christi:
ni liberi sunt a peccato. Christiani non
nt liberi a publicis muneribus
Quis usus est huius distinctionis?
st in pbationibus, in disputationibus
am pnunciata simplicia, si sunt ma:
eriæ necessariæ unica sunt contenta
robatione. Pronunciata simplicia sim:
licem quoq requirunt pbationem. Vt
eus & summum bonum. Quæ coniunc:
a sunt illa requirunt multiplicem pro:
ationem. Vt Deus & amicus sunt immortales
t beati. Hic non tantum unu pban:
um, sed plura. Ambitio et superbia sunt

vitia, et non decent bonum uirum. Socrates fuit iustus, et non fuit corrector iuuentutis. Disiuncta uero & nunciata, diligenter sunt ei, q̃ disputare uult colligenda et inuestiganda. Nam pnúciata disiuncta latent̃ p̃ sparsim in autoribus in scriptis inquisitationibus. Quod ad qualitatem attinet, pronunciata sunt duplicia uel affirmatiua uel negatiua. Pronunciatum affirmatiuum est, quod asseverat ad inesse uel adesse subiecto. Pronunciatum per affirmationem subiecto attribuitur. ut iustitia est uirtus. Paries est albus. Euangelium est Virtus sit. Deus curam gerit humanarum rerum. A grecis appellatur κατα φασιν et κατα φασις, affirmatiuum et affirmatio. Nam φάσις idem sit quod dictum oratio a φημὶ κατα φημι ad affirmo. Negatiuum pronunciatum est quod asseverat aliquid adesse subiecto uel in quo praedicatum per particulam negandi removetur a subiecto. Vt homines non sunt lapis. Opa non rustificant. Petrus

on fuit pontifex Romæ. Græcis uocat
πολλάκις ἀπόφασις. In scholis
dicunt propositionem negatiuam esse
in qua per particulam negandi subla-
ta posita, prædicatum remouetur à
subiecto. Faciendæ autem nega-
tiones in enunciatis quod ad qualitatem
attinet sita. Particula negandi præ-
ponenda est uerbo substantiuo sum es est, ut
anima est immortalis. Anima non est morta-
lis. Petrus fuit pontifex Romæ. Petrus
non fuit pontifex Romæ. Homo est lapis
homo non est lapis. NOTANDVM
autem. Si particula negandi postpo-
natur uerbo, tum non fit enunciatum
negatiuum. Vt hoc est non iustus non
negatiuum, sed affirmatiuum, et eius-
modi affirmatio à Græcis ἀπόφασις ἀπὸ μετα-
θέσεως ἐκ τοῦ λόγου dicitur affirmatio ex
transpositione, quia particula negandi
transposita est, non est suo loco posita.
Præterea eiusmodi enunciata sunt infi-
nita ex parte prædicati, et eandem
habent uim ac relationem, quam habent

priuantia. Vt Soc: est non iust9) Soc
ẽ iniũstus, Cæsar ẽ misericors ꝛ
Cæsar non ẽ misericors. Priuatiua
Cæsar est immisericors. Affirmatiu
transpositione. Cæsar ẽ non miseric
Petrus ẽ pius. Petrus non ẽ pius
trus est non pius, Petrus est imp
Quod uero eiusmodi pronunciata
ꝯbus particula negandi posit9 p
uerba sint affirmatiua animadu
tur ẽ ꝯpositione. Nam hæc q
nunciata Soc: ẽ non iustus et Soc
est non iustus pugnant inter se, q
se ẽ eo alterum esse affirmatiuum
alterum negatiuum. Sed hoc pnu
atum Soc: non est non iustus ẽ nega
uum eo alterum Soc: ẽ non iust9 affi
firmatiuum. Quod ad quantitat
attinet pnunciata duobus modis q
quunt. I. Vel sunt uniuersalia u
ticularia, uel indefinita uel singul
Pronunciatum uniuersale ẽ, cuius
iectum notatum est signo uniuersali
O: homines sunt peccatores, N: nulus

manet multum. Particulare est, cuius subiectum notatum e signo particulari: homines sunt pij. Q: ope non sunt praecepta a Deo. Indefinitum e, Cuius subiectum e uocabulum comune, seu nomen appellatiuum sine signo quantitatis positum, vt Fides iustificat. Gui: mas e multitudo ciuium: Iustitia reb⁹ publicis est vtilis. Singulare e Cuiꝰ subiectum est nomen ꝓprium seu singulariter sumptum, vt Soc: bibit cicutam atheniis. Clodius insidiatus est miloni. Virg: doctissimus poetarum. Et pnuncia. um uniuersale a graecis dꝯ ἀπὸ τῶν μερῶν ἐπὶ τὸ ὅλον. Particulare dꝯ ἀπὸ τῶν μερῶν ἐν μέρει. Indefinitum ἀπὸ τῶν διορισμένων. Singulare ἀπὸ τῶν ἓν ἕκαστον. Quae altera diuisio e? esumpta e ex Arte

- enunciata sunt
  - ἢ τὰ διωρισμένα
    - καθόλου. Vniuers: O: hoo
    - ὡς καθόλου } est ait
    - ἐν μέρει ὡς part: P: hoo
    - ἐν μέρει philosophiꝰ
  - ἢ τὰ ἀδιόριστα
    - καθόλου ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπὶ τὸ universale. } neuti.
    - καθόλου vel indefinita
    - ἐν μέρει quasi partic: Soc: hoo
    - οὐκ ἐν μέρει vel singularia.

ff

Διωρισμένα) disterminata sunt q
titatis signo sunt notata, et de fin
Ἀδιόριστα sunt illa quæ non ht sign
quantitatis additum. Signũ aut
quantitatis dñ διορισμός, quasi defi
tio, et denotatio naturæ quantitat
pnunciati. Et signa illa sunt du
cia, uel uniuersalia uel particularia
uersalia eta sunt dublicia affirma
ua et negatiua. Affir: Omnis q
Quisq. Quicunq', Nemo non. Solu
Neq; et Nullus. Nemo. Particula
signa etiam sunt dublicia affirma
ua et negatiua. Affir: ut Quida
quis, Nonnullus. Negat: Quida
non, Aliquis non. Non omnis
Ὡρισμένα & διωρισμένα differe
Pronunciatum ὡρισμένον dñ
mam cuius partes sunt finitæ
ποιήσει) certam speciem indi
Sed διωρισμένον e cuius subie
habet διωρισμὸν) signũ quanti
additum, et ppriè ptinet ad quanti

pnunciati. Sic ἀόριστον infinitum pro-
nunciatum est, cuius partes sunt infi-
nitæ, et pertinent ad formam. Pro-
nunciatum uero ἀόριστον ē, quod caret
signo quantitatis, quasi ἀνεὺ τοῦ ποσοῦ.
Quis usus ē huius diuisionis?
Et duplex, pr: conducit ad constituen-
das quæstiones, et propositiones in dis-
putationibus. Nam oportet propositio-
num naturam in principio disputatio-
nis diligenter circumscribere ut ami-
ma quærenti possit quam late una quæq;
propositio pateat. Alter usus ē in op-
positionibus pronunciatorum. de qui-
bus in sequenti capite. Sed nega-
tio, quod ad quantitatem attinet in
pnunciatis fit iuxta tria præcepta
Negatio uel continetur in ipso signo
quantitatis uel præponitur signo aut
præponitur uerbo. Continet in signo
vt in Vniuersali negatiua Nemo homo
lapis. Nemo sine culpa nascit. Non ho-
iustus. Non opa iustificant. Nemo sine
crimine uixit. Uel ꝑponitur signo

vt in uniuersali affirmatiua. O: homo
miser. Non o: homo miser. Non om-
nis arbor floret. Vel præponit. Sic
vt in part: affirmatiuis. P: homo nõ
est doctus. P: Theologi non sunt dõi

Quæ est quinta diuisio?

Materia à græcis dicitur ὕλη, apud phy-
sicos materia est, ex qua est fit vel
ligno fit mensa, ex ære lapide fit sta-
tua. Ex argento fit poculum.
Apud dial: uero. Materia est rumus
cuiusq; rei propria natura q oratio-
ne potest exprimi. Sunt autem
pnuntiata secundum materiam mi-
plicia, uel necessaria aut contingẽtia in
quibus predicatum necessario et perpetuo
coniungitur cum subiecto, vt: Homo
est aial semper et perpetuo co-
iungitur cum subiecto cum homine
Aqua est humida. Lẽmis est calidus
Iustitia est Virtus. Omne graue
deorsum uergit. Vel sunt contin-
gentia. Et materiæ contingentis ẽ ea

A grecis dr ἐνδεχόμενα et sunt in
quibus predicatum non semper, neq;
necessario sed aliquando coniungitur
cum subiecto, aliquando rursus potest
ab eo separari. Homo scribit Soc: dis-
putat, Homo est doctus. Doctrina
potest auferri de illo subiecto, uidel:
homine, et tamen manebit homo. Soc:
potest non disputare, et tamen erit So:
Vel sunt impossibilia ꝯdcōia in quibꝫ
prædic: nunq; potest coniungi cū sub:
iecto vt homo ē lapis. Hoc ꝑdic: lapis
nunq; potest coniungi cum homine
subiecto. Virtus est vitium. Malum
est bonum. Huc pertinent contra-
ria et diuersa ꝑdic: vt hominem ee
numerum. Hominem esse uirtute
Virtutem esse bam. Huc etiam p:
tinent diuersæ species. vt Nunq; di-
ci potest. Canis est equus Homo ē leo
nis est elephas Et hæc diuisio
nascitur ex rerum natura q triplex
est. Res n. næ omnes, aut necessario
perpetuoq; sunt connexæ, aut sisiun:
(&

possunt aut nunq̃ possunt cõbulari.
Qua est sexta diuisio? Sextum
postremum discrimen ꝓnunciatorum
est, quod fit enunciandi modo. Or
tur autem hoc ex superiori. Nam
materia ꝓnunciatorũ, uel latet in
ꝓnunciatis, et non actu ipso, aut ꝑ
tis exprimitur, Ut Homo enim
Pronunciatum illud est materiam
saviæ, etiamsi uocabulum hoc non ex
primatur in ꝓnunciato, ita. So: scri
ꝓnunciatum est contingens, etiam
uocabulum hoc non adiungatur Ho
est lapis, e ꝓnunciatum impossibile
Et hoc ꝓnunciatum, in quibꝫ mod
non exprimitur, uocat ἁπλῶς ἀναφορ
& Ut ꝓpos: ἁπλῶς ἀναφορ de impli
citer inesse, quia tantum simpliciter
ꝓdic: attribuitur subiecto, non ibi
tenditur, aut explicat, quomodo ꝓdic
coniungatur cum subiecto. Pronun
ciatum autem ἁπλῶς ἀναφορ e, in quo
ꝓdic: simpliciter absq; modo attribuit

subiecto vel materia ꝓnunciatoꝝ etia
oratione uerbo et actu exprimitur vt
Necesse ē hominē ee aiāl. Contingit So:
cratem scribere, Impossibile ē hominē
ee lapidem. Atq hæc ꝓnunciata, in
quibus modus ipse exprimitur uocant
κατὰ ἐρώτον. ꝓnunciata modalia. In
cholis uocant ꝓpos: modales. Est autē
ꝓnunciatum modale, in quo modus ma:
teria quoq exprimitur, uel in quo ꝑtic:
erto modo attribuitur subiecto vt Con:
ingit. Soc: scribere - Contingit hanc cas:
atem fore siccam. Seq modus in ꝓ:
nunciatis ꝙplex est. Nam uel ē ora:
torius, et ꝓticus qui ostendit qualita:
em actionis aꝙ aliquid fiat vt log:
bene, scribit ēleganter, Cornelius exce:
bit me perhumaniter. Soc: mortem
alit fortiter, Religio constantere de:
fendenda. Hi modi huc non ꝓtinet
Eq relinquimus eos ꝓticis & oratoribus
Alter modus ē dialecticus, qñ ἐρώτω
s est materiā in de x uel nota, ꝛndicat

cuius materiæ sit ꝓpositio seu pnunciatio
Tales modi sunt ⁊ trés iuxta triplicem materiam ꝓpositionū Vt necessarium, Contingens seu fortuitum et impossibile ἀναγκαῖον ἐνδεχόμενον et ἀδύνατον. Eo ō: ꝓnunciatio modale, uel ht modum necessariū aut iunctum. Vt Necesse ē Omne grauc deorsum ferri. Necesse ē iustitia ēe Virtutem. Necesse ē auaritiam esse vitium. Vel habet modum contingentis vt Contingit Virtutem hom. rari, Contingit ꝓhos ēe Viros bonos Contingit sedem esse auarum. Vel ht modum impossibilis. Vt impossibile ē hominem esse lapidem. Impossibile eēt Deum amare sceleratos Et eiusmodi ꝓnunciata ā ꝓcipuis ꝓpositiones Vō ἀναγκαίως ὑπάρχειν Vō ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, Vō ἀδύνατον ὑπάρχειν In scholis fecerunt quatuor modos Necessarium. Contingens. Possibile Impossibile Vt Possibile est ⁊ ꝙsdā fieri Rhetorem, ut ex rhetore fieri

onsulem. Possibile est ex pastore fieri
regem. Possibile autem refertur ad con:
tingens, seu fortuitum. Nam si possibi:
le est ut fiat eo etiam contingit ut fiat
t possibile est Thurcarum impatore
ieri Christianum, eo etiam e contingere
ed quia sexta haec diuisio oritur exan:
a, q̃stio est q̃o differant materia &
modus in ꝓnunciatis. Differunt duobꝰ
modis I materia duabꝰq; Ifacultate
otestate latet in ꝓpositionibus. Ut iustitia
Virtus, Haec ꝓpos: necessaria est
a ui, etiamsi modus non adiatur, Mo:
us uero ὑπάρχειν actu ipsis uer:
is exprimitur in ꝓnunciatis Ut Con:
ingit bonos amari. Demde nullum
ꝓnunciatum, nulla ꝓpos: q̃ fit absq;
materia, sed non omne ꝓnunciatum
abet modum. Nam modus non semp
ꝓprimitur oratione. Modus autem
ꝓprimitur in oratione cum de natu:
arerum diligens sit inquisitio qua:
o diligenter inuestigamus q̃ sit reina:
ura, quo usq; se extendat,

Negatio q̃to fit in ꝓnun: modalibꝫ
Duobus modis, uel n· fit eodem modo
quo supra in qualitate dictum est
particula negandi ꝓponitur uerbo
Necesse est hominem esse animal
Necesse est hominem non esse animal
Vel negatio fit peculiari modo ꝓpo-
nitur modo Vt Necesse ẽ hominem
ee ait. Non necesse ẽ hominem esse
ait. fortuitum est Soc: disputare.
Non fortuitum est Socratem disputare
Impossibile est hominem esse bestiam
Non impossibile ẽ hominem esse bestiam

Quando particula negandi ꝓponitur
uerbo in modalibus.

Quando solum de ueritate et falsitate
rei disputatur. Præponit autem modo
quando quæstio est de materia Vt cum
alter dicit ee necessariũ tu dicis nõ ee
necessarium. Alter dicit ee fortuitũ
tu dicis non ee fortuitum: Alia hæc
posterior ratio ꝓpria modalibus, sup̃ior
ẽ communis omnibus propositionibus.

DE OPPOSITIONE PRONVN-CIATORVM. CAPVT VIII.

Accidentia ꝓnunciatorū sunt quatuor Oppositio ἀντίθεσις, Compositio seu ἀφοδευαμία Consecutio seu consequentia ἀκολουθία et conuersio ἀντιστροφή. Primum accidens est oppositio, quam in hoc loco uocat discordiam, et ꝓgnam, quod uocabulū a militantibus sumptum est. Nam ꝓnunciata quædam ꝓgnant inter se et sibi mutuo opponuntur ut bellum expetendum, et bellum non expetendum. Quotuplex est oppositio? Duplex; Nam alia est uerborū singulorum, quando uerbum uerbo opponit bonum, malum, Bellum, pax, Lux tenebræ, Calor, frigus et illa supra in primo lib: cap: 25 notata sunt ab Arle ἐναντία & ἐξ ἐναντίας quæ Latini uocant contraria. De hoc ergo oppositionis genere non agit. Pertinet ista oppositio ad

locum dialecticum, quem uocant locu
contrarium, Alia oppositio e ꝓpo
tionum seu ꝓnunciatorum, quand
ꝓnunciatum ꝓnunciatis opponit
et hoc uocat hb Arle ἀντίφασις ꝑ
ciali uocabulo quasi contradictio
ἀντὶ & φησὶ. ut hoc est an tu dici
Homo non est animal. In scholis uo
cant oppositionem et ἀντίθεσιν ge
rali uocabulo, est n. omnium ueri

Quid est ἀντίφασις?

Ἀντίφασις ἐστι κατάφασις καὶ ἀπόφασις διαιροῦσα ἀεὶ τὸ
ἀληθὲς ἀπὸ τοῦ ψεύδους Oppo
tio est puena affirmationis et ne
tionis, qua quod uerum, quod fal
sum est distinguit ut O: mors est ma
Quaedam mors non est malum. Di
cit ἐστι κατάφασις puena. Est ꝙ hui
definitionis. In scholis dicunt es
discordiam ꝓpositionum. Nam si
nulla sit puena, nulla discordia, ut
trag ꝓpos: sit uera, aut utrag falsa,

rum nulla ẽ oppositio Vt hõo ẽ aut, et hos
aũ, Ista quæ ppoſi: non pugnant ita
utraq; ſit falſa, Homo eſt lapis, nul:
a eſt oppoſitio Bos ẽ lapis, quia non
pugnant. κατὰ φάϭεως καὶ ἀποφά:
εως) ga oppoſitio, de qua hic loqmur,
antum ſit ratione affirmationis et
negationis. Non agimus hic de locali
oppoſitione, aut de oppoſitione rerum
αἰσϭὰ ἀληϑὲς ἀπὸ τῦ ψεύδους)
Illud addih pp finem oppoſitionis. O;
a finalis oppoſitionis ẽ diſiunctio
eri à falso, hæc ẽ nota uera oppoſitio:
ἐὰ) quia, quæ non ſunt ueræ oppoſi:
iones, non ſemp diſiunguntur uerum
falso. Nam ſunt etiam duo era
oppoſitionis. Quædam ſemper pugnat
t ſunt ueræ oppoſitiones, quædam
ero non ſemper, ſed aliquando pugnat

Quot ſunt genera oppoſitionu?
atuor, Contradictoria. Contraria
ubcontraria et ſubalterna. In unà
ualibet ſpecie duo ſunt conſideranda.

Qualitas et quantitas ꝓpositionꝫ seu
nunciatorum. Deinde illorum natu
Contradictoria sunt quo ꝓnunciata
quæ pugnant inter se qualitate et
quantitate ⁊ sunt quo ꝓnunciata
quorum alterum ē uniuersale affirma-
tiuum, et alterum particulare negati-
uum, et rursus unum est uniuersale
negatiuum, et alterum particulare
affirmatiuum. Vt. O. Virtus est
laudanda, Quædam Virtus nõ
laudanda. Vel altero modo
Nullum uitium est laudandum
Aliquod Vitium est laudandum
Omnis ⁊ homo est animal
Quidam ⁊ homo non est animal
Vel Nullus homo est animal
Quidam homo est animal,
Etiam hæc species ht duos modos
Quando uniuersalis affirmatiua
nat cum part. negatiua Vt
Omnis homo est mendax
Quidam homo non est mendax
Alter modus Cum Vniuersalis negat

ugnat cum particulari affirmatiua, vt
Opa mœrenti remissione peccatorũ
opa mœrenti remissionem peccatorũ
phant in quantitate et qualitate ꝙ
al: qa unum pnunciatum ẽ affrmã:
uum, alterum negatiuum. Inquat:
unum est uniuersale, alterũ parti:
lare. Vocanh a ꝓcæcis ãrlis Sali:
ẽs ãrlis sꝑeua, ibolena ãrlis Salsa
Horum autem nãtura est, nempe q:
adicentium, vt in omni materia se:
r pugnent, siue sint materiæ neces:
riæ, siue contingentis, semp pugnat)
ung̃ possunt simul esse uera aut si:
ul falsa, vt in materia necessaria
mnis iustitia est Virtus
uadam iustitia non ẽ Virtus
Nulla iustitia est Virtus
uadam iustitia est Virtus
In materia Contingenti vt
mnis homo est lapis
uidam homo non est lapis
Nullus homo est lapis
uidam homo est lapis,

Haec oppositio est omnium fortissima
quia habet notam veram oppositionis
ἀντίθεσις ἀπὸ τῶν ἐναντίων
ὅρων. Atq; haec est causa cur pro loco
sit posita inter illas quatuor species
Atq; ideo a Graecis κατ' ἐξοχὴν ἀντί-
θεσις dicta est ἀντιφατικὴ, et
eiusmodi pnunciata appellantur
ἀντιφατικὰ. Altera species oppo-
sitionis est contrariorum Ea ph
hoc loco ἐναντία ἐναντίως ἀντίκει-
μενα. Illa sunt quo pnuncia
quorum alterum e universale affir-
mativum, et alterum universale ne-
gativum. Vt - O: iustitia Virtus
Horum na est vr. N- iustitia Virtus
semper pugnent, habeant natura
contradicentium. Una vera e altera
falsa - In materia contingenti na
pugnant, quia utraq; potest esse fal
Vt Omnis homo est Dives
Nullus homo est Dives,
Utraq; opp: e falsa. Sic
Omnes theologi boni. N-theologus

pugnant autem sola qualitate, habent
eandem quantitatem et uniuersalem
differunt autem contraria a contradi
entibus, pri: quantitate, quia in contra:
rijs diuersa quantitas. In contra:
rijs uero eadem. Deinde differunt ma:
teria. Contradictoria semp pugnant in
omni materia. Contraria pugnat solu
in materia necessaria. Tertia speci:
es oppositionis, e subcontrariorum a
Graecis Vocantur ἀνευαντία quasi ἀντὶ
τῶν ἐναντίων κείμενα subcontrarijs
posita. Ille sunt quo pnunciata parti:
cularia, quorum alterū est affirmati:
um alterum negatiuum Vt.
Quidam homo est animal.
Quidam homo non est animal.
Eorum natura e Vt in materia neces:
aria semp pugnent Vt.
Quaedam iustitia est Virtus
Quaedam iustitia non e Virtus
In materia uero contingenti, utraq pro:
pos: potest esse uera. Vt.
Qui: homies diuites. Q. ho es non diuites

Q: arbores florent. Q: arbores non
Q: theologi bom. Q: theologi non bo
Q: adolescentes studiosi. Q: non studio
Pugnant autem sola qualitate hab
eadem quantitatem et particular
Differunt autem a contrarijs duob
modis. I quantitate. Nam contra
bt quantitatem uniuersalem. Sub
contraria habent quantitatem par
cularem, II differunt natura. Non
contraria in materia contingenti u
raq; possunt esse falsa, Subcontrar
uero in materia contingenti utra
possunt esse uera. Quarta pars
e oppositionis e subalternoru, a
Fracis appellantur ἀπὸ λύσεως
si ἀπὸ λήθους κρίσεως) subalterna
posita. Illa sunt quo enunciata
diuersae quantitatis, sed eiusde qu
litatis, et sunt duplicia affirmati
ua et negatiua. Affirmat: Ut.
Omnis homo est animal.
Quidam homo est animal. Negat
Nullus homo est iustus.
Quidam homo non est iustus.

Ego subalterna sunt duo pnunciata
eorum unum est uniuersale affirma
tiuū. et alterū particulare affirmatiuū
vel alterum ē uniuersale negatiuum, it
alterum particulare negatiuum.
eorum natura duplex est. Nam uel
cunq; pugnant in quacunq; materia, et
habent naturam antecedentiū et
consequentium. Ut:
Si omnis homo est animal, ego
etiam quidam homo ē animal
Si omnis iustitia est Virtus ego
etiam quedam iustitia ē Virtus
Si nullus homo est iustus ego
etiam quidam homo non est iustus.
vel semp pugnant in quacunq; materia.
um sē ponuntur ut repugnantia q
uando quantitas quantitati oppon-
tur. Ut cum alter dicit.
Omnia opera sunt a deo prǽcepta
Ego dico. ℚ: opa tantū ā deo sūt pcepta.
Si alter dicit ℚ: homines miseri
Ego dico. ℚ: Homines tantū miseri
Quomodo opponunt pnunci-
ata in definita et singularia

Pronunciata indefinita ut sunt necessaria uel contingentia, q necessaria illa opponunt & ut contraria ? semp nant in materia necessaria. Vtilitia e Virtus. Iustitia non e Virtus semp pugnant. Homo e mortalis non e mortalis. In materia contingenti non pugnant, sed utraq; uera Vt hoc est doctus, homo non e doctus Arbores florent. Arbores non florent Singularia pnunciata semp pugnant ut contradicentia ? semp alterum uerum est, et alterum falsum, nisi sed contradicentia, Vt.

Socr: est corruptor iuuentutis
Soc: non est corruptor iuuentutis
Cicero fuit pater patria
Cicero non fuit pater patria

Vt fiat uera oppositio
quot obseruanda

Septem præcepta ab Arte sunt tradita q obseruanda sunt, ex quibus primu est affirmatiuum, præcipit quid sit faciendum. Reliqua sex negatiua præcipiunt quid sit fugiendum, ut

rimum præceꝑ ē ut in oppoſit: ſit ꝺ̄ ad ꝺ̄
alia ꝺ̄ ad ꝺ̄, ut ſit idem ſubiectum et
ꝑem ꝓꝺic: in utroq; ꝓnunciato ꝙt ſint
eẽdem partes, Alioqui ſi partes mutet
on fit ꝓuena. ut Homo ē aũl. Homi
on. eſt animal, Illæ quæ ꝓpoſ: pue-
ant affirmatione et negatione. Si
ero mutes uerba, et dicas homo ē aũt
t lapis non eſt animal iam non ē ꝓuena
lluꝺ pr: præceꝑ: triplex eſt, tribus em
odis poteſt hic peccari I quando ſũt
iuerſa ſubiecta ut fides iuſtificat
pera non iuſtificant. Plato diſputat
rles non diſputat. II cum ſunt diuer-
e prædicata, ut homo ē aũt. Homo ē
ortalis. Lex iram operatur, Lex non
uſtificat. III. Quando diuerſa ſunt ꝑ:
icata & diuerſa ſubiecta ut præceptor
ocet, Diſcipulus non auſcultat, Paulꝰ
uit apoſtolus Petrus non fuit pontifex
omæ Quod ſecundũ præceꝑ:
ut Nulla ſit homonymia. Vocabulum
utem ὁμώνυμον ē, quod plura ſignat
atim uocant æquiuocum, ut ſcriptor
cat duo, uel auctorem libri, ut Virg. fuit.

bonus scriptor. Vocamus etiã scriptorẽ bonum librariũ. Vt. Q: scriptor bonus est literatus, et multarum artium. Q: bonus scriptor non est literatus, nec peritus artium et disciplinarum multarum. Non pugnant quia ē homonymum in primo. n. scriptor autorem libri. in alio librarium significat. Et illa homonymia admittitur quobus modis uel in recto, uel in prædicato, in subi: vt Cancer est animal, Cancer non est animal. Taurus est animal. Taurus non est animal. in prædicato: vt Christiani sunt liberi. Christiani non sunt liberi. Liberi sc. a peccato et a terna damnatione. Non liberi sc. a publicis muneribus. Et illa est causa cur homonymia nulla sit pugna, quia etsi uerbo quidem, et actu idem sit subiectum et prædicatum, tamen re ipsa diuersa subiecta et prædicata. Tertium

In oppositione uitanda est synonimum subiectum in pronunciatis. ut uera sit oppositio non debet esse synonimum. Subiectum autem synonimum ē Vocabu-

enerale et comune, quod ad plura potest
terri, vt q: Virtus est iustitia. q: Virtus
on est iustitia, Non pugnant, ga subiec:
um Virtus est synonimum generale nõ
lum de iustitia dr, sed etiam de reliquis
ecibus uirtutis, ita q: animal e ratio:
ale, q: animal non est rationale, ista
on pugnant, quia subiectum est synoni:
um, et non habet suam quantitatem
positam, fit autem pugna, ita si dico
mne animal est rationale
animal non est rationale
Quod est quartum præceptum?
e sit κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο) ne sit impro:
atis comparatio diuersarum rerum, vt
omo præstat reliquis creaturis
omo non præstat reliquis creaturis
præstat ꝫ collatus cum bestijs. Non præst:
collatus cum angelis creaturis cœlestib9
e. quinq; est numerus maior, quinq;
on est numerus maior. Virg: e doctiss:
mg poetarum ꝫ latinorum. Virg: non
doctissimus poetarum ꝫ græcorum.
Quod est quintum præceptum?
e sit ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ χρόνῳ) Ne

sit notatio diuersorum temporum vt
Petrus abnegauit Christū ꝑ ante mor
Petrus non abnegauit Christū ꝑ post resur
rectionem. Pompeius fuit fortu
tus imperator ꝑ ante bellum ciuile
Pompeius non fuit fortunatus imꝑator
in bello ciuili. Octauianus clemē
fuit ℓ in fine sui regni. Octauianus
clemens fuit ꝑ admitio sui regni.

Quod est sextum præceptum.
Ne sit ἄλλως καὶ ἄλλως. ne sit mu
dem subiecto consideratio diuersarū par
tium, Habet etiam rerum comparatio
nem diuersam, sed in eodem subiecto
et rerum internarum. Quartū habet
habet comparationem extra rem positā
Abraham uidit diem Domini oculis spiritꝰ
Abraham nō uidit die Domini oculis corpꝰ
Homo est mortalis scilicet corpore
Homo non est mortalis ꝑ anima
Christus ꝓassus est secundū naturā humā
Christꝰ nō est ꝓassus secundū diuinā naturā
Iudæi sunt cæci scilicet mente
Iudæi non sunt cæci ꝑ oculis externis,

Quod est septimum præceptum?

De δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ: ne alterum pronunciatum sciat actum, alterum potestatem. Vt Vinum est calidum secundum se. Vinum non est calidum secundum se si attingas. Liber est callidum secundum se. Liber non est callidum secundum se actu ipso. Homo videt secundum actu. Homo non videt secundum potestate, postea videre.

Quomodo fit vera oppositio?

Si sint pronunciata vniuersalia, ut nulla sit, nec in subiecto nec in prædicato vniuersalitas. Sed et alio modo pronunciata inter se pugnant. Sunt enim duo genera oppositionis, primum est ἀποφατικὸν problematicum, quod oritur ex affirmatione et negatione. Vt homo est animal. Homo non est animal. Opera iustificant. Opera non iustificant. Deinde ἀποφατικὸν, quia pertinet ad quæstiones constituendas. Dicitur etiam ἐξευρετικὸν artificiosum, proprium enim huius est artis et præceptionis, et de hoc primo genere hactenus egimus. Alterum genus

Oppositionis ꝺicit καταβκευαστικὸν à
καταβκευάζω ꝫ argtis ꝫbare, qꝫ ad hi
betur ad primum genus oppositionis
probanꝺum, atq; ideo ꝺh ἀποδεικτικὸν
demonstratiuum. Et hoc secunꝺum
genus non ex affirmatione aut nega
tione nascitur, sed sumit uel ex contra
rijs, uel ex repugnantibus, uel ex ꝺif
ferentibus, aut rebus aut actionibus
Ex contrarijs ut. Voluptas ē res bona
Voluptas est res mala, Soc: est iustus
Soc: est iniustus Ex repugnantibus
Lex iustificat. Lex iram operat. Soc
ē sapiens. Soc: est miser, Clocius ē
virtute prædictus. Clocius odit litteras
Bellum est calamitosum, Bellum est
expetenꝺum, Ex ꝺifferentibꝫ rebus.
Socrates ē bonus Socrates est leo
Cærasus est arbor, Cærasus est lapis,
Ex ꝺifferentibus actionibus ut.
Soc: dormit. Soc: ꝺisputat. Plato scribit.
Plato cœnat Ex his ꝺuobꝫ genꝫ
oppositionum, primum ē omnium
atq; facillimum & tutissimum. Fit

--facilius est, quam ad simpliciter ne-
are. Feci furtum. Non feci fur-
um. Nam negationes sunt aveu
finita, non astrictæ sunt ad certa
liquam speciem aut formam. Al-
rum vero genus non ita facile neq;
eo tutum, quia habet affirmatio-
et affirmationes sunt εὐσύνοπτοι λαὶ
aut ecfice) astrictæ sunt ad certa forma
Soc: scribit, hic unam tantũ rem
Socrati attribuo, et ad illam quasi me
restringo. Si dico Soc: non scribit, u-
nam tantum rem ab eo removeo et
ser cum ei alias multas attribuere vt
oc: loquitur, cœnat, dormit, disputat.

Quotuplex est usus doctrinæ de oppositione pronunciatorũ?

uplex 1. in constituendis quæstionibꝰ
initio disputationis, ut videre pos-
mus, quæ veræ sint pugnantes, et
uæ non sunt pugnantes. Semper in
disputatione instituenda oppositio
lter usus est in refutando, cũ ostendi-
us aduersarium pugnantia dicere,

vt Roscius occidit patrem suum Roma
et idem aduersarius tamen Roscii
eo tempore fuisse Amerie.
Tertius usus est, ut nos ipsi cauere
possimus, ne repugnantia dicamus
aut ne putemus ea pugnare, q tā-
men non pugnant.

Pbat ne semp secundū eq oppositō
Probat quidem semp ad, sed nonnunq
uidetur repetere principium uide-
licet quando fit per contraria e-
nunciata ut mors e bonū q̄dam
fit oppositio in primo genere, sci-
ce mors non est bonum in secūdo
genere mors est malum. Ista se-
cunda oppositio adhibet ad pba-
dam primam oppositionem ide
n. mors non est malum, qa e bonū
Hæc probatio etiamsi uideatur re-
petere principium, tamen maiori
periculo illa oppositio secunda ex-
ta est quam prima quia interme-
num est aliquod intermedium, q
posset contra adferri

Quot qꝫ oppositionis ē tutissimū?
rimum genus, quia tūtius ē affirma
ōi negationem opponere, quam sē
el certam aliquam formam astrn:
re.

DE COMPOSITIONE PRONVN CIATORꝝ CAPVT IXl

ecundum accidens pnunciatorū est
mpositio seu reconciliatio, sicūt nāb
nitio disputationis necesse est esse pue:
am, et discordiam inter eos q disputāt
ē oportet instituere oppositionem,
hilthōloqui nulla esset futura disputatio: ita
fine disputationis oportet ut rursus
m sentiant. Non n dialectici debent
se nimis contentiosi φιλόνικοι semp
abientes uincere Compositio pnū:
iatorum ibodw ad ea uocatn. ad æqpo:
entia ut æqualis potestas, seu uis pnun:
iatorum, ibō æqualis, dū aquis uis

Est autem modus aliquis duorum enuncia-
rum inter se pugnantium, eiusdem
iecti, et praedicati reconciliatio, seu
in scholis uocant aequipolentia
fit tribus modis, uel praepositione par-
ticulae negandi signis quantitatis uel
postpositione, uel utroq; modo, Vt.
Omnis homo est animal.
Non omnis homo est animal.
Contradictoria reconciliantur praepositi-
ne particulae negandi. Vt.
Omnis homo est animal.
Quidam homo non est animal
Non omnis homo est animal. idem
Quidam homo non est animal.
Aut in particulari.
Non quidam homo non est ait. idem
Omnis homo est animal. Iste pri-
mus modus est in affirmatione uni-
sali. Alter modus est cum parti-
laris affirmatiua pugnat cum uni-
sali negatiua Vt.
Nullus homo est animal.
Quidam homo est animal.

reconciliantur autem ut in primo mo:
o ¬Nonnullus homo est animal¬
Quidam homo est animal.
¬Non quidam homo est ait:¬
¬Nullus homo est animal.

ontraria reconciliant cum tollit de[bet] post:
ositione particulæ negandi, ut:
Omnis homo est animal.
¬Nullus homo est animal. reconcil:
Omnis homo non est animal:)
Nullus homo est animal. Innog:
¬Nullus homo non est animal:) &
Omnis homo est animal.

bcontraria reconciliant ut contrariæ
ostpositione particulæ negandi ut
Quidam homo est animal.
Quidam homo non est animal
Quidam homo non non ait:)
Quidam homo est animal.

ubalterna reconciliant utroq; modo
positione et postpositione simul, ut
Omnis homo est animal.
Quidam homo est animal.
Non omnis hoo non ait:)

Quidam homo est animal. Vel
Non quidam homo non est al. igit
Omnis homo est animal.

In altero modo.

Nullus homo est animal.
Quidam homo non est aial.
Nonnullus homo non est al.
Quidam homo non est al.
Non quida hoo non est non al.
Nullus homo est animal.

Contradicentia reconciliant ꝫpositione.
Omnis homo est iusta. Quid: homo iu
Non O: homo iūstus. Non Q: hoo non iu

Vel alio modo.
N: homo est iūsta. Q: homo est iust
Non N: homo est iūsta. Non Q: hoo non

Contraria postpositione.
O: homo iūstus N: homo est iust
O: homo non iūsta. N: homo non est iū

Subcontraria postpositione.
Q: homo est iūstus Q: homo non iust
Q: homo non iusta. Q: hoo non est non

Subalterna eodem modo.
O: homo iūstus. Q: homo est iūstus
Non o: hoo non iusta. Non: q: hoo non est

Vel in altero modo.

A: homo iustus — E: homo nõ iusto
I: hõo nõ iusto — O: hõo nõ e nõ iusto

Vsus huius doctrinæ triplex e. po est in emendandis falsis ppos: in fine disputationis. Dialectici enim qui inter se disputant, debent ee uiri boni, nec nimium contentiosi. Sicuti igith ab initio disputationis inter se disentiunt, ita in fine uursus debent conse: tire, et is qui ab initio falsam sententiam defendit, tandem debet in fine disputationis corrigere. Alter usus e. pticus in uariandis sententijs, uno manente sensu. Vt.

Omnis homo est iustus.
Non. E: homo non e non iustus. Et
Nullus homo non est iustus.

Tertius usus est, Vt sciamus, q uere inter se consentiant. aut pugnent multa n. sunt, quæ in specie quidem dissentire uidentur, sed tamen reipsa consentiunt, Vt:

A: homo est iustus. } non pugnat
I: hõo non e iustus. }

Tertium accidens pronunciatorum dicitur
consecutio ἀκολουθία, in scholis con-
sequentia. Quatuor sunt partes huius
capitis, in prima parte agit de tri-
plici affirmatione et negatione. In
secunda duos modos ponit consecuti-
onis pronunciatorum. In tertia par-
te ostendit causas huius consecutionis
In quarta parte ostendit usum huius
doctrinæ. Quotduplex affirmatio?
Triplex vel est ἁπλῆ simplex, vel στε-
ρητικὴ privativa, vel est ἐκ μεταθέ-
σεως ex transpositione. Affirmatio
simplex est, in qua prædicatum simpli-
citer attribuitur subiecto, ut So: est iustus
Milo est pius. Affirmatio στερητικὴ
est in qua prædicatum est nomen priva-
tivum, ut Soc: est iniustus, Milo est
impius. Vocantur autem nomina priva-
tiva in hoc loco quæ apud græcos com-
posita sunt cum particulis privativis

et apud Latinos cum particula in ꝯtra-
nius tus, à bestus inbius ãpus b ꝯ n:
iustus. Affirmatio ex ꝓpositione
in qua particula negandi transponit
se ponitur post uerbum. Vt Soc: est
non iustus. Asilo est non pius. Dicta
quia particula negandi ꝓpositionis
transponitur. Negatio autem triplex
Vel simplex. Vt Soc: non est iustus.
Vel priuatiua, Vt Soc: non est iniustus.
Vel negatio ex ꝓpositione. Soc: non
est non pius. Sed genera consecutio-
nis uaria sunt. Nam uel ex argto con-
sequitur conclusio, Vt ex his duabus ꝓ-
positionibus Vt.

Omnis uirtus potest doceri
Iustitia est uirtus. ergo
Iustitia potest doceri

Uel ex causa sequitur effectus Vt pmis
est. Ergo et calor Sol est ortus ergo diese
Uel ex specie sequitur genus Homo est
ergo et animal. Animal est ergo corpus cor-
porus est ergo ꝯba. Item ex proprio
species sequitur, Risibilis est ergo homo est
Iratabilis est ergo canis est.

De his generibus consecutionis hoc in loco non agitur, sed de ea consecutione quæ oritur ex affirmatione aut negatione pronunciatorum. Vt Demosthenes est prudens ergo non est imprudens. Petrus est doctus ergo Petrus non est indoctus.

Quot modi huius consecutionis?

Duo. Prg. Ex affirmatione priuatiua sequitur affirmatio ex qua et hæc per transpositionem, et ex hac vera negatio simplex vt

Clodius est impius
Ergo e non pius et
ergo non est pius

Secundus modus. ex affirmatione simplici sequitur negatio ex qua et hæc et ex hac sequitur negatio superius vt

Soc: e iustus ergo
no e non iustus ergo
Non est iniustus.

Deus e misericors
Non e non misericors
Ergo non e misericors.

Et hæ consecutiones oriunt. ex vna affirmatione, aut negatione. Est una consecutio quorum uel pluriu pnunciatorum

uorum alterum latius patet altero ar-
ficiosa consequenstia posita in affirãdo
negando Et causa harũ consecutio-
um est natura affirmationis, et nega-
ionis. Una-n. affirmatio latius patet
tera. Negatio simplex et sepiuxa
nissime patent ? naturam habent sum:
orum generum. Affirmatio sim:
lex et sepiuxa sunt arctissimæ etan:
ustissimæ. Affirmatio et negatio ex:
celabẽbeus sunt intermediæ. Sicut
ex specie sequitur genus intermedi:
m: ita ex affirmatione priuatiua se:
uitur affirmatio exuelabẽbeus. Et
icut ex genere intermedio sequitur g9
ommune: ita ex affirmatione exuela
ẽbeus sequitur negatio simplex.
æc natura affirmationis et negatioris
stenditur ex quinq, partita diuisione
ontrariorum mediatorum vt iustitia
iniustitia. Nam de quocunq, illa duo
ici possunt, illud uel est ius tum vt
ocle ius tus, Vel iniustum vt clodius
iniustus, uel intermedium ? neq, est

iustum, neq; iniustum, vt Soc: dormit
neq; iustus est neq; iniustus. Vel
e iustitiæ ut in tans, etsi iustus
dum sit: tamen est iustitiæ capa
non est capax qui dexiòr, vt lat
etsi iustus non sit: tamen etiam no
e iniustus, quia non est capax iusti
Propter hanc quintuplicem partitio
rerum affirmationes et negationes
alijs latius patent. Affirmatio simp
et sepiùs est tantum unicæ rei
Negatio ἐξαιρέσεως est duarum
rerum, Affirmatio ἐξαιρέσεως
est trium rerum. Negatio simp
et priuatiua sunt quatuor rerum,
est iustus, tantum unam rem ei at
tribuo, Est iniustus etiam de uno
tum dicitur, Negatio ἐξαιρέσε
Non est non iustus dicitur de quo
primum de eo qui iustus est. Deinde
de eo, qui non capax est iustitiæ
Affirmatio ἐξαιρέσεως Est non
dicit de tribus, primũ de iniusto
de intermedio, nec iusto nec iniusto

tertio de eo, qui capax est iustitiæ.
negatio simplex Non est iustus, dicit
de quatuor, primum de iniusto, deinde
e intermedio tertio de eo, qui capax e
ustitiæ. quarto de eo, qui non capax e
stitiæ. Negatio priuatiua Non est
iustus etiam dicit de quatuor, prm
iusto, deinde de intermedio tertio,
ui capax est iustitiæ. Quarto de eo, q
on capax est iustitiæ. Regula ex
rum est. ex arctioribus latiora effi:
iuntur, ut ex individuo species ex
ecie genus intermedium ex inter:
medio summum genus efficitur
us est. Hæc doctrina etsi acuta et sub:
lis est, et ppea a pleris; dialecticis
missa; tamen triplicem habet usum
rimus consistit in breuitate. Nam
ialecticus in ἀναλύσι resolutione
ebet esse breuis Alter est in faciendis
yllis, ne dialecticus malas faciat con:
quentias Tertius est in reformando
ingenio dialectici. hæc n doctrina acuit
ingenium dialectici,

In hoc capite autor primum ostendit in quibus pronunciatis fieri possit affirmatio et negatio ἐκ τοῦ ἑξῆς τέθεως Deinde ostendit, quomodo illa affirmatio aut negatio ab Arte appelletur. Tertio ostendit, quomodo in illis fiat oppositio. Quarto ostendit usum huius doctrinæ. ¶ Ergo affirmatio et negatio quæ uocatur ἐκ τοῦ ἑξῆς τέθεως fieri potest in illis pronunciatis quæ sunt simplicia, in quibus uerbum tantum est est, ἐ κατὰ προσθήκην ἐ copula, ut ut in scholis uocant tertium adiecti. In illis uero pronunciatis, quæ et uerbo sunt simplicia in quibus ἐ κατὰ προσθήκην non potest fieri eiusmodi affirmatio aut negatio, Deus est, anima est. Si uero dico Deus immortalis, possem talem instituere affirmationem. Deus est non mortalis, et

negationem vt Deus non est non mortalis
Affirmationem, et negationẽ talem,
ries uocat ἀόριστον infinitum vt ꝓdica:
rum, quod est infinitum in eiusmodi
affirm: aut negat; Et ratione prædicati
lum fit talis affirmatio aut negatio
Soc: est non iustus. Interpraetis scitis
ocant exceptiones debeas propter collocã:
ionem. Nam particula negandi ꝑ:
debet transponi. III Oppositio in
enuntiatis fit solum præpositione par:
culæ negandi. vt Soc: est non iustus
oc: non est non iustus, Literæ sunt
non honoratæ, et literæ non sunt non
onoratæ, pugnant ut contradicen:
ia, alterum est uerum alterũ falsũ
III Vsus huius doctrinæ est duplex;
g est in syllis, quorum subiectum in
maiori ꝓpos: est ἀόριστον infinitum
Nam eius modi syllogismi uidentur eo con:
ecti ex puris negatiuis, atq; ideo uitio:
ee existimantur; Nam ex puris ne:
atiuis nihil sequitur, Tales syllogismi excu:
antur hac affirmatione aut negatione

exprelatebebeus. Nam minor propo: in talibus syllis est affirmatiua, sed hoc affirmationem exprelatebebeus, pro tum non sit infinitum. Cicero dicat.

Quæ non honorant non excolunt
Musica fuit non honorata,
Ergo Musica fuit non exculta,

Omnia uidentur esse negatiua, sed minor propositio habet affirmationem exprelatebebeus. Alter usus in breuitate vt Soc: non e non philosophi dicunt non potest fieri, quin Soc: sit philosophus, Soc: est non rustus Soc: est aliquid aliud quod ego, illum sit, quam ut dicatur iustus Soc: non disputans, Video non hominem.

Postremum Inuntiatorum accidens conuersio ex lus poOn. Vocabulu hoc græcum desumptum est a poetis lyricis qui in suis choris habebant spo

et ἀντίστροφος, et illa pars chori dicit
στροφή, quæ ex una parte in alia parte
bat, ἀντιστροφὴ dicebatur, quando re:
certebat ex illo loco quo erat profecto
et. O: homo est risibilis ergo O: risibile
st homo: O: homo est animal ergo O:
imal est homo. Vocabulum ἀντ.
στροφὴ hoc in loco dr quasi ἀποστροφὴ
qualis conuersio, quia eadem ratio
eritatis in mutatione pnunciatoru
t retinenda, Nam ἀντὶ hoc in loco
ccipitur in bonam partem sicut æqua:
tatem seu similitudinem ὁμοιότητα
li in statibe compositione quo ipsa
ntrarietatem, ut ἀντίθεσις ἀντίθ
Aduersarius ἀντίδικος qui
ntra me pugnat, Vel sicut idem qđ
Vt Homerus uocat Ulyssem ἀντ:
θεον) dijs similem, id est θεόθεον
ero locum illum Artis in quo Artes
cit λόγῳ ῥητορικῷ εἶναι ἀντίστροφον
s διαλεκτικῆς, ita uocabulum ἀντίθ
σις λόγῳ in oratore uertit id est Rheto:
am ex altera parte respondere dia:
tica.

Quot sra quersionũ dialecticarum
Tria pru est singulorum uerborum ve
species conuertitur cum suo propriõ
Nam dico, homo e ẽ risibilis ẽ ri
sibilis ẽ homo est, Definitio cũ suo
definito, Homo est ẽ est animal
rationale mortale Animal ratio
le mortale est, ẽ est homo. Caus
absoluta cum effectu, Dies ẽ ẽ
ẽ ortus, Sol est ortus ẽ dies est,
Relatiuum cum suo correlatiuo Pater
est, ergo habet filium. Filius est
ergo habet patrem. Alteru genus
conuersionis est syllorum quando s
sylli imperfecti conuertuntur in
fectos; ut cum ex sylło ~~prima~~ tertie aut
secundæ figuræ fit sylls prima
figuræ. Tertium genus e ꝓpositio
nũ seu ꝓnunciatorum et de hoc
tertio conuersionum genere hoc
loco agitur. Conuersio ꝓpositionũ
e immutatio ꝓpositionũ in qbꝫ ma
nent eædem ꝑtes, ita ut ueritas

retineat. Illa immutatio fit in parti-
us, ut cum ex subiecto fit prædicatū
t ex prædicato subiectum. Vt
Omnis homo est risibilis et
Omne visibile est homo,
Nulla auaritia est Virtus. et
Nulla uirtus est auaritia
ed in omni conuersione obseruandū ē
et ueritas retineatur. Vt altera p-
positio, quæ ex conuersione nascitur
etiam sit uera. Veritas ē retinen-
da ne fiat ἀναστροφὴ subuersio uel
Altrinuersio propositionum. Ἀναστροφὴ
est eius modi immutatio propositionū
ua ex uero ad falsum delabimur,
uo ueritatem amittimus. Vt.
Omnis homo est animal ꝙ
Omne animal est homo, e falsa.
onuersio autem pnunciatorū ē tri-
plex, uel ἁπλῆ simplex uel ἐνδεχο
μένη contingens uel ἀναστρέφη
ber contra positionem, Simplex co-
uersio est communio quædam quarū

propositionum, traductione earum
partium nata, ita ut ueritas qua
tasq; conseruetur. Dicit simplex
ea quod qualitatem retinet. Ha
simplex conuersio duos habet mod
pg est in quo non solum qualitas
sed etiam eadem quantitas retinet
Et hoc modo conuertunt uniuersa
negatiuum et particulare affirma
tiuum, et singulare affirmatiuum
Uni: neg: ut N: ait caret corde g
N: quod caret corde e animal
N: Virtus miserum facit g
Nil quod miserũ facit e Virtus
Part: affir: S: Christiani sũt primi
S: principes sunt Christia
S: philosophi sunt bon
S: boni sunt philosophi
Sing: aff: Hoc lignum est mensa g
Hæc mensa est lignum
Hic homo est iustus
Hic iustus est Homo,
Alter modo e cum eadem retinetur
qualitas, sed quantitas immutat

hoc modo conuertunh uniuersalis af-
rmatiua. vt Omnis homo est animal ẽ
Quædam animal est homo
Omnis iustitia est virtus, ergo
Quædam virtus est iustitia
Omnis febris est morbus, Ergo
Quidam morbus est febris.
Ẽ secundus modus dicitur κατὰ συμβεβηκὸς
os per accidens quia quantitas mutah
est prædicatio κατὰ τὸ ὑποκ quia
nguitius dicitur de latiore, species de
enere. Conuersio ἐνδεχομένη est
in quá partes non traducuntur, mia:
et eadem partium collocatio qualites
mutatur. Dicih ἐνδεχ ἐνδ quia
olum ualet in materia contingenti.
em in materia necessaria, aut impos:
ibili non ualet Veritas. n. tum amittih
Quidam homo est animal.
Quidam homo non est animal.
Omnis homo est lapis.
Nullus homo est lapis,
roprium huius conuersionis est, ut fiat

per contraria pronunciata, partes in
conuersione retinentur, et non im-
tantur, Veritas et quantitas quo-
tinentur, solum qualitas mutatur.
Et illa causa est, cur quidam hanc co-
uersionem omiserunt. partes n. m
nent. Aristo huius meminit qui
litas immutatur. ex affirmatiua
negatiua, Et hoc modo conuertit
Vniuersalis affirmatiua, et partic
ris affirmatiua, In uniuersali o
tet addere modum Ts evdesomen
Alioqui ueritas non retinetur. V

Omnis homo est doctus.
Nullus homo est doctus.

Addito modo fit uera oppositio, ut
Contingit omnem hominem esse doct
Contingit nullum hominem esse doct

Omnis arbor floret
Nullus arbor floret.

Contingit omnem arborem florere.
Contingit nullam arborem floren.
In particulari non opus addere modu

Quidam theologi sunt boni
Quidam theologi non sũt boni
Quidam philosophus cœnat
Quidam philosophus nõ cœnat

Sed differt hæc conuersio ἐνδεχομένη a superiori quobus modis. pr: In similici conuersione partes traducũtur hac uero manet eadem partium collocatio. Deinde in superiori eadem retinetur qualitas, hic uero mutatur.

Quid est conuersio κατ' ἀντιθεσιν terminũ qua qualitas cõmutatur etiamsi termini traducantur. Quantitas eadem retinetur, Sed notandum peculiare est in hac conuersione quod ex partibus finitis fiunt partes infinitæ Subiectum et predicatum infinitum per particulam negandi conuertunt hoc modo. Vniuersalis affirmatiua, et particularis negatiua, uni: aff: Omnis homo est animal ergo
Quod nõ est animal non est homo
Omnis iustitia est Virtus ergo
Quod non est Virtus non est iustitia.

O: qui ex Deo est, uerbum Dei audit
go O: uerbum Dei non audit no est ex
Particularis negatiua vt.
Quoddam animal non est homo
O: quod non e homo non e no anim
Quædam uirtus non est iustitia
O: quod non e iustitia, no e no Virtus
Quædam arbor non est Carasus
O: qd non e Carasus non e non arb
Obseruandum est autem, quod in pro
ciatis coniunctis, tot facienda sun
negationes, quod sunt partes in illa
pronuciato vt. Quicunq; credider
et baptizatus fuerit, is saluus erit
Saluus non est, qui non credit, nec
baptizatus est. Quicunq; ualetu
genio, et est diligens et habet bon
præceptorem, et habet occasione
studendi, is euadet in doctu uir
Ergo doctus non erit is, qui neq;
occasionem studendi neq; bonu
torem, neq; est diligens, neq; ualetu
VSVS

Usus conuersionū ē præcipue in reduc-
tione syllogorum, quando ex syllis im-
perfectis fiunt perfecti. Omnes syllo
secundæ et tertiæ figuræ sunt imper-
fecti, perficiunt reductione ad primæ
figuram, quæ reductio absq; conuersio-
ne fieri non potest. Alter usus q̄ sit
in consecutione p̄positionū, ut sciamq
quæ propositiones ex alijs sequant
ut N. animal caret corde. ergo Nil
quod caret corde est animal,

Primum repetit in hoc capite syllogorum
diuisionem, quam supra secundo capi-
te posuit. Deinde alias syllogorum
diuisiones adiunxit. Diuisio prima
in secundo capite facta est secundū
materiam. Quamadmodum enim
materia propositionum, ex quibus syllo
gismus conficitur triplex est, uel necessa-
ria uel probabilis, uel falsa; ita etiā

ita etiam tria sunt genera syllorum
Conficiunt. n. uel ex ꝓpositionibꝫ ne
cessarijs, et dr syllogismi apodictici uel de
ficiuntur ex probabilibus, et uocan
dialectici, uel ex falsis ꝓpositionibꝫ
conficiunt.) quæ speciem habent pro
bilitatis, reuera autem non sunt pro
les, et illi syllogismi uocantur sophistici
Quæ est altera diuisio?
Syllogismus alius est simplex, alius compositus
Simplex syllogismus est, qui uno solu medio
utitur ad conficiendam conclusionem
Omnis homo est animal.
Socrates est homo ergo
Socrates est animal.
Omne insidiatore iure licet occidere
Clodius fuit insidiator ergo
Clodius iure est occisus.
Syllogismus compositus est, qui pluribus
utitur medijs ad conficiendam con-
sionem. ut, Omnis homo est animal
A græcis uocat Omne animal sentiens e corpus
Omne sentiens e corpus
Omne corpus est substantia
Ergo Omnis homo est

Tertia diuisio ē: Omnis syllg uel ē Cat:
goricus uel hypoteticus, Categoricus
dicit, in quo aliquid absolute et sim-
pliciter sine conditione proponitur et
inde concluditur, Vt:
Quod a Deo ē institutū est bonum,
Magistratus a Deo est institutus
Ergo Magistratus est res bona. Dh
Latinis syllg assertorius quia Asse
runit aliquid certū sine conditione
Syllg hypoteticus est in quo ad cum con:
ditione proponitur et concluditur u.
Si mortui non sunt resurgunt neq; Christ
resurrexit. Si Christus non resurrexit
inanis est nostra fides Ergo si mortui
non resurgunt, inanis est nostra fides,
Dicitur a Latinis syllg conditionalis
est, quia Vi Cuo dē aliquid constituit
Differunt autem syllg categoricus et
hypotheticus perfectione. Nam hypo:
theticus ē imperfectior, phea, quod nul:
lam habet uniuersalem ꝓpositionem

Categoricus est perfectior, atq; ideo omnis hypotheticus syllog reducendus in Categoricum. Quę e quarta diuis. Omnes syllogismi, aut puri aut impuri sunt del mixti, Syllog purus dr qui constat ex ꝓpositionibus unius generis tales syllogismi sunt triplices, ut n. constet ex ꝓpositionibus unius generis quę dicunt vs duæ ex qv ꝓpositiones simplices in quibus prædicatū alicui modo subiecto attribuitur, Vt

Omnis ordinatio diuina est res bona

Magistratus est res bona. ergo

Magistratus est res bona, item

Omnes artes liberales sunt utiles

Dialectica est ars liberalis

Ergo Dialectica est utilis

Vel constant ex ꝓpositionibus vs ex necessarijs, contingentibus, quando ꝓpositiones habent modum contingentiæ iunctum Vt

Contingit omne ægrotū conualescere

Contingit aliquem hominem ægrotare

ergo contingit aliq. hominem guarire

vel constant ex propositionibus δυναμ-
ais necessarijs, quando omnes ppo-
ones habent adiunctum modum ne-
sarij vt
Necesse e omne virtute exercitatione coba-
ari. Necesse e iustitiam esse virtute go
necesse e iustitia exercitatione comparari.
Quid δυνατον et ἀδυνατον quo ptinet?
Possibile pertinet ad contingens. Nam
est possibile ægrotum conualescere go
contingit etiam ægrotum conualescere
Possibile est sapientem inuenire thes-
aurum, Ergo contingit etiam utrinue-
iam, Ἀδυνατον impossibile ptinet
ad necessarium negatiuum. Nam si
impossibile est, iustitiam esse iniustitia
go necessarium est iustitiam non esse
iniustitiam. Si impossibile est hominē
esse lapidem, ergo necessarium est ho-
minem non esse lapidem.
Fac syllum ex impossibilibus?
Impossibile e hominem esse arborem,
Impossibile est lapidem esse hominē
Impossibile e lapidem esse arbore,

Da syllum ex possibilibus!
Possibile est ut qui operam dat liter
euadat in doctum uirum,
Possibile est, ut omnes operam dent lit
Ergo possibile e, ut omnes hones fiant
Mixtus syllg est, qui constat ex ꝓpositi
nibus diuersi generis) cuius ꝓpositi
nes non sunt unius generis. Et hu
syllι sunt triplices. Nam uel consti
ex ꝓpositionibus partim neces
partim simplicibus. Vt
Omnes arbores florent
Necesse e omne carasu ee arborem
Ergo omnis carasus floret
Nulli scelerati diu sunt felices,
Necesse e omnes fures ee scelera
Ergo Nulli fures diu sunt felices
Vel syllι mixti constant ex ꝓpositionib
partim contingentibus, partim
necessarijs Vt.
Contingit omne Virtute honorari
Necesse e omne prudentia ee Virtu
go Contingit omne prudentia honer

vel constant ex propositionibus partim
contingentibus partim simplicibus vt
Contingit omnem imbecillem ee timidu
Omnis senex est imbecillis,
Ergo contingit omnem senem ee timidu

Omnes syllogismi vel sunt perfecti, vel imper-
fecti. Perfectus syllogismus est, cuius conclu-
sionem quiuis potest inferre, et cuius
conclusio omnibus est aperta. Ab Arte
dicitur τέλειος σύλλογισμός. Et
tales sunt syllogismi omnes primae figurae,
quia medium aequali spatio distat ab
utroque termino. Imperfectus syllogis-
mus est, cuius conclusionem nemo potest
inferre nisi peritus dialecticae et cuius
conclusio non ab omnibus intelligitur.
Ab Arte dicitur ἀτελὴς σύλλογισμός.
dicuntur autem imperfecti non quod
male sint facti, sed quod opus habeat

perfectione, et quod illorū conclusio
non omnibus est nota. Tales sunt
omnes secundæ et tertiæ figuræ. Im-
ficiunt autem si reducantur ad pri-
mam figuram, id quod fit conuer-
one, conclusione absurda, aut fal-
positione. Dic græcas definitiones.
Τέλειός ἐστι συλλογισμός ἐστιν, ᾧ τὸ
συμπέρασμα πᾶσιν ἐστιν ἐπεκ-
τεῖναι. Imperfectus syllog est
Ἀτελής συλλογισμός ἐστιν, οὗ τὸ
συμπέρασμα μόνον ἐστὶ τὸ ἐπι-
σήμονας ἐπαναγαγεῖν. Eum aut
in hoc loco vocat ἐπιστήμονα, qui
peritus est artis disserendi.

Da syllum primæ figuræ.

Fœnerator quadruplum debet.

Ipse est fœnerator.

Ut quadruplum det leges iubent.

Da syllum secundæ fig.

Fœnerator quadruplū dare leges

Hic non iubet quadruplū

Ergo Non est fœnerator.

Da syllum tertiæ figuræ?
Fœnerator quatruplum soluat,
Fœnerator ciuis est, ꝯ
Aliquis ciuis quatruplum soluat,

Primum sciendum est tres esse figuras
et non plures, ad illas tres omes sylli
quicunq; sint, possint referri, et si sit
ylg, qui non possit ad illas tres refer:
i, non est, dicendus syllogismus
uod ad nomen attinet figura a gre:
is dicitur σχῆμα, et desumptu est il:
d uocabulum a mathematicis, sicut
rtes etiam plura ab eis desumpsit
t autem figura dial: quæ ex certa par:
ium dispositione atq; conformatione
arios continet concludendi modos
gura math: est linearis expresio, quæ
rmino uel terminis claditur. Sed
e his in I. cap:

Quod autem tantum sint tres figu
probatur primum ex collocatione
dij. Medium .n. uel ponit in me
inter duo extrema, terminũ maiore
et minorem, et haec collocatio constitu
primam figuram, Vel medium po
primo loco ante ipsa duo extrema
illa est altera collocatio, et constitu
secundam figuram. Vel medium p
nit postremo loco post duo extrema
haec est tertia collocatio, quae constitu
it tertiam figuram Deinde
batur etiam ex natura medij. Nam
medium uel est alterius termini in
ioris antecedens, et alterius termini
consequens, ut in prima figura Vel
utriusq; termini consequens Utr
cunda figura, Vel utriusq; antece
dens, ut in tertia figura, Ter
tio probatur ex collocatione med
in propositionibus, medium uel extre
na proposit: subiectum, et in altera pro

t in prima figura, uel est in utraq;
roposit: prædicatum, ut in secunda
figura, uel est in utraq; ꝓpos: subiectu
in tertia figura, Quidam ad-
dunt quartam figuram, sed illa non
figura, sed potius inuersio ꝓposi-
onum, Alij addunt quartam fi-
guram, cum tamen tres sint figuræ
mptam ex natura rerum uel n.
ducitur a genere ad speciem, ut in
prima figura, uel a specie ad genus, ut
tertia figura, uel diuersæ species di-
nunh, ut in secunda figura. Figu-
autem distinctæ sunt modis, quibus
figura habet certos modos. Modus a
eis dicit modus, is est legitimus
alitatis et quantitatis in ex-
sitionibus, uel est genus concludendi
od efficitur certa quantitatis et qua-
tatis conformatione. Modi distinc-
sunt conclusionibus. Nam ex conclu-
nibus sumunt nomen, qualis et quãta

est conclusio, talis et tantus etiam dicitur modus. Si conclusio est universalis, modus etiam dicit universalis. Si conclusio est affirmativa, modus etiam dicitur affirmativus. Conclusiones distinctae sunt qualitate et quantitate, sicut etiam ipsae propositiones. Quo fit, ut quatuor sint genera conclusionum. Omnis enim conclusio vel est universalis vel particularis, vel affirmativa vel negativa: Sicut ergo quatuor sunt species conclusionum; ita etiam sunt quatuor genera modorum. Universale, particulare, affirmativum, et negativum. Sed indefinitae conclusiones in materia necessaria referuntur ad universales. Ut ista conclusio Homo est animal, ergo mal est corpus, ergo homo est corpus. Est indefinita, est tamen quia est in materia necessaria tenet etiam ad barbara prima figura, sicut universales. Indefinita vero in materia contingenti tenet tan-

articulares. Singulares pertinent ad parti-
ulares conclusiones Vt,

Omnes Tyranni sunt impij
Nero fuit Tyrannus
Ergo Nero fuit impius,

unt autem in uniuersum quatuordeci
modi. prima figura quatuor habet modos
arbara, Celarent, Darij, Ferio
ecunda etiam habet quatuor, Cesare, Cames-
res, Festino, Baroco, Tertia figura
abet sex. Darapti, Felapton, Disamis
atisi, Bocardo, Ferison. Modi his
ocabulis appellati sunt, ut qualitas et
uantitas propositionum et conclusio-
is per ea significetur. Alioquin ip-
a uocabula per se nihil significant.
n his uocabulis sunt quatuor obser-
anda, primum uocales, deinde conso-
antes. Ex uocalibus sunt quatuor ob-
ruanda A E I O. V. Vocalis a
notat propositionem de uniuersale affirmatiua
E notat uniuersalem negatiuam,

I particularem affirmatiuam.
O. particularem negatiuam, Vt
Duo uersiculi de his.
Aserat a, neget e, q reperit omnia post
Aserat i, neget o, sed particulariter
Ex consonantibus sunt primū notandæ
initiales. B. C. D. F. Nam mo
cundæ et tertiæ figuræ incipientes al
consonantibus reducunt ad eosdem
dos primæ figuræ, à simili consonante
incipientes Vt Cæsare incipit à C. ex
ducendus est ad Celarent, Bocardo
Barbara, Festino ad Ferio Deinde
notandæ sunt quatuor consonantes
P, M. et C. S notat conuersionem
simplicem. P conuersionem p accidens
M. transpositionem p positionem
C. reductionem ad impossibile, Ver-
rum scitioe etia duo sunt uersiculi
S uult simpliciter uerti. sed n. p. p
M. uult transponi, C. per impossibile

rima figura pp̄ præstantiam et dignita:
omnem primum locum occupat, quia ht
rhicos perfectos, et omnia ẽra syllorum
rima, et duobus modis definitur, uel ratiõe
ollocationis terminorum, uel ratione
aturæ ipsius medij. Quia prima figu:
haca sit primum cognoscit ex dispositiõ
linet collocatione terminorum, seu exmõ:
tij collocatione, quam cum suis terminis
t, habent. Vel cognoscitur ex natura me:
rij ij, Hunc quem ordinem in secunda
nit tertia figura habebimus. Quod
cundũ collocationem attinet Arist ita de:
init. Prima figura est, in qua medij
ediam regionem occupat inter duo
extrema, ponitur in medio inter duo
extrema. Prima figura in maiori p:
positione primum locum, in minori se:
undum occupat, ut a. ss. V. Hic ss. q est,

nota medij medium locum occupat inter
duo extrema. In scholis ita dicun-
quod ad collocationem attinet. prima
figura est, in qua medium in maiori
positione est subiectum, in minori prae-
vt O: animal est corpus, O: homo est ani-
Ergo O: homo est corpus. Quod ad na-
turam medij attinet Aristo ita dicit
Prima figura est, in qua medium inest
in maiori termino, et in ipso medio
inest minor terminus. In scholis ita
prima figura est in qua medium maiori
est antecedens et minoris consequens
vt quod ad Aristotelis definitionem attinet
medium illud in superiori syllo. Animal
inest in termino maiori in corpore et
in ipso medio, in animali inest termi-
nus minor, Homo est pars animalis
comprehenditur sub animali. Sic
ad alteram definitionem. Animal an-
tecedit maiorem vt. est animal, ergo

minoris uero est consequens ut hõo ẽ gõ ẽ
ut: ita omnis uirtus ẽ expetenda. omnis
iustitia est. Virtus gõ omnis iustitia est
expetenda, ttic Virtus est medium
in minterminus maior est expetere. minorẽ
est: hoiustitia. Medium gõ Virtus inest in
maiore. ꝫ expetendo, Expetere dicitꝫ de
Iustiuirtute, sed minor terminus iustitia
inest in medio, in Virtute Sic ꝫ al:
tera, ut in scholis loquunt. uirtus est
expetere ꝫens maioris ut Virtus ẽ gõ est
expetenda, minoris est consequens ut
iustitia est, ergo est Virtus Tertio
modo Arles, quod ad naturam attinet,
ita definit, Prima figura est, in qua
maior terminus ꝫh de medio, et medi:
um de minori termino Ut. Omne vi:
sibile est homo, Socr: est visibilis gõ So:
est homo, Hæc altera descriptio eadem
est cum priori, Arles sic definit pri:
mam figuram, πρῶτον δὲ σχημα λέγω

ὅλον τρεῖς ὅροι ἔλως ἔχειν πρὸς ἀλλήλους, ὥστε τὸ ἔσχατον ἐν ὅλῳ τῷ μέσῳ εἶναι, τὸ μέσον δὲ ἐν ὅλῳ τῷ πρώτῳ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι ἀνάγκη ἄκρων εἶναι συλλογισμὸν τέλειον καλῶ δὲ μέσον ὃ καὶ αὐτὸ ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλο ἐν τούτῳ ἔστιν· ὃ καὶ θέσει ὑφηγεῖται μέσον, ἄκρα δὲ τὸ τε τὸ δὲ ἐν ἄλλῳ ὃ καὶ ἐν ᾧ ἄλλο ἔστιν ἔσχατον ἄκρον· ἐλάττον ἄκρον πρῶτον ἄκρον· μεῖζον ἄκρον

primam figuram uoco, in qua eius me
di necessitudo est trium terminorum
ut extremus in toto insit medio, medi
in toto primo uel insit uel non insit.
Medium in hac figura sic definitur. Me
dium uoco, quod et ipsum in alio inest
in termino maiori, in maiori propo
et aliud in hoc inest in medium in mi
nori propositione, in minori termino

quod etiam ipsa collocatione fit medius.
Aristoles dicit καλῶ δὲ μέσον ᾧ, ὁ καὶ
ἔσχατον τὸ ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλο ἐν τούτῳ
εἶναι ὁ καὶ τῇ θέσει γίνεται μέσον
Extremus extremum est, in quo aliud ineſt
medium, in maiori propositione, μεῖζον
ἄκρον ἐστιν, ἐν ᾧ ἄλλο ἐστίν. Minus
extremum est, quod in alio ineſt in
medio, in minori propositione ἔλαττον
ἄκρον ἐστι, τὸ ἐν ἄλλῳ ὄν. Aristoteles
καλὸν uocat terminum minorem
τοῦτον ὅλῳ μέσῳ dicit propter minorem q
semper est affirmatiua, et propterea semp
minor terminus ineſt medio h. ἀεὶ ἐν
ἑτέρῳ, ἐν ὅλῳ τῷ πρώτῳ, τὸ πρώ-
τον uocat maiorem terminum. εἶναι
dicit pp syllos affirmatiuos, qui fiunt in
barbara et Darij, μὴ εἶναι dicit pp syllos
negatiuos, q fiunt in celarent et ferio
Maior terminus quod ad collocationē
attinet, occupat primum locum, minor

occubat postremum locum. maior terminus est prædicatum. Minor est sumptum in syllo primæ figuræ. Quod naturam terminorum attinet, maior est, in quo medium inest. Minor terminus est, qui inest in medio uel maior terminus est, qui dicit de medio et minor terminus est, de quo medium dicitur. Tertio, Maior est, qui latius tet ipso medio, et habet naturam generis etiamsi non semper sit genus. Minor terminus est angustior, et habet naturam speciei, et ita maior terminus est consequens in oratione, et minor est antecedens. Sed quæ sunt termini loquendi, quibus dialectici utuntur in describenda affectione, et necessitudine terminorum, uidelicet inesse alteri, et ut Aristoteles dicit ἐν ἄλλῳ εἶναι deinde dici de altero, et ut græci loquũ

ἐν ὑποκειμένῳ uel λέγεσθαι καθ' ὑπο-
neſse in altero nihil aliud eſt quã com-
prehendi ſub altero. Dici uel predicari
de altero, eſt attribui alterius oratione
vt Homo eſt riſibilis. Ita quæ formu-
le uerbis quidem differunt, re uero eode
pertinent, Differunt autem duobus mo-
dis. I natura rerum ſeu terminorum II
ordine orationis. Nam ineſſe in altero
prius pertinet ad ſpecies ad genera vt
homo ineſt in animali. Iuſtitia ineſt
in uirtute. Species insunt in generibus et
genera intermedia insunt in generibus
summis. Vt animal in corpore. Corpus in ſub
ſtantia. Virtus in habito, Habitus in qualitate
ineſt. Dici uero de altero pertinet ad
propria et accidentia. Nam proprium
dicitur de ſua ſpecie. Accidentia dicũtur de ſuis
ſubiectis. Explum proprij, vt Riſibile
dicitur de homine Vnicuiq; ſuũ tribuere
dicitur de iuſtitia, pugnare pacis tempore dicitur

de fortitudine. Exemplum accidens
Doctrina dicit de homine, expetibile
de uirtute, musicum esse de homine
Alterum discrimen fit secundū ordi-
nem orationis. Nam inesse alteri
proprie dicit de subiecto / subiectū
inest in prædicato vt O: iustitia est
virtus, Iustitia subiectum inest in
virtute in prædicato O: homo est ani
Homo subiectum inest in animali.
Omnis carasus est arbor, Dicuntur
altero, et prædicari de altero pertinet
ad secundam partem pronunciati de
prædicatum, Nam prædicata dicun
de subiecto vt O: uirtus est expetenda
expetendum esse, dicit de uirtute,
posterior pars propositionis de priori
Soc: est phg. Differunt etia dignitate
quoniam maior est necessitudo eorū, quæ
in altero insunt, quam eorum, quæ de al-
tero dicuntur, De literis.

Mathematici in suis figuris, triangulis
circulis, quadratis vtuntur literis q-
rus exponunt, deliniant, et probant su-
os angulos, suas figuras. Artes eos se-
quuntur in præceptis dialecticis, non so-
lum quæ dam vocabula ab ijs desumpsit,
et est χρῆσις ἀναλυβις, ut sunt ὅροι
sed etiam literis usus est in deliniatõe
figurarum, atq; illis literis usus ẽ loco
exemplorum. Quæ autem sunt lite-
rarum causæ, I quia secutus ẽ mathe-
maticos, uolens ostendere dialectico-
rum rationem in arguendo non minus
esse certam, quam mathematicorum
et ut ostenderet, conclusionem non so-
lum sequi propter rerum naturam et
terminorum necessitudinem, qua in-
ter se habent, sed etiam pp ipsam con-
nexionem atq; conformationem termi-
norum. Sunt autem modi primæ fi-
guræ quatuor, Barbara, Celarent, Dar
q

Ferio, Fuerunt quidam dialectici fecerunt nouem modos primæ figuræ, et dixerunt, quatuor ee directe concludentes, et quinq; indirecte concludentes, sed illorum nullus est usus igitur eos omittamus, Primus modus est, qui ex duabus ppos: uniuersalibus affirmatiuis conclusionem facit uniuersalem affirmatiuam uel qui affirmationem habet uniuersam, et notatur per uocabulum Barbara, Arles uocabulo ppriali notauit

Bar: O: q suis bonis est contentq est di
ba. O: sapiens suis bonis est contentus
ra. Ergo O. sapiens est diues

Bar Omnis uirtus consistit in actione
ba Omnis iustitia est uirtus
ra, Omnis iustitia consistit in actione

Bar O: qui ex deo est, uerbum dei audit
ba O: uere Christiani sunt ex deo
ra, O: uere Christiani uerbum dei audiunt

Arles dicit. O: B e a, O: V e s. go O: V e

Omnes artes sunt excolendæ.
Omnis dialectica est ars,
Omnis dialectica est excolenda.

rimus iste modus est præstantissimus
ta, ideo primo loco ponit κατ' ἐξοχὴν
dignitatem, quia habet optima quá-
tatem s universalem, et optimam
ualitatem s affirmatiuam, et medi-
m in hoc modo est maioris antecedes
minoris consequens

cundus modus est, qui ex maiorium
ersali negatiua, et minori uniuersali
firmatiua, conclusionem efficit ma-
ri propositioni similem) uniuersalem
egatiuam, Vel. E. qui negationem ha
niuersa rei, Et inficiat per uocabu-
em celarent. Arles per uocabulum
ρα φε notat, vt.

Ca T: scelerati diu sunt felices
la O: Latrones sunt scelerati.
rent, N: Latrones diu sunt felices.
Ca T: Vitium decet bonum virũ
la O: Auaritia est vitium, ergo
rent. N: auaritia decet bonũ uirũ,

Ca Nulli humani sunt superbi
la Omnes docti sunt humāi
rent, Nulli docti sunt superbi.
Ca Nulla Virtus est inhonesta,
la Omnis liberalitas est Virtus
rent, Nulla liberalitas e inhonesta.
Ca Nullum ꝑ est ꝛ.
la Omne V est ꝛ. ꝯ Virtus
rent. Nullum V est ꝛ.

Iste modus ponit secundo loco, ꝙuia habet optimam quantitatem, ꝙ universalem, sed deterriorem qualitatem, ne gatiuam. Præponit reliquis quoniam quis ꝑpea quod reliqui modi nihil concludant universaliter,

Tertius modus est qui ex maiori universali affirmatiua et minori particulari affirmatiua, conclusionem efficit particularem affirmatiuam, vel tertius modus est. qui affirmationem habet particularem indicat per uocabulū Darij. Arles ꝑ
Da Omnis turpitudo est fugienda,
ri Quædam uoluptas est turpis, ꝯ
i Quædam uoluptas e fugienda.

Omnis insidiator iure occidit Da
Clodius fuit insidiator ẽ vi
Clodius iure fuit occisus. i

Quicunq; credunt saluant Da
Quidam Christiani credunt vi
Quidam Christiani saluant i

E: ꝓfessꝰ e apud ꝓtorẽ e ciuis Romꝰ Da
Archias apud ꝓtorem e ꝓfessꝰ. vi
Ergo Archias est Ciuis Romanꝰ. i

Da Omne ß est α } explu Artis
vi Aliquod est ß. }
i Aliquod est α.

Quartus modus est qui ex maiori uniuer:
tali negatiua et minori particularia af:
firmatiua, efficit conclusionem parti:
cularem negatiuam. Vel quarto modo
est, qui negationem habet partis. Et
indicat per Vocabulum tertio ꝓ lexvnãs

N: studiosi sunt uoluptatibus dediti
Marcus Catius est studiosus ẽ
Catius non est uoluptatibus deditus.

N: seditiosus ferendus in rep: Fe
Catilina est seditiosus ẽ vi
Catilina non e ferendus in rep: o.

Fe Nulli impij sunt honorandi
ri Quidam magistratus sut impij
o. Quidam magistratq nõ sut honorãdi
Fe V: Tyranni sortiũh felicissimi
ri Quidam reges sunt tyranni
o. E: Reges non sortiũh felicissimi
Fe Nullum ℔ est a
ri Aliquod est ℔ g
o. Aliquod non est a.

Hic modus ponitur postremo loco quia omnium deterrimus, habet et quantitatem et qualitatem deteriorem.

Medij natura est ut in primo modo medium sit maioris repugnans antecedens, et minoris consequens. In secundo modo medium est maioris repugnans, et minoris consequens. In tertio modo medium est maioris antecedens et minoris consequens non nisi ꝓblm contra naturam. In quarto modo medium est maioris repugnans et minoris consequens xalis nisi ꝓblm

Quæ est collocatio terminorū in sylloꝯ.

maior ꝓpoſi: ſemper eſt generalis quæqam
communis ſententia Item in omni ſylloꝯ
ex quabus ꝓpoſ: alterutra ſit negatiua
conclusio quoq; ſit negatiua. Si alterū
ſ particularis erit, illa quoq; particula
, Conclusio n. ſemper ſequit deterī:
em partem. NOTA Quæſtio ſeu pro:
ema, ſemper quoq; debet eſſe conclusio
utrum Virtus ſit colenda. Eadem
t conclusio, ꝯ Virtus eſt colenda
ntum hoc diſcrimen ē, quod quæſtio
habet utramq; qualitatem, Conclusione:
tantum unam qualitatem, uel affirma:
iam ſolum, uel negatiuam ſolum ht
ꝯ ſubiectum in quæſtione ē minorter:
nus in ſylloꝯ. Prædicatum uero ē ma:
terminus. Itaq; in conſtituendo ſyllo
imum ſumendum eſt prædicatum q̄ſti:
is, et coniungendum cum medio ut ſi:
maior ꝓpoſitio. Deinde ſumendū eſt
biectum q̄ſtionis, et coniungendum cū

medio ut fiat minor ꝓpositio, Conclusio
erit eadem cum quæstione ut si sit quæ-
Vtrum Clodius iure sit occisus. subiec-
tum hic est Clodius, occisus est pdica-
medium erit insidiator, Nunc acci-
pio medium et coniungo prædicatum
et dico. Omnis insidiator iure occidi-
Deinde accipio subiectum et coniungo
cum medio, et dico, Clodius est insi-
ator. Nunc concludo recipiendo con-
onem et dico, ꝯo Clodius est iure occi-
sus, et sic fit Syllogismus.

Omnis insidiator iure occidit.
Clodius est insidiator ꝯo
Clodius iure est occisus,

Aliud exemplum, quæstio. Vtrum inuo-
tio sanctorum exaudiatur à Deo, In-
uocatio est subiectum, caret omissio
est medium, exaudiatur à Deo est pdi-
Nunc coniungo, Inuocatio caret o-
missione exauditur à Deo
Inuocatio sanctorum caret omissione
Nulla ꝯo inuocatio sanctorum exau-
ditur à Deo

Quales sunt syllogismi primæ figuræ?

ent perfecti ut dictum est in 1ª tab: quia
mnibus sunt noti, et non opus habent
lia perfectione - Sunt autem omnibus
noti ꝓpter collocationem medij. Deinde
naturam medij - Collocatio medij est
usa, quia medium æquali spatio utriq;
extremis distat; non est remotius ab
o termino, quam ab altero, sed habet
ndem cum utroq; termino necessitu:
nem, et affinitatem - Regula aute.
natura medium prima figura hæc e.
dium e maioris antecedens, et mino:
consequens Non et perpetua sed ha
as exceptiones, prima pertinet ad mi:
rem ꝓpos: in tertio & quarto modo. In
is minor terminus est particularis et
ffirmatio ꝓpter illud dictum contrana:
ram - Nam medium in minori ꝓpos: na:
raliter est antecedens in oratione. Quia
minori termino medium continetur
am medium est angustius, quam sit mi:
r terminus ut. Exempli gratia

Omne animal est substantia,

Aliquod corpus est animal ẽgo
Aliquod corpus est substantia
Medium est animal in maiori ꝓpõsitione
recte antecedit. In minori ꝓpõs: antecedens illud non recte est conclusum
turaliter non recte est consequens
potius antecedens, et ꝓpea minor
est particularis. Nam non dicere possis
Omne corpus est animal. Namcorpus
latius patet, quam animal, seq̃ potest
infringere uniuersalem ut fiat particularis. Quid uocas antecedere et ꝯsequi
Ea qua uel necessario, uel ꝓbabiliter
antecedunt et consequunth. neu sa
ut Species et gra. Homo ẽgo est
Iustitia est ergo Virtus Cũ ꝯ
Totum et partes ut. Dialectica gignit
artem ꝯficit Syntaxim nouit, ꝯ
uit partem grãmaticæ.
Species et ꝓprium ut. Risibilis est
homo Unicuiq; suum tribuit ẽgo
Individuum et species Socrates ẽgo
est homo, Lelaps est, ergo est canis

causæ absolutæ, et perfecta et effectus ut
le ortus, ꝯ ꝙer ē, et contra ꝙies est
go sol est ortus, Calor est ergo ē ignis,
ignis est ergo est calor,
obabiliter, ut causæ adiuuantes et effec:
ut. Temperanter uiuit ꝯ sanus est,
ne dormit, ꝯ bene cibum concoquit,
iuncta ut est inimicus ꝯ eum occidit,
ctu uadat in plateis ergo amat,
reterea illud notandum quod antece:
ntia et consequentia efficiunt ꝓpositi:
nes affirmatiuas. Omnis ꝓpositi affir:
atiua constat ex antecedenti bꝰ et ꝯsequ:
ex illis fiunt propositiones et conclusi:
es affirmatiue.
era exceptio pertinet ad maiorem ꝓpos:
undi et quarti modi, in quibus medi:
non est maioris termini antecedens
potius repugnans, et est ista ꝓpositio
ior negatiua, est n hæc uis repu:
ntium, ut faciant propositiones nega:
as, ut in secundo modo,

Ce Nulla auaritia est Virtus
la Omnis illiberalitas ē auarit
rext, Nulla ḡo illiberalitas ē Virt
Medium est auaritia, illud non ē ant
cedens maioris termini. Nam auar
tia et Virtus pugnant inter se. Vir
-n. cum auaritia non potest stare,
vt in 4. modo. N: animal ē lapis Fe
ri Aq quod se mouet ē a. n
o Aq qđ se mouet nō ē lapis
Hic medium animal ē maioris repug
lapidis, pugnant n. ait, et lapis, tam
tamen etiam dici antecedens maio
termini, sed habere consequens nega
tum. Nam consequentia sunt du
cia, affirmatiua & negatiua, affirm
Homo est ergo animal est
Virtutem ht ḡo amat literas.
Deum timet Ergo est beatus
Neg: vt. Virtutem habet ḡo nō odit
Homo est ergo non est lapis
Deum timet ergo non ē miser,
Quid sunt repugnantia?

ent hic omnia repugnantia quæcunq;
mul esse non possunt vt sunt illa, quæ
pra in locis posita sunt vt.

Esse bonum uirum et mentiri
Habere uirtutem & amare malos
Deum amare, et amare scelerato
Esse amicum, et malo facere

em contraria etiam uocamus repug-
antia, vt Bonum, malum, Bellum
pax, Virtus et Vitium, item diffe-
ntias. Rationale, irrationale, senti-
ens non sentiens, animatu inanimatu
diuersæ species Bos et leo, homo
asinus, Cærasus & quercus, argentu
aurum, ita dissimilia, et quæcunq;
quo modo inter se differunt, dicunt
repugnantia

Quomodo uocat regula primæ
figuræ apud Arlem?

καθ' παντὸς καὶ καθ' οὐδενὸς καὶ καθ' ἑκάστου. In
scholis in regula dici de omni & dici de
nullo.

Hæc regula ostendit naturam termi-
rum in prima figura præcipue
naturam medij. ¶ Aristo autem dicit
omni si definit καλὰ παντὸς κα
Κορεῖαδ ἔστιν, ὅταν μηδὲν ἢ τῶν
κρμένων λαβεῖν, καθ' ὃ θάτερον
κεχώρισται ¶ Dici de omni est quo
nihil est in complexu medij, de qu
terminus maior in conclusione
dicat. Hoc est, quæcunq; dicunt
medio in maiori ppos:, ea etia dicu
de termino minoꝝ in conclusione
Medium .n. in maiori ppos: debet
se comprehendere terminũ mino
Hæc regula eadem est cum illa
loco generis cap: 3. lib: I. tradit
ui videlicet, quæcunq; de re affirm
aut negant, ea etiam de specie affir
mari, aut negari possunt item qu
quid de toto dicitur, id etiam dicit de
tibus. Per ἐπεκτεμενον intell
medium. Nam medium in maiori pp
subiectum.

888

Dicitur intelligit terminū maiorem
nam is debet dici de toto medio ergo
etiam de omnibus partibus debet attri:
cui toti medio. Ut

Omnis uirtus est { expetenda, honesta.

Omnis { iustitia, prudentia, temperantia, fortitudo } { Vbibus rebq publicis exercenda / est Virtus, ergo.

Omnis { iustitia, prudentia, temperantia, fortitudo } est exercenda,

in maiori ppos: attribuit Virtuti medio
exercitatio terminus maior. Ipsum
medium ꝫ Virtus est totum seu genus
comprahendit sub se alias species, ut
iustitiam, fortitudinem. Quoniam ita:
de ipsi Virtuti medio, tanq toto ad:
ditur terminus maior exercitatio ergo
ille terminus maior quoq debet attri:
cui omnibus partibus medij in conclu:
sione, ipsi iustitiæ minori termino

Quid est dici de nullo ꝫ
Vbi nihil e in complexu medij, de quo

terminus maior in conclusione non
moueatur -] quæ non dicunt de pos-
re, neq; de specie dici possunt, ut qu
remouent à medio in maiori ꝓpos: n
etiam à minori termino remouentur
in conclusione Ut N: Virtꝰ ē inhonesta
O: liberalitas est Virtus
N: liberalitas ē inhonesta

Quia hic inhonestum terminus maior
remouet à medio à Virtute po ist
terminus maior remouet à libera-
tate termino minori, tanq; parte
medij, Quo ꝓtinet hæc regula dici de
omni & dici de nullo?
Solum pertinet ad maiorem ꝓpos: e
dictꝰ, nam semp debere ee uniuersa
lem in prima figura - Debet n- subie
tum maioris ꝓpos: esse aliquod genus
aut totum, quod comphendit subie
terminum minorem totum,
Dici de omni ꝓtinet ad Sillos affirmativ
ad tertiū et primū modū ad Barbara

ici de nullo pertinet ad ℔pos: seu ſyl-
os negatiuos ad secundum et quar-
um modum, ad clarent ſterio.

Quot sunt hic sorites?

uo primu. Minor ℔pos: nunq debet
e negatiua. Alterum maior ℔pos: ſp
ebet ese uniuersalis nunq particul:
uare maior ℔pos: non debet ee part:
a subiectum maioris ℔pos: debet in
comphendere terminum minore
medium nunq est minoris termi:
repugnans. Vel quia sequere
nclusio uaga, Duo x sunt pra gclusi:
ium apud Arlem. Vnum esyllogis:
m, quod e conclusum secundum
praecepta, Alterum e ꝯtra ꝯ Visoꝯ
n est conclusum iuxta praecepta et
dialectici uocant, conclusionem
gam, et incertam

Quid est Vaga conclusio?

ce non ex collocatione partium
ſcitur, sed ex natura rerū et Vtraq

qualitatem et quantitate nubit hæc
uaga conclusio ē, quæ est utriusq;
qualitatis particeps. cum ex ÿsdē
ꝑpos: conclusio inferri potest, nec
affirmatiua nec negatiua. Nec
etiam conclusio incerta inconstans
ut. Nullus leo est tigris.
Nullus lupus est leo ꝙ.
Nullus lupus est tigris
Hæc conclusio uera est, sed tamen
uaga, possum. n. ex eadem ꝑpositi-
onum conformatione etiam affir-
conclusionem affirmatiuam, ut.
Nulla linea est scientia
Nec ratio medendi ē linea.
Nec ratio medendi est scientia
Est ne omne uerum etiā syllogistica
Non, multæ. n. conclusiones suam
tura uerae sunt et tamen non sunt
syllogistice. Recte secundū speciē
recte. Differunt ne ἀληθὲς καὶ λογιστικὸν
τέλειον et ἀναγκαῖον?

Verum ꝺ illud, quod sua natura: ...
...le est, et tum affirmah, aliter ha:, ...
...bere se non potest. Συλλογισ: ...
...ior est, quod non solum uerũ est, ...
...sed etiam rectè conclusum. Ne: ...
...cessarium est, quod nunq; aliter ee ...
...botest. Itaq; multa sunt uera q ...
...tamen non sunt rectè conclusa ꝺ nõ ...
...unt Συλλογισιτικὰ Ut,

Nullus canis est equus
Nullus lupus est canis ꝺo
Nullus lupus est equus

...conclusio uera est & necessaria: ta: ...
...men non est Syllogistica. Itaq; ...
...multa sunt uera ꝺ non tamen neces: ...
...caria. Verum est aliquem scribere ...
...on tamen est necessarium. Verũ ...
...st. Turcam non esse Christianũ, ...
...st non necessarium

Quot sunt modi conclusionis uaꝝ?

...x. primus e Cum utraq; ꝓpos: est uni:

uersalis negatiua. Tum n. diuersæ
duæ qualitatis conclusiones conti-
ciunt. Tam uel efficit uniuersa-
lis negatiua, uel uniuersalis affir-
matiua, Exemplum prioris?
Ce Nulla iustitia est fortitudo
la Nulla temperantia est iustitia
rent, Nulla temperantia e fortitud
Alterius. Ber Nullum animal e lap
be Nullus silex est anim
ra Omnis silex est lapis
Alter modus e quando maior ppos
uniuersalis affirmatiua, minor u
ro uniuersalis negatiua, segh con
clusio uaga, 2 modo uniuersalis a
-firmatiua modo uniuersalis nega
vt Bar Omnis iustitia est Virtus
be Nulla fortitudo e iustitia
ra. Omnis fortitudo e Virtus
Ca Omnis iustitia est Virtus
le Nulla magnitudo e iustitia
rent, Nulla magnitudo est Virtus

Tertius modus est, in quo maior est
affirmatiua particularis, minor ue:
vo uniuersalis affirmatiua, sequit
conclusio uaga vt.

Bir: Quædam arbor floret
ba Omnis Cærasus e arbor.
ra, Ergo omnis cærasus floret.

Bir Quidam homo est stolidus
ba Omnis ratione ꝑditꝰ e homo
re. Nullo ratione ꝑditus e stolidꝰ.

Quartus modus est in quo maior
particul: affir: minor e uniuer-
salis negatiua, sequit conclusio
uaga ꝙ particeps e utriusq; quali
tatis, vt.

Bir Quidam homo sentit
le Nullus canis est homo.
ra Omnis ẽo canis sentit

Quidam auarus e diues
le Nullus prodigus auarꝰ.
rent. Nullus prodigus e diues

Quintus modus ē in quo maior ē uniuersalis affirmatiua. minor particularis negatiua, sequit conclusio negatiua Bar Omnis iustitia Virtus.
bo ℞. bonū ut Voluptas nō ē iustitia
ri ℞. bonū ut uoluptas non ē Virtus
Da Omnis iustitia est ēxpetenda
ro ℞. bonū ut honesta uoluptas nō ē
i ℞. bonū ut honesta uoluptas nō ēxpetenda
Sed hic est notandum, ēē ēxlōbir lus ōēων ēxplicationem terminorum ē quando uoces generales ēxplicāt per speciales. Vel cum ℔ pos: declarat ēxemplis & id fit in minori ℔pos: in conclusione
Sextus modus ē cum utraq; ℔pos: ē negatiua, et alterutra siue maior siue minor est particularis. ut ēxempl
Vbi maior ē particularis
Ce Quoddam animal non ē album
le Nullus carbo est animal. gō
resat. Nullus carbo est albus

O. animal non est album.
Nulla nix est animal.
Omnis nix est alba.

Exemplum ubi minor sit particular.
Nulla arbor sentit
Ff q̄d crescit nō e arbor.
Ff quod crescit non sentit.
Nullus cervus est animal equo
Quoddam animal nō est Cervus.
Quoddam animal non e equus

Secunda figura quod ad collocationem attinet est, in qua medium primo loco extra extrema positum est, In scholis dicunt secunda figura e, in qua mediū in utraq; ppos: e prædicatum. In ac definitione Artes respexit collo-

cationem literaru Ut in prima figu-
ra - Nam in hac usus e his literis
m- v. ẽ - Hic m q est nota medij
primo loco ponit et est separatu
ab extremis - Quod ad naturam
medij attinet, secunda figura est,
in qua medium alterius termini
e consequens et alterius repugnans
Per alterius intelliges ut maioris
uel minoris - Nam si maioris est
consequens, erit minoris repugnans
Si uero maioris erit repugnans,
etiam minoris erit consequens in
eodem stylo. Ut.

Cam Omnis homo est animal
mes: Nullus lapis est animal
tres. Nullus lapis est homo

Hic medium est minoris consequens
et maioris repugnans. Ergo in ter-
mino et tertio modo, medium e ma-
ioris repugnans et minoris conse-

Ces/ Nullus lapis e animal.
d. Omnis homo est animal

re. Ergo Nullus homo est lapis
In hoc syllo medium e maioris re:
pugnans, et minoris consequens
est in secundo modo. Hoc auto
discriminis quod minor ppositi
in tertio modo habet pticationem
parà illi ploiw atq; ideo particu:
laris. In secundo et quarto modo
medium maioris e consequens &
minoris repugnans. Differunt
etiam quod quartus modus sit par:
icularis. Artes dicit natura me:
ii esse in secunda figura, quod
medium practicab de utroq; est re:
ne. Artes secundam figuram
ic definit. δεύτερον σχῆμα λέγω
ταν τὸ αὐτὸ τῷ μὲ παντὶ τῷ δὲ
μηδενὶ ὑπάρχῃ ἡ ἑκατέρᾳ μεν
παντὶ ἢ μηδενὶ. τὸ μὲ σχῆμα τὸ
μεσον καλῶ δεύτερον, μέσον δὲ
ἐν αὐτῷ λέγω τὸ καθ' ὑπερκειμενον

ἀμφοῖν, ἄκρα δὲ καθ' ὧν λείπε-
ται τὸ μέσον δὲ ἔσχατον, τὸ πρὸς τὸ
μέσον κείμενον, ἔλαττον δὲ τὸ
πορρωτέρω τοῦ μέσου, τίθεται τὸ
μέσον ἐξω τῶν ἄκρων πρῶ-
τον δὲ τὸ θεῖον.

μ. μέσον
ν. ἄκρον μείζον
ξ ἄκρον ἔλαττον

hoc est.

Cum idem ſ medium in altera ꝓpoſ: om-
ni, in altera nulli conuenit, vt cum
idem ſ medium in altera ꝓpoſ: rei u-
niuersæ tribuit, in altera à re uni-
uersa remouet, huius modi ſigura
uoco ſecundam. Medium autem in
hac ſigura uoco, quod de utriſq; ſua
termino maiori ſ minori dr. Extre-
ma ſunt, de quibus medium mai-
autem extremum uoco, quod ꝓpin-
quius eſt medio, minùs uero quod
à medio remotius eſt. Medium
ponit extra terminos ſ primum
poſitione ſiue ordine

huius collocationis ꝯ sunt tres vt
dicemus. Modi secundæ figuræ sũt
quatuor. primus ē In quo ex maio-
ri uniuersali negatiua, et minori vni-
uersali affirmatiua conclusionem ef-
ficit uniuersalem negatiuam) ma-
ioris similem vt.

Nulli diuites egent
Omnes auari egent.
Nulli auari sunt diuites.

Nulla miseria expetenda.
Omnis uirtus ē expetenda ꝙ
Nulla uirtus est miseria

N: contemptores ꝑbi Dei saluantr
Omnes ꝑy saluabuntur ꝙ
N: ꝑy sut contemptores uerbi Dei

Nullum v est u.
Omne ɛ est u. Barbara
Nullum ɛ est v.

Modium est maioris repugnans et mi-
noris consequens et sumit primo loco
uia similimus est secundo modo.

prima figura clarent, et facillime ad eam reduci. simplici conuersione maioris ppositionis.

Secundus modus qui ex maiori uniuersali affir: et minori uniuers: neg. conclusionem facit uniuersalem negatiuam ꝫ minoris similem vt.

Cam Omnis auarus e idololatra.
es. Nullus pius est idololatra
tres Nullus pius est auarus
Cam Omnis uirtus est expetenda.
es Nulla miseria e expetenda
tres. Nulla uirtus miseria e
Cam Omne summu bonū e pfectū
es Nulla uoluptas est perfect
tres. Nulla uoluptas e summu bo
Cam Omne uitium est fugiendū
es Nulla liberalitas e fugien
tres. Nulla liberalitas est vitiu
Cam Omne v est
es Nullum e
tres. Nullum e est

latura huius modi est ut proprius
ueniat secundæ figuræ, quia habet mi-
norem negatiuam, quod in nulla
alia figura fieri potest, ponit. secun-
dæ loco quia non tam facile reduci-
tur ad primam figuram ut patebit
modus. Latura medij in illo mo:
Nullo est maioris consequens & minoris
oppugnans
Primus modus e Cui ex maiori uniuer-
sali nec: et minori particulari affir:
conclusionem facit particularem ne-
gatiuam. Et hic modus similis e
primo modo, quod ad qualitatem
attinet, solum differt quantitate u-
Nullus uoluptarius e studiosq.
Cælius est studiosus, Ergo
Cælius non e Voluptuarius
Nulli Viri boni e rep: eiçiendi.
Quidã philosophi e rep: eiçiendi.
Quidam philosophi nõ sũt Viri boni

Fes: ℞: potest ee iudex in propria ca
ti Pontifex propriam egit causam q
no. Pontifex non potest esse iudex
Fes ℞: officio suo satis facit q impli-
catus est uarijs negotijs.
ti ℭ: theologi implicati sut uarijs negoc
no. ℭ: theologi officio suo satis facere no
Fes ℞ Hublum v est u. e
ti Aliquod ℰ est u ℰ ô ℰ tres
no. Aliquod ℰ non est v
℞atura medij est, ut maioris sit re-
pugnans. et minoris consequens
hinc ἀριστ. παρὰ τὴν φύσιν contra na-
turam Ponit tertio loco qa ht
conclusionem particularem.
Quartus modus e qui ex maiori uni
uersali affir: & minori particul: ne
conclusionem facit minori simile
particularem. negatiuam. ut.
Ba Quicunq ex deo e Verbū dei au
no ℭ: homines uerbum dei non aud
co Quidam homines non sunt ex

O: uere nobiles uirtute colunt
E: Aulici uirtutem non colũt
O: Aulici non sunt uere nobiles
Omnis Virtus expetenda
Quædam uoluptas no expetenda
Quædam uoluptas non est Virtꝰ.
Omnis Vir prudens curat quid
homines de se loquantur
Quidam theologi non curánt
quid homines de se loquanꝰ
E: theologi non sunt Viri prudẽs
Omnes impij sunt fugiendi
Quidam pontificij nõ fugiendi
Quidam pontificij non sunt impij
Omne ℣ est ℘. } Artes.
Aliquod ℰ non est ℘. }
Aliquod ℰ non est ℘.

atura medij eadem est, quæ in se-
cundo modo, maioris consequens
& minoris repugnans. sola differt
quantitate. Solæ ēiæ q̄ fut.
Omnes conclusiones sunt negatiuæ.

II Maior ꝑpos: non potest ee particular
cur autem omnes conclus: sint nega
probat primum ex conformatione
positionum, et medij natura, Cu
medi hic natura est in hac figur
Vt semp alterius termini sit repne
atq; ideo fit, ut semp alterutra
tionum sit negatiua. Hæc n-ue
repugnantium repugnantia e
ciunt ꝑpositiones negatiuas. Re
la autem est apud Dialecticam,
conclusio sequatr deteriorem pa
tem. Si igit una ꝑpos: e negatiua
necesse e conclusionem esse eam
esse negatiuam, Altera ꝑbatio
quia sequeretur conclusio uaga
incerta, q̃ quæ non esset unius se
lum qualitatis Vt:

Omne animal est corpus
Omnis lapis est corpus ẽ
Nullus lapis est animal.

Hic ex duabus ꝑbis affirmatiuis
facta ē conclusio negatiua sed ua:
ra. quia ex ijsdem ꝑbis affirmati-
uis etiam conclusio affirmatiua fi-
ri potest, quæ ē diuersæ qualita:
tis à superiore Vt
Omne corpus est substantia
Omnis lapis est substantia
Ergo omnis lapis est corpus.
odem modo ꝑbat maior huius fi:
uræ maior n. huius figuræ non
otest ee particularis quia inde quoq;
queretur conclusio nega Vt.
C: Christiani nominis sunt impij
Nulli deū amantes sunt impij
C: amantes deū sunt Christiani nois
Quidam sapientes sunt diuites
Nulli auari sunt diuites.
Ergo nulli auari sunt sapientes.
Quare medium in secunda figura
primo loco ponit?
ribus de causis. prima ca ē collocatio

literarum μ. ν. ξ. Ex quibus μ. mej
e nota, ν. maioris ξ. minoris A
tera causa e natura medij. Potest
medium utriusq; termini ee conseq
vt in primo modo e consequens mi
ris, in secundo maioris Conseque
autem ordine naturae primũ locu
occubant, sicut genera, ut ba corpu
animal, homo, Qualitas habitus. b
tus, iustitia Tertia causa e di
nitas praedicati, quia medium in ma
requira semper e praedicatum in u
q; apposit: et illud quic: semper dig
ius es subiecto, quia omnis quaes
de praedicato instituih Propter ha
igh dignitatem medium dicih occu
re primum locum,

Qua e collocatio maioris.

Maior terminus vicinior e medio
quam terminus minor, igq; ff qua

causas primum propter collocatoe
literarum. ꝙ enim nota e maioris
termini, et est ꝙuicinior medio ip:
a litera μ. quam sit ξ. ⁊ termini
minor. Secunda causa e pp se:
cundum modum huius figurae ca:
nestres, qui eius figurae proprius e
ꝓ lectium in hoc modo maioris
ꝫ consequens, q autem conseqnti
unt, maiorem habent necessitudi:
cem & affinitatem, qua repugnati
ua e collocatio minoris.
inor terminus remotior est a me:
dio, quam maior terminus ut sit
ficit primu pp ipsam collocatione
literarum. Iam litera ξ nota mi:
noris termini postremu locu occu:
pat inter tres literas μ. ꝙ. ξ. Se:
cunda causa e natura medij. Ita
medium illud potest ee minoris ter:
mini repugnans: i q d in nulla alia

figura fit ideoq; secundus modq ca
mestres dicit̃ prius ee huius figura
quia minor est negatiua,

Quales sunt ysti secundę figurę
Sunt imperfecti, quia illorũ conclusio
non e omnibus manifesta nec ab
omnibus potest intelligi aut con-
ci, sed solum ab ijs, qui periti sut hũ
artis, idq; pp collocationem medij q
illud non equali spatio distat ab u
troq; extremo termino. Quia erg
imperfecti sunt, opus habent perfec
Perficiunt autem reductione ad pri
mam figuram, quae fit tribq modis
uel conuersione, uel transpositione
propositionũ, uel reductione ad im
possibile) conclusione absurda
Conuersio dicit̃ archiepiscopũ et est
duplex uel simplex e, ut paciens
Simplex indicat̃ in appellatione mo
di per literam S. Per accidens in

ah per literam P. Transpositio
ich ꝛc ꝯ ꝛc ebis, indicah ꝫ litera c.
ductio ad impossibile ꝫ ꝯ ana ꝫ ꝯ
à ꝛ ꝯ ꝯ ꝛ Et significah per C.
lare ꝫo primus modus reducih ad
modum primæ figuræ eadem litera
incipiente à C. & Cælarent conuer:
ione simplici maioris ꝓpositionis. vt.

Cal. Nulli diuites egent
Omnes auari egent, } conuertih
re. Nulli auari sunt diuites }
Nulli qui egent sunt diuites
Omnes auari egent. ꝫo
ent, Nulli auari sunt diuites

Cal. Nemo iustus aliena occupat
Omnis auarus aliena occupat.
Ergo Nullus auarus est iustus
re.
Cal. Nemo qui aliena occupat est iust.
la Omnis auarus aliena occupat
rent, Ergo Nullus auarus est iust.
lter modus duobus instrumentis re:

ducih transpositione ꝓpositionum, et conuersione simpliciminoris ꝓpositionis et conclusionis. Reduāh ad eunꝺem moꝺum ad Celarent primū ex maiori ꝓpos: facienꝺae minor, et ex illa facienꝺa e maior.

Cam Omnis auarus est idololatra
e Nullus pius est idololatra.
tres Nullus pius est auarus

Conuerto propositionem maiorem in minorem, Deinꝺe minor ꝓpositio, simpliciter e conuertenꝺa, ꝙ bonē. ꝺa loco maioris. Tertio conclusio in Camestres simpliciter e conuertenꝺa, Ca Nullus idololatra e pius
la Omnis auarus e idololatra
rent Nullus auarus est pius

Cam Omne summū bonū e perfectū
e Nulla Voluptas e perfectum
tres Nulla voluptas e summū bonū
Ce Nullū perfectum e Voluptas
la Omne summū bonū e perfectum
rent Nullū summū bonū e voluptas

Tertius modus reducit ad modum
primæ figuræ simili litera incipien:
te. ad ferio. Ut.

Nullus uoluptuarius ē studios.
Cælius est studiosus. gō
Cælius non est uoluptuarius.

o. reducit conuersione simplici maio-
ris & pos: ī, quod indicat litera S.

Nullus studiosus ē uoluptuarius.
Cælius est studiosus. gō
Cælius non est uoluptuarius.

N: Viri boni ē reip: sūt ejiciendi.
S: philosophi ē reip: ejiciendi sūt
o. Quidam philosophi non sunt boni
N: q ē reip: ejiciendi sūt. sūt Viri boi
S: philosophi sunt ē reip: ejiciendi
S: philosophi non sunt uiri boni.

Quartus modus reducit ad primū
modum primæ figuræ ad barbara,
quoniam incipit etiā à B. p conclu-
sionem absurdam, ἀπαγωγὴν διὰ τὸ

ad ualet. Et hæc conclusio sic fit primũ sumenda ē contradictoria conclusionis, et ponenda loco minoris ꝑpos: maior ꝑpos: ē relinquenda. Ex his duabus ita factis sequit conclusio quæ contradicit minori ꝑpos: antea concessæ. Ut.

Ba Omne animal sentit.
ro ℞: Sba non sentit ꝙo
co. ℞ Sba non ē animal.

Bar Omne animal sentit
ba Omnis Sba ē animal.
ra, Omnis substantia sentit

Ba Omnes boni colunt uirtute.
ro Quidã nobiles nõ colũt uirtut
co. Quidam nobiles non sunt bon.

Bar Omnes boni colunt Virtute
ba Omnes nobiles sunt boni.
ra, Omnes nobiles colũt Virtute

Hæc figura ponit primæ qa nullam ht conclusionē affirmatiua sunt autem affirmatiua ecōuerſa

deoq; præstantiora & ꝑgniora nega:
iuis, quæ sunt circuꝫ) informia,
quæ nullam certam speciem notam
præponit tertiæ ꝑgurę ga conclu:
iones ht uniuersales, tertiā uero
ꝑgura nullas ht conclusiones uni:
ersales. Sunt autem uniuersalia
uisnuovixà idonea & apta ad
onstituenda. præcepta artium.
ræterea medium in hac secunda ꝑgr:
a utrobiq; est prædicatum et ꝑdic:
ęnius est subiecto Versus.
ruat maiorem, uariatq; secundamino

rtia ꝑgura est duobus modis de:
init uel collocatione medij uel natu:
a medij. Quod ad collocationem
ttinet Artes dicit Tertiam ꝑgurae
e in qua medium in utraq; pos:e
ubiectum, Ut in scholis dęfiniunt
& Artes dicit tertia ꝑgura e, in qua

medium extra extrema postremo loco
e collocatum. Quod ad naturam
attinet, Tertia figura e in qua me-
dium plerunq; & antecedens utri-
usq; termini. plerunq; ? hz syllo-
negatiuos Nam in illis medium e
majoris repugnans ut in Secundo
Quinto, et Sexto modo Ponitur
hæc figura ultimo loco quia nullas
habet conclusiones universales sed
tantum particulares Nam cognos-
cit a singularibus ut a specie ad
genus, a parte ad totum ab indi-
uiduo ad speciem ut Tenet dialec-
ticam, ergo tenet artem sed non om-
nes artes. Hominem uidi ergo Vide
animal, Verum e, sed non uidi omne
animal, et quoniam huius figuræ
conclusiones tantum sunt particula-
res, quidam hanc figuram reiiciut
tanq; inutilem, sicut Valla, Sed ta-
men est utilis hec figura ad inqui-
tiones et habent hanc regulam,

ositа speciе ponit genus particulari:
posita parte ponit totū inde:
nitæ, Posito individuo ponitur
ecies particulariter, Modi ter:
æ figuræ sunt sex, Darapti felap:
n, Disamis. Datisi, Bocardo, feri:
n, Da primum modum
imus modus est qui constat ex ma:
ri universali affirmativa, et mino:
universali affirmativa, efficit con:
sionem particularem affirmativa,
Omnis Virtus labore parab.
Omnis Virtus e honesta ergo
Aliquod honestum labore parab
Omnis magistratus est a Deo
Omnis magistratus punit ergo
Aliquis quod punit est a Deo
Omne animal per se moueb
Omne animal sentit ergo
Aliquid quod sentit p se moueb
Omnis iustitia est Virtus.
Omnis iustitia est utilis ergo
Aliquid utile est Virtus.

Da O: ſuppia ht calamitosu exitu
rab O: ſuperbia orit ex rebus secundis
ti. C: res secunda ht calamitosu exitu
Da Omne 6. est ω.
rab Omne 6 est ℓ. Arles.
ti Aliquo ℓ. ℓ est π.
Natura medij est, ut medius uniusq;
termini sit antecedens.
Alter modus e qui constat ex ma
iori uniuersali negatiua, et mino
ri uniuersali affirmatiua. conclusi
nem efficit particularem negatiua.
Fe Nulla lepra est curabilis
lab. Omnis lepra est morbus.
ton Quidam morbus non e curabi
Fe Nullu piculu uiro forti fugie
lab Omne periculu e molestu
ton. C: molestia uiro forti no fugien
Fe Nullum uitiu e laudabile
lab Omne uitiu e fugiendu.
ton. Aq̄ q̄ e fugiendu no e laud
Fe. Nullum animal caret sensu

Omne animal per se mouet.
Q. q̄ p se mouet nō caret sensu
N. Tyrannus remp: recte admi
nistrat.
Omnis Tyrannus e magistratꝰ.
Quidam magistratus rempublī:
cam non rectē administrat
Nullum b est π. ⎫
Omne b est ρ. ꝯ ⎬ Arles
Aliquod ρ non est π. ⎭
atura medij est ut maioris termi:
t sit rebuenans, et minoris ante-
dens. Quis e tertius modus:
ui ex maiori particulari affirmat:
& minori uniuersali affirmatiua
conclusionem efficit particularem
affirmatiuam. Vt.
Quidam cibus e Venenosus,
Omnis cibus nutrit ergo
Quoddā nutrimentū uenenosū,
Quædam uoluptas expetitur,
Omnis uoluptas est malā.
Quoddam malum expetitur.

Dis Quoddam animal est homo
am Omne animal sentit ẽ
is. Quoddam quod sentit ẽ hõo
Dis ℭ: magistratus sorte ẽ electꝰ
am ∀: magistratus est ā Deo
is. ℭ: qđ ā Deo ẽ, sorte est electꝰ
Dis Quoddam animal uolat
am Omne animal ẽ corpus animatũ
is. Quoddā corpus animatũ uolat
Dis Aliquod ϭ est π. } Tri
am Omne ϭ est ρ. }
is Aliquod ρ est π. }

Natura medij est ut sit utriusq; antecedens sed in maiori ꝓpositione praedicatio ꝓ ā Ulo Solo, q est ꝑticularis
Quartus modus ẽ qui ex maiori uniuersali affir: et minori ꝑticulari affir: conclusionem efficit ꝑticularem affirmatiuam. minorisimum vt. Omnes homines studẽt philosophiæ: Quidam homines sunt omnes
i. Quida philosophi studẽt

Omnes literati sunt humani
Quidã literati contemnũt gloriã
Q: q contemnũt gloriã sunt humani
Omnis uirtus ẽ laudabilis
Quædam Virtus ẽ petenda
Quoddã ẽ petendũ est laudabile
Omnes libri autorũ sunt legendi
Quidã libri autorũ sunt mali &
Quidã mali autores sunt legendi
Omnes adolescentes sunt retinen:
di sub disciplina,
Quidã adolescentes sunt studiosi,
Quidam studiosi retinendi sunt
sub disciplina.

Omne b est π: } Tertius
Aliquod b est p. } modus
Aliquod p est π }

Iste quartus modus habet eandẽ
propositionũ conformationẽ iuxta
quantitatem et qualitatẽm cũ
tertio modo. Differt solũ collocati
one

ꝓpositionũ. Nam in tertio modo ma-
ior fuit particularis & minor uni-
uersalis, in hoc uero modo maior
ẽ uniuersalis & minor particularis
Natura medij est, ut utriusq; sitan
tecedens, sed in minore ẽ præcipi
tio παρὰ τὸν ϙόβλω, quia ẽ par
ticularis. Cuius ẽ quinty modꝰ
Qui ex maiori particul: neg: et mi
nori uniuersali affir: conclusion
efficit particularem negatiuam vt
Bo Quoꝺꝺã bellum non ẽ fugiendũ
car Omne bellum est calamitosũ
do. Quæꝺã calamitas non ẽ fugie
Bo Quæꝺam seruitus non ẽ natur
car Omnis seruitus ẽ ob̃ligatio
do Quæꝺã ob̃ligatio non ẽ naturẽ
Bo Quæꝺam ꝺebris nõ obest corpo
car Omnis ꝺebris est morbus
do. Quiꝺam morbus nõ obest corpo

Quoddam animal non currit
Omne animal sentit ẽ
Aliquid quod sentit nõ currit

Quidam homines nõ amat literas
Omnes homines appetũt diuitias
ẽ q appetunt diuitias nõ amat tras

Aliquod b non est π.
Omne b est x. ergo. Barbe.
Aliquod x non est π.

Sedũ natura ẽ ut maioris sit re-
quisitus et minoris antecedens.

Vltimus modus ẽ qui ex maiori uni-
uersali negatiua, et minori partic:
affir: conclusionem efficit particu:
larem negatiuam. Vt.

Nullus Vitijs obnoxius ẽ liber
Aliqui uitijs obnoxij sunt reges
ergo. Aliqui reges non sunt liberi

Nulli superbi sunt humani
Aliqui subbi sunt diuites ẽ
ergo. Aliq diuites non sũt humani

Fe Nulli impij sunt beati
ris Quidam impij sunt diuites
on. Quidam diuites nõ sunt beati
Fe Nullũ violentũ ẽ diuturnũ
ris Aliquod violentũ est regnũ
on Aliquod regnũ non ẽ diuturnũ
Fe Nulli philosophi sũt eũcieñ
ris ℚ: philosophi contemnũt virt
on. ℚ: q virtute contemnunt non
sunt eũcienᵈi
Fe Nulli ingnaui pmia merent
ris Quidam ingnaui sunt boni vir
on. ℚ: Viri boni non merenh pm
Fe Nullum 6 est π. ℨ
ris Aliquod 6 est ℚ. ℨ Arist
on Aliquod ℚ non est π. ℨ
Nedũ natura est ut maioris sit
reps regnans et minoris antecedes
sed in prædicatione παρὰ τὸ
φύσιν

Arles in deliniatione huius figu-
rae usus est tribus literis A. B. C.
quibus ostendit collocationem me-
dij, et terminorum in hac figura.
A. nota est maioris termini. B
nota minoris, C nota medij
Medium dicit Arles positu de poße:
ultimo loco extra extrema, postremo
loco ee. Ἐσχατον τῶ ὅρῳ primu
per collocationem istam literaru,
quam C inter illas literas occupat
sub postremum locum, Jemde per me-
dij naturam, quia utriusq ter-
mini antecedens Tertio per dig-
nitatem, quae est inter subiectu
et praedicatum. Nam praedicatum
dignius est, quam sit subiectum,
ideo subiectum postremum
locum dignitate obtinet. Medium
vero in hac figura utrobiq subiectu.

maior terminus in hac figura est re-
motior a medio quam sit minor ter-
minus, propter quas causas ipsam
collocationem literarum k. p.
b. Nam litera k remotior est a b.
a medio, quam sit litera p. q est
index minoris termini. Deinde
naturam maioris termini. Nam
maior terminus potest ee repugnans
in hac figura, et ppea maior propo-
potest fieri negatiua, sed minoris
termini medium nunq potest ese
repugnans, atq ideo minor propo. in
hac figura, nunq potest ee negat.
quia eo minor terminus maiorem
habet necessitudinem cum medio
quam terminus maior, ideo maior
terminus dicit ee remotior a me-
dio. Sed autor tradit quosdam
tertiae figurae, et illa uera ee debat

er conclusiones uagas, id quod in pri-
ma et secunda figura quoq; fecit
rimum ē. omnes conclusiones in hac
gura ēe particulares, et ratio ē quia
medium nunq; in hac figura latius
patet quam termini, nunq; alte-
rius termini consequens Conclu-
siones uniuersales tum fiunt quado
medium latius patet, quam alter ter-
minorum ut in prima figura: ita
in secunda figura medium latius
patet, quam terminus maior et mi-
nor, ideoq; in illa possunt fieri con-
clusiones uniuersales, medium auto
tium latius patet, quam termini,
quando medium alterius termini ē
consequens, sed quia medium in
hac figura semper est antecedens
et antecedentia sunt angustiora,
quam consequentia ideo nulla p̄t
fieri conclusio uniuersalis in hac
figura, quæ ē altera ꝑbatio⁹

Altera probatio fit per conclusionem
uagam. Nam si fiat conclusio uni-
uersalis in hac figura, potest quem
accipere, ut illa conclusio sit uera,
sed tamen non erit syllogistica certa, sed uaga incerta, et ut Arist. dicit
ἀσυλλόγιστος vt. si dico

Omnis homo est substantia
Omnis homo est animal.
Ergo omne animal est substantia

Hæc conclusio est uera, sed non propter
conformationem terminorum, sed ob
naturam rerum. Sed non est syllogis-
tica, quia ex ijsdem præmissis ego possum
efficere etiam conclusionem particularem
vt

Omne animal est corpus
Omne animal est substantia
Ergo quædam substantia est corpus.

Alterum præceptum huius figuræ com-
mune est cum prima fig: ut scilicet mi-
norem non posse esse negatiuam in hac fig.
Ratio est, quia medium minoris termini

unq̃ est repugnans in hac fig: et sola
repugnantia faciunt ꝓpos: negatiuas
dak illud etiam uaga conclusione
Iam si minor ꝓpos: sit negatiua potest
dem fieri, ut sequat conclusio uera,
q incerta, uaga. ut. si fico

Omnis homo est animal.
Nullus homo est lapis,
Nullus lapis ꝙ ē animal,

hec conclusio uera ē, sed incerta, quia
eodem genere ꝓpositionū, possum
ficere conclusionem affirmatiuam

Omnis homo est substantia
Nullus homo est lapis ꝙ
Omnis lapis est substantia

Quales sunt syllogismi tertiæ figuræ?
sunt imperfecti ãlensis. primū qa illo:
rū conclusio non ē omnibus nota, et
manifesta, quonia medij non aequa:
ter spatio distat ab utroq extremo
unde quia conclusiones illorū non
possunt ab omnibus confici, sed tantū
ab ijs, qui periti sunt huius artis, quia

ergo sunt imperfecti ideo opus ut perfi-
antur, perficiunt autem si reducant
ad primam figuram, sic sylli tertiæ
figuræ fiunt sylli primæ figuræ Illa
reductio fit tribus instrumentis I con-
uersione simplici accidens II trans-
positione propositionum, III conclusione
absurda, per reductionem ad impossibile,
primum ἀντιστροφῇ ἁπλῇ uel καθόλου
μεθηκτικὸς Deinde μεταθέσεων προ-
τάσεων, tertio ἀπαγωγῇ διὰ τοῦ ἀδυ-
νάτου. Quomodo prig modo reducit
Darapti reducit ad tertium modum
primæ figuræ ad Darij conuersione
minoris propos: per accidens Darapti
illa litera indicat propositionem esse
conuertendam, vt

Da Omnis virtus labore parat
ra Omnis Virtus est honesta.
ti. Quædam honestum labore parat

Reducit Da Omnis uirtus labore parat
vi Quædam honestum est Virtus
i. Quædam honestum labore parat

Omne animal per se mouet
Omne animal sentit ꝙ
Quoddã quod sentit ꝑ se mouet.
Omne animal per se mouet.
Quoddã quod sentit est animal
Quoddã ꝙd sentit ꝑ se mouet.

Secundus modus felapton reducit ad
quartum modum prime figure ad
impossibile conuersione minoris ꝑ ppos: ꝑ
accidens Vt.

Nulla lepra ẽ curabilis
Omnis lepra ẽ morbus.
Quidã morbꝰ nõ curabilis
Nulla lepra ẽ curabilis
Quidam morbus ẽ lepra.
Quidã morbus nõ curabilis

Nullum uitium est laudabile
Omne uitium est fugiendũ
Aꝺ ꝙd fugiendũ ẽ nõ ẽ laudabile
Nullum uitiũ est laudabile
Aꝺ ꝙd fugiendũ ẽ est uitium
Aꝺ ꝙd fugiendũ ẽ nõ ẽ laudabile.

Tertius modus Disamis reducit quo
ad tertium modum primæ figuræ
ad Darij, conuersione simplici mai
ris ꝓpos: transpositione ꝓpos: et con
uersione simplici conclusionis. Vt

Dis Q: Virtus regrit in adolescentia
am Omnis uirtus e honestas
is. Q: honestu regrit in adolescen
Da Omnis Virtus est honesta.
ri Q: qđ regrit in adolescente e Virt
i. Q: qđ regrit in adolescēte e hone

Dis Quidam cibus est uenenosus
am Omnis cibus nutrit ꝯ
is. Q: nutrimentum e uenenos
Da Omnis cibus nutrit.
ri Quoddā uenenosū e cibus.
i. Quoddā uenenosū e nutrim

Quartus modus Datisi reducit ad
Darij conuersione solum simplicium
noris ꝓpositionis. Vt.

Da Omnes homines studet philo
tis Quidā hommes sunt philo
i. Quida philosophi studentdi

Omnes homines student diuitijs
Quidam philosophi sunt homines
Quidam philosophi studet diuitijs
Omnis uirtus est laudabilis
Quædam Virtus e expetenda
Quoddã expetendũ e laudabile
Omnis Virtus est laudabilis.
Quoddã expetendum e Virtus
Quoddã expetendũ e laudabile.

Quintus modus bocardo reducit ad
primum modum prima figure ad
barbara, reductione p impossibile
Ista reductio fit hoc modo primu
minor ppos: est relinquenda. Dem:
e accipienda est contradictoria con:
clusionis, et ponenda loco maioris
quibus sequeh conclusio q contra:
dicat maiori ppos: antea cõcessæ. vt

Quoddam animal non e homo
Omne animal sentit ẽo
Quoddam sentiens non est homo
Omne sentiens est homo
Omne animal sentit ẽo
Omne animal est homo

Bo Quoddam bellum non fugiend
car Omne bellum est calamitosu
do. Quædam calamitas non fugiend
Bar Omnis calamitas est fugien
ba Omne bellum est calamitosu
ra, Omne bellum est fugiendum
Bo Quædam febris non obest corpo
car Omnis febris est morbus
do. Quidam morbus non obest corp
Bar Omnis morbus obest corpor
ba Omnis febris est morbus
ra, Omnis febris obest corpori

Sextus modus ferison reducit ad quar
tum modum primæ figuræ et fem
conuersione simplici minoris propos: Ve

Fe Nulli superbi sunt humani
ris Quidam superbi sunt diuites
on. Quidam diuites non sut humā
Fe Nulli superbi sut humani
ri Quidam diuites sunt superbi
o Quida diuites non sut human
Fe Nulli ignaui præmia meren

Quidam ignaui sunt uiri boni
Quidã uiri boni non merẽtur pmia.
Nulli ignaui præmia merẽtur
Quidam uiri boni sunt ignaui
Quidam uiri boni non merentur pmia

Ferunt autem ad hanc figuram
tam illi syllogismi qui uocantur expositorii
ἀ τοῦ ἐκτίθεσθαι. Est autem
syllogismus expositorius, cuius termi-
nus medium est singularis & proprium
& individuum nomen, Dicitur expositorius
quia exponit communes et ge-
nerales sententias. Vt fides iustificat.
Sed fide homines iustificantur, expli-
catur per talem syllogismum.

Abraham fide est iustificatus
Abraham fuit homo Ergo
Homines fide iustificantur.

Veritas odium parit generalis, expli
catur per talem syllogismum.

Socrates incidit in multorũ odiũ
Socrates dixit ueritatem ergo
Veritas parit odium,

Neronis mors fuit mala
Nero fuit Tyrannus ꝯ
Tyrannorū mors est mala.
Abraham est saluatus
Abraham fuit diues ꝯ
Diuites possunt saluari.
Deus est Deus uiuorum
Deus est Deus abrahæ.
Ergo Abraham uiuit.
Dauid cessit magistratu.
Dauid fuit pius, ergo
Pium cerrere magistratu

Hic syllg proceditur a singularibus ad
uniuersalia, et talis syllg primo se
se offert menti humanæ. Nam ex
pluribus singularibus mens humana
colligit uniuersalia. VSVS

Vsus triplex est, I. quomodo communes
et generales ꝓpos: sunt explicandæ p
singulares II Ostendit quomodo ex sin
gularibus faciendæ sit ꝓpos: gene-
ralis uniuersalis 3 quomodo ab enu

ad debit sit perueniendum ad finita
quaestione ad infinitam. Tertius e
in ijs syllis uel artis, quae dicunt
ab exemplis, ut eam uolo probare
ab exemplo licere occidere aliquando
ciuem Romanum. Dico.

Tiberius Grachus occidit ciue Romu
Petrus apostolus fuit Vicarius Christi.
go Vicarij Christi non e tenere im:
perium mundi.
Tiberio Grachus occidit ciue Romanu
Tiberio Gracho id fuit licitum go
Licet aliquando occidere ciue Romu

ic quando uolo probare Christi uicarij
non esse tenere imperium mundi. pro:
o ab exemplo Petri apostoli.
Petrus apostolus non tenuit impiu mūdi
Petrus apostolus fuit Vicarius Christi.
Vicarij Christi non e tenere impiu mundi
olo probare an bonum sit habere uxore

Petrus habuit uxorem
Petrus fuit pius ergo.
Pium e habere uxorem.

Hæc figura est omnium deterrima.
quod & maior ꝓpos: potest esse particularis in utraq; qualitate. Versus.
Tertia maiorem uariat seruatq; minorem.
Quomodo Artes definit tertiã figurã
τρίτον σχῆμα καλῶ ὅταν τὸ αὐτὸ
λῶ μὲ παντὶ, λῶ δὲ μηδενὶ ὑπάρχ
ἢ ἀμφῶ μὲ παντὶ ἢ μηδενὶ, τὸ
μὲ σχῆμα τὸ τοιοῦτο καλῶ τρίτον
μέσον δὲ ἐν ᾧ αὐτὸ λέγω, περὶ ὃ
ἀμφῶ καὶ ὑπορήμενα λέγεις.
ἄκρα δὲ λέγω τὰ καὶ ὑπορήμενα
μεῖζον δὲ ἄκρον τὸ πορρώτερον
τοῦ μέσου, ἔλαττον δὲ τὸ ἐγγύτερον
τίθεις δὲ τὸ μέσον ἔξω μὲ τῶν
ἄκρων, ἕκατον δὲ τῆ θέσ. ttue e-
Cum idem omni in altera ꝓpos: inal-
tera uero nulli conuenit, uel cũ idem
ꝑ medium in altera ꝓpos: rei uniuer-
tribuit, in altera à re uniuersa remou

uiusmodi figuram uoco secundam
Medium autem uoco de quo utrumq;
extremum dicit, extrema autem uoco
quae de medio dicuntur maius extre-
mum quod remotius est a medio mi-
nus uero quod propinquius est medio
Medium uero ponitur extra extrema
& ultimum est in ordine.

In hoc capite tria traduntur sunt tres
partes. In prima docet regulas quasda
generales syllorum quae communes sut
omnibus figuris. In altera parte do-
cet, quid aliquae figurae inter se habe-
ant commune. In tertia docet quid
uniuscuiusq; figurae sit proprium.
Quot sunt genera preceptorum syllogis-
Tria in scholis plura traduntur. Primum

Ex puris negatiuis nihil sequit. si ambæ ꝓpos: maior et minor sint negatiuæ, nulla sequit conclusio syllogistica Causa est, quia medium cum nullo terminorum potest coniungi, ergo non potest esse causa conclusionis, Altera causa est, quia sequeretur conclusio uaga, ut.

Nullus homo equus.
Nulla arbor est homo
Nulla arbor est equus.
Nulla uirtus est inhonesta.
Nulla iniustitia est virtus.
Nulla iniustitia est inhonesta

Excipiunt autem ꝓpositiones infinitæ, quæ speciem habent negationis, reuera tamen non sunt negatiuæ. Quæ non honorant non excolūt

Musica fuit non honorata
Ergo Musica non fuit excultā

In hoc syllo uident ee negatiua, sed

minor ꝑpos: est affirmatiua et ꝺicit
affirmatio ex ꝓcepto hebreus
Iterū præceptum e Ex puris parti-
cularibus aut non ꝺisterminatis nil
conclu ꝺitur, Causa e apuꝺ Artem
Tota uia omnis conclusio et omnis ꝓbatio
ꝺebet fieri per cōmunia) ꝑ ea, qua
patius patent Et ut Artes ꝺicūt opor-
tet ꝺe cōmunibus ποιεῖσθαι λόγους
καὶ τὸς λόγους - Vt -

Quiꝺam apostoli sunt ty pij
Iuꝺas est apostolus ergo
Iuꝺas est pius; non ualet
Germani sunt fortes
Germani sunt ebrij
Ebrij sunt fortes. non ualet.

Et notanꝺum est, nos loqui ꝺe inꝺe-
finitis ꝓpos: in materia contingenti
Hæc regula ꝺuas habet exceptiones
ꝺuas, ꝑma e in ijs syllis, in quibꝫ
medium e ꝑ singulare) in syllis ex.

positorijs. Nam in illis recte ex
puris singularibus fit conclusio
ut sunt illa expla antea tractata

Regulus seruauit hostibus fidem
Regulus fuit uir fortis &
Viri fortes hostibus seruant fidem

Altera exceptio pertinet ad ppos: infi
finitas in materia necessaria tum
enim quoq; potest sequi conclusio
Homo e dus. Virtus e laudanda
Soc: e homo. Ita Iustitia est virtus
Soc: est aut. Iustitia e laudanda

Tertia regula est, Conclusio semp
debet sequi deteriorem partem
si in sillo precedat ppos: particul:
aut negatiua, conclusio quoq; tali
debet esse. Deterior qualitas est
negatiua qualitas. Deterior qua
titas e negatiua quantitas.

Quarta regula est, Medium non
debet ingredi in conclusionem,

ausa ē quia medium debet ēē causa
conclusionis) medium debet duos
terminos maiorem & minorem con:
iungere in conclusione Medium
uero ipsum a conclusione debet se:
parari vt. O: Tyrannus metuit
Nero est Tyrannus ḡo
Tyrannus metuitur
Ista est syllogistica, quoniā mediū
Tyrannus ponit in conclusione
sed omnis conclusio debet habere
maiorem & minorem terminum,
qui duo coniunguntur in conclusione
ppea quod medium in præmissis cū
utroq; termino est coniunctum,
Quintum præceptum est In syllogīs
debent esse plures termini quam
tres, maior, minor, & medius
Omnis magistratus gladio de:
bet punire contumaces
Petrus ē apostolus ḡo
Petrus debet punire gladio contūaces.

Hic syllogismus habet quatuor
terminos, Magistratus, gladio pu-
nire Apostolus Petrus Eodem
modo fit, quando minores sunt
tres, fit repetitio principij, Ut.

Omnis homo est animal.
Quodam animal est homo
Quodam animal est animal.

Excipiunt syllogismi hypothetici & compos
Versiculi de his quinq regulis
Partibus ex puris sequit affirmata negat
missarum inopem sequit ex clusio par
Ex generalis erit medium quod cludere ne
Non plures voces tribus admitte in syll
Sunt etiam quædam regulæ consequ
tiarum, ut in dialectica Philipp
et sunt syllogisticæ
In altera parte tradit de communita
figurarum, Primum est commune
mæ & tertiæ figuræ videlicet, quo

minor ꝙ pos: in his quabus figuris nu:
ꝙ possit ee negatiua, Ratio est, qa
medium nunq; potest ee repugnans
minoris termini in prima ꝙ tertia
figura, Nam in prima figura me:
dium semper est minoris conseqns
i. est, comphendit sub se totũ mino:
rem terminum, In tertia figura
medium semper est minoris anteced:
dens, sed antecedentia ꝙ consequen:
tia faciunt semper propositiones
affirmatiuas quoniam ergo medĩ
in his quabús figuris natura habet
antecedentium, et consequentium
cum termino minori: ideo minór
pos: nunq; potest esse negatiua,
prima et secunda figura quo habent
comunia, primũ, quod utraq; figu:
ra quod utraq; figura posset esse,
facere conclusiones uniuersales,
Ratio est, Quia medium semp est,

alterius consequens, in prima e con-
sequens minoris, in secunda maioris
uel minoris. Et quoniam conseqnia
latius patent, quam antecedentia;
ideo ubicunq; medium latius patet
altera extremorum, potest efficiõ
clusio uniuersalis. Altera quoq;
maior ẽpos: non pótest ẽe particula
ris in prima & secunda figura ne
sequereh conclusio uaga, et ideoh
in his duabus figuris tanquam a
genere ad speciem, atq; ideo maior
ẽpos: semper debet ẽse generalis et
communis aliqua sententia. Vt.

Nullus homo est lapis
Socrates non est lapis

Tertia pars de proprietate singula-
rum partium. Prima figuræ pro-
prium est, ut utramq; accipiat et
quantitatem et qualitatem: ut
habeat omnia genera conclusionũ,

rimum ht conclusiones uniuersales
ffirmatiuas, deinde uniuersales ne-
atiuas, tertio particulares affirma
iuas, quarto particulares negatiuas.
Secunda figura duo ppria habet. prm
net possit minorem ppos: habere negati:
iam, id quod in nulla alia figura fit
atio est, quia medium minoris termi
ni potest esse repugnans in secunda
figura. Alterum proprium secde
e, ut habeat omnes conclusiones
negatiuas. Ratio est, quia medium
emper potest ee alterius termini
repugnans, quia ergo alterius e repu:
gnans, necesse est, ut altera ex p:
mssis sit negatiua, et quia dictum
est, conclusionem sequi deteriore
partem, et aliqua negatiua pcesserit
etiam conclusio debet ee negatiua.
Tertia figura etiam duo ppria habet.

primum, ut nullam habeat conclusionem uniuersalem. Ratio e, quia medium nunq; latius patet, quam termini, nam semper est antecedens termini sunt consequentia Alterum, ut possit maiorem habere particularem, in tertio et quinto modo quod in nulla alia figura fit, eadem causa, quae supra,

In hoc loco confert inter se tres figuras quod ad ipsorum ἀξίωμα dignitatem attinet. Prima figura est praestantissima: idq; praecipue pp quas causas, prima est, quia habet conclusionem omnibus manifestam et apertam quae ab omnibus p̄t intelligi atq; ideo sylli huius figurae sunt ꝑfecti

Omne n perfectum, præstantius est
eo quod est imperfectum, et tales
syllogismi primæ figuræ maxime idonei
i sunt figuræ naturæ, Altera ea
e, quia recipit omnia genera con-
clusionum, uidelicet uniuersales
particulares, affirmatiuas, et negati-
tiuas. Secunda figura minus
bstans est, quam prima, cedit primæ
figuræ dignitate habet quidem v
niuersales conclusiones sicut prima
ue propterea est ἐπισυλλογιστικὴ) Ut-
lis ad tradendas artes et scientias
quam uniuersalia enunciata utilia
unt ad docendum, et præcepta ar-
tium docent esse uniuersalia. Sed
eterior est quam sit prima figu-
propter qualitatem, habet n omnes
onclusiones negatiuas, sed negati-
ia sunt deteriora affirmantibus

atq; hac de causa syllogismi secundæ figuræ deteriores sunt syllogismis primæ figuræ. Sed negantia deteriora sunt affirmantibus, quia negantia sunt arcendi) nullam certam speciem indicant. Artes dicit esse circa talia sed affirmantia sunt circa propria) specifica) certa sunt alicuius formæ notæ. Sed tamen secunda figura præponitur tertiæ, propter quantitatem, quia habet conclusiones universales. Tertia figura est omnium infima, propter quantitatem, quia solum habet conclusiones particulares, sed particularia non sunt circa principia &c.) non sunt idonea ad artium præcepta constituenda quæ præcepta à græcis vocantur καθόλου) comprehensiones, et apud

mathematicos uocantur à Euclide
communia pnunciata, quæ in scholis
uocantur ꝯpnitates, ut è illud ꝯti
quæ, omnes lineæ à centro ad cir
cumferentiam inter se sunt æqua
les, item, si ab æqualibus auferã
tur æqualia, quæ remanent erũt
æqualia, item ãbũ quælibet ꝯpostula
ta, ut cum peto, et postulo ab aduer
sario ut mihi aliquam ꝓpos: conce
dat, ut concedis mihi omnem soci
etatem bonæ alicuius gratia consti
tui, concedis, omnes parentes ama
re liberos. Hæc autem præcepta
non possunt confici in tertia figura
quia nullas habet conclusiones
uniuersales, sed tertia fig: tantũ
est ẽrsalis ẽ ꝑ solum ꝓpria ad
faciendas ẽrsales vt. poeta ꝯsi
nit in a, Poeta ẽ masculinũ, &c
ꝯ in a sunt masculina,

Duo habemus in hoc cap: primū bre-
uem repetitionem de medij natura
in tribus figuris, deinde de quarta
figura & natura medij in tribus
-sq; hac est, ut in prima fig: in syllo
affirmatiuis, medium sit maioris
antecedens, et minoris consequens
In negatiuis syllis maioris repuē
et minoris konsequens. In secūda
figura medium alterius termini
semper est uel repugnans uel conse
quens & in primo & in tertio modo
medium est maioris repugnans et
minoris konsequens. In secūdo
et quarto modo, medium e maioris
consequens et minoris repugnans
In tertia fig: medium in syllis affir

natiuis est utriusq; antecedens, in
negatiuis syllis maioris repugnãs
& minoris antecedens
Fuerunt quidam dialectici, qui tra-
xerunt ad tres illas figuras, ad-
huc aliam quartam figuram et
traxerunt, quartam figuram esse,
in qua medium in maiori ẏpos: est
prædicatum, et in minori subiectũ
ad Ales talem syllum uocat ãvλέ-
παιεvον) conuersiuum, quoniã
et per conuersionem primæ figuræ,
eadem ẏpos: transponuntur, et fit
inde conclusio, quæ est conuersa
per accidens et uocat illo modus
aliqs: ut'

Bar Omnis Virtus est habitus
ba Omnis iustitia e Virtus.
ra, Omnis iustitia est habitus

Transpone
Bar Omnis iustitia est Virtus
va Omnis virtus est habitus

lib: Quidam habitus & iustitia
Quia ideo tales syllogismi in prima figura tantum conuertuntur, et ordo propriæ figuræ solum commutatur. Ideo fortes dicit non esse propriam figuram faciendam per talem syllogismum, quia in prima fig: tantum fit conuersio, posset quidem ita collocari, sed tamen eius modi collocatio non efficit propriam figuram, quia orth ex prima tantum conuersione propositionum et conuersione conclusionis per accidens et talis syllogismus reducit ad primam figuram, tantum transpositione et commutatione propositionum, et conuersione conclusionis per accidens.

Ba Omne bonum est laudabile
me Omne laudabile est expetendum
na Omne bonum est expetendum.

Dicit Bamena reducit ad Barbara transpositione propositionum. Ut-

Omne laudabile e expetendū
Omne bonum est laudabile
Ergo omne bonum e expetendū
Omnes sapientes sunt fortes
N: fortes ægritudine laborant
N: sapientes laborant ægritudinē
Camene reducih ad Calarent
pueláDebiv Vt.
N: fortes laborant ægritudine
Omnes sapientes sunt fortes
N: sapientes laborant ægritudine
Clodius fuit insidiator
Omnis insidiator iure occidih
Clodius go iure est occisus
fertur ad Darij per pueláDebiv
O: insidiator iure occidih
Clodius fuit insidiator go
Clodius iure est occisus.
Quædam uoluptas honesta.
Nullum honestū damnandū
O: uoluptas non e damnanda

Refertur ad ferio, per quę lãdebit
Fe Nullum honestum damnãdum
ri Quædam uoluptas ẽ honesta
o Quædã uoluptas non damnãda
Ista collocatio nõ ẽ naturalis, sed
eius usus ferè est solus apud ora-
res, quibus liberum est incũbere ũ
à maiore, uel à minori, uel etiam
à conclusione pro suo arbitrio
Cuero etiam usus ẽ aliquando in d
putationibus, et Galeno ualde er
familiaris.

Omnes ꝓpos: uel sunt simplices uel
modales, uocant ꝯ quæ χγ et

ἁπλοῦς καὶ ἀόριστον. Simplex
ppo, in qua prædicatum simpliciter
de subiecto attribuit. Modalis ppos:
ne, in qua prædicatum p modum
subiecto attribuit. Omnes enim
ppos: seu pnunciata, uel sunt τὸ
ὑπάρχειν, uel τὸ ἀναγκαίως ὑπάρ
χειν, Vel τὸ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν
i est, uel sunt simplices, uel necessa:
rię, uel contingentes.
Propositiones τὸ ὑπάρχειν sunt in
quibus pdic: simpliciter absq; modo
subiecto attribuit vt. Iustitia ē
Virtus. Homo ē aīal. Omne bonum
est expetendum. Nō: Virtus miseriā
Propositiones τὸ ἀναγκαίως ὑπάρχειν
sunt, in quibus prædicatum per
modum necessarij subiecto attribuitur
Necesse est iustitiam esse Virtutē
Necesse est hominem esse aīal
Propositiones τὸ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν
sunt, in quibus pdic: p modū contin:

gentis subiecto attribuit. Vt.
& Contingit aliquē hominē ē doctū
Contingit omnem iustitiam laud
Contingit omnem æstatem ē humi
Et propositiones τὸ ἀναγκαίως et
τὸ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν dicuntur
προτάσεις αἱ κατὰ τρόπον ὑπο
thones modales. Sed sunt etia
duo genera ꝓpositionum. Nam
habent τὸ δυνατὸν possibile uel
ἀδύνατον impossibile, possibile v
Possibile ē ægrotum conualesce
possibile est vt ex pastore fiat re
Impossibile τὸ ἀδύνατον vt.
Impossibile ē uirtutem ee uitiu
Impossibile est terram moueri
Sed τὸ δυνατὸν refertur ad possibi
ad fortuitum. Nam quatuor sū
possibilia, illa etiam sunt fortuita
tum si possibile ē ex Rhetore fieri
consulem & Contingit etiam, et

mortuitum, ut ex rhetore fiat consul,
impossibile refertur ad necessariũ
negatiuum. Nam quæ impossibilia
sunt, id est, quæ fieri non possunt
illa etiam necessario non fiunt, Vt
Si impossibile ẽ hominem ee lapidẽ,
Ergo necessario homo non ẽ lapis
Sicut tria sunt genera ꝓpositionum
ita quoq; tria genera sunt syllorum
et conclusionum. Omnes n. syllogi ut
constat ex simplicibus ꝓpositionibꝫ.
O: qđ se ipsum mouet est mortale
Anima seipsum mouet ergo
Anima est immortalis.
vel constant ex ꝓpos: ἀναγκαίως
καὶ ex ἀναγκ: ꝓpos: necessarijs, Vt
Necesse est quicquid ex quatuor
elementis sit conflatũ, sit corruptibile.
Necesse est mundum esse conflatũ
ex quatuor elementis. Ergo
Necese ẽ mundum esse corruptibilem.

Sylłg iste factus est ex puris negatiuis necessarijs.
Vel constant ex 2ppos: puris contingentibus, vt ex hoc ex 2 ead3 cum ápx/v
Contin: o: milites perire in bello
Continneit e: studiosos esse milites
Contin: e: studiosos perire in bello

Sylłi qui ex possibilibus et impossibilibus conficiunt eodem sunt referendi, quo 2positiones referuntur. Nã sylłg, qui ex possibilibus puris conficitur pertinet ad sylłum, cuius 2positiones omnes sunt contingentes
Possibile e omne ægrotũ qualecũq
Possibile e omnes studiosos ægrotare
Possibile e omnes ãe studiosos qualescũq

Sylłg qui ex impossibilibus confici pertinet ad sylłos necessarios negatiuos vt.
Impossibile e homine ee arborem
Impossibile est lapidem esse hominẽ
Impossibile est lapidem esse arborem

Omnes illi syllogismi qui medium adiunctum habent, illi eadem figuras et eandem terminorum dispositionem habent quam syllogismi simplices habent, de quibus hactenus dictum est

Negatio in propositionibus modalibus tribus fit modis. primus quando particula negandi praeponit uerbo ut.

Necesse est hominem esse animal
Necesse est hominem non esse animal.

Vel negatio continet in signo quantitatis ut. Necesse est omnem hominem esse animal
Necesse est nullum hominem esse animal.

Vel negatio praeponit modo ut.

Necesse est hominem esse animal
Non necesse est hominem esse animal.

Quot modis fit oppositio in modalibus?

Tribus modis, uel negatione attributi
uel negatione modi, uel contentione
modorum. Oppositio quæ fit negatione prædicati, ē, quando particula
negandi præponitur uerbo. Et illa
negatio est communis cum ꝓpositione ἐπιφορᾶς ut si dico

Necesse est hominem ee animal
Necese e hominem non ee animal
Contingit theologos ese bonos
Contingit theologos non ee bonos
Impossibile e hominem ee sapiẽs
Impossibile e hominem non ee sapiẽs

Sed notandum est, istam negationem
aliquando contineri in sicno quãti

Necese e omnem hominem ee a
Necese est nullũ hominem ee am
Continget omnem homine ee doctu
Contingit nullũ homine ese doctu
Fortuitum e omnes arbores floren

Fortuitum est nullas arboros florere.
Altera ratio, quæ fit negatione modi
quando particula negandi præponit
ipsi modo Vt.
Necesse est iustitiam esse uirtutem
Non necesse e iustitiam ee uirtutem
Fortuitum est æstatem esse callidã.
Non fortuitũ e æstatem ee callidam.
Impossibile est hominem esse lapidẽ.
Non impossibile e hominem ee lapidem.
In hoc secundo modo oppositionis ne-
gatio non est prædicati, sed tantũ
modus negatur. Differunt tamen
in quo modi. Primus modus negat
prædicatum attribui posse subiecto
Secundus modus non negat ꝓdicatũ
sed negat modum ꝛ materiam ꝓpósi-
tionis, quod alter dixit ee necessa-
rium, ipse dicit non esse necessariũ
Tertius modus est, qui fit contentioe

modorum ⁊ quando modus modo op:
ponit ⁊ cum ego aliquid dico esse ne:
cessarium, alter dicit esse fortuitu
et ego dico esse fortuitum, quod al:
ter dixit necessarium. Vt.

Necesse ē iustitiā apud omnes laud
Fortuitū ē iustitiā apud omnes laud
Impossibile ē omnes homines esse doc
Contingit non omes homies ē doct

Prima ratio, seu primus modus q fi
negatione prædicati, non ē proprius
huius loci, non pertinet ꝑprie ad op
positionem in ꝓpos: modalibus. qā
non semper efficit puenam et oppo
sitionem. Nam in materia contin
genti utraq; ꝓpos: potest esse uera.

Contingit omnes homines aegrota
Contingit nullos homines aegrotar
Contin: o: adolescentes amare liter
Cont: nullos adolescētes amare liter

Secundo et tertius modo in oppositō m
dalium ꝓpositionū sunt proprij huius loc

Duo sunt in hoc loco considerandа I
quæ sit ꝯcatio necessarij et fortuiti
et quot sint fortuitorum ꝙnera. II
qui sint modi consecutionis in ꝓpos:
modalibus. Necessariũ à ꝙreus
ἀναγκαῖον, et ꝙ, quod aliter esse
non potest, τὸ ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν
est omnis homo est animal, ꝙ necessar:
Fortuitum dicit ἐνδεχόμενον, et
ꝙ, quod non est necessarium, quod
aliter habere potest. ꝙræce.
ἐνδεχόμενόν ἐστι γὰρ ἀναγκαίου
μὴ ὄντος, μὴ εἶναι δὲ ὑπάρχειν
ἐνδέχεται διὰ τοῦτο ἀδύνατον, hoc
Fortuitum est, etiamsi necessarium
non sit: tamen si ponatur esse, nihil
sequitur, quod sit contra naturam
ut Homo est musicus. Homo ꝙ diues

non est necessarium. Genera autē fortuitorum sunt tria, quædam sunt ἐπὶ τὸ πολὺ, quæ plerunq; maxima ex parte, ut plurimum eueniunt, ut sunt ea quæ pendent à natura, habitu, arte. Nam natura plerunq; nisi impediatur, eodem modo agit, ut plerunq; natura ex semine facit herbam. Natura plerunq; in æstate producit fruges, natura plerunq; accidit, ut hiems sit frigida, æstas calida, ver humidum. Sed quando natura impeditur, tum sunt monstra et contingentia, quia non sūt necessaria. Ars eodem modo facit. Vt bonus auletes, bonam facit artem, bonus architectus bonum ædificiū extruit. Sunt ἐπὶ τὸ πολὺ, quia sua præcepta habent, quæ sunt generalia καθ' ὅλου, ualent semper, ut Bonus ora-

tor bonam habet orationem, si præcepta sequatur, sed non est necesse quia aliquando fallit, interdum etiam peritus, Quæ ab habitu dicuntur etiam sunt huiusmodi generis, per habitum intelligimus alicui rei peritiam longa exercitatione comparatam, ut qui comparauit sibi artem natandi & habitum, dicimus, potest euadere naufragio qui parauit sibi habitum saltandi, ipse bene potest saltare. Cui habitum sibi comparauit dialectandi, ipse bene potest dialectari, raro peccat.

Alterum genus contingentium est eorum, quæ dicunt ἐπὶ τὸ ἔλαττον quæ raro, et minus eueniunt, non ita sæpe, frequenter, et hic spectantur, quæ casu, et fortuito fiunt, vt casu accidit, aliquem prætereuntem, et læsi à tegula decidente.

A fortuna, ut fodientem inuenire thesaurum, ille apud Aesopum qui incidit in mare. A dilectus uocantur causæ per accidens. Tertium genus est eorum quæ τὰ ὁπότερα ἐνδέχεται, quæ quoquo modo eueniunt, uel ἀμφότερα ἔνδοξα quæ in utramq; partem ualent, ut sunt ea quæ pendent à uoluntate humana. Nam ea nihil est inconstantius. Vt Contingit me hora duodecima prandere. Contingit me hora tertia adire uenire. Contingit, quia pendet à uoluntate humana. Nam possum uenire aut non uenire. Notandum est, omnia illa contingentia non efficere ἀποσ: uniuersales, quæ certæ sunt. Nam in uniuersalibus illa omnia sunt incerta

Non possum dicere omnis homo est
doctus, sed contingit, sic contin:
git omnem bonum pictorem pulch:
ram pingere imaginem.
Differunt autem illa tria genera
primũ genus contingentium est
διορισμένον) finitum, quia ma-
ius valent in unam partem, et possũt
ex illis aliquando fieri καθολικὰς
propositiones generales, et præcepta
artium. Reliqua duo genera sũt
ἀόριστα, valent in utramq; partẽ.

Quot sunt modi consecutionis
in propositionibus modalibꝫ?

Duo, primus est, ex affirmatione con:
tingentis, sequitur negatio impos:
sibilis vel ἀδυνάτου, et negatio neces:
sarij vt.
Contingit hominẽ esse philosoph.
ergo non est impossibile hominẽ
esse philosophum. Ergo Non

ē necessariū ut homo non sit philo.
Contingit homines excolere artes
Ergo non est impossibile homi-
nes excolere artes. Ergo.
Non est necessarium ut non
excolant artes homines,
Contingit iustitiā ab omnibꝫ expeti
Ergo non est impossibile, ut ab
omnibus expetatur, Ergo
Non ē necessariū ut non expetat.
Alter modus est, ex negatione contin-
gentis, sequit affirmatio necessa-
rij negatiui, et ex eo affirmatio
impossibilis vt ad ualet. Vt.
Non contingit hominem ee lapide
Necese ē hominem non ee lapide
Impossibile est hominē ee lapidē
Non contingit uirtutem esse uitiū
Necese ē uirtutem non esse uitiū
Impossibile ē uirtutem esse uitiū

Quo ordine illa quatuor coniungũth
in oratione, ut alterum ex altero
sequatur, nempe necessarium, con:
tingens, possibile, impossibile
ex affirmatione possibilis, seqtur
affirmatio contingentis et ex illa
sequit negatio impossibilis, et ex
et negatio necessarij. Vt.
Si possibile ẽ hominem ẽ doctũ
Ergo contingit hom̃e esse doctum
Sed Non ẽ impossibile hom̃e ẽ doctũ
Ergo Non est necessarium, ut ho:
mo non sit doctus
Si possibile est Thurcã esse Christianũ
Sed contingit, ut Turca aliquis sit
Christianus. Ergo Non ẽ impo:
sibile, ut aliquis Thurca sit Chris:
tianus. Ergo Non est necessariũ
ut non sit Christianus. Sed
Hec consecutio sit dico, Contingit go

Non est necessarium, non est bona
quia uocabulum continens dup
lem habet significationem, inte
ligih non solam de ijs, quae casu
fortuitu fiunt, sed etiam de ijs
quae necessario fiunt. Sed est
in hoc loco appendix, quae pertinet
ad explicationem uerbi ἐνδέχεται
et distinctionem quorum uocabu
lorum quibus Latini utuntur, co
tingit, et fortuitum est.
Vocabulum ἐνδέχεται apud graecos
duobus modis accipitur, uel gene
raliter, uel specialiter, quando
generaliter accipitur, tum latine
quod συμβαίνει aut ἐκβαίνειν
euenire seu accidere, quocunq
modo eueniat, siue casu aut for
tuitu, siue necessario, et tum ista
duo ἐνδέχομενον et ἀναγκαῖον

non fuerant, non opponunt. Nam hac ratione etiam ea, quæ necessaria sunt dicunt euenire, accidere, fieri contingere. Vt. Necesse e omne ens: ue deorsum uerti. et quia necessarium, ideo etiam fit. Necesse e solem oriente diem esse. Necesse est hominem esse animal. Omne necessarium est contingens, sed nõ omne contingens est necessarium quia uocabulum contingit habet latiorem signationem. ○ Alter modus est, quando specialiter accipit et in ppria signõe, quando uocabulum ἐνδεχεται, solum de ijs dicit q casu fiunt & tum ἐνδεχόμενον apud Latinos idem est quod fortuitum. Et in hac signõne το ἐνδεχόμενον opponit τῷ ἀναγκαίῳ necessario, et q bona consecutio si dico

Fortuitum est ꝯ non ē necessarium
Fortuitum est hominem ē philosophū
Ergo non ē necessarium hominem ē
philosophum. Necesse ē hominem
esse animal. Ergo non est fortuitum
hominem esse animal.

Isti sylli sunt puri, quia constant ex
ppos: unius generis. Iam sequunt
sylli mixti. Mixtio syllorum ē
ex actis ꝺn̄ vsis a quouis uel
quouis uenit a secunda persona
a tertia fit uel mixtus, et a
uel puras, non mixtus
Est autem mixtio ratio confligen
rum syllorum ex ppos: diuersi generis
sylli n non solum ex uno ge ppos

trionum semper conficiunt sed habet
aliquando ℔pos: diuersi generis-scꝫ:
uersæ materiæ seu naturæ, ueluti cū
altera ex ℔pos: est necessária altera
contingens uel simplex ὑπάρχουσα
et eiusmodi syllogismi mixtus syllo
Syllo autem mixtus ē qui constat ex
℔pos: diuersi generis, et sunt tria
Ira syllorum mixtorum, I genus
Q quando ℔pos: ὑπάρχουσαι simpli:
ces miscent cū necessarijs. II ē, cū
quo ℔pos: simplices miscent cum con:
tingentibus. III genus est quando
℔pos: necessariæ miscentur cū con:
tingentibus,

Primum genus mixtionis) in quo
ἀναγκαῖον & ὑπάρχον
in omnibus tribus figuris. In prima
fig: conclusio semper similis e maior
propositioni) si maior ꝑpos: e necessaria
conclusio quoq erit talis, si maior
e ὑπάρχον & hæc conclusio quoq talis
Necesse e, ome quoq seipsum mouet, uiuet
Omne animal seipsum mouet
Necesse est omne animal viuere.
Conclusio e necessaria quia maior ꝑpos
quoq est necessaria debet n conclusio
sequi maiorem ꝑpos: in hac figura
Omne animal sentit.
Necesse e omne hominē ee āl.
Ergo Omnis homo sentit
Conclusio e simplex quia maior ꝑpos
quoq e talis. Eadem e ratio in
negatiuis. Vt.

Necesse ē nullū pecatū Deo placere
Omnis homo peccat ergo
Necesse est nullum hominem quē:
diu peccat Deo placere

Nulla calamitas est expetenda
Necesse ē omne bellum ee calāitosū
Nullum bellum est expetendū

In hoc loco uult ꝓbare, istam ratio-
nem huius mixtionis, quoꝫ conclu:
sio in tali mixtione semꝑ debet
similis esse maiori ꝓpositioni: iqꝫ
ꝓbat duobus modis, uel conclusione
absurda, uel per regulam primæ fi:
guræ. vt. Necesse ē ut omia q̄ florent
Bar suum habeant nāturæ succū
ba Omnes arbores florent, ē
ra. Necesse ē ut omnes arbores ha:
beant suum naturæ succū
Accipienda est contradictoria cōclusionis

et ponenda loco maioris ꝓpos: mi-
nor ꝓpos: est relinquenda inde se-
quit conclusio, quae erit cōtradic-
toria maioris ꝓpos: antea concessae
hoc modo

Bo Contingit non omnem arborem
habere sucum naturae succum-
car Omnes arbores florent. Ergo
do Contingit non omne qđ floret
sucum habere naturae succum

Altera ꝓbatio dicit directa cōtra ꝓbe-
ētem colligas haec ꝓbatio fit p regu-
lam primae figurae, quae dicit re-
gula dici de omni, & dici de nullo
cuius regulae ea uis est ut qcq
et quomodo aliquid in maiori ꝓpo
de toto medio dicitur, idem etiam
et eodem modo in cōclusione de
de subiecto, de termino minore, qui

ē pars medij. Genera autem ne-
cessariorum sunt duo (Nam uel
τὸ κυρίως ἀναγκαῖον) ꝓprie ne-
cessarium, i. ꝙ est necessarium ꝑse
vt cum dico lapidem deorsum
ruere necessariō quia grauis est
Vnde dus se corruptibilis, quia ex
quatuor elementis est compositus
Vel ē necessarium κατὰ ὑπόθεσιν
ꝙ conditionem, non est absolutē
necessarium, sed conditionaliter
tamdiu, quamdiu ipsum ꝙdic: est
uerum vt. Omnes arbores habere
suum succum necessario quamdiu
florent, Virum iustum necessario
iuste agere quamdiu agit ex iusti-
tia ex Virtute: ita peccatores
deo non placere necessario, quam-
diu non agunt pœnitentiam.

Usus mixtionis est quadripartitus
pq est in iudicando, videlicet ut
fœta firma à leuioribus possi-
mus discernere. Alter usus en
disputando videlicet, ut possimq
scire in quibus aduersario sit re-
sistendum, & in quibus necesse
sit ei aliquid concedere. Tertiq
usus est, ut sciamus naturas pro
positionum, quæ sint necessaria
et contingentes. Quarto usus
est in constitutione earū artium
quæ sunt rerum fortuitarum
Nam illæ artes debent quoq habe
re aliquas ppos: necessarias, quib
imitari.

In hoc cap: habemus quomodo vacuo
pos: in secunda fig: possint misceri
discenh autem ppos: Vñ ἀναλυτικὸν
et συμπερασμα sic, quod conclusio
similis debet ee negationi uniuersa-
li: si praecedens ppos: uniuersalis
negatiua e necessaria, conclusio quo-
q debet talis esse Si uero sit συμπε-
ρασμα, conclusio quoq, talis debet ee
Nulli contemptores uerbi Dei
saluabunh necessario
Omnes pij saluabuntur. Ergo
Nulli pij sunt contemptores
uerbi Dei necessario
Conclusio est necessaria quia maior
uniuersalis negatiua ethiam e neces-
saria vt.
Cum Necesse e omne summum bonu ee ppetu
Nulla Voluptas e perfecta. Ergo
Nulla uoluptas est summum bonu.

Conclusio e ẽ ꝑticularis quia uniuersalis negatiua, etiam e ẽ ꝑticularis
Altera regula est quando ꝓpos: negatiua est particularis, tum conclusio sequit ẽ ꝑticularis Vt in quarto modo Vt. Omnes uere pij magnificiũt
Bá ꝓ publicũ ministeriũ necessario
ro P: catabaptistæ non magnificiunt publicũ ministeriũ
co P: Catabaptistæ non sũt uere pij
Conclusio est ẽ ꝑticularis quoniam particularis ꝓpos: negatiua precedens etiam est ẽ ꝑticularis simplex

In hoc cap: tradit quomodo eadem ꝓpos: in tertia figura possint misceri Habemus hic quinq; regulas, sed ad quatuor uolumus astringere, sed prius distinguendum

Quomodo miscenh in tertia fig: Videndum est sit ne ὁμοιοϰηρονία uel ἀνομοιοϰηρονία in ꝓpositionibꝰ Et autem ὁμοιοϰηρονία quando ubiq; in præmissis eadem ꝙqualitas et quantitas quando ambæ ꝓposit: maior & minor sunt similes quoad quantitatem & qualitatem áttinet ἀνομοιοϰηρονία est quando in ꝓpos: diuersa ꝙqualitas ut quantitas ὁμοιοϰηρονία accidit tantum in primo modo huius figuræ.
ἀνομοιοϰηρονία est in reliquis quinq; modis. Exemplis annis et dabitur.

sam habent quantitatem. Felapton diuersam qualitatem. Bocardo et ferison habent diuersam et quantitatem et qualitatem

Quot sunt regulæ huius figuræ?

Quatuor, prima pertinet ad primum modum, nam in omni affirmatiua uniuersali, conclusio semper necessarij, si alterutra ꝓpos: sit necessarij &c. Omnis Virtus laudat

Necesse e omne Virtute ee habitu

Necesse est quenda habitu laudan

Secunda regula e. In omni affirmatiua quouis, si negatio uniuersalis est necessaria, conclusio quoq, talis debet. Si uero est ꝯingens ꝯingens conclusio etiam e ꝯingens ꝯingens ꝑ breuiter. In omni affirmatiua quouis conclusio sequit negationem uniuersalem pertinet ad Felapton, ad 2 modum

Necesse ẽ nullũ iustũ alteri suum auferre
Omnis iustus amat uirtutem ẽ
Necesse est, quosdam amantes uirtutem alteri suum non auferre,
Conclusio necessaria ẽ, quia negatio
uniuersalis est necessaria Vt.
Nullæ artes liberales exĉoluntur
Necesse ẽ omnes artes liberales ẽ utiles
Ergo aliquid utile non exĉolitur
Conclusio ẽ ōn ap x & ba quia negatio uniuersalis est ōn ap x & ba
Tertia regula ẽ In æxpeccio ẽ tertia via si aliqua particularis affirmatiua antecedat conclusio similis ẽ uniuersali, & hæc regula ualet in tribus modis datisi, disamis, ferison, Vt.
Necesse ẽ, nullam turpitudinẽ cũ uirtute coniunctam esse.
Ĉ turpitudo ĝiunctam ñt uoluptate
Necesse ẽ quandã uoluptate nõ ẽ cũ Vir:

tuſe coniunctam. Concluſio e neceſ:
saria quia uniuerſalis pte ꝙ enſeſt.
neceſsaria. Quodſi uero uniuerſa:
lis ſit ꝺnũc ꝛ & hæc conclusio quoq;
talis eſſe ꝺebet ꝛ ſ.
t Nulla liberalitas e inhoneſta
r Neceſſe e aliquos liberales habere uirtut.
Aliq uirtutem habentes nõ ſũt inhonꝰ
Quarta regula e quando altera pmi
sarum eſt particularis negatiua ta
conclusio ꝺebet ſequi ꝺnũc ꝛ & hæc
C: theologi non ſunt uiri boni
Neceſſe e omnes theologos eſſe literat
C: literati non ſunt uiri boni

In hoc cap: quinq; habemus q omnia
ferè ſupra in 24 capite ſunt explicat
primũ e quæ ſit ꝺefinitio continẽnti
et unꝺe ꝺicatur ἐνδεχόμενα naſcantur

Alterū, quæ sint consecutiones contingentium. Tertium quot sint genera contingentium, quartū, quod ꝓprium soꝛtꝛor. Quintū. Quo cꝛroboꝛatur aut consequentia, quæ exꝓpꝛietate contingentium ꝓnunciatoꝛū consequunt.
Contingens ab Aꝛiste ꝺicit ἐνδεχόμενον, ἀπὸ τῦ ἐνδέχεσθαι euenire contingere et accipit hoc in loco in ꝓpꝛia sᵓtione, utitem sit quod apud latinos fortuitum, et oꝑponatuꝛ ipsi necessario τῷ ἀναγκαίῳ. Aꝛistes autem ita ꝺefinit. λέγω τὸ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι ἀνάγκη. τὸ δὲ ὑπάρχειν, οὗ ἐν ἐστὶ τὸ μὴ ἀδύνατον. Contingens illud uoco, quod etsi necessarium non sit, tamen si ponatuꝛ esse nihil ꝓpꝛterea eꝛit contꝛa naturam. Contingentia autem nascunꝛ exꝓpositꝛ

falsis quæ tamen etsi falsæ sint q̃ affirmantur, tamen non sunt impossibiles) contra naturam. Nam q̃ferunt τὸ ἀδύνατον ℈ Pseudes, Omne impossibile est falsum, sed non omne falsum est impossibile vt hominem ee lapidem. Virtutem esse uitium, iustitiam esse iniustitiam hæc sunt falsa et impossibilia Sed si dico, Omnes homines ee q̃uites Omnes doctos esse uiros bonos, omnes studiosos fieri doctos. Hæ ppos: quidem falsæ: sed tamen non sunt contra naturam. Nam possunt in oratione affirmari, si adiungatur modus contingentis vt.

Contingit omnes homines ee doctos
Contingit omnes doctos ee uiros bonos
Contingit omnes studiosos fieri doctos

Consecutio in contingentibus uel om ex affirmatione et uel negatione

Primus modus est, qui orih ex affirmatione & alter ex nōgatione. Nam ex affirmatione contingentium sequih negatio necessarij, et ex eo negatio impossibilis ꝑ ꝯuersā. Vt.

Continet omnem uirtutem laudari
Ergo non ē necessarium ut non laudeh
Ergo non ē impossibile, ut laudetur'

Alter modus ex negatione continēē:
tium sequih affirmatio ꝑ ꝯuersā
Affirmatio necessarij negatiui ut
Non continēt caecum uidere. ergo
Impossibile est ut caecus uideat ēo
Necessarium est, ut caecus non uideat
Quot tradūh ꝓ contingentiū. S

Quo tradunh apud Arlem in analyticis. Nam contingentia alia sunt finita. alia uero finita alia ꝯpisa infinita. Finita sunt ea, quae magna ex parte
queniunt, et magis in unā partem
quam in alteram sunt inclinata, ut

sunt ea, quæ à natura habitu artē
proficiscunth, et ea supra uocauit
κὰτ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, atq; ea sunt
idonea ad καλλιψυς ad præcepta
artium constituenda.
Ἄορισα sunt ea, quæ non in unam
partem magis, quam in alteram ca-
dent, ut sunt ea, quæ efficiuntur
fortuna, casu, et uoluntate humana
supra appellata sunt ἀπὸ σοφέρω
ἔχοντα. quæ utroq; modo se habe-
re possunt, et ea non sunt idonea
ad præcepta artium constituenda
non sunt καλλιψυς ἐπιστημον
Σοιχεῖον contingentiū prius est ut
illorum conuersio fiat pronunciato
contraria. Vt Contingit omnes ho-
mines ēe miseros, conuertith pro-
ciatum contrarium. Contingit nullos
homines ēe miseros

Contingit omnes homines ee ociosos
Contingit nullū hominē esse ociosū

Eodem mō in particularibus
Contingit quendā philū ee virū bonū
Contingit quēdā philum non ee virū bū:
Contingit quendā theologū auarū ee,
Contingit quendā theologū non ee auarū

Sed duo sequunt ex ista conuersione
primū ut minor ẽ pos: in prima fig:
possit aliquando esse negatiua qđ
in ẽ pos: Simplicibus enūciabilibus et
ẽ pos: necessarijs fieri non potest
sicut supra in cap: ib ẽ demonstratū
Contingit omnes qui in militia
ꝓficiunt fieri' ciuites.
Contingit nullos studiosos proficisci in militiam. Ergo
Cōtingit nullos studiosos fieri ciuites
Sillg ẽ in prima fig: habens minorē
negatiuam, et ẽ quidem uitiosus
sed emendat conuersione fortuitā.

minoris ꝓpositionis. Vt.

Contingit omnes qui in mili-
tiam ꝓficiscuntur fieri diuite
Contingit omnes studiosos
ꝓficisci in militiam. Ergo
Contingit omnes studiosos fieri diu

Alterū qđ ex ista conuersione sequ
i. Ex conuersione contingentium
fit ut aliquando ambæ ꝓpos: in sy
possint esse negatiuæ quod in alys
ꝓpos: fieri non potest, ut supra cap
ꝫ ostensum. Vt.

Contingit nullū ægrotū qualescer
Contingit nullū hominē ægrotare
Contingit nullū hominem conualesc

Sylg iste ex puris negatiuis esset
ꝓbterea uitiosus esse uidetur, se
emendatur conuersione fortuita

Contingit nullū ægrotante qualesc
Contingit omnem hominem ægrotar
Contingit nullū hominē conualescer

In mixtione ἐνδεχομένη et ὑπάρχοντι in prima fig: hæc regulæ
Omnes conclusiones in hac fig: sunt
contingentes, quæcunq, tantum
ex ppos: fit continens, sed hoc ad:
crimen est notandum, syllos in
eiusmodi mixtione uel esse ptectos
uel imperfectos, perfecti sut quãdo
maior ppos: est ἐνδεχομένη. Vt
Continget omne herbam florere
Omnis Brassica est herba &c.
Continget omnem Brassicã florere
Hic syllo perfectus est, propterea quod
potest fieri ἐπ' εὐθείας directe p
regulam κατὰ παντὸς & κατὰ μηδενὸς dici de omni et dici
de nullo, cuius regulæ ea uis est,

vt quicquid in maiori ꝑpos: et quo
cunq; modo de medio dicit, illud
etiam in conclusione dicat de ter-
mino minori, qui terminus pars
est medij. Qui sunt imperfecti syllo
Imperfecti syllogismi in hac mixtione sunt
quoties maior ꝑpos: e vñ ἀρχ8ba sim
plex. vt.

Bar Omnis iustitia est virtus
ba Continget omnes doctos ee iustos
ra. Continget omes doctos hre virtute

Syllogiste e imperfectus quoniam
uiolat regula primæ fig: dicit de
omni & dici de nullo. Nam ga
maior ꝑpos: e vñ ἀρχ8ba deberet
quoq; conclusio iuxta regulam pri
mæ figuræ esse vñ ἀρχ8ba. Nam
semp in prima fig: qualis e maior,
talis etiam conclusio est.

Eadem e ratio in particularibus si
maior est contingens, syllogismus ꝑfectus
vt.

Contingit omnes studiosos fieri doctos
Quidam adolescentes sunt studiosi.
Contingit q: adolescentes fieri doctos
Si uero maior est ὑπάρχ ẽa syllg
sit imperfectus, vt.
Q: qui de deo loquit est ex deo
Contingit. q: doctos de deo loqui
Contingit quosdam doctos esse ex deo
Similis ratiõ e in negatiuis syllis, si
maior est continens sit syllg perfecta
e Contingit nullũ theologũ aliarũ ee
a Q: qui de deo loquit est theologus
et Contingit. N: q de deo loqui ee aliarũ
Si maior sit ὑπάρχ ẽa syllg sit im
perfecta. N: philosophus est miser
Contingit q: pauperem ee philosophu
Contingit q: pauperem non ee miserũ
Conclusio in posterũ semper stringẽs

Docet in hoc capite quomodo quo mo.
di τὸ ἐνδεχόμενον et ἀναγκαῖον
misceantur. Regula hæc est.
Omnis conclusio in hac fig: erit con-
tingens, sed sylli uel sunt perfecti uel
imperfecti. Perfecti sunt quando
maior ꝑpos: erit continens: tum
enim conclusio maiori ꝑpos: simili
est, et seruat regula prima dicitur
dici de omni & dici de nullo. Ut.
Barba Contingit omnes studiosos uirtutis honora
Necesse est omnes uiros bonos
esse studiosos uirtutis. Ergo
ra. Contingit omnes uiros bonos honorari
Eodem modo in negatiuis. Ut.
Ce Contingit nullos literatos honorari
la Necesse est omnes philosophos esse literatos
rel Contingit nullos philosophos honorari
Eadem est ratio in particularibus
Da Contingit omnem uirtutem expe-

ri Necesse ẽ aliquẽ habitũ ẽse uirtutem
i Contingit aliquem habitum exper.
Imperfecti sunt syllogismi quando maior
ẽ necessaria: tum conclusio q
est contingens non respondet maiori
propositionis id quod contra regulam
primae fit: fieri uidetur, ut
Bar Necesse ẽ o: doctũ opam dedisse literis
ra Contingit omnes homines esse doctos.
ra Ergo homes homes operã dedisse literis.
Eodem modo in negantibus. Ut
Ce Necesse ẽ nullã uirtute esse uitium
ra Contingit omnes doctos habere uirtute
Cont Contingit nullos doctos esse uitiosos
Sed notandum ẽ in talibus conclusioni-
bus quae sequuntur ex maiori necessarie.
illud ἐνδεχόμενον uocari ab Aristote-
lius τὸ ὑπο ἐνδεχόμενον quod
ex media sua parte ẽ solũ contingens

Docet in hoc cap: uel tradit de puris io:
tingentibus in secunda fig: utrū exilla
fieri possit conclusio syllogistica Et re
gula e. ex puris continentibus in 2
fig: non fit conclusio syllogistica. Ra
tio e, quia tales sylli non possunt ppa
in prima fig: siue conuersione. siue
conclusione absurda. Conuersione nō
possunt, quia conuersio evo ἐχομένη
non transponit partes. atq; ideo in pri
ma fig: non potest fieri conclusio exilla
Contingit nullū regem charū ee popul
Contingit omne sapiente charū esse popule
Contingit nullum sapientem esse regem
Hic sylloest in primo modo secundæ fig
Caueris. si perficiendo e debet reduci
ad secundum modum Calarent præ
fig: sed in maiori ppos: tradicendæ
essent partes quod in hac conuersione
fieri non potest. Nam conuersio evo
ἐχομένη fit solum p pnunciata contra

manentibus ijsdem partibus. Vt
Contingit nullum, qui charus
e populo, esse regem.
Contingit omnem sapientem
esse charum populo. Ergo
Contingit nullu sapiente ee regem.
Nec possunt etiam p conclusionem
absurdam reduci ad primam fig: quo:
niam nihil efficeretur, quod esset
puenans. Nam pnunciata cotraria
ei materia contingenti utrag possūt
esse uera. Nam contradictoria con:
clusionis facti syllogismi quoq erit uerum.
Contingit omnem sapientem ee regem.
Vel contingit aliquem sapientem esse regem.
Tertio pbatur uaga conclusione nullas
posse fieri syllogisticas conclusiones
ex pariis contingentibus in secunda fig:
quoniam diuersa conclusiones ex ijsdem
pos: possunt confici. Vt.

Contingit nullum ꝗuitem auarū ee
Contingit omnem senem ee auarum
Contingit nullum senem esse ꝗuito
In hoc syllo ex puris contingentibꝫ con
fecta est quoq; conclusio contingens.
In sequenti uero syllo ex purtb⁹ con
tingentibus possum facere conclusio
nem necessariam: vt.
Contingit nullos homines esse crudeles
Contingit omnem bestiam ee crudelē
Necesse est nullam bestiam esse homine

In mixtione ἐνδεχομένων et ὑπάρχο
ꝙ in secunda fig̃ hæc est regula
Omnes conclusiones sunt contingentes
sed ꝓpositio ἐνδεχομένη debet affir
mativa, ꝓpos: ὑπάρχουσα negativa
Ces Nullus milus est pius
a Contingit omnes germanos pios
re Contingit nullos germanos ee milites

Ca Contingit aliquos uoluptuarios esse adulteros
nec Nulli temperantes sunt adulteri
bis Contingit nullos temperantes esse uoluptuarios
Eadem est ratio in particularibus. Negatiua ppos: debet esse ὑπάρχουσα: affirmatiua contingens ἐνδεχομένη. Vt.
Nulli Spij lædunt proximum
Contingit quosdam milites lædere pximum
Contingit quosdam milites non esse pios
Notandum uero est. has conclusiones habere locum ἐνδεχομένως, si minorem contingens, non pfectum.

In minore ὑπάρχοντος ἐνδεχομένως habetur in secunda fig: hæc regula est
Omnes conclusiones sunt contingentes, sed negatiua ppos: debet esse necessaria, affirmatiua uero contingens. Vt

Ces Necesse est nullum timidū
esse tranquillo animo
a Contingit o: forte ee tranqllo amo
re. Contingit nullum fortem ee timidū
Cam Necesse est omnem uere sapientē
sua sorte esse contentum
es Contingit nullos diuites sua sor
te esse contentos. Ergo
tes. Contgit nullos diuites ee uere sapie.
Ba Necesse est omnes perfecte doct
tenere artes liberales.
ro Contingit aliquos theologos non
tenere artes liberales ergo
co. Contingit aliquos theologos
non esse perfecte doctos.

Sed notandum est hic contingens
hoc in loco non ee pfectū sed eandem
ferè uim habere quam tò ἐνδέχεσθαι
pterea negatiua dicpos: non posse esse ne
cessaria quonia segreh gclusio tuaga
cuius rei exemplum in libro est positū

Regula de contingentibꝫ tertia fig. est
Ex puris contingentibus in 3 fig. potest
fieri conclusio syllogistica, si minor
ꝑpos: sit affirmatiua vt.

Ba Contingit omnes senes esse auaros
ma Contingit omnes senes esse solicitos
ti Contingit aliquos solicitos esse auaros

Contingit aliquos libros esse malos
Contingit omnes libros à studiosis legi
Cohęret ad qd̄ à studiosis legitur malū

In mixtione vs cum̄ pxor̄ in tertia
fig. regula est. Omnes conclusiones
sunt contingentes, sed notandum est
contingens duplex esse, ꝑfectū & imꝑfectū.

Perfectū continens hoc in loco ē quādo
ppos: ὑπάρχειν hoc est affirmatiua
Da Omnis iustus iustē agit.
rap Continēit omnem iustum
habere in honore. Ergo
ti. Continēit aliquem qui in
honore habeat iustē agere.
Fe. Contigit nullū timidū ppriscī in bel
lap Omnes timidi sunt ignaui
ton. Cotigit q: ignauos non ppriscī in

Imperfectum continens est quando
ppos: ὑπάρχειν est negatiua, ut
Fe Nullus timidus est fortis
lap Cotigit o: timidū suae uitae metue
ton. Cotigit ē: q suae uitae metuit nō ē

postrema mixtō ex ἐνδεχομένως et
ἀναγκαίως in tertia fig: hae regulae.
Conclusio semper erit Continens

Sed contingens duplex est uel enim
contingens, quod ab Arte uocat καθ'
διορισμὸν ἐνδεχόμενον ꝑ per mo-
dationem et distinctionem contingẽs
et supra κυρίως ἐνδεχόμενον appel-
lat quando in de utrag ꝑpos: est
affirmatiua Alterum contingens
est imperfectum, quod supra τὸ ὃμη
τὸ ἐνδεχόμενον appellauit ꝺi-
midiatum contingens et hoc in loco
uocat, τὸ μὴ ἀναγκαίως ὑπάρχον
quod non necessario existit, quando
uidelicet ꝑpos: necessaria ẽ negatiua.
Exemplum primi modi hoc est,
Dꝛ Necesse ẽ omnia opa hominũ ee impfecta
Cõtingit aliqua opa hominũ Deo placere.
Cõtingit ad qꝺ Deo placet esse imperfectũ
Exemplum secundi modi hoc est,
Dꝛ Necesse nullã uirtutem esse uitium
Contingit omnem uirtutem honorari
Contingit ad qꝺ honorari non ee uitiũ

Duo sunt genera syllogorũ ab Aristo tradita, unũ genus categoricũ est nominatum. Alterum uero hypotheticum. Ista duo genera syllogorum nata sunt ex duobus generibus propositionum. Omnis enim propositio uel est categorica, uel hypothetica. Categorica propositio dicitur, q simpliciter aliquid asserit, statuit affirmative ut homo est animal. Iustitia est uirtus. Sol est ortus. Diligentia eruditum facit discipulum. affirmant citra conditionem a uerbo καταφημι quod apud dialecticos scitatributere, affirmare, prædicare. Nam huius uerbi alia est actio apud dia-

lecticos et oratores. Apud oratores scat accusare, et κατηγορία accusatio Hypothetica ꝓpos: ē, in qua ad per conditionem affirmat ꝙ negatur vt. Si diligenter studueris euades in doctum uirum, Si sol est ortus dies est, Si peccator conuersus fuerit saluabitur. Dicitur ab ὑποτίθεμαι. i. aliquid ponere per conditionem πρότασις ὑποθετικὴ ꝓpositio conditionalis, oratores eiusmodi ꝓpos: uocant πλάσιν ꝙ τὸ πλασὸν In omni autem ꝓpos: hypothetica plerunq; coniunguntur duæ categoricæ ꝓpos: et prosyteroa in scholis ita definiunt. Hypothetica ꝓpos: ē in qua duæ categoricæ ꝓpos: per aliquam coniunctionem sunt connexæ. Vt si diligens fueris, euades in doctum uirum, vt coniungunt per coniunctionem si. Vt Si sol

est ortus, dies est. Syllg hypothe-
ticus est, qui constat ex ppos: hypo-
thenius. vt Si Abraham ex operibus
est iustificatus, habet quod glorietur,
Sed Abraham non habet quod glorietur
Ergo non est ex operibus iustificatus.
Si fur est Verres debet reddere quadruplu
Sed est fur, ergo debet dare quadruplu
Syllg categoricus e, qui constat ex ppo.
categoricis. vt. Quicunq; ex operibus
est iustificatus, is potest gloriari
Sed Abraham non potest gloriari.
ergo Non est ex operibus iustificatus.
Istum syllum uocat Arist δειχτικὸν
demonstratorium, quia quasi digi-
to aliquid demonstrat. Vocant
etiam assertorium Latini, quia asse-
rit aliquid. Exemplu habemq apud
Ciceronem. Si serui mei me sic odi-

sent, ut te cines, tuam Gomam mihi relinquendam esse putasses
Artes istam diuisionem syllogismorum
ita indicat. Omnis ergo fit deix:
λικῶς uel καθ' ὑπόθεσιν.
Ἀνάγκη δὴ πάσαν ἀπόδειξιν καὶ
πᾶσα συλλογισμὸν, ἢ ὑπάρχειν
ἢ μὴ ὑπάρχειν δεικνύναι καὶ ὅλ-
λο, ἢ καθ' ὅλου, ἢ ἐν μέρει, εἰ ἢ
δεικτικῶς ἢ ἐξ ὑποθέσεως. Hoc est
Necesse est omnem demonstrationē
et omnem syllogismum, aut demonstrare
ad inesse, aut non inesse, idq; uel u-
niuersaliter, uel particulariter, uero
aut demonstratorie aut assertorie
aut per conditionem. His uerbis Ar-
tes omnem fere syllogismorum uarietatem
indicat. Omnis syllogismus uel est affirma-
tiuus, uel negatiuus uel uniuersalis
uel particularis. uel Categoricus uel
hypotheticus.

In scholis faciunt tres species, prima ē conditionalis, in qua ꝓposita ē particula si, ut si ames, erit q̄ndū ꝙmiū si feceris-nega, Altera species est copulatiua, in qua duæ ꝓpos: p copulam, et, connectuntur, ut Adolescēs iste et doctus est et modestus. Et Christus ꝓ peccatis nostris mortuus ē, et ꝓp iustificationem nostram resurrexit. Sic etiam nega q̄ndo Deon et bonus ciuis esse potest & seditiosꝰ. Tertia species est disiunctiua quæ duæ ꝓpos: coniunguntur p particulā disiunctiuam, ut Aut Voluptas est finis hominis, aut Virtus. aut sanꝰ est, aut aegrotus

Quot-uplices partes in syllo hypotꝯ? Duplices alia maiores alia minores Partes maiores sunt quinq; Antecedēs consequens, copulatum, assumptio et

conclusio, ἡ ὑπόμενον, ἐπόμενον, συνημμένον, πρόβλημα, συμπέρασμα
Antecedens e prima pars hypothetice ppos: et quod in sylo categorico appellauimus subiectum, id hoc in loco dicitur antecedens ἡ ὑπόμενον
Consequens est altera pars hypothetice ppos: et quod in categorico sylo vocah predicatum, id hoc in loco dicitur consequens ἐπόμενον
Copulatum συνημμένον a συνῶ et ἄπτομαι copulo, est tota hypothetica ppositio, constans ex antecedente et consequente, et quod in categorico sylo dicit maior ppos: id hoc in loco dicitur Copulatum συνημμένον
Assumptio est alterutra pars copulati repetita, et quod in categorico sylo dicit minor ppos: id hoc in loco dicit assumptio, πρόβλημα
Conclusio est illud quod ex duabus p.

positionibus sequih, ex copulato, et a-
sumptione idem est quod in categō-
rico syllogismo, ut in hoc syllogismo
antecēd. sub: consequens:
Si iustitia ē virtus, ē etiā expetenda
assumptio
Sed iustitia est virtus. Ergo
conclusio
Iustitia etiam est expetenda.

Partes minores in sylto sunt termini
sicut etiam appellant in sylto catego-
rico, sed notandum est hoc discrimen
quod in sylto categorico non plures ter-
mini esse possunt, quam tres, nenēa
pauciores. In hoc uero sylto hypotho-
tico, possunt etiam esse plures termi-
ni, quam tres ut ibi sunt tres termi-
Si homo perit animal perit
Sed homo perit. Ergo
Etiam animal perit
Si Cicero est orator est etiā literatus
Sed Cicero est orator. Ergo
Cicero est etiam literatus,

Exemplum ubi sunt quatuor teri
Si Virtus ẽ expetenda vitiũ fugiendũ
Sed uirtus est expetenda. ẽ
Vitium est fugiendum

Exemplum ubi sunt quinq;
Sim̃ uoluptate ẽ beatitudo ẽ Volup:
tas ẽ perfecta. Et uoluptatibus ẽ de:
ditum esse, est laudabile.
Sed uoluptas non est perfecta Et uo:
luptatibus dedítum ẽe non ẽ laudabile
Ergo in uoluptate non est beatitudo

Exemplum ubi sunt sexterminí
Si Deus ẽ bonus, anima ẽ imortalis
et bonis sunt constituta sempiterna
praemia. Sed Deus est bonus ẽ
Anima ẽ immortalis, et bonis sunt
constituta sempiterna praemia.
In syllo categorico non possunt esse
plucriores. In syllo hypothetico
possunt etiam esse plucriores duo
Si homo ẽ, est ait. Sed ẽ hõo, ẽ ait.

item ung terminus ut si dico.
Si dies est, est dies sed ẽ dies, ẽo ẽ dies
Genera autem syllo hypothetici sũt
duo primũ est purum & uocatur ab
Arle τὸ διὰ ὅλων καὶ διὰ μερῶν
in quo omnia conditione ꝓponũt
omnia habent conditionem copulá:
tum assumptiõ, et conclusiõ vt.
Si iustitia ẽ uirtus. Est etiam habitꝰ
Si est habitus, est etiam qualitas
ẽo Si iustitia ẽ uirtus est et qualitas
Ite syllg dicit διὰ μερῶν ὑποθε:
τὸν, quia omnia tria, copulatum,
assumptiõ, et conclusio habent con:
ditionem. Sed notandum est discri:
men inter διὰ ὅλων & διὰ μερῶν
Arles talem syllum sic uocat pp quo
genera syllorum hypotheticorum
Iam syllg hypotheticus alius ẽ bus de
compositus, alius est simplex κατὰ

Syllg compositus est, qui plures habet
ppos: quam tres. Vt cum dico
Si Socrates perit, homo perit
Si homo perit, animal perit
Si animal perit, corpus perit
Si corpus perit, substantia perit
Ergo Si Soc: perit substantia perit
Simplex syllg ẽ, qui habet tantum
duas ppos: et conclusiones. Vt
Si Socrates currit, homo currit
Si homo currit, animal currit
Si Socrates currit, animal currit
Exemplũ apud Paulũ ad Corinth:
Si mortui non resurgunt, nec Chris:
tus resurrexit, Si Christus non
resurrexit, inanis est nostra fides ergo
Si mortui non resurgunt, inanis ẽ fides
Dicit autem dia ὅλων pp syllu com:
positum, Dicit dia [illegible] pp simplice

syllum. Alterum genus ab Arist
uocat τὸ κατασκευαστικὸν εἶναι ἢ
μὴ εἶναι ⁊ quod ꝑbat aliquid esse
uel non esse sine conditione. Et in
altero illo syllo genere tantũ co:
pulatum habet conditionem. Assũ:
tio et conclusio nullam habent
conditionem, et ideo hoc ꝙ appella:
n κατασκευαστικὸν, quia ꝙ certo
concludit, statuit, affirmat
εἶναι propter syllum affirmatiuũ
μὴ εἶναι ꝓp syllogismũ negatiuũ
Si iustitia est expetenda, ꝙ iustẽ
agere est expetendum
Sed iustitia est expetenda, ꝙ
Iustẽ agere est expetendum
Si iste adolescens est ingeniosus du:
cendus est ad magistros literatos
Sed est ingeniosus ꝙ ducendꝰ est ad
magistros litteratos

Hoc genus ē prestantius primo pp
ea quod maeis accomodatum est
ad docendum, habet-n· conclusio-
nem categoricam, et qui categorica
uhh sententia magis docet, quam
qui hypothetica sententia utitur.
Omnis-n· ἐπόθεβις uideh habere
dubitationem, Vt.
Si Deus est animus, nobis ut carmi
na dicunt.
Hic tibi pōpue sit pura mente colendꝙ
Istud alterū genus docendi gratia
potest appellari mixtum. quoniā
hpos: non sunt unius generis, Nā
copulatum solum est ἐποθελικὸν
assumptiō et conclusio nullam hnt
ἐπόθεβιν, Sed sunt categorica
Sed notandum ē quod Arles dicit
ēvai uiḥ ēvai pp duo ēra syllorum
ēvai pp syllogismum affirmatiuū
ut in predictis exemplis. uiḥ ēvai

pp syllogismum negatiuum vt.
Si Deus fidelibus peccatum non
imputat, non sunt peccatores
Sed Deus non imputat pijs peccata
Ergo pij non sunt peccatores
Si non est animal, non est homo
Sed non est animal Ergo
Non est homo

SVBDIVISIO

Sylli hypothetici in copulato uel habent ἀκολουθίαν uel habent διάζευξιν. Sed ij sylli habent ἀκολουθίαν
In quibus copulatum constat ex antecedentibus uel consequentibus vt
Si Virtute pollet, eo amat litteras
Si diligens est, ingeniosus est, ergo fit doctus
Si homo est, Ergo animal est
Item quando ex consequenti sequit antecedens. vt Si mortuus est, ergo vixit
Sed illi sylli habent διάζευξιν, in qbus

copulatum constat ex repugnantibus
differentibus, contrarijs, dissimilibꝫ
Si religiosus est, non est adulter
aut dormit, aut uigilat
Si sapiens est, non est miser
Si iustus est, non est iniustus
aut dies est, aut nox est
Quot sunt modi syllorum?
Quinq; et distinguuntur in quas partes
alij .x. habent ἀποδόσεις alij δια-
λεύξεις. Duo primi modi habent ἀπο-
δόσεις, tres posteriores habent δια-
λεύξεις distinctionem
Sed hic sunt duo uel tria consideranda
primum quid sit. Deinde, quae sit illig
materia? ex quibus constet. Tertio
ad quam frequentiam sit referendus
Omnes .x. syllogismi debent perfici per syllogismos
categoricos. Quis est primus modus?
Est in quo ex positione antecedentis,

consequens concludit. Artes dicit ἐν
ᾧ θέλῃ τὸ ἡγούμενον τὸ ἑπόμενον
κατὰ βραχεῖαν ἢ ἐν συμπεράσματι
h. ut in scholis dicunt exposition
antecedentis ad positionem consequ-
tis. Materia huius modi ante-
cedentium et consequentium ea
rerum, quaecunq; aliquo modo con-
necti possunt, ut genera & species
speciebus et ꝓprium, causa et effecta
coniuncta, comparata id est omnia
quaecunq; in oratione aliquo modo
antecedere & consequi possunt.
Reducit ad primam figuram.
Si licet sabbato benefacere, licet etiã
ægrotos sanare.
Sed licet sabbato benefacere ergo
Licet etiam sanare ægrotos.
Si pars mundi mente regit gō et totꝰ
mundus mente regitur.

Sed pars mundi ut homo mente regit
Ergo totus mundus mente regitur
Negando ut, Si animus non e quanti
tas, neq; etiam est numerus.
Sed animus non e quantitas, Ergo
Neq; etiam est numerus. Item
Si non est animal, non est homo.
Sed nõ est animal. Eo neq; est homo.
Hic modus tẽbit habet ꝺ8 ꝑ Vltimã posi:
tionem antecedentis in assumptione.
Ex his syllis fiunt syllogistici i fig:
vt Cuicunq; licitum est sabbato benefacere.
eidem et licet sanare ægrotos
Sed hominibus concessũ e sabbato benefacere
Ergo eha hominꝫ licitũ e sanare ægrotos
Item Cuius pars mente regitur, eius
totum quoq; mente regitur.
Sed pars mundi mente regitur Ergo
totus mundus mente regitur,
Secundus modus e, in quo a negatione
consequentis, antecedens tollitur.

ἐν ᾧ ἀφαιρεῖ τὸ ἑπόμενον τὸ ἡγού-
μενον ἀφαιρεῖ ἐν ᾧ συμπεράσμα-
τι. h. ut in scholis dicunt A destructione
consequentis, ad destructionem antece-
dentis. Materia autem huius modi
eadem est quae primi modi, habet enim
hic modus etiam ἀκολουθείαν i consecu-
tionem in copulato. Sed refertur ad
secundam figuram, et prie ad secundi
modum 2 fig: ad cámestres, ut arguit
pauli ad Romanos in quarto capite
Si Abraham ex operibus e iustificatus
habet quod glorietur, Sed non ha-
quod glorietur, Ergo non est ex opibo
iustificatus, item apud Ioannem
in 8 capite. Si essetis filij Abrahae
faceretis opera Abrahae, Sed non fa-
citis opera Abrahae Ergo non estis filij abrahae
Item exemplum Pauli ad galateas
in tertio capite, Si opera legis iustifi-
cant, Christus frustra est mortuus

Sed Christus non est frustra mortuꝰ.
Ergo opera legis non iustificant
Si hoc unico elemento cõstaret, nõ doleret.
Sed homo dolet. Ergo
Non constat unico elemento.
referunt ad secundam figuram. vt
Quicunq; ex operibus iustificatur,
is habet quod glorietur,
Sed Abrahã non habuit quod gloriet
Ergo non est ex operibus iustificatus
Quicquid constat unico elemento
non potest dolere.
Sed Homo potest dolere. Ergo
Non constat unico elemento
Tertius modus e in quo ex positione
antecedentis tollitur consequens
Materia huius modi est verũ repu-
nantium. Constat hic modus ex illis
rebus, quæ aliquo modo inter se pug-
nant, ut sunt contraria, differentia
dissimilia, et omnia ea, quæ aliquo

modo uel uno uocabulo uocantur ad
tertia repugnantia Et Reducih ad pri-
mam figuram ut.

Non et bonus et seditiosus ciuis ee potest
Sed e bonus Ciuis, ẽ non est seditiosus.

Non et sapiens est, et auarus
Sed est sapiens Ergo non est auarus

Non & diues est & etiam eget.
Sed est diues. Ergo non eget

Referuntur autem hi syllogismi ad primam
fie: et pertinet ad secundum aut quar-
tum modum, quia maior ẽpos: e re-
tiua ut. Nullus bonus Ciuis est seditiosus

Socrates est bonus ciuis ẽ
Non est seditiosus Socrates

Nullus sapiens est auarus
Socrates est sapiens Ergo
Socrates non est auarus

Nullus uere diues eget
Diogenes est diues Ergo
Diogenes non eget

Tertius iste modus potest etiam redu
ci ad primum modum ablatis parti
culis copulatiuis, ac ꝓposita conditione

Vt Si bonus est Ciuis non ẽ seditiosus
Sed est bonus Ciuis, ẽ non ẽ seditiosꝰ
Si est diues non eget
Sed ẽ diues ẽ non eget,

Quartus et Quintus modus qui restant
tinent ad illas ẽpos: hypotheticas, q̃
uocant disiunctiuae, habent n-parti-
culas disiunctiuas, uel aduersatiuas
aut, uel, Et isti duo modi idem habẽt
genus orationis, eandem etiã materiã
Quartus autem modus ẽ in quo expos-
tione antecedentis in assumptione re-
mouet consequens in conclusione
Materia huius modi constat ex contra-
rijs immediatis, quae à Graecis uocant
ἀντικεῖσθαι, et reducit ad primam figurã.
Vt.
Aut pius est, aut impius
Sed est pius, ẽ non est impius.
Aut caecus est aut uidet.
Sed caecus est ẽ non uidet.
Aut uerax est aut mendax
Sed est uerax, ẽ non ẽ mẽdax.

Reducih ad primam fig: sed conclusio
negatiua, sunt n contraria imediata

Quicunq; pius e is non est impius
Socrates fuit pius ꝯ non fuit impius

Quicunq; uerax e, is non e mendax
Demosthenes uerax e, ꝯ non e mendax

Quintus modus est qui ex negatione
antecedentis, concludit consequens
Idem habet genus orationis, et eande
materiam cum quarto modo, sed dif-
fert qualitate. Nam quartus modus
assumptionem habet affirmatiuam
et conclusionem negatiuam. Hic
uero modus habet assumptionem ne-
gatiuam et conclusionem affirmatiua
Et Reducih ad primam figuram ad
primum, aut tertium modum ad
Barbara uel Darij, sed in minori
pos: medium fit ἀόριστον infinitu, ut.

Aut sanus est aut æger
Sed non est sanus ꝯ est æger
Aut uiuit aut est mortuus,
Sed non uiuit, ꝯ e mortuus.

Forma argumentandi sunt quatuor,
Syllogismus, Inductio Enthymema &
Exemplum. Sed differunt inter se,
Sylloget inductio sunt dialecticorum
Enthymema et exemplu sunt oatorum
De syllogismo ab initio dictum est.
Enthymema graece dicit ἐνθύμημα
ἀπὸ τῦ ἐνθυμεῖσθαι ἐν τῷ θύμῳ
ἔχειν in animo habere complecti, com-
prehendere, percipere. Quintilianus
ἐνθύμημα uocat commentum ehia
Ein Bedenkung, Betrachtung
Forma Ratio argumentandi proria
oratorum, & ideo Arles uocat syllum
oratorium, unde Oratores ab Aristotele
uocantur ἐνθυμηματικοὶ, Arles
dicit, omnis ratio probatio aput oratores
uel est ἐνθυμηματικὴ, uel est.

uel παραδειγμάλιχη. ut Cicer. dicit omnis ꝓbatio uel fit argumentis uel exemplis, Arcta illa oratorum dicũt ἐνθυμήματα, et ideo Arles uocat nisiv ἐνθυμηματιλιχὸν. Dicitur autem ἐνθύμημα, quoniam auditor, uelis cũ quo dis putatur cogitur alteram partem huius aretationis mente comprehendere, atq; percipere ut, Clodius uim intulit Miloni, Ergo iure est occisus hic cogitur auditor alteram partem animo percipere, ui delicet illam ꝓpos: Omnis qui uim infert, iure occiditur, Arles autem ἐνθύμημα ita definit ἐνθύμημα ἔστι βούλομαι ὃ ἀλειῆς Enthymema est syllogismus imperfectq non plenus, Boetius ita definit. Enthymema ē oratio, in qua nõ omnib; pramissis antepositis festinata infertur conclusio. Sed Arles dicit deficiũs, quia in eo altera ꝓpositionu siue maior, siue minor omittitur,

vt auaritia est turpis, ẽ est fugienda.
In hoc omissa est maior ꝓpos: quam si addas fit syllg, et non amplius est enthymema, vt.

Omnis turpitudo est fugienda.
Auaritia est turpis Ergo
Auaritia est fugienda. Dta.

Deus ẽ iustus ẽ non ẽ autor peccati omissa ẽ mãior ꝓpos: uidelicet.
Quicunq; ẽ iustꝰ, is nõ est autor peccati Sed si dico Omne quod seipsũ mouet est immortale, ẽ anima ẽ imortalis Omissa est minor ꝓpos: uidelicet anima seipsum mouet. Omne incertum ẽ fugiendum, ẽ theologia est fugienda. Omissa ẽ minor ꝓpos: uidelicet astrologia est incerta ita Omnes seditiosi iure puniuntur, Ergo Catilina iure pœnas dedit, Minor est omissa, Catilina est seditiosꝰ

Quare omittunh ꝓpositiones?

Duabus de causis primum propter brevitatem orationis, quando ꝓpos: p

se nota est, tum omittin plerung illa vt
Clodius fuit insidiator ergo iure occisus
maior est omissa, quia per se nota est
altera causa est xpō sis occultatio
quando altera ꝓpositionū est infirma
tum illam solent oratores omittere vt
Pallet ego amat. Metuit ego conscius ē
cadis. plerung, tamen ꝑ sæpius omit-
titur maior ꝓpō: quam minor, quia
minor ꝓpō: plerung, est caput contro-
uersiæ, de qua disceptatur.

Quot sunt partes enthymematis?
Duæ antecedens et consequens. Ante-
cedens est alterutra ex ꝓpō: q ponit
siue maior, siue minor. Consequns
est conclusio, vt Virtute ē ꝓditus
antecedens, Ergo amat literas, ē ꝗsequns.
Termini sunt tres, sicut in syllo, maior
minor, ꝑ medius etiam si ꝓprie non
ita uocentur. Quæ est materia?
Materia ex quibus enthymemata fiūt
sunt εἰκόλα ꝑ burlesca ꝑ uerisimilia
ꝓbabilia. ꝑ signa. εἰκόλα dicunt'

à uerbo ἔοικε. Latine possumus appellare, consentanea, ueri similia. Sunt ἐνδόξα argumenta ꝓbabilia, quæ mente comprehenduntur percipiunt. Aristo dicit ἔνδοξός ἐστι τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γινόμενον, καὶ τὸ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ ἄλλως ἔχειν ꝓbabile est, quod ut plerunq; fit, et quod uersari contingentia circa, et circa ea, q̃ aliter se haberi possunt. Vt senex ē q̃ amat. Mater est, ergo amat filium. Adolescens est. Ergo luxuriosus. Diues ē. Ergo metuit mortem. Amat ergo ē solicitus. Quid sunt σημεῖα? Sunt ārcta, quæ colligunt ex ijs rebꝫ, quæ sub sensum cadunt, ꝗ ita hac ratione etiam differunt. Vt

Lac habet. Ergo peperit.
Pallet. Ergo amat.
Cælum rubet. Ergo fiet serenitas.

Et illa signa sunt ꝗ̃ plicia uel sunt necessaria et uocant lex quib̃ ꝗ̃ placet ꝗbus necessario aliquid colligitur,

τεκμήριον dicitur à τεκμαίρω uel
nomine τέκμαρ·h finis, quia allato
eiusmodi signo, cessat omnis dubita
tio, vt certissimum signum est.
Dies est, Ergo sol est ortus
Cor habet uulneratũ eo morieh
Iac habet Ergo peperit
Alia sunt ῥbabilia ἔνδοξα, q ῥbabile
faciunt conclusionem, & illa speciali
uocabulo uocantur ῥητικὰ, et de ijs
proprie hic agitur, vt
Pallet Ergo est studiosus
Erupuit ergo fecit
Differunt autem ῥητικὰ & ἔνδοξα
ῥητικὰ sunt oratorum
ἔνδοξα sunt dialecticorum
Fiunt autem enthymemata in omb
tribus figuris, sed ea, quæ fiunt in pri:
ma fig: sunt syllogistica, ab Arte uo:
cant̃ ἄτεχνα quæ reprehendi & refu:
tari facile non possunt quæ uero in
reliquis duabus figuris fiunt sunt
ἐνθύμια facile refutari possunt. Et

In secunda fig: si sint affirmatiua sūt
ἀβούλοὺς ☞ contra præcepta facta
quoniam nulla conclusio in secunda
fig: potest esse affirmatiua. In tertia
fig: uitiosa sunt sit antecedens sit
singulare. Nam uitiosum est ex
singularibus inferre uniuersale
sicut supra cap: decimo nono dictum ē
Exemplum in prima figura hoc ē
Bellum est res mala, ḡo fugiendū
Euangeliū est ueritas ḡo pārit odiū
Roscius fuit pater ḡo amauit filiū
Exempla secundæ fig: talia sunt
Aegistus est seditiosus ḡo ē adulter
Pallet. Ergo est studiosus
Sunt uitiosa, quia sunt affirmatiua
Negando sunt firmiora ut.
Petrg saluabit ḡo nō contemit ꝓbū dei
Non ē meticulosus ḡo non est auarus
Nullus Christianus contemit magistratū
Ergo seditiosi non sunt Christiani
Exempla tertiæ figuræ hæc sunt,

Ithacus fuit studiosꝰ ꝙ sapiẽtes prudẽtes
soc: fuit vir bonus, ꝙ philosophi boni
Hæc ꝙ similia enthymemata sunt dubia
quoniam ex singulari infe:
runt universale, quorũ vero ante:
cedens universalis est ꝙpositio, ea
efficiunt conclusionem firmiorem
O: voluptas mala. ꝙ q: malũ expetih
N: lepra curabilis ꝙ q: morbꝰ no curabilis
O: hõo mortalis ꝙ q: animal mortale,
Differunt autem illa Enthymemata
Nam ea quæ fiunt in prima fig: sunt
Syllogistica, & vocant ἀπλᾶ ἐπιχειρήματα quæ
facile refutari non possunt. Quæ vero
in reliquis quabus figuris fiunt sunt
dubia) facile refutari possunt.

Quot sunt genera locorum?

Duo unũ est cõmune ꝙ generale om:
nibus artibus, ut omnes loci topici
Alterum genus ꝓprium est unius cuius:
q artis. Nam habent singulæ artes
ꝓprios locos ꝙ ꝓprias sententias, ex

quibus argumenta fiunt, ut physica,
Ethica, politica ita in rhetoricis
genus demonstrativum, deliberativu
iudiciale,

Tertia formula arctandi dicit a la-
tinis inductio, quia paulatim in-
ducit animum, ut universali con-
clusioni assentiatur, dicimus ego
induxit me in hanc rem ut hoc
crederem a graecis dicitur ἐπαγωγὴ
ab ἐπάγειν, quod significat inducere
Et est dialecticorum et philosophorum
sed differt a syllogismo duobus modis
primum, quia natura syllogismus prior
et etiam apertior, notior, natura
Inductio nobis est inductior mani-
festior, quia magis cadit sub sensu
Istud discrimen indicat posterior

cumficit, φύσει μᾶλλον καὶ γνωριμώτερον. ὁ διὰ τοῦ μέσου συλλογισμός. ἡμῖν δὲ ἐναργέστερον. ὁ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς, i est, Ratiocinatio quidem prior est et notior ea ratiocinatio, quae fit per medium, nobis uero euidentior est ea, quae fit per inductionem. Aristoteles in libro primo analyticorum posteriorum facit duo genera τῶν ἀποδείξεων, quae dicuntur πρότερα prioria τῇ φύσει natura quaedam sunt priora nobis ἡμῖν. Natura notiora sunt ea, quae cogitatione comprehenduntur, à graecis διὰ τοῦ νοητὰ ἀπὸ τοῦ νοῦ à mente, quia mente sunt comprehensibilia cuiusmodi sunt Vniuersalia, ut genera et species. Nobis notiora sunt, quae sensibus comprehenduntur, quae cadunt sub sensus à graecis διὰ τοῦ αἰσθητὰ sensibilia cuiusmodi sunt singularia, Nam ea

cadunt sub sensum, sunt singularia
sunt nobis magis nota. Et ut Arles
dicit, sunt nobis ἐναργέστερα
Alterum discrimen est. Sylog ex uniuer
salibus concludit singulare. Inductio
ex singularibus concludit uniuersale
Atq; hæc est causa, quamobrem Arles
scripserit inductionem ἐπαγωγὴν
ἀντικεῖσθαι τῷ διὰ τοῦ μέσου-h. ali:
quo modo oppositam esse syllogismo
Tertium discrimen est, Sylog incipit à
superioribus et descendit ad inferio:
ra. Inductio incipit à generibus & speciebus
et descendit ad individua et singu:
laria. Inductio incipit à singularibus
et individuis et descendit ad uni:
uersalia, & ad generalia

Quid est inductio?

Est forma arguendi, qua ex multis sin:
gularibus, aut particularibus ad uni:
uersale concludit.

Forma hæc arctandi similis illi q
supra in topicis cap: 10 appellauimq.
enumerationem partium, sicuti em
ibi ex enũeratione partium totum
aliquod concluditur, ita hic ex enũe-
ratione singularium conclusi h uni-
uersale. Quomodo Arles definit
ἐπαγωγή ἐστιν ἡ ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα
ἐπὶ τὸ καθ' ὅλου ἐφ' ὅσον - Inductio
peresse est quæ fit a singularibus ad
uniuersalia ut: Equus e animal non
biliosum, et diuturnæ uitæ. Malus
est animal non biliosum & diuturnæ
uitæ. Sic homo, et cætera animalia
non sunt biliosa et diuturnæ uitæ'
Ergo Omne animal non est biliosum
et diuturnæ uitæ Et ut Arles inqt
πᾶν ἄχολον ζῷον μακρόβιον
Partes in inductione sunt duæ Ante-
cedens et consequens, seu conclusio
Antecedens est omne id, quod ante cõ-
clusionem ponit. Et habet duas par-
tes

Enumerationem singulorum, et asseue-
rationem reliquorum, quæ non sunt
in enũeratione posita, quæ asseuera-
tio fit per phrasem, per peculiarem
formulam uidelicet, et sic in cæteris
aut similem ut in præscripto exemplo
prior pars scith antecedens vt.

Vinum Rhenanum calefacit
Vinum Alsaticum calefacit
Vinum hispanicum calefacit
Et reliqua uina omnia calefaciũt
Ergo omne uinum calefacit

Inductio est triplex alia dialectica,
alia Rhetorica, alia philosophica,
seu Socratica. Dialectica in-
ductio est, quæ ex multis singula-
ribus aut particularibus uniuersale
concludit. Rhetorica inductio
quæ ex similibus conficit. Nam
supra uocauimus in cap: 24 quæ
ὁμοίωσιν ἐπαγωγὴν i. similitu-
dinem factam per inductionem.

Socratica inductio est, quæ ex multis in-
terrogationibus uniuersale concludit
Exempla inductionis dialecticæ hæc sunt
Mens hominis est obscurata.
Voluntas quoq; deprauata
Et reliq affectq omes uitiati sunt.
ꝛo Totus hom̃ deprauatq corruptꝰ
Abraham fide fuit iustificatus
Isaac. Iacob. Dauid. Et omnes
sancti fide sunt iustificati ergo
Oẽs iustificanꝫ fide iustificanꝫ.
NOTA Oportet fieri sufficiens enuera-
tio singulariũ, ut in omnibus sit
similitudo alioqui inductio non ualet
Nam inductio data una ex sub, alla-
ta una instantia uel uno dissimili
refellit. Exemplo refutat
Exemplum oratoriæ inductionis.
Si tutor debet præstare fidem
Si socius si is cui mandaris
Si is qui fiduciam accipit
Debet etiam & curator pstare fide

Exemplum Socraticæ inductionis.
Socrates interrogans uxorem.
Si uelles alere familiam, qualem eligeres œconomicum œconomum?
Respondet peritissimum - Si alijs in rebus aliquem uelis præficere qualem sumeres? optimum et peritissimum, Ergo etiam in educandis liberorum Pobes eligere pedagogũ optimum, et peritissimum.

Quis est usus inductionis?
Usus ad discendum, et docendum
Nam per hanc constituta sunt præcepta artium, et generales sententiæ, et propositiones uniuersales artium,

Quarta forma arguendi ex exemplo παραδειγμα - Hæc forma arguendi oratorum, quia est rerum singularium, et quod apud dialecticos est

inductio: illud apud oratores est exemplū
Sicuti quod apud dialecticos est syllg; itapot
oratores est exemplum enthymema.
Et sicut enthymema imperfectus ē syllg
ita exemplum imperfectius est inductiõ
est quasi inductio non plena,
Exemplum à cæteris duabus differt
Differunt syllg et inductio et explū
ipsa peresione. Nam syllg incipit a
superioribus et descendit ad inferiora
Inductio contra incipit ab inferioribg
et descendit ad superiora. Exemplū
manet in suo statu, nec ascendit nec
descendit. Quid est exemplum?
Est rei gesta uel quasi gesta utilis
ad persuadendum id quod inten:
detis commemoratio. Vt cum dico
Abraham fide est iustificatus
Ergo et nos fide iustificamur
Valet consequentia in exemplo ppsimi:
litudinem iuxta regulam illam quod
in uno simili uerum est, ona in altero

uerum erit. Quemadmodum Christus
per afflictionem intrauit in gloriam
patris sui: ita et nos Christiani p mul-
tas afflictiones intrabimus in regna
celorum. ita Christus dicit. si hec fit
in ligno viridi, quid fiet in arido
Exempla sunt publicia uel uera aut
falsa et fabulosa. Vera exempla ut
Cic: p milone dicit Si licuit optimo
occidere Gracchum Ergo licet etiã
Miloni occidere Clodium.
Ioseph patienter tulit crucem etc
res ei bene cessit, Ergo et nobis fe-
renda est crux patienter,
Fabulosa exempla, ut
Cic: dicit pro Milone Orestes occisit
matrem suam Clytemnestram et
Deorum iudicio liberatus Ergo
Licet aliquando impune hominem
occidere, Quomodo tractanh explã
Tractanh sicut comparata p tribg mõd.

uel à maiore uel à minore, uel à pa-
ribus. A máiore ut Si Petro nō licuit
uti gladio; ēo nec licet nostris episco-
pis uti gladio. A minore;
Si Soc: ethnicus maluit mori, quā
āt contra leges facere: multo magis
nos Christiani id facere debemus.
A paribus ut Si licuit Catoni sequi
bellum ciuile, ēo licet etiam Ciceroni.
Sed notandum est in exemplis, ut sit
similitudo, Nam ricuti in ductiōne:
futah allato uno dissimili: itaetiā
exemplum, si sit dissimilitudo refu-
tatur, Vt. Christus eiecit phariſa-
os è templo, Ergo nostri magistratꝰ
debent ejicere sacerdotes

Omnis syllogismus uel est simplex ut compositus. Simplex est, qui solum uno medio utit ad conficiendam conclusionem Vt.

Quicquid bonū est, id etiā laudabile.
Iustitia est bonum. Ergo
Iustitia ē laudabilis. De hoc syllogismo

Compositus syllog est, qui pluribus utit medijs ad conficiendam conclusionem. Dicit ab Arte Sorbolisbus Sorbel ⊙. Stoici uocant Sorittm à σωρεύω cumulo, connecto, coniungo, inde σῶρ ⊙ cumulus, σωρίτης coacernatio, quoniam multa σῶρος: multa media coacernantur, antequam fiat conclusio, Arles uocat prosyllogismos. Vt.

Omne iustum est laudabile
Omne laudabile est pulchrū
Omne pulchrum ē optabile.
Omne optabile est utile.
Omne utile est bonum. Ergo
Omne iustum est bonum.

Conficiũ ejusmodi genus syllorũ ex iis,
quæ necessario connectuntur, q sunt
inter se antecedentia et consequntia.
Hujusmodi sunt genera, species cau:
sæ, effectus et dispositio seu connexio
fit hoc modo, ut semper prædicatum
præcedentis ꝓpos: fiat subiectum
sequentis ꝓpositionis, et subiectum
primæ ꝓpositionis tantem in conclu:
sione attribuit prædicatum postre:
mæ propositionis. Vt.

Ocium parit luxum
Luxus parit inopiam
Inopia parit furta. latrocinia.
Ergo ociũ parit latrocinia ꝑ furta.

Nimia familiaritas parit contemptũ
Contemptus parit obtrectationem
Obtrectatio lædit famam. Ergo
Nimia familiaritas nocet famæ

Sed uidendum est in eiusmodi syllis vt
uocabula necessario cohæreant, alioq
fiunt uitiosi syllogismi, Vt

Qui bene bibit, bene dormit
Qui bene dormit non peccat
Qui non peccat erit beatus
Ergo qui bene bibit, erit beatus.

Conclusio falsa e quonia termini uitiose sunt connexi. Non n. sunt ppij effectus causarum.

Gradatio est forma argtandi in qua altera ppos: ex altera sequit, sed subiectum prime ppos: non repetitur in conclusione. Huius formae argtandi similis est ea, quae a Latinis dicitur gradatio κλιμαξ, sed differt ea q̄ in gradatione subiectu prime ppos: in conclusione non repetit. In composito syllo subiectum repetit in conclusione vt.

Virtus parit gloriam.
Gloria parit emulationē
Emulatio parit inimicitias
Inimicitie insidias.
Insidie adferunt morte

Similis est illa oratio apud Virgilium
ubi dicit. Tonia leena lupũ sequit
Lupus ipse capellas.
Florentem cytisũ sequit lasciua capella. Te corridonõ
Alexi trahit sua quemq; uoluptas.
Submiministrate in fide uirtutem.
In uirtute scientiam.
In scientiã, temperantiam.
In temperantia patientiam
In patientia pietatem.
In pietate fraternã charitatem.
In fraterna charitate dilectionem.

Est aliud genus aretalogi quod uocat dilema
ex aretalogio utrinq; capiens aduersariũ
Aut amicus es, aut inimicus.
Si es amicus cur non seqris illig; situ
Si inimicus, cur non uitas eig; consuetudinẽ
Aut scisti, aut nescisti.
Si sciuisti cur non ad me ueneristi
Si nesciebas cur non me interrogabas.
Sunt autẽ optima dilemata, q; confitentẽ ex

contrarijs ime diuis. Cic: uocat complexi-
onem. Gellius dicit eo ad huc alia
formam, quam uocat uxoriam. q. que
nec est nimis formosa, nec nimis de-
formis, sed intermedia

Magnam esse demonstrationis utilitatem, intelligimus tum ex alijs scriptoribus; tum ex Philosopho, qui in principio commentariorum libri primi posteriorū analyticorum ait, ἀποδεικτικὸν dicit esse ὄργανον φιλοσόφων. Nam philosophi tanq; instrumentum applicarunt demonstrationem ad omnes philosophiæ partes non solū eius q uersah in contemplando ut θεωρητικὸν sed etiā illius q in agendo consistit ut πρακτικὸν, ut π architecto discernit lignū rectū ab incuruato āmussi, ut parietem directum

discernit ab inclinato perspicuo: sic etiã philosophus demonstratione distinguit uerũ ũ falso in ea ꝑte philosophiæ ꝙ in cognoscendo posita ẽ, sed ꝙ in ea ꝙ in actione ternit, bonũ ã malo distinguit. Differunt aute scientia et demonstratio, qđ scientia ẽ finis demonstrationis, et ipse habitus qui ex demonstratione affertur ad animũ. Demonstratio uero ẽ ratio ipsa et uia per quã ad scientiam peruenimus. Deinde differt quod scientia angustius patet quã demonstratio, omnis enim demõstratio ẽ scientia, sed non contra ut sententiæ communes, quas græci κοιναὶ ἔννοιαι uocant ἐπιστημαί quidẽ sunt, sed non demonstratæ, quia sunt ἀμέσοι carent medio

Quid est demonstratio?

Est disciplinabilis propriaq doctrina conclusio, confecta ex necessarijs

Illa definitio sumpta ẽ ex Arte, qui

dicit ἀπόδειξιν esse βουλευτικὸν,
ἐπιστημονικὸν ἐξ ἀναγκαίων
ita quam autor uocat conclusionē
eam Arles uocat βουλευτικὸν, et
quod authori et disciplinabile, p:
prium q doctrinæ id arti ἐπιστημο-
νικὸν est. Hanc definitionem
Arlis, sic explicat Philoponus,
ἀπόδειξίς ἐστι βουλευτικὸν ἐπιστη-
μονικὸν ἐξ αὐτοπίστων καὶ ὁμο-
λογουμένων λόγων λαμβανομέ-
νων. Demonstratio est conclusio
disciplinabilis, sumpta ex iis, quæ
per se cognita sunt et concessa
Hic ἐπιστημονικὸν uocamus, quod
ad scientiam aliquam referri potest,
et nos facit aliquid scire
scientiæ utinquit Plato, duo sunt
tropi modi, μάθησις καὶ εὕρησις
institutio et inuentio, aut n. ex alio
discimus at et cognoscimus, aut ip:
si aliquid inuenimus
finis hq scientiæ demonstratiuæ posito
est in comparandis et tradendis arti-

bus et disciplinis. Differunt tamē
artes et scientiæ, Illæ multarū
sunt verum et fortuitarum, Hæ
paucarum et necessariarum

Arles syllu demonstratiuū uocat causa
μοριτικὸν, et addit causam, ὅλλα
ἔχδν ἀόλὸν ἐπισάμεθα ἀpp gelu
nem demonstratiuam cognitionem
aliquam habemus id est syllum sc
entificum. Quid ἐστ ἐπισαδς
ἐπισαδς inquit Philoponius ἐσὶν ὅσα
λὸ ἀρᾶνκεα δι' ἀναλίαν ἐσὶ
νώβκομεν) cū causam tenemus
rei ob quam res ipsa est
Sed in hoc loco non de quauis agius
scientia, sed de ea, quā Arles uoca
ἀπο δχλιχλὼ. Illa aute scien
contitit ἐκλῶν ἀναγκαίων ἐκ
rebus necessarijs, quarū sex ponū
genera ab Arle, ἀλήθη uera.
πρῶτα prima ἔσμεθα non inter
media, γνωρίμὸτερα notiora,
πρώτερα priora, δι' αἴτια
δοκιπερέβμα (& causa gclusioni

τὸ ἀληθὲς uerũ est quod quoniam
in natura rerum existit, cũ esse q̃h
falsũ est minime, Vera esse debent
quæ nonnunq̃ in demonstratione qa
tingt Arles, ἐκ ἔστι τὸ μὴ ὄν·
τὸ ψεῦδος ἐπίσασθαι; h· q̃res in
natura rerum non existunt, earum
nulla potest esse scientia
Hic quæstioni occurrit Philoponus
Nam q̃at fortasis aliqs, nũ scientia
sit, si scimus rem aliquã non esse
quæ reuera non est ? si scimus rẽm
falsam esse, quæ falsa ẽ, vt si falsum
ee scimus; ee in India hominesse:
nis pedibus, Respondet Philopo
ee scientiam. Nam inqt, ea senten:
tia est Arlis, ut rei falsæ nulla sit sci:
entia et addit, τὸ μὴ ὄν ὡς
μὴ ὄν, ἔστιν ἐπιστήμη· si scimq
rem falsã ee quæ falsa ẽ est scientia
sed τὸ μὴ ὄν ὡς ὄν ? si pu:
tamus rem ueram esse, quæ falsa ẽ
scientia nulla est Sed Arles dicit
ἐξ ἀληθῶν, qa inqt Philoponus
uerus potest fieri syllg, non tamen

ex ueris confecto, vt si dico
O: arbor at, Equus e arbor, ẽ eſt at
Sed. O: corpꝰ animatũ ſentiens eſt ani
Equus eſt corpus animatũ ſentiẽs
Ergo equus eſt animal
Eſt ſyllꝰ ex ueris confectus.

Quid eſt τὸ πρῶτον

primũ eſt, quod p ſe eſt notũ et alio
unde non affirmatum.
Ex primis conficienda eſt conclusio
quia inqt Arles ἐξ οἰκείων ἄρχων
ex ꝓpriis principijs sumenda demõſtra
Prima autem et ꝓpria principia Pa
loponus uocat πρόσεχη ἀλλὰ κα
proximas. Nam cæ remotæ inqu
etiam alterius rei poſſunt ee cau
et non propriæ rei propoſitæ, vt
quatuor elementa sunt causæ no
trorũ corporum, ſed non ꝓpinqua
Nam et aliorũ corporũ compoſitor
causæ sunt elementa, ſed quatuo
humorũ contẽpatio ꝓxima cæſ
noſtrorum corporum

Λσε εἰ οἰκεῖας δεῖ εἶναι τὰς ἀρχὰς
τοῦ δηκνυμένου, δῆλον, ὅτι τὰ πρω-
τεχῆ ἄϊτια λαμβάνειν δεῖ, καὶ οὐχ
ἁπλῶς ἄϊτια, τὰ γὰρ πορρωτε-
ρω ἄϊτια δύναται, καὶ ἄλλου εἶναι
αἴτια, καὶ οὐκ οἰκεῖα τοῦ δηκνυμένου
τὰ γὰρ γεῖτονα σοιχεῖα, ἄϊτια μέν
τοῦ ἐμετέρου σώματος ὁ προτεχῆ
δὲ οὐ τοῦτ ἔστιν ἄϊτια, καὶ γὰρ καὶ τῶν
ἄλλων σωμάτων σωμάτων, ἢ δὲ
τούτων τῶν χυμῶν συμμετρία
προτεχῆ ἄϊτια τοῦ ἐμετέρου σώματος
Hoc est, Ideo si propria esse oportet
principia eius rei, q demonstrandum
nitetur est, sumenda ea proxima
causas, et non quasuis eas. Na re:
motiores ea possunt etia alterius rei
esse ea et non propriae rei, q de:
monstrandu propositi. Etenim quatuor
elementa causae qdem sunt nostri cor:
poris, sed non propinquae sunt ea, sic:
de etiam aliorum compositorum corporum
ea sunt, verum ipsa quatuor humorum
contemperatio propinqua ea est nostri corporis.

ἄμεσα immediata sunt, q nullo ordine
habent medio ad conficiendam con-
clusionem, ὅτι τὸ Β τῷ Α δεῖ τὸ μὲν
Β τῷ Γ εἶς πίσιν vt totum esse ma-
ius sua parte, et contra
Hinc 3 pos: immediatæ à Philopono
uocantur ἀναπόδεικτοι καὶ ἄσυλ-
λογιστοι l. quæ demonstrari nõ possũt
et per se fidem habent, et ἀμέσως
προτάσεις dici inqt Philopon. ὅταν
μὴ δεῖται μέσου ὅρου, δι' οὗ δείκ-
νυται ὑπάρχειν τῷ ὑποκειμένῳ
καὶ κατηγορούμενον ἢ μὴ εἶναι. ἢ
ga non opus est medio termino, ut
demonstret prædicatum dici de sub-
iecto, uel non dici, ut bis quatuor
esse octo, ἄμεσος ἐστι πρότασις, nul-
lo. n. indiget medio ad demonstran-
dũ, sed ipse nota, et à natura nobis
insita, Cur Aristo dicit ἐκ παρόν-
Respondet Philop: si inqt ponitur
sit animam esse immortalẽ, et hinc
uelim aliud concludere, nempe ani-
mas esse apud inferos, ex primis

quidem ratiocinatio confectae, non tamen ex immediatis. Neq; n-apud omnes in confesso est, animam ee immortalem, sed opus e medio ad illud demonstrandum. Philop: dicit. ἐὰν μὲ γὰρ λάβω ὅτι ἡ ψυχὴ ἀθάνατος καὶ ἐνθένδε ἑτέρωθι ἀπολοῦσθαι δίον, ὅτι εἰσὶν ἐν ἅδῃ αἱ ψυχαὶ, ἐκ πρώτων μὲ βούλομαι, ἢ μὲ ἐξ ὑστέρων δὲ γὰρ ὡμολογημένον ἐστὶ τὸ ἀθάνατον εἶναι τῶ ψυχῶ, ἀλλὰ δεῖ καὶ τοῦτο ἀποδείξεως

Quid sunt Notiora?

Notiora Arles uocat γνωριμώτερα et priora πρώτερα. Haec bifaria consideranti vel n. natura notiora sunt et prioria, Ea sunt uniuersalia, quae mente et intelligentia comprahendunt.
Deinde notiora et prioria sut nobis Ea sunt singularia, q sub sensu cadut et quae manifestiora a nobis cognoscunt

Ex notioribꝰ conficiendꝫ oꝰtio
ꝗa ut Philꝰ inquit, quædam sũt
ꝓpositiones seu ꝓncipia ꝓp hom
num imꝑeritiam interdum non in
telliguntur vt ꝙ uni conueniũt
illa omnia inter se conueniunt, ꝙ
ꝙdem affirmatum est et ꝑse cogniti
ꝓcognitior, Vulgus tamen hom
id non facile intelligit
Priora Arles uocat πρώτερα et
ꝓnioribus conficiendꝫ & concludẽ
di ex prioribus causis Est autẽ
Discrimen inter ꝓriora et notiora
quod Arles his uerbis describit

ἢ φύσ πορρω τερα

πρώτερα καὶ γνωριμώτερα ἐστὶ διχῶς τὰ ἧσσον θεωρούμενα πρὸς ἡμᾶς ἐγγύς

Hoc ꝓriora et notiora ꝙ ꝙcunꝫ bifariã
Aliã notiora et priora sunt ἢ φύσ
ordine naturæ, ea nempe ꝙ sen

sunt remotiora, ut Vniuersalia.
Alia notiora et priora sunt nobis πρὸς
ἡμᾶς nempe ea q̄ sunt propinqua
sensibus ut individua,
Causas conclusionis Arles uocat αἰτία
ὧν συμπεράσμα, et ex causis
debet fieri demonstratio, primū ga
tunc demum scire dicimus, cum
causam rei habemus cognitam et ut
inqt Arles, ὅτι δεῖ ἐπίστασθαι,
ὅταν τὸν αἴτιον ἐνδῶμεν.
Deinde, quia non solū priora sūenda
sunt ad demonstrandū, sed etiam
causæ rei propositæ, et ut inqt Philos.
ἀλλὰ δὴ μὴ μόνον πρότερα δεῖ
ἀλλὰ καὶ αἴτια ὧν συμπεράσμα
fieri ꝛc. potest, ut ex prioribus fiat qdē
demonstratio, quæ tamen causæ
non sunt rei propositæ. Vt si uelimꝰ
demonstrare omnem arborem ha:
bere opus nutrimento, hoc prin:
cipio, quia totū est maius sua par:
te, utilis erit demonstratio, Nā

etsi uerũ sit ἀξίωμα et primum et
immediatum, et notius et prius
tamen quia non est causa rei pro
sitæ nihil concludit

In omni demonstratione quæ sũt partes
generales, problema et propositiones
πρόβλημα ἐστι, ὃ πρόσληψις εἰς ἀπο-
δεῖξιν, id q̃d ad demonstrandũ proponit
Istud problema quas h̃t partes prima
mathematici uocant διδόμενον, alter
uocat συγχώρημα Vér⊙ Dialectici
subiectum uocant. Altera pars th
in mathematicis ζητούμενον, ab Arlo
κατ⊙ et καθ' αὑτὸ συμβεβηκὸς, A
dialecticis prædicatum utrũ illo
problemate an anima sit immortalis
anima ἐστι τὸ διδόμενον, An sit immor-
talis ἐστι τὸ ζητούμενον.
Pars secunda ἐστὶ τῶν προλάβεων δι'
ὧν τὸ πρόβλημα κατασκευάζεται
id est quibus problema confirmatur
προλάβεις aries uocat ἀξιώματα, ma-
thematici ἀρχὰς, Dialectici μέθο-
dos. Sunt igit tres in uniuersũ partes de-
monstrationis Res propositæ διδόμε-
νον, propria rei affectio, ζητούμενον,
propositiones προλάβεις et ἀξιώματα

vt in illo primo Euclidis ꝓblemate
Ad datam lineam rectam finitam
triangulum æquilaterū constituere
Hic διδόμενον ε linea recta finita
Τὸ δ῾μενον triangulus æquilaterus
à σημεία ἃ omnes à centro ad circu
li circūferentia ducta linea. rectæ sū
inter se æquales · Item q uni æqualia
sunt, ea omnino sunt inter se æqualia
Item in illo ꝓblemate An hoō ad ꝗ
rendum et docendum sit natus
Res ꝓposita · διδόμενον est homo
Propria rei affectio Τὸ δ῾μενον et
disciplina et doctrina . Αξίωμα
medium est ratio et mens. Ita hoc
modo concludimꝰ. Cuicꝰ ratione
præditum est, iꝭ discit atq; docet
Homo est ratione præditus
Ergo Homo discit atq; docet

propositionū immediatorū, quo
suht genera, ἀξιώματα ἢ ἐνnūcia-
ta prima, et θέσις posita
ἀξιώματα graeci uocant κοινὰς ἐν-
νοίας, Ea sunt ad quae doctore opꝫ
est, sed per se nota sunt et insita
hominibus a natura. Philoponus
inquit ἀξιώματα εἶναι, ὅσα ὅτιο-
οῦν, καὶ ἄνευ ἀποδείξεως εἰδμεν,
Enunciata sunt prima, q̄ a natura
et absq demonstratione intelligimus
ut totum ee maius sua parte, et par-
tem minorem toto, et aequalia si ad-
dunh ad aequalia omnia ee aequalia
θέσις est, quae ultro et p se non intel-
ligitur, sed opus habet doctoris opera
de hac θέσει sic loqh Philop. θέσις
ἐστι, καὶ αὐτὴ δὲ ἀναποδείκτως
βραχείας πάνυ δεομένη παραμυ-
θίας.) Ipsa etiam θέσις demon-
trari non potest, aut exiqua ad-
modū opus habet institutione, vt
omnes lineas rectas, q̄ a centro ad cir-

cumferentiam circuli ꝗuctas e/seꝝ
se æquales. Item ab omni punćto ad
punctum ꝗuci lineam rectam, ite
punctum ēe cuius pars nulla e, item
Omne triangulū ex tribꝰ rectis consti-
Hæ ꝓpositiones etiamsi demonstran
non possunt: tamen ita non aperte
sunt, et cognitæ, ꝗmadꝫ: ἀξιώματα
Hæc θέσις est tripartita, primū ēe
est ὁρισμός, alterū ὑπόθεσις ter
um est ἄσκησις. Quid ē ὁρισμός
Definitio ē, qua ꝗuid sit res ēenen
et ꝓprietate explicat. Ἀπὸ inꝑ
ὁρισμός ꝑ ἔστι, ὃ τό τί ἐστι λέ
γεται ὁρισμός. Ἡλίου. Vt hominem
ēe animal rationis ꝑticeps morta

Altera pars ē ὑπόθεσις. ꝗatū et con
cessum, Est autem ὑπόθεσις quam
ā Doctore accipimus, etsi ūera esse
uidentur, ꝗamus et concedimus.
De ea hæc dicit Philꝰ κοινὸν ꝑ ἐν
πάσης ὑποθέσεως ꝓ μὴ ἐκ φύσεω
ἐννοίας ἠρτῆσθαι, ἀλλὰ ἐκ τοῦ διδα
σκάλου θέσεως. Omni hypothesi com

est, ut non à naturali sententia depen-
deat, sed à præceptore proponatur, vt
ex eo, quod nusq; existit, nihil fieri
item ab omni puncto ad omne pun-
tum duci lineam rectam, item ad
omne centrum et interuallũ circu-
lum describi
Tertia pars est αἴτημα postulatum
est autem αἴτημα, quod non tale ee
nobis uidetur, quale dicitur et tamẽ
postulat demonstrator, ut sibi fides
habeatur ut punctum ee cuicq pars nul-
la. Linea ee longitudine absq; latitudine
Ab homine imperito Geometriæ nõ cre-
dit, et quia demonstrator postulat
ab eo, ut sibi fidem habeat, inde
αἴτημα, petitũ seu postulatũ nõinat
Προθεσις Philopono est bipartita, nã
inqt q apertæ sunt, et simul ac ppo-
nunt intelliguntur ab auditore προ-
θεσις nominant. Quæ uero obscu-
ræ sunt & incognitæ, et probatione ali-
qua opus habent ea αἰτήματα vocant
Atq; illud αἴτημα est bipartitum, ut

aliquo modo intelligih, ut nullas li-
neas rectas esse æquales, Auditorem
peritus Geometriæ nec æquales esse
nec inæquales cogitat. Vel contra-
rium intelligih, vt sit à Geometra
punah punctum ee cuig pars nulla
est, Auditor impitu Geometriæ intel-
ligeet contrarium, punctu nempee co
Differunt ἀξίωμα et ὑπόθεβις sic
mũ ἀξίωμα esse necessariũ esse
cessario sic se habere uideh: ὑπόθε-
bis non necessario sic se habet, nec
ipsa per se necessaria est. Deinde
ἀξίωμα natura nobis ingeneratũ
sed θέβις a præptore proponitur
Philop: sic inquit τὸ μὲ ἀξίωμα· ὃ
χοβεν ἔχει ὁ μανθάνων· ἡ δὲ θέ
ἐκ τῆς διδασκαλίας παραγίνεβ
ἀξιώματα ὑποθεν προλα

ἀμέβων προλάβε ων οἱ μὲ ἔβι

φησὶ· ἐκ τῶ διδασκάλ παραγίνοντ

ὁρισμὸ γνώριμος ὅτι

θέβις ὡς ὑπόθεβις γνώριμο

ἐπιβημία ἄξιωμα μειζόνως ἐναντίως γνώριμ

Non id Euclidis uocat postulatum
ἄξιωμα, quod Arles postulatū uocat
et ꝓnunciatum primum ἀξίωμα.
duas ob causas. Primaꝫ quia Arles
cum sit dialecticus, non necesse habet
ntinere mathematicorum uocabula
Altera qa Euclides considerauit genera
suarum conclusionum, et ea discrimi-
nat ꝑ Vrw bd. Duo ergo sūt gra
quæ ad demonstrandū ꝓponuntur
apud Euclidem πρόβλημα, et θεώρη-
μα. Problema est ꝓpositum cuius
finis est actio, id quod intelligitur
ex hemistichio Theonis ὅπερ ἔδει ποιῆσαι
Eiusmodi conclusionem Arles uocat
ἄξιωμα. Θεώρημα et ꝓpositum
cuius finis est cognitio, id qꝫ intelli-
gitur ex hemistichio, ὅπερ ἔδει δεῖξαι
et Arles eiusmodi conclusionē uocat
ἀξίωμα

Ergo uidemus iam non dissentire Aristotelem et Euclidem. Nam q ab Euclide uocant προβλήματα, ea postq ebata sunt, ab Arte uocant αἰτήματα, ut ad omnem lineam rectam finitam triangulum æquilaterũ constituere. Hoc problema in Euclidi, sed conclusũ αἴτημα dicit artis. Et q ab Euclide uocant θεωρήματα, ea postq ebatasunt ab Arte uocant θεωρήματα ut æqualia si auferant ab æqualibus quæ remanent sunt æqualia. Hoc θεώρημα in Euclidi et postq ebata est ἀξίωμα nominatur ab Arte.

Apud demonstratorem tria sũt ẽre attributorũ, primũ ẽ τὸ καθ' παντὸς dici de omni, Alterũ τὸ καθ' αὑτὸ dici per se, Tertium τὸ καθ' ὅλου, uniuersaliter dici. Cuiꝰ ẽ τὸ καθ' παντὸς

κατὰ παντὸς ἀεὶ φησι δεῖν τὰς τέχνας λέγειν
ὃ ἂν ᾖ, μὴ ἐπὶ τινὸς δὲ μηδὲ τινὲ
ὃ ἂν ᾖ, καὶ μὴ πολὲ δὲ, πολέ δὲ μὴ κ.
dici de omni uoco, quod non inest
in aliquo, et in aliquo non -) in omni
et quod aliquando inest, et aliquando
non -) semper inest. Hoc ut autor
ingt quod omni speciei, absq; ulliqut
parte speciei, uel temporis exceptioni
attribuith, ut omnem hominem ee
animal, si uerũ est hunc ee home.
est etiam uerum esse animal, et esse
animal non aliquando, sed in sem-
piternum, quamdiu homo ipse est.
Item si in omni linea est punctu
non aliquando illud punctũ inest,
et aliquando non, sed semp inerit
Item omnis uirtus est laudabilis
Laus hic non solum praedicatur de
omni uirtute, omnibusq; eius spe:
ciebus, sed etiam semper. Sed
κατὰ παντὸς de quo nunc precepta
tradidimus, et quod ad demonstra:
torem ꝑprie pertinet, differt a illo

καθὰ παντὸς quod est apud Arist
in analyticis posterioribus, ubi sic de
finiuit τὸ καθὰ παντὸς, τὸ καθὰ
παντὸς λέγω, ὅταν μηδὲν ἢ τῶ
ὑποκειμένω λαβεῖν, καθ' οὗ θάτερον
οὐ λεχθήσεται. sicut Phil: καθ' οὗ
μὴ καταγορεῖται ὁ κατηγορούμενος.
dici de omni uoco, cum prædicatum
de omnibus ijs, quæ sunt in complexo
subiecti. Eodem modo τὸ καθ' αὑτὸ
δεν. Philop: sic definit τὸ καθ'
αὑτὸ μηδενὸς λέγω, ὅταν μηδὲν ἢ
τῶ ὑποκειμένω, καθ' οὗ λέγεται
ὁ κατηγορούμενος). dici de nul
lo uoco, cum prædicatum remou
ri a subiecto, et ab omnibus eius
partibus vt Nullum homini est lapi
dem, Hic lapis remoueri ab homine
et ab omnibus eius partibus: indi
uiduis, Nam si homo lapis non
ergo nec Sic: nec Plato, qui sub ho
mine comprehenditur. Tamen vi
demus discrimen, quod est inter regu
lam καθὰ παντὸς apud demonstratore
et dialecticum. Nam apud demon
stratorem prædicatum, non solum omni

ni, eiusq; omnibus partibq attribuit
sed etiam semp vt o: Virtq laudabilis
causa ē, quia demonstratio ē rerum
necessariarum q̄ ꝑpetuæ sunt et sem:
piternæ. Deinde quia Arles audi
demonstratorem esse q̄uelā dolor:
constantem et firmū in sua senten:
tia, ab ἀνα μελα πίνω ꝺ cado
Sed dici de omni in analyticis priori:
bus, ē, cum prædicatum omniq̄
rei attribuit, omnibusq; partibq
sed non semper, ut omnem homi:
nem dormire, ibi dormire de omi
de homine dicit, sed quia homo
interdum dormit, interdū uigilat
non semp de homine dicit illud p:
dicatum ꝗ somnus, Causa est
quia dialectica est rerū ꝓbabilium
quas nunc esse continget nunc non.
esse ut homo nunc dormit, nūc uigilat
Deinde quia in prioribus analyticis
cōmunia tradidit ꝓcepta Arles omnū
syllogismorum

Quod alterū ē genus attribuendi
ꝓ καθ' αὐτὸ ꝗse, illud ē, quando omni

rei et semp et per se attribuih iq̃ q̃
uolumus, Illud fit quatuor modis
primus ē cū uel tota definitio rei
tribuih, vt homo ē ait rationale mor
tale, Trianguluꝫ est figura con
tribus lineis rectis. Vel singule
partes definitionis rei attribuunt
vt hoc est ait, homo ē rationalis ho
est mortalis, item triangulū est
gura, et triangulū constat tribꝫ line
rectis. Quis est alter modus?
Cum res positæ in definitione attri
buunh ijs rebus per quæ debent ex
plicari ꝫ- cum ea, q̃ subiecti loco
ponenda erant, assumunh in def
nitione, vt Rectū est magnitudo
habens lineam rectam, et incuru
est magnitudo hns lineam incuruā
Vel cū accidentia explicanh ꝫ bas
vt Philosophꝫ ē hoc studiosꝫ sapiēs
Atq hi duo primi modi, quoꝝ uter
duplicē considerationem hr addē
monstratorem ptinent quia uera
sunt necessariarum, q̃ se aliter h
bere non possunt, sequuh duo

modi, qui ab hac doctrina repudiãt
Tertius modꝰ ideꝫ ẽ indiuiduorum
q̃ ꝑse ẽe dicũt, ut Arles. Plato, Daniel,
Quartus modus ẽ cum ea coniungit
cum ipsa re, ut Clodius trucidatus
interiit, Aegistus desidioso adulter
ẽ factus. Sed studioso literato euasit
Tertius ideꝫ modus qui in diuiduorũ
ẽ ꝑpea locũ non habet in disciplina
demonstratiua, quia caduca sũt in:
diuidua, nec durant perpetuo, sed
uetustate temporis intereunt.
Demonstratio uero ẽ earũ rerũ, q̃ sũt
ꝑpetuo, nec ulli corruptioni subiectæ sũt.
Quartus modus q̃ ẽ earum ꝑpea locũ
non ht in demonstrando quia causa
eadem est cũ re q̃ ẽ demonstrãda
Sed hoc in loco orit dubitatio. Nã cap:
1. dixim⁹ tũ demũ nos scire cũ rei iam
mus cognitam, hoc uero in loco eas
excludimus. Respondemus. Cæ leues
a demonstratione repudiãt ut sunt
causæ adiuuantes, ꝓcurrentes, quietæ,
et nihil agentes. Ꝑfectæ uero et abso:
lutæ eæ ad demonstrandũ assumunt

et ꝺ̄ ꝺemū uera ē ꝺemonſtratio ĩ ē
eiusmoꝺi ēa conficiih, vt qualē ingē
nio, hos uerisimile ē literatos euaꝺere
Soc: ualet ingenio, ꝙ Soc: uerisimile
est literatum euaꝺere. Hæc conclu
ꝺemonſtratiua non ē. Xa ingeniū
est absoluta causa eruꝺitōnis seꝙ
aꝺiuuans ea. seꝺ in illo. O: corpus
animatū inꝺiget alimonia, Homo
corpus animatum, ꝙ indiget alimo
Causa absoluta ē et ꝓfecta nutrimentus
corpus animatum
Differunt ϗ καθ̀ παντὸς & ϗ καθ' αὑτὸ
ꝙꝙꝺ-n-ꝺ̄ καθ' αὑτὸ, iꝺeha ꝺ̄
κατὰ παντὸς seꝙ non contra, omā
ꝺicunh καθ' αὑτὸ attribui, ꝙ in uera
ꝺefinitione ponunh, ut ꝙꝙ ꝓriū
κατὰ παντὸς uero multa ꝺ̄ ꝙ nō su
munh ex ꝺefinitione, vt Virtutem
laꝺabilem. Laus ꝙꝙ ꝺe omni ꝺ̄
tute, seꝙ non καθ' αὑτὸ, Non-n-lau
ponih in ꝺefinitione uirtutis, seꝙ cū
ꝺico uirtute ee habitum, ibi habito
non solū ꝺe omni ꝺ̄ uirtute, seꝙ eā
ꝺe ea καθ' αὑτὸ ꝺ̄. Xamin ꝺefiniēꝙ

uirtute, habitus solet adhiberi ut genus
ge qđ dicit καθ αὐτὸ, ἐν ἐστι καὶ κατὰ
tertium genus attribuendi ἐστὶ καθ' ὅλου
qđ omni rei attribuit, et p se, sed prio
non secundario loco. Illud fit tribus
modis ut appareret ex definitione, pru
cũ de omni subiecto dn prædicatum
simpliciter. vt O: Aethiops ẽ niger, &
O: hõo ambulat. Deinde cũ de sub:
iecto dn ꝓdicatum per se, vt de ẽ est
numerus æqualis, et iustitia ẽ uirtus
Tertio modo. cũ ꝓdicatũ de omni dicit
subiecto et per se, et primo non secũ:
dario, vt omne triangulũ tres habet
angulos quobus rectis æquales, item
homo ẽ sbu et iustitia est qualitas
Differt hoc tertiũ genus attribuendi
a superioribus. Nam q καθ' ὅλου di:
cunt, ea de etia καθ' αὐτὸ et κατὰ παν:
το, sed non contra

Quoniam non solũ ex rebus ueris, sed

etiã ex necessarijs conficit demõstratio, autor in hoc cap: ꝓponit q̃ siqua quotna sit differimen interuẽ et necessarium, et qđ differimen interia et ee in sempiternum, idem ait ee inter uerũ et necessarium. Nã uerũ uocamus id, quod aliquando fuit, autiam est, ut philippq fuit Rex Macedonum Arles, fuit phq. Cic: orator, Bellũ uir ã turcia aduersus christianos Sed necessariũ e non qđ solũ nunc est aut e aliquando, sed quod e in sempiternũ, quam diu res ipsa est

In hac definit: duo obseruanda sunt res si ipsa, et sempiternum, Rem cap: 2 Vocauimus τὸ ὑπαρχόμενον Vero ꝺ partem prima ꝓblematis Sempiternũ uocauimus τὸ καθ' αὑτὸ συμβεβηκὸς et καθ ꝺ parte secunꝺam ꝓblematis ut fortitudo e airh Hæc ꝓpos: necessaria e ἀποδεικτικὸν constans ex duabq partibq re ꝓposita et ꝓpria rei affectione, fortitudo e res ꝓposita, Virtus ꝓpria rei affectio q perpetuo attribuitur fortitudini

Illud semsiternu ẽ duplex ut apodicti:
cum uel dialecticum, Apodicticum q̃
ꝑmẽ et necessario rebus attribuit
ut homo est animal. Iustitia est uirtꝰ.
Hoc genus necessariꝰ ἀκροατὴν
uocauimus, quatuor de causis pa
Necesse ẽ ut omni rei attribuat κατὰ
τὸ καθ' αὑτὸ συμπέρασμα, aliꝰ q̃
nulla fieret conclusio, Altera ca
Necesse ẽ ut semꝑ rei attribuat τὸ
καθ' αὑτὸ συμβεβηκός, demõstratiõ
nẽ rerũ necessariarũ et perpetuarũ
Tertia Necesse ẽ ut ꝑse rei attribuat
τὸ καθ' αὑτὸ συμβεβηκός, Definiti:
tiõnẽ rei naturam complectitur
aqua instituenda ẽ demonstratiõ,
Quarta. Necesse ẽ ut uniuersaliter
ni attribuat τὸ καθ' αὑτὸ συμβεβη:
κός. Nam ꝓpositiõ demonstratoris
debet esse prima et summa.
Alterũ genus necessariꝰ ẽ dialecticũ
q̃ abesse in re atq; in ea dꝫ adesse
potest, absq; corruptione subiecti
Hoc à disciplina demonstratiua

repudiah, quonia semiternū non est
sed fortuitum, neq; n semp nece
se, nec uniuersaliter rei attribuit
ut omnis homo dormit

Ex definitione syllogismi Aristotelis intelligim
non demonstratorem solum, sed
dialecticum conficere conclusionem
necessariam. sed diuersa ratione
nam dialecticus concludit ἐξ ἀνάγκης
necessariū ad concludit, et ut
inqt Arles ἐξ ἀνάγκης bonus sair
non tamen ex rei naturam et neces
sitatem, sed propter assensionē ad
terius cum quo disputah. h. quod
Arles ait διὰ τῶν τεθειμένων. Atq;
uiusmodi conclusiones uerae ex tri
bus ueris generibus efficiunh. vel
ex habitibus et cōcessis, uel ex
falsis, uel ex ueris. Ex habitibus
O: parentes amant suos liberos

Sextus Roscius est pauens, His quæ-
bus ꝓpositionibus concessis concludit
necessario, qđ S. Roscij amat suos liberos
Ex falsis vt. C: arbor ait. C: homo ar-
bor, Ex his duabus ꝓpos: q contra
naturam sunt et falsæ, conclusio
efficit uera et necessaria Ergo C: hõo
ẽ ait Ex ueris vt. C: q uerã reli-
gionem contemnunt sunt impij
C: pontificij uerã religionẽ contemnũt
Ergo omnes pontificij sunt impij
Sed demonstrator necessaria conficit
conclusionem, non ꝓp concessionem
alterius, sed ꝓp rei naturã et necessi-
tatẽ ut C: Virtus ẽ laudabilis.
C: iustitia est uirtus.
Hic non expecto tuam concessionem
sed quia ratio necessaria antecedit.
ideo necessariam in ero conclusionẽ
Ergo omnis iustitia est laudabilis
Sed illud necessariũ ex quo demons-
trator suã conficit conclusionem ẽ
duplex, vel est ἀναπόδεικτον, quod

per se notum est, et aliunde non a
matum: i& quod indicat etymol
uerbi ut sunt κοινὰι ἔννοιαι, ut
ee maius sua parte, et parte mi
rem toto, et bis quatuor esse octo
his similia, q cap: 1- etiã quæ ba
cauimus, eo quod nullo indigent
medio ad conficiendam conclusio
vel est necessarium ἀναπόδεικτον
ex ratione necessaria conclusum
vt omnẽ iustitiam ee expetend
Hæc ꝑ positiõ necessaria ẽ non per
sed ꝑp rationem necessariam, ẽ
bus effecta est. vt O: Virtꝰ expetẽ
O: iustitia est uirtus, Ex hac ratio
necessaria segꝝ conclusio illa ac
d q.l ⊙. Ergo O: iustitia ẽ expetẽ

Quam Arles πρόγνωσιν uocat vt
ἐπιφέρεσθαι γνώσιν, eam nos p
tionem et anticipationem, et psum

ionem nominare possumus, Illa
πρόγνωσις ἐστι πρὸς ἡμᾶς ἀποδοξε-
ως ὑπάρχουσα γνῶσις) pnotio
est ante demonstrationē requisi-
ta cognitio. Nam is qui addiscen-
dum ad animū applicat, inchoatā
debet habere aliquā cognitionem
et ingeneratam sibi à natura,
quo potissimū tractanh in hoc cap:
primū quae sint illa, à quibus pos-
sint. Deinde qua ratione uia pnoscah
quo sunt q̄ pnoscunh nempe ὅτι
ἐστι quid sit res et ὅτι ἐστί, q̄d talis
sit res, Haec pnoscenda sunt in
partibus demonstrationis, quarū
supra tres posuimus, Rem ꝓpositā
ꝓpriā rei affectionem, et ꝓpositiōes
eo in re ꝓposita, quā matheatici
διδόμενον uocant et Arles σαυτῷ
μενον Vērō pnoscendū est
καὶ ὅτι ἐστι, καὶ τί δυνάμενα τὰ
ἢ τί ἐστι) non solū esse uerum

quod ꝓponit, seꝯ etiã naturã eiꝰ
oportet prænoscere
In ꝓpria rei affectione, quã ma-
thematici ἐπιζήτουσιν et Arles
τὸ καθ' αὑτὸ συμβεβηκὸς uocat
prænoscendũ tantum est τὸ εἰ
ἐsi quiꝯ sit res, ut aꝯ datam lineã
rectam finitam, hæc res ẽ ꝓposita
in qua ꝓnoscendũ non solum est
lineam esse finitam rectam τὸ εἰ
ἐsi, seꝯ oportet etiam scire quiꝯ
sit linea recta finita τὸ εἰ ἐsi
ζητούμενον autem ẽ in ꝓpria rei
affectio triangũlum æquilaterũ
cõstituere, hic ꝓnoscendũ tan-
tum est τὸ εἰ ἐsi quiꝯ sit trian-
gulum æquilaterũ constituere
In ꝓpos: quas Arles uocat ἀξιώμα
τα ꝓnoscendum tantũ est τὸ εἰ
ἐsi quod uerũ esse et sempiternũ ut
q uni æqualia sunt, illa inter se

mutuo esse æqualia, Vt aute scia:
mus, q ratio sit res pnoscendi, ob:
seruanda e sunt duo rerũ genera
rũ est rerũ, q a grauis dr φαι:
νόμενα, Altera q vocat xexρυμ:
μένα, Ad ea aute puenit diui:
sione rerũ quæ proponunt
φαινόμενα sunt q sub sensũ cadat
et apparent, Ea sunt bipartita ut
sunt φαινόμενα ἀφ' ἑαυτῶν
q per se atq celeriter sub sensum
cadunt, ut sunt omnia ea, q sensu
percipiunt, ut res colorata percipiunt
uisu ut dulcia et amara gustu, ut
odorata olfactu, ut aspera et leuia
tactu ut uoces et sonitq auditu.
Quædam sunt φαινόμενα ἀφ'
ἑτέρων, q non per se, sed ex pprijs
rerum notis cognoscunt, ut ægritu:
do ex pallore, Vulnus ex cicatrice
Ex cinere ignis

κρυπτόμενα, sunt q̃ a sensibꝫ re
mota naturali iudicio intelligũt
Illa κρυπτόμενα etiã sũt q̃ublicia
uel sunt ἐναργῆ ἀφ' ἑαυτῶν
quæ per se sunt intellecta natura
li iudicio, ut κοιναὶ ἔννοιαι, nõ
nes q̃ naturaliter inhærent men
tibꝫ hominum, Vt totũ ẽe maius
sua parte, et partẽ minorem toto
Quædam sunt ἐναργῆ ἀφ' ἑτέρων
q̃ per se intellecta non sunt, sed
affirmata et demonstrata Vt om̃e
iustitiam esse expetendã, ipse
non intelligit naturali iudicio,
sed ex demonstratione precedente
Omnis uirtus est expetenda
Iustitia e Virtus Ergo
Iustitia est expetenda
Ad rerũ naturam dijudicandam
q̃dã nobis sunt ingenerata instru:
imenta naturæ q̃ a Galeno uocãt
κριτήρια, Est autem κριτήριον
quasi instrumentũ a nãturã nobis

ingeneratũ quo rerũ natura ꝺ̃ſiꝺ:
ꝺamus, Eiusmodi inſtrũenta
ſunt quatuor, primũ αἴσθησις sensꝰ
illuꝺ aꝺhibeh aꝺ cognoſcenꝺa τὰ
φαινόμενα ἀφ' ἑαυτῶν. Alterũ
eſt ἐμπειρία ſeu experientia
q̃ a ſenſibus quiꝺem inchoatur
ſeꝺ perficih uſu et obſeruatione
et aꝺhibeh aꝺ τὰ φαινόμενα ἀφ' ἑτέ-
ρων, Tertium inſtrumentũ eſt
κοινὴ ἔννοια q̃ aꝺhibeh aꝺ τὰ ἕναρ-
γῆ ἀφ' ἑαυτῶν, Quartũ ἔμφα-
σις.) ꝓceptorũ conſenſio, q̃aꝺ:
hibeh aꝺ τὰ ἐναργῆ ἀφ' ἑτέρων

Genera ꝺemonſtrationũ ab Ariſto-
nunh ꝺuo, τὸ ὅτι et τὸ διότι
Demonſtratio τὸ διότι ꝑ q̃ ꝺemõſtrat

causam rei, et quamobrem res sit
indicat. vt O: Virtus ē laudabilis
Iustitia ē uirtꝰ ꝯ iustitia ē laudabilis
Hanc demonstrationem ꝟ̄ dicā
uocamus, quia non solum res esse
ostendit, nempe iustitiam ēe laud-
abilem, sed etiam causa rei cur
ta ꝫ Virtus. Nam quia Virtuti
laus attribuit, Ergo etiam iustitiæ

Demonstratio ꝟ̄ ōlis ē, q̄ simpliciter
ēe ostendit, cam uero rei non indica
Illa demonstratio ꝟ̄ ōlis sit brīa, ve
ἐν ᾗ αὐτῇ ἐπίδειξις in eadē disciplī
Vel ἐν ᾗ ἄλλῃ ἐπίδειξις in diuersa
Demostratio ꝟ̄ ōlis q̄ in eadē sit disciplī
na, fit tribus mōdis primū ingt fra
ἐὰν μὴ δι' ἀμέσων ὑπάρχῃ τοῖς
Vi bus ⊖ Si non ex primis, sed ex
intermedijs ꝓpositionibus efficitur
clusio vt O: ait opus habet nutrimento
Omnis homo est animal
O: homo opus ht nutrimentū
O: ait respirat, O: hoc ait. O: hoc respirat

In prima ꝙclusione ait causã ponimus
nutrimenti, non tamen prima causa
non-n-opus ht homo alimonia quate:
nus est ait, sed quatenus in ipso ẽ ania
si-n- animalia tantũ indigerent nu:
trimento excluderenh herbe frutices et arbores, quas tamen nutrimẽto
indigere cernimus, go prima ca al nõ
est, sed corpus animatum, sic-n-non
solum animalia, sed etiã herbas etsĩr:
pes nutrimento indigere dicemus qa
uegetandi uis in his omnibus inest.
ἡ ψυχὴ γενναῖον, Sic in altera
conclusione animal non ẽ prima ca
spiritus, & πᾶν ζῷον inqt Aris
ἀναπνεῖ) non omne al respirat sed
pulmo prima causa ponit spiritus
Ergo hic primus modus demonstra:
tionis Vt ẽx ꝙ emendari potest, et
sic syllo Vt dicẽdi, inuestigatione pri:
mæ causæ Vt
O: corpus animatũ indiget nutriento
Omnis homo est corpus animatũ
Omnis homo indiget nutrimento
Quicqd pulmone ht, id respirat
O: homo ht pulmone go O: hõo respi
rat

Alter modus, ἢ δι' ἀμέσων ἢ ἀπὸ
μὴ δι' αἰτίου, ἀλλὰ τῶν ἀντιστρεφ
των ἢ in quo primū quidem id ex qu
ad effectū, sed non est ea rei directa
h. Cum ex effectu concluditur causa
id quod fit in his causis, q uocantur
ἀντικατηγορούμενα, et ἀντιστρέφο
q in utramq; partem conuertere possu
ut si dies ē sole ortus. Si sol ortus est
q dies est, Si ignis ē cinis ē, et si cin
est, ignis est. Ex hoc loco sic co
cludimus. Vbicunq; cinis ē, ibi ignis
In loco cinis ē, q in loco ignis est
Vbi cicatrix est, ibi uulnus fuit
In pectore ē cicatrix, q in pectore uul
Explum Astris quacunq; stella radi
non mittit, ea nobis propinqua est
Planetæ radios non mittunt
Ergo Planetæ sunt nobis propinqua
Hoc genus demonstrationis ἐπεξαρ
potest, et fieri demonstratio ex dio
conuersione causæ et effectus. Si ex
causa concludendo progrediemur ad
effectum, ut Vbicunq; ignis ē ibi cinis
In loco ignis est q in loco cinis est.

vbicunq; uulno, ibi cicatrix. In pectore
est uulnus. ꝙ in pectore ē cicatrix
Quę stella nobis ꝓpinqua ē, ea radios non
mittit. Planetæ sūt nobis ꝓpinquæ
ergo planetæ radios non mittunt
Tertius modus ē, ἐφ' ὧν ὁ μέσος ἔξω
τίθεται· cū extrania causa adhibet
ur remota causa inquit Philoponus
Hoc ꝙ demonstrationis fit in secunda
figura. vt Quicquid respirat, animal ē
Paries non ē ait. ꝙ paries nō respirat
vbicunq; sunt tybicines, ibi uites sunt
Apud scythas non sunt uites, ꝙ
Apud scythas non sunt tybicines
Hoc postremū genus demonstrationis
ē infirmius cæteris, fit n̄ ignora-
tione uerę causę, Emendari ꝙ
potest falsa causa sublata, et in
eius locum uera instituta vt parie.
dem dicimus non respirare, non quia
animal non est, sed quia non habet
pulmonem. vt Quicquid respirat id
pulmonem habet. Atq; paries pul-
monem non habet, ꝙ paries nō respirat.

Vbi sunt Tybicines, ibi est uinum
In Scythea non est uinum
Ergo In scythea non sunt Tybicin

Sequ ut dicamus de demonstratione
ὅτι quæ fit in disciplinis diuersa
Illæ scientiæ diuersæ) q habent hæc
differimînis sunt duplices, Aliæ sũ
συνώνυμοι) eiusdem nominis et
naturæ, vt Nautica et astrologia
utraq; n· uersah in consideration
cælestium motuum, ite mathema
ca et musica, quorũ utraq; in dimen
nibus et harmonijs uersah
Hæ scientiæ ehã ὑπάλληλαι uocã
q continenh sub alijs doctrinis et
tribus ex quibus sunt deriuata u
optica sub Geometria comphendit
ex eaq; deriuata est Sed in his q
cntijs συνωνύμοις seu ὑπαλλήλοι
duæ fiunt genera demonstrationum
Vñ ὅτι et Vñ διότι. Demonstrath
Vñ ὅτι fit, quando principiũ siue
causa sine ἀξίωμα sumih ex in
riori scientia vt inqit Philp. ex ἡ
καθωλέρω ἐπιστήμης vt Optica fac

ejusmodi conclusionem, omnia qua:
rata procul intuentibus uideri ro:
tunda, et in speculo leua uideri, q
sunt à dextra, et imagines, q in a:
qua apparent, qua quæ extra, sic
ex obtica concludimus quidem, re
sicse habere, causam uero eius de
rei non adiunximus
Demonstratio ὅτι διότι fit cũ ultimur
principio superioris scientiæ ad ius
λογισμοῦ ἐπιστήμης, et cũ Geome:
ter explicat causam, quare q qua
rata sint procul intuentibus ut:
tunda rotunda, et quare imagines
q in aqua maiores apparent qua
extra. Quot alteru ge scientiaru?
Aliæ scientiæ sunt πολυθεσιχίαι ad
quæ multũ inter se differunt et me:
dicina et mathematica. In his etia
fiunt duo genera demonstrationũ,
ὅτι ὂν & ὅτι διότι. Demonstratio ὅτι
ὂν fit quando utimur principio ius
ἀναπόδεικτος. Vt Vulnera rotunda
difficulter curant. Hoc cũ uulnus
rotundũ. Ergo hoc difficulter curat

Qualis autem sit demonstratio
quando utimur principio mathem
ticorũ. vt q angulosa non sunt, diffi
culter coeunt. Vulnera rotunda
sunt non angulosa, ꝙ Vulnera ro
tunda difficulter coeunt et sanan

Demonstrationes cũ in omnibꝫ figuris
fiunt, tum maxime in prima. Ἀκ
inquit Aristoteles (ὧν γὰρ ἐπιστη-
μονικῶν μάλιστα καὶ πρῶτον) pri:
ma figura præ cæteris accõmodata
est ad scientias, quod autẽ ἐπιστη:
μονικὴ sit prima figura tres ad:
iungit causas, prima est
Omnes mathematicorũ cõclusiones
in prima figura conficiuntur
Altera Demonstrationes plerunꝫ fi:
unt per definitiones, q̃ omnes ad
hanc figuram referunt, q̃ omnes
ad hanc figuram referũtur
Tertia, prima fig: ht conclusiones
affirmantes, cũ In secunda nulla
sit conclusio affirmans, et licet in
tertia sit; tamen ea ẽ pãrticularis
Quarta prima fig: ht conclusiones
uniuersales, quarũ nulla ẽ in ter:
tia, In secunda q̃dẽ sũt conclusio:
nes uniuersales, sed negatiuæ

Hinc facile colligere possumus affir
mantia meliora ee negantibus et
uniuersalia particularibus. Affir:
mantia -n- græci uocant καταφατικὰ
(à) q certas formas actiones q trac
Negantia autem uocant ἀποφατικὰ qu
deformia, quia nullas certas for
actiones q trasunt, vt Soc: non di
rat, q dem Soc: non faciat, ins
quid autem faciat non pronunc
Sic uniuersalia pstantiora sunt par
cularibus, quia plura complectu
et rerū sunt perpetuarū, ex qui
fiunt demonstrationes
Particularia uero et singularia
deterriora sunt, quia pauciora c
plectunh, et rerū plerung sunt
caducarum, ex quibus nulla fit
demonstratio, Fit tamen interd
ut non solū in prima fig: fiant c
clusiones affirmantes et uniuersal
sed etiam in secunda negantes, vt
septima ppos: apud Euclidem lib:
Et in tertia particulares vt omne

demonstrationes in comentarijs ma:
thematicorũ, q̃ etsi particulares
sunt, tamen ꝙ uniuersalibꝰ ba:
benh, quia sunt ἀνέυσαλοι refu:
tari nullo modo possunt
Hinc rursꝰ quo alia ἔνδεια nascunh
demonstrationũ unũ appellah xo:
pius ἀπόδειξις ꝓpria q̃uera demõ:
stratio, q̃ uniuersalis ē et affirma:
tiua in prima fig̃ura, Alterum
genus uocah ὡς ἀπόδειξις quasi de:
monstratio, et ἢ κατὰ συμβεβηκὸς ἀπόδειξις, q̃ fortuitarum rerũ est
et sit uel in secunda fig̃: negatiua
uel in tertia particularis

Quonia contraria contrarijs oppositis
magis elucescunt, etiã hoc in loco
de ignoratione præcipit, ut eã quoq̃ ain:
telligamus, quid sit scientia:
Illa ignoratio a græcis ἀγνοια
et ab eadem sic definih

Ἄγνοιά ἐστιν ἀντικειμένη τῇ ἀλη
γνώσει ψεύδης δόξα ἢ ἀγνο
rantia e opposita uerę cognitioni
falsa opinio. Illa ignorantia es
duplex uel fit κατὰ ἀπόφασιν
κατὰ διάθεσιν, ut negatione fa
Ignorantia κατ' ἀπόφασιν e
in negando positus, et ut ἀπόφ
ἢ μηδεμίαν ἔννοιαν ἔχειν
περὶ τοῦ πράγματος. q. nihil q
re statuit, ut si quis ignorat sit n
pars aliqua puncti aut nulla, ite
concurrant ne ali lineæ rectę ue
non. Atq; hoc genus ignoratioⁿis
à demonstratore rebuendam quem
Aristes uult esse ἀμελέτητον καὶ ἄλογον καὶ
labi errore, sed esse constantem
In congressionibus tamen eruditō
rum hominum huic ignorationi
locus conceditur, si ea ignoratiō
nis subiungat, ut apud Platonē
in Gorgia, cum Soc: interrogaretur
quid sentiret de Gorgia, Respon
det se ignorare, et ignorationis su
causam adiungit. Nunq; ingra

hoc uiro consuetudinem habui nec
scio qua doctrina præditq sit étius:
tibi et ut ipsū quasi loquentem
audiamus ὄχ οἶδα, ὃ γὰρ τῶ δοὺ:
γένοντα τῷ ἀνδρὶ, ὄχ οἶδα ὅπως
ἔχῃ παιδείας τε καὶ δικαιοσύνης
Sic apud Homerū in odissea lib-I-al:
loquit Minerua Telemachum filiū
vlyssis, Age dic mihi Telemache, et
uerū fatere, tu ne ex vlisse gena:
tus es, tam egregius iuuenis, tū si:
milis illi uideris, quod ad caput ani:
net et oculos, Telemachus respōdet
Mater quidem me eius filiū ee dicit
at ego nescio, nemo ·n· ipse agnouit
patrem suum.
ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέ:
ως κατὰ μοῖραν
ἠ ὅη ἐξ αὐτοῦ τόνδε πάις εἶδι ὀδυσσῆος
ἦτοι γὰρ καὶ φαλὸν τε καὶ ὄμματα
καλὰ ἐοίκεις
μάλιστα δὴ γ' ἐμὲ φῆδι τὸν ἔμμεναι
αὐτὰρ ἐγώ γε
οὐκ οἶδα, ὃ γὰρ πώποτε τὸν γόνον αὐτοῦ
ἀνέγνω

Alterũ genus ignorationis fit κατὰ διάθεσιν, cũ ex habitu aut affectione aliqua uitiosa in errore delabimur, et ut inquit Philos: ἢ ἔξις καὶ πάθος περὶ τὸ πρᾶγμα ὁ ἔννοιαν τινὰ πλὴν ἀκ ἀβεβαίαν quae de re aliquam opinionem habet, sed infirmã et non tutam Haec ignoratio κατὰ διάθεσιν fit bifariam, uel fit ἁνευ συλλογισμοῦ Ea est nulla ratione nullo argto uoluntaria et falsa concepta opinio, et utrinque Arles ὅλως ἁπλῶς ὑπολαβὴ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν si quis simpliciter ad ea uel non ea existimat, ut sicq putamus utile esse, quod e detrimentosum et honestum esse id, qd coniunctũ e cum turpitudine In hisce mens uitiose iudicat, in illis uero sensus ut si putamus esse amarũ, qđ dulce e, et asperum quod leue est, et candidum quod nigrum est et consonum id quod dissonantiam habet, et ita

suauem odorem qui fatet.
Alterũ genus ignorationis κατὰ διάθε-
σιν fit διὰ συλλογισμῶν, ea erati
one et argto falsa confirmata opinio
et ut inqt Aristo, ὅλων διὰ συλλογισ-
μῶν. λαβὴ ἢ ἐκ ψευδῶν ὑπόληψις ἐστιν
ratione falsam concipiat rationem
vt sententia eorũ qui terrã mobilem
et cœlum stabile esse volunt. Item
sententia Epicuri qui summũ bonũ
statuit in voluptate, itẽ sententia
Xenonis, qui nihil scire posse probare
conabat. Sententia Pythagoræ qui
a carnibus abstinendũ censebat
sententia Empedoclis, qui unũ tantũ
principium statuebat
Atq in hos errores et opiniones falsas
tanti philosophi inciderunt, nõ ig-
noranter sed multis rationibꝰ et argtis
has suas opiniones confirmare sibi vi-
debant. Ex his eo duobꝰ gribꝰ
ignorationis κατὰ διάθεσιν duplex
error nascit. Alter ex ignoratione
simplici, de qua hoc in loco nil dicemꝰ
Nam omnes eos ex hac doctrina exclu-

dimus, qui uel nihil sciunt, uel mi
possunt discere, Alter nascit ex
noratione, q ratione confirmatur
et uocab a graecis dnā, qa tall
non solum is qui docet, sed etiā is q
discit, atq; hic error bifaria comitt
uel simplicitate uel ex malitia
Qui simplicitate peccant uel sūt doc
di, si ualent ingenio, uel relinq
si non ualent ingenio Qui auten
malitia peccant, cū his, quia im
bi sunt, et principia negant, di sen
dum non est Atque error ill
in quem aliqua ratione delabimu
fit uitium materiae non formul
loquendi concludendi, Etsi n ma
thematici nonē errare, hominis
men non est errare in ys rebus, q
ad mathematicum pertinent
Hoc uitium uel in utraq; ppos: comit
tit, uel in altera tantum, Emenda
tamen potest, uel contrariorū oppo
tione, uel contradicentium, ut inil
syllogismo contraria uera sunt
Omnes sapientes sunt miseri
Omnes ueraē Christiani sapientes
Omnes ueraē Christiani miseri

In illo contradicentia sunt uera
O: fides iustū efficit, O: Christiani ha-
O: fides iustū efficit, Ergo O: Christiani sunt iusti
fidem, Ergo O: Christiani sunt iusti
Eadem ratio ē in nēo antibo, Argta
autem 1. media, ex quibo uitiose con-
ficiunh conclusiones, Vel ppria sunt
vt O: sba ē quantitas, O: hoc est sba, go
O: homo est quantitas. Vel impria
vt O: philosophq quantitas, O: hōo philq
Ergo O: hōo quantitas, Vel sut remota
O: uera bestia ratione caret. O: hōo uera
bestia gō O: homo ratione caret
Quicq ratione caret ē uera bestia
Omnis homo ratione caret
Ergo Omnis homo est uera bestia,

Duo præcepta tradunh in hoc capite
quibo nos ab isto, quem diximus er-
rore liberare possumus, primū na-
tura, Deinde doctrinā perceptio

In natura sunt spectanda illa, de
q̄bꝫ supra diximus, instrumenta
αἰσθήσις, σύμπαραστήσεις, κοιναὶ
ἔννοιαι, Sensus sunt quinq; in
corpore, uelut animi nuntij, Hi
si uitiosi sunt etiã mentem in er-
rorem inducunt et ut inqt Arles
Si quis deficit sensus, deficit etiam
scientia, Ἐξ ἧς αἰσθήσις ἐκλέλοι-
πεν, ἀνάγκη καὶ ἐπιστήμην τινὰ
ἐκλελοιπέναι, Vt si qs nunq; audi-
uit, is scientia caret harmoniæ, Sic
qui nunq; olfecit, nihil de odoribus
iudicare potest.
In his quæ à sensibus ad animũ de-
ferunt inductione utimur, vt Vly-
ses multos uidit hominũ mores, mu-
tas perspexit gentium urbes, Ergo Vly
ses prudens est, Ergo hoc primum
& præcipuum naturæ, quo nos aber-
rore liberamur is sensibus ubi ãpar
ticularibus ꝺeredimur ad uniuer-
salia :" Alterũ instrumentũ &
κοινὴ ἔννοια communis hominum
intelligentia, Illa hominũ intelli-

gentia ē, in qua inductione non uti-
mur, sed concludimus uel syllo di-
alectico uel demonstratiuo. Hā inqt
Artes μαθάνομεν ἢ ἐπαγωγῇ
ἢ συλλογισμῷ. Tertiū instru-
mentum ē ὁμοιοπαρατηρήσεις usus
et obseruatio, quo etiā ē particula-
ribꝰ ad uniuersalia prōgredimur
ut ex obseruatione plantarū, ania-
lium brutorū et hominū collectū
est. Omne corpus animatū opus ha-
bere nutrimento.
Alterū præcessū est doctrina ἢ δόγ-
μα uel ἐπίστημη, qđ supra fe-
cimus quartum instrumentum na-
turæ. Hæc doctrina, quia certa ha-
bet principia, media, certū finem et
certam progressionem, deinceps dicemꝰ

Superiori proximo cap: diximus quatu-
or nos instrumentis naturæ aberro-

re liberari, in quarto tamen opus
ee aliqua ꝑpresione, q certa via
et ratione instituenda e
Illam Plato uocat πορίαν, ete
certus ordo præceptorū in trade
dis artibus et disciplinis
Etsi autem uaria sunt ꝑpresio
num genera ut ꝑpresio dialecti
ca ut rhetorica: tamen de demō
tratiua nos hoc in loco agimus, q
a principijs est instituenda
Principia a mathematicis uocant
ἀρχαὶ, ab apodicticis ἀξιώματα
a dialecticis μέθα
Principiū est quod in aliqua re non
est prius, et q̄d demonstrari uel
non potest uel non debet, se ꝑse
non ꝑ aliquod aliud prig tide he
Principia tria sunt ὅρος definitio
αἴτημα postulatum seu petitum
κοιναὶ ἔννοιαι sententiæ cōmunes
Horū principiorū genera sūt duo
alia sunt ꝓpria alia cōmunia
Propriū principiū est, q̄d ꝑtinet

d materiam ꝓpositæ, vt Definitio
puncti pertinet ad Geometrũ, Defi:
nitio fidei ad theologum, Definitio
iustitiæ ad Ethicam.
Comunia principia sunt qbꝫ in plu:
rimis doctrinis utimur, vt illa com:
munis sententia, si ab æqualibus
auferantur æqualia, q remanent
erunt æqualia, non solũ Geometriæ
principium e, sed etiã Arithetica
Sed hæc principia bifariã consi de:
rant, Vel comunia sunt plurimis
doctrinis de qbꝫ modo diximus,
Vel omnibus doctrinis, vt omnis in
re uel affirmationem, uel negatio-
nem esse ueram, Totũ maius esse
sua parte, et partẽ minorem toto,

In principijs autem collocandis
certus e tenendus ordo, primum
in omnibus artibus et disciplinis
tradendis, à definitione sumen:
dum e principium. Nam qa defi:
nitio naturam explicat rei, sine
qua res nec tradi nec disci utiliter

posunt, ꝑuea ā ꝺefinit: principiū su
Sed quia ꝺiligenter obseruanꝺum
ne ꝙꝺ omittah in ꝺefinitione, ear
ꝙ explicanꝺa sunt. Diuisio aꝺhi
benꝺa ē tanꝙ ꝺux ꝺefinitionis
ꝺiuiꝺenꝺo. n. manu quasi ꝺuc
mur aꝺ eas res, ex quibꝰ ꝺefinitio
nes conficiunh.
Illa ꝺefinitio ꝺebet ee ālocu ⊙. l. q
ber soli conuenire ꝺefinito, etnul
li alteri.
Post ꝺefinitiones ꝑeꝛeqienꝺū es
aꝺ āllúpuala, tertiō aꝺxoivàs
evvoías, Sed in collocatione ho
rum principiorum opus e iuꝺicio
et ꝺelectu. Iuꝺicio. quia nō om
tantū ꝑponenꝺa sunt, seꝺ tantū
ea quæ neceſsaria sunt aꝺ ꝑbanꝺ
ꝺemonstranꝺa ꝑblemata ꝺtheorea
Delectu. quia meliora ꝺeterrior
bus anteponenꝺa sunt. primum
priora posterioribus. cā effectus
ex causa. n. ꝺemonstratio fit ꝺ
ꝺiólu. Ex effectu uero ꝺ ólu, ꝙ

propria demonstratoris non e, qa qđ
indirectè rem esse demonstret
Ejusmodi demonstrationem supra
ἀπαγωγὴν appellauimus, q ex
certissimis sęnis colligit. Deide
affirmantia ꝓponenda sunt ne:
gantibus, Affirmantia n· certas
formas et actiones scant, ex qbꝫ
κυρίως ἀπόδειξιν esse diximus fi:
ert, Negantia autem nullas certas
formas et actiones scant, ex quibus
ὡς ἀπόδειξιν fieri diximus, Ite
integra imminutis anteponenda
sunt· uniuersalia particularibꝫ
uniuersalia· n· plura subsecom:
phendunt et rerū sunt ꝓpetuarū
et faciunt κυρίως ἀπόδειξιν
Particularia pauciora subsecō phē:
dunt, et rerum sunt caducarum
Item ueræ definitiones mutuatis
anteponunt, Veræ· n· definitiones
explicant rerū naturam, Mu:
tuatæ uero nomen tantū explicāt

Quamad: in ꝓgressione mathema
ca certus ē tenendus ordo princi
piorum: sic etiam in disponendis
theorematis et ꝓblematis, quorū
illa cognitionem, hic actionem
nem habet
Triplex in his instituit ordo, prg
cū ab inferioribus ad supiora ꝓgre
dimur inueniendo .i. methodo, quā
græci uocant ϑυσαλιδὼ
In eo ordine concludimus bifariam
uel inductione uel syllo in tertia
figura. Nam etiam inductio ab in
fimis instituit .i. a particularibus
et singularibus, et ꝓducit ad altio
ra .i. ad generalia uel uniuersalia
vt considerationes Socratis. Platonis
et reliquorū hominū notatum est

hominem ee ait rationis particeps sic
quia homo p se mouet, et Leo, et ti-
geris et Elephas et reliqua animantia
intelligimus omne ait p se moueri
Omnes animantes opus ht nutrimeto
et plantæ et stirpes, go omne corpg
animatū opus ht alimonia
In tertia fig: hoc modo concludimy
grediendo ab indiuiduis ad species
a speciebus ad genera intermedia et
ab his ad genera suma, vt o: iustitia
est Virtus. O: iustitia est habitus
Quidā ergo habitus est uirtus
Omnis Virtus est habitus
Omnis uirtus e qualitas
Quædam qualitas e habitus
Sic in sba. So: e hōo. Soc: e at. Q: ait e hōo
O: hōo ait. O: hōo corpus. C: corpg ait.
O: at corpus. O: ait sba. C: sba corpus
Alter ordo contrarius e primo q descē-
dit a superioribg ad inferiora
Et ille habet ordinem naturæ, qa

à generibus descendimus ad species
et ab his ad individua. Hanc col-
locationem si directe observamus,
non potest fieri conclusio primæ
figuræ, Sin autem illã mutamus
concludemq in prima fig: hoc modo
O: corpq ſba. O: ait corpq. O: ait eſba
O: ait corpus. O: homo ait. O: hõo corpq
O: hõo ait. Soc: ẽ homo q̃o Soc: eãt
Tertius ordo demonſtrandi eſt q̃ fin
gih in latera, et sẽq̃h met-hodum
διαιρετικὴν. Ille ordo fit bifaria
primũ fit in ỹs rebq, q in eodo p
dicamento continenth partiendo.
Deinde ex pdicamento ỹ prio rei
ꝓpositæ excurrih ad reliquano-
uem, vt homines alĩ sunt maio-
res alĩ minores, alĩ boni alĩ mali
alĩ docti alĩ indocti.

In ordine demonstrandi, de quo ꝓ-
mo cap: dixim⁹ ỹ utiles sũt metho-

Iam quia doctrina constat ex pluribꝰ
necesse ē in ea aliquem obseruari or:
dinem, qcunq; n̄ multitudicia sunt
et numerosa ea collocatione etordi:
ne illustriora reddunt, Qui ordour
in domo, sic in doctrinis necessariꝰ
ē, sicuti apud Platonē testat Soc:
Μάξεως καὶ κόσμος ἔνεκα οἰκία
χρησὴ ἂν εἴη, ἀλαξίας δὲ μοχθηρὰ
Earatio ḋn a græcis μεθοδος q̄ ē ratiō
etuia tradendarū artiū et disciplī:
narum, Ea ē tripartita, Vt ἀναλυ:
τικὴ resolutoria uel συνθετικὴ com:
positoria, uel διαιρετικὴ diuisoria
Ad hanc tripartitam docendi ratione
accomodari possunt superiores tres
ordines, primꝰ qui ab inferioribꝰ
ꝑgredit ad superiora, segt methō:
dum συνθετικῶ, Alter q̄ su:
pꝰioribus tendit ad inferiora, et
segt methodū ἀναλυτικῶ
Tertius q̄ in latera dirigit, segtur

methodum diaipe[illegible]lùo, Seq de
discrimine, qđ est inter ordinem
et methodũ proximo cap: dicemꝰ
Est go ἀνάλυσις Ratio eruia, qua
proposito fine eius qđ artificiose
et scienter explicandũ est omnia
ordine adiungimus, q ad eũ finẽ
pertinent, finis ppea ponen
dus e, quia natura et cogitatione
primus e, licet in agendo sit postre
mus, vt qui calicem habet, ligna
ferrum, et reliquã materiam et
qua domus ædificarẽ potest, ille
iam animo finem comprehensum
habet ss domum, q domus tamen
in agendo fuit postrema uel erit
In medicina iph si fine inuestiga
re uolumus, finis est sanitas.
Ista sanitas proponenda e defini
tione, Sanitas est humani corporis
contemperatio, quæ autor sit recta
rum actionum, item p resolutionẽ
a sanitate pgredimur ad actione

ab actionibus ad facultates, a facul-
tibus ad membra humani corporis, a
membris ad humores, ab humoribus ad
quatuor elementa. Iam singula hęge-
nera dissoluenda sunt et distinguenda
id q̄d fit definitione et partitione
Sed illa de qua postremo loco dixim⁹
definitio et partitio fit methodo diai-
retikē q̄ etiā diairesikē uocat pp defi-
nitiones. Est n. ratio et uia, in qua
proposito fine omnes eius partes, parti-
mur et definimus. Quam rationē
secutus e Cic: in partitionibꝰ, q̄ initio
facto a fine Rhetorices .i. a definitio-
ne distinguenda et definienda pgre-
dit ad finem præceptorum
Videt autem hæc methodus eadē esse
cū superiori, q̄d utraq; finem proponit
eumq; explicat diuidendo et definiendo
est tamen ad discriminis. Nā analy-
tikē methodus psequit præcipua
capita et membra rei, diairetikē
etiam minutissimas rei partes inues-
tigando persequit

Tertia dicendi ratio uocat συνθετικὴ uel συναθροιστικὴ, ea e dissoluti uel generis uel totius in ppriam naturam, pristinumq; statum, p̃fectionemq; restitutio: ab inferioribꝰ ad superiora ꝓgredit, omnesq; partes colligit donec perficiat totum, sicuti uidere licet in eo, quod in ἀναλυτικῷ ꝺ solutionis exemplo, ibi n. ꝓposito toto finem descendimus ad infimas partes, hic contra ab infimis partibus ad totum ascendimus, utsi mihi ꝺ quatuor elementis ad quatuor humores, a quatuor humoribus ad membra: a membris ad facultatem, a facultate ad actiones ab actionibus tandem ad finem peruenimus: ad finem medicinæ, quæ sanitas.

In hac triplici dicendi ratione opus est primum diligentia, deinde ingenij acumine et quadam celeritate, quã Artes uocat εὐστοχίαν. Est autem εὐστοχία ἕυσοχία ἐν ἀκαίρῳ χρόνῳ τοῦ μέσου: solertia ingenij ē causæ extempore inuentio.

Philoponus sic explicat ἀνάλυσις ἐστιν εὕρεσις τῆς αἰτίας τῷ προβλήματι ἥτις ἐστὶ μέσος ὅρος ἐν τῷ προβλήματι, καὶ λοιπὸν τὸ συλλογισμὸν. est inuentio rei propositæ causæ quæ medius terminus sit in problemate, et efficit syllogismum

Duo in hoc cap: obseruanda proponunt primũ, discrimen inter methodum et demonstrandi ordinem. Deinde utilitas methodorum. Methodꝰ & ordo demonstrandi sic differunt, methodus complectitur rem uniuersam et explicat, eiusdemq; et formas et differentias ponit. Ordo autem demõstrandi unicam ht consecutionem, quam græci uocant συστοιχίαν, hoc ordinatorum p quæ fit conclusio rei propositæ. directa collocatio, ut ossa, corpus, anim.

rationis particeps, Homo. Socrates
Vtilitas methodorū est triplex
primū conducit ad separanda con-
traria et differentias.
Deinde ad explicandā rei naturam
in qua definitio principatū obtinet
Tertio conducunt ad duo genera de-
monstrandi de quibus supra dictū est
Demonstratio .n. ℔ ōn q rem sim-
pliciter esse ostendit, fit methodo
συστελλουσῃ. Demonstratio ℔ διο
τι. q causam rei ostendit, fit metho
do ἀναλυουσῃ

Libro primo de inuentione diximus
quatuor esse genera qstionum dia-
lecticarum, aut .n. de genere e disser
tatio ut sit ne uirtus genus iustitie
Sit ne ait genus centauri, Aut de pro
prio vt an ridere proprium sit solius
hominis, An soli equi sit hinire
Aut de definitione quaerit vt sit ne

finitio linea longitudo absq; latitudi-
ne et profunditate. Aut de accidente
vt sit ne fortuitu hominem ee, phi-
lo, aut hominem gerere magistratu
Atque hæ dialectitorū sunt quæstio-
nes, habent autem et mathemati-
ci sua genera quæstionum, q a græcis
uocant ζητήματα, et ea de qbꝫ gri-
tur ζητούμενα uocantur Vnde eña
secundam problematis partem, quam
dialectici, quam dialectici καὶ ζη-
τούμενον, eam mathematici ζη-
τούμενον appellant
Aristoteles igit tot dicit esse genera q̃stionū
quot sunt genera earū rerū, q̃ sciri
possunt, Sic n. inquit Aristoteles τὰ ζη-
τούμενα ἐσιν ἴσα τὸν ἀριθμὸν,
ὅσαπερ ἐπισάμεθα, ζητοῦμεν δὲ
πέντε, τὸ ὅτι, τὸ διότι, εἰ ἔστι, τί
ἐστι. i. Tot sunt res de quibus grit
quot sunt res de qua sciunt, grimꝰ
autem quatuor, An illud sit quamobre
sit, An sit, quid sit

Quatuor ergo uidemus gra ꝙstionũ
ab Arle ꝓpõsita, primũ ꝓ ὅτι ἔστι
an illud sit, vt an luna patiat de-
fectionem, an animus sit imortalis
Alterũ ꝓ διὰ τί quamobrem sit, vt pa-
tiat ne luna defectionem ꝓp interꝓ-
positionem terræ. Habeant ne opꝫ
nutrimento arbores, quia corpora sũt
animata, Respiret ne homo qa pa
monem habeat. Tertiũ ἐ εἰ ἔστι
An sit, vt an sit anima. An sit cari-
tis, An sit centaurus, Quartũ ꝓ
τί ἔστι, quid sit, ut, Sit ne punctum
cuius pars nulla est, sit ne tempo
motus secundum prius et posteriũ
sit ne superficies qualitas longa, la
ta, absq; altitudine.
Hæc quatuor genera quæstionum
ita inter se differunt, ut alia sint
ἁπλᾶ simplicia alia σύνθετα
composita. Simplicia quo sunt εἰ
ἔστι & τί ἐστι. An sit et quid sit
Simplex quæstio ἐ q uno ꝓdicato
absoluit. Composita, q pluribus

prædicatis absoluith, Sic-inqt Phi-
lobonus ἁπλοῦν μέν, ὁ ὑπὸ μιᾶς
καταφορίας ὑπερκαίνεται, τὸ δύω θε-
ῖόν δε τὸ ὑπὸ πλειόνων. Hic
quæri potest cur quæstionem An ἔστι
referamus inter simplices, respon-
demus cum Arle, quia definitio et
definitum sunt eadem, et quasi u-
num compositione, Sunt autem hæc
uerba Arlis καὶ ὁριζόμενον καὶ ὁ-
ριστὸν ἐνὶ λόγῳ καὶ ἓν ἐκ δύω
θεμένω, vt in illa definitione animal
rationis particeps reciuiuũ, etsi tria
ibi uideath esse prædicata: tamen
quia coniuncta hominem tantum
-sciant, pro uno prædicato habenth quod-
enam in dialecticis inter simplicia
enunciata recensuimus definitiões
Hæc de quæstionibus simplicibus
Quæstiones compositæ simpliciterque
sunt, τὸ εἰ ἔστι, an illud sit, τὸ διό-
τι ἔστι quamobrem sit, Hæc δύω:
Talia ut diximus appellanth, quia
connexionem habent pluriumrerũ

Artes uocat θέβης εἰς ἀριθμὸν
Quæstio ℔ διὸτι est, in quauerbũ
substantiuum ℮ πρόθεσιν γορέυ-
νον ad ꝓdicatum: Vtrinq; habet
nominandi casum, Vel actu uel pote-
tate, actu cum uerbum expresse po-
nit, Vt an animus sit imortalis,
An homo sit rationalis, Potentia
cũ uerbum substantiuum contine-
in uerbo, ut an homo ratiocinetur
An Soc: disputet. An equus hinnat
Quæstio ℔ διὸτι est, in qua præter
quam, quod quærit, an res talis sit
etiam causa rei adiungit vt an lũ
na deficiat, hic quærit ℸ ὅτι ἔσι
iam adiungit ℸ διὸτι ꝓp interposi-
tionem terræ, Hæ sunt ꝙstiones
scientiarum, ad quas omnes scien-
tiarum quæstiones, ad quas ōmnes
res q cognoscunt, atq; inquiruntur
sunt rediẽndæ. Illæ res uocant
ab Arte θέβαι media siue causa
q Latini argta eha nominare posũt

cū·n· quatuor sint quæstiones insin:
gulis his fit inquisitio medij, et vt
inqt Artes, ἐστ γὰρ ὅσων
καθ' ὅλα ζητημάτων, ἐν ἑκάσῳ
τῶν περὶ ἃ μέθ' ἔστιν ἡ ζήτη:
σις. Illa media sunt bipartita
uel sunt demonstratiua uel dialec:
tica. Arcta demonstratiua sūt ra:
tiones, non ꝓbabiliter ad utrin dia:
lecticis, sed necessario efficientes nō
concessione alterius, sed natura ip:
sius rei. Demonstratio·n·e bene lo:
quūt ἐπιστημονικὸν. Illa enī:
sium nulla in re esse potest, cuiꝰ
ignoratur causa.
Dialectica arcta sunt rationes non
necessario ad ut in apodicticis, sed
ꝓbabiliter efficientes, non rei na-
tura, sed concessione alterius
Tam quærih utrū prius sit inuesti:
gandum, quæstione, an medium
Respondeh primū spectanda est
quæstio, deinde ad quæstionem

inuestigandum est medium, siue ca-
sa, per quam fit probatio, de cuius
inuentione proximo capite dicemus

Quoniã in quæstionibus medium
demonstratiuum inquirendum est
idcirco in hoc cap: ratio et uia eius
inueniendi tradit.
In inuestigando medio imprimis ex-
attributorum spectanda sunt quo-
rum sunt duo genera, Alia uocant
a græcis καθ' et συμβεβηκοτα
καθ' αὑτὸ, quæ per se insunt in re
-i- q explicant propriam rei naturam
et affectionem, vt Luna per se lu-
ram rotundam habet, et homo per
se ratione est præditus. Alia sunt
accidentia ἐνδεχόμενα, q accidũt
rei, ut homine gerere magistratu
Lunam defici lumine

Deinde causæ .) media sunt inues:
tiganda rei ꝓpositæ, omnia at:
tributa .n. siue necessaria sint
siue fortuita, probriam habent
naturam, propriasq; causas vt
defectio lunæ etiamsi accidit: tu:
men causam habet efficientem et
ꝓpriam, nempe interpositionem
terræ, Sic doctrina licet acciděs
sit in homine: tamen causas ht
efficientes et ꝓprias ut ingeny
acumen, ut precepta, ut exercitatioe
His ergo causis .) mediis demostra:
tiuis inuentis Inuenta e etiam
demonstratio .) ratio concludendi
Illæ causæ inuestigandæ sũt defi:
nitione rei ꝓpositæ, qua inuenta
etiam demonstratio est inuenta
Est autem discrimen inter defini:
tionem et demonstrationem prius
demonstratio e integra argtatio oi:
bus absoluta partibus, vt Omnis

interpositio parit defectionem
Luna interpositam ht terram in-
ter se et solem qo deficit lumine
Definitio autem non e integra ar-
gtatio, sed unica ppos: contenta
vt defectio lunæ e interpositio ter-
ræ inter solem et lunam
Deinde differunt, quod omnis def
nitio uera uniuersalis sit et affirm.
Demonstratio autem sæpe particu-
ris e et negatiua. Id quod hoc m
do concludere possumus
O: definitio e uniuersalis
Non omis demonstratio e uniuer
Non omnis demostratio est definit
Omnis definitio uera est affirman
Non omnis demonstratio e affirmatiu
Non omnis demonstratio e definitio
Differunt qo inter se et distinctam
naturam habent, sed qa definitio
ne causam inuestigamus, certa re-
nenda uia est, qua ad ipsa puenirip

Ea fit ἀναλύσει ratione resoluendi
usu primũ homines obseruarunt
Lunam defici lumine; deinde sensu
percepерunt, illud tum fieri cũ terra
interponit, hoc modo definitione
collegerunt defectionis recitu ad
actionem naturæ, vt defectionem ee
interpositionem terræ inter solem &
lunam. Eadem ratione demõstra-
tio inuenitur, nempe ab ijs, quæ no-
bis sunt notiora, ut primu percep-
tum e sensibus, lunam deficere.
Deinde, id fieri pp oppositionem ob-
seruatum est, vnde vera fit demõs-
tratio, qua supra vsi sũmus. Quodcunq; cœleste corpus aliquid ht
oppositum; id deficit. Atqui luna
oppositam habet inter se terra et sole
Ergo Luna deficit.
Hæc autem demonstratio posterior
fuit, prior aute fuit demonstratio
vsi õm, q ab effectis ad eas pcedit

quod homines prius cognouerunt
lunam defecisse, quam causam te-
nuerunt ⁊ oppositionem terræ

Genera rerũ quæ definitione expli-
cant sunt tria quas græci εἴδια
uocant, alia sunt νοητὰ alia αἰσθη-
τὰ, alia διανοητὰ, quæ ex phi-
uisere licet, τῶν γὰρ ὄντων αἱ
μὲν ἔνδιον νοηταὶ, ὡς τὸ θεὸς καὶ ἡ
ψυχὴ, αἱ δὲ αἰσθηταὶ, ὡς ὁ Σω-
κράτης καὶ ὁ Πλάτων, αἱ δὲ διανο-
νοηταὶ, ὡς ὁ ἰσόπλευρον καὶ τρί-
γωνον ⁊ Res q̃ per se in naturæ
sunt, aliæ mente comprehen-
ut Deus et animus ⁊ Aliæ sensu
cipiunt, ut Soc: et Plato. Aliæ a
corpore et sensibus abstractæ, men-
te intelliguntur

Primũ genus quod ex τῶν αἰσθητῶν
definiri potest Est ⁊ rerũ partic-
cularium, q̃ sub sensus nostros ca-
dunt, ut ex notatione singulorũ

hominũ, facile intelligimus quid
homo sit, Eiusmodi aiσθήσεων cap:
I. uocauimus γνωριμώτερα et
πρώτερα, quæ notiora nobis sũt
et prius cognoscunt, sunt enim
ἐγγύτερα τῆς αἰσθήσεως) sensibꝰ
propinqua, ut sunt ea, quæ græci uo-
cant καθ' ἕκαστα In singulis ẽm
hoc genus cuiusmodi sit percipitur,
cum sensibus apparent.
Alterũ genus est τῶν νοητῶν, quæ
remota a sensibus comphendunt
mente, et intelligunt absq; mate:
ria, ut anima ut Deus
Hoc genus cuiusmodi sit animaq;
uertim ex actionibus, ut ex actio:
nibus animæ, quid ipsa sit intel:
ligim, cuiusmodi sit ratiocinari
Recordari, disputare, intelligere
Vnde sic a philosophis definitur
animus ὁ νοῦς δύναμίς ἐστι τῆς
ψυχῆς, ἀντιληπτικὴ τῶν θείων
καὶ τῶν νοητῶν) Mens e animæ

uis, q̃ diuina considerat, et ea, quæ
non sentiunt intelligit
Tertium genus ἐκ τῶν διανοητῶν q̃
abstracta à corpore et sensibus tra-
ferunt ad mentem et intellectu
ut sunt primũ mathematicorum-
gura, triangulum, quadrangul
Circulus, q̃ intelligunt ex corpo
ribus subiectis. Deinde hæc pri
nent ἐυδεαι platonicæ, ut iustitia
prudentia &c. q̃ ex singulis in
liguntur, quid sit constantia sit
ex homine constanti animaduert

Superiori cap: diximus sensibus
patefieri ad inuenienda defini
tionem, seu demonstrationem.
Nam per has qualitates rerum
ferunt ad mentem, duas mensi
componit et disiungit, i. q. diui
sione, de qua hoc loco dicendũ es
Diuisionem platonici argutation

et conclusione usurpavunt, cu uolebat
confirmare definitionem rei
huius diuisionis seu argtationis tres
faciebant partes πρόλαβιν τῦ ὁρισ:
μῦ propositionem definitionis
καλάσκευὴν confirmationem quã
rursus faciebant triũ partium pra
est διαίρεσις, diuisio, altera θέσις
positio seu affirmatio, Tertia ἀφαί:
resis remotio seu negatio.
Tertia pars erat ἀπόδειξις τῦ ὁρισμῦ

πρόλαβιν τῦ ὁρισμῦ
διαίρεσιν
Confirmatio definitionis habet tres partes κατασκευὴν quæ habet θέσιν
ἀφαίρεσιν
συμπέρασμα

Sit exemplum Virtus ẽ habitus animi,
bonus naturæ consentiens. Hæc pro:
labis est τῦ ὁρισμῦ confirmanda
est per diuisionem. Tam sequitur
affirmatio κατασκευὴ et quot sunt
partes in definitione, tot sunt facien:
dæ κατασκευαὶ. Ergo primæ

eiusq; pars prima διαίρεσις
Omnis uirtus aut ē habitus aut a-ἕξις
θέσις, Est autem habitus
ἀφαίρεσις qa nō ē affectio igit ē uirt
Altera κατασκευή. διαίρεσις
Omnis habitus aut ē animi aut corpo
θέσις Est autem animi.
ἀφαίρεσις qa non ē corporis igit ē uirt
Tertia κατασκευή, διαίρεσις
Omnis habitus aut ē bonus aut mal
θέσις Est autem bonus
ἀφαίρεσις qa non ē malus igit ē uirtu
Hactenus probatæ sunt singulæ de
finitionum partes per diuisionem
Sequit ergo conclusio et confirmatio
definitionis Ergo Virtus ē habitus
animi bonus naturæ consentiens
Ergo Platonici diuisionem habebā
& ratiocinatione et conclusione, at
Peripathetici negabant, Causa
In eius modi diuisione non potest
fieri conclusio, nisi interrogatione

et assensione eius, cum quo disputat.
Sed in ratiocinatione, et dialectico
syllo non interrogat conclusio sed
per premissas concessas necessario con:
cludit, Etsi autem diuisio non sit
aretatio seu ratiocinatio: tamen
utilis est et necessaria ad inuenien:
dam definitionem. Illa diuisio
instituenda est ab indiuiduis ab
ijs, quae sub sensum cadunt, et cū
ad animū allata sunt, mens paula.
tim ascendit ad principiū naturæ
quo cum accessit, triā sunt uitanda
uitia in partiendo, Adiunctio
προβλεβις, Transultatio ὑπερ:
βαβις, Ablatio ἀφαιρεβις
Vitiosa additio et cū extraneam
demonstrationem et rem fortuitā
addimus, ut homo et animal musicu
Homo et animal magistratū gerēs
Iustitia est uirtus utilis rebg publi:
cis, Hic magistratus, musica, uti:
litas extranea sunt et fortuita

Ablatio uitiosa ē, cum necessaria ab-
quam ex postremis differentijs o-
mittimus Vt Virtus ē habitus am
bonus Homo ē āl rationis particeps
In altera addendū ē naturæ consen
tiens. In altera mortale
Vitiosa præteritio ē, cū mediæ pri-
mæq; differentiæ omittunt vt
homo ē animal mortale
Virtus ē habitus naturæ consentien
In prima addendum ē rationale
In secunda animi bonus
Hæc tria propterea uitanda sunt in
definiendo et diuidendo, ut nec la-
tior, nec angustior sit definitio se
propria rei propositæ .i. eo usq; de-
bemus procedi diuidendo, donec
diuisio dicatur īsaū et diuisionis
dicatur esse sabis, quo cū peruenim
et ulterius non possumus prodere
Definitio uocatur ὅλου & indiuidua
et plena, quā Philop: sic definit
Ὅλου & ὁρίου ἐστιν ὁ ἐφαπτο
μένων μόνῳ τῷ ὁρισῷ καὶ ὅσοι

ἐλέφω ⁊ definitio indiuidua seuple:
nā, quæ soli definito, et nulli al:
teri conuenit. Sed q̄mad: his tri:
bus diuidendo in uitia delabimus
sic ijsdem uitiosa diuisio emendāh
Vitiosa · x · additio emendah abstrac:
tione rei fortuitæ et restitutione
ὧν ἐνδεχομένων ⁊ cum fortuitis ab:
latis addunh ea, q̄ ād naturam
rei sempiternam pertinent ut
Homo ẽt animal musicum. aut ma:
gistratum gerens, aut saltans
Hæ definitiones emendanh si fortui:
ta illa magistratus musica salta:
tio auferunh et restituuntur
τὰ ἴδια ἐνδεχόμενα ⁊ propria et natu:
rales differentiæ, vt homo ẽ animal
rationis particeps mortale
Vitiosa præterpressio emendah inter:
positione ꝑpriarū differentiarum
vt homo ẽt animal mortale
Vitiosa ẽ definitio ꝑp amissionem
differentiæ primæ, q̄ emendatur
interpositione hoc modo Homo ẽ

animal rationale mortale, ita uitio
sa e illa. Virtus e habitus natur
consentiens, eadem inter positio
emendah. Virtus e habitus animi
bonus natura consentaneus

Ablatio emendah restitutione cũ
necessaria propria, q in fine de-
finitionis posita non sunt, in sũ
locum reponunt, vt homo e anima
rationale, emendah adiunctione
postremæ differentiæ, nempe mor
talitatis. His go considerah
statuendum est, definitionem non
demonstrari diuisione, sed tantũ
cognosci et inueniri diuisione
Differunt autem inter se demõstratũ
et cognitum, Cognitũ dh quod con
clusum non est et uocah ἀνεπίδεικτον, ut totũ e maius
sua parte. Demõstratum dh q
conclusum est et uocah ἀπόδειξιν
et συλλελογισμένον, vt omne
corpus animatum indigere nutrien

Vt sciamus quodnam genus definitionis apud artem demonstrari possit, rursus hic genera noua quædam considerandæ sunt definitionis sunt n. tria ἕλικὸν materiale Alterum ἑλικὸν formale, Tertiũ ἑλικὸν compositum ex utroq definitio materialis est, q materiam rei explicat, et est duplex uel perfecta uel imperfecta. perfecta est q commutari potest, et quasi retrorsũ accipitur definito, vt illud Philoponi exemplum homo est animal corpore erecto ingrediens, latis unguibus ridens hoc genus commutari potest ut ait erecto corpore ingrediens, latis unguibus ridens, est homo

Imperfecta a grecis dr ἀποδειξις
q comutari non potest cu suo de
finito, cu definitio latius patet
definito, vt ira e feruor sanguinis
nis circa cor excitatus, hic non
solu irascentibus sanguis efferue
cit circa cor, sed etiam ijs a febri
affectis. Itaq conuerti definitio non potest.
Hec definitio ita a philos: definit
ὁρισμὸς ἐλικὸς ἐστιν ὁ ἀπο-
δειξις, καὶ γίνεται ὁμοίως
μια τῆς ἀποδειξικῆς ἡ definitio
materialis imperfecta est, q demon
trat et fit conclusio demostrationis

Definitio formalis est, que formam
rei complectit. Ea e bipartita uel
perfecta uel imperfecta. Perfecta
e que conuerti potest cu definito
vt homo e animal rationale mortale
Orator est uir bonus dicendi peritus
Hec definitiones ab vtrisq; dicti et
soli conueniunt definito, nullig

alteri, vt ait rationis participes mortale
hoō et vir bonꝰ dicendi peritus e orator.
Imperfecta e quæ conuerti non potest
Ira e cupiditas uindictæ, Hæc
definitio conuerti non potest, quia
non omnes, qui uindicant, irascunt
Philop: hanc definit: formalem uocat
παράδειγμα sic. x. definit ὁρισμοὶ
εἶδος ἐστὶ λόγος τὸ τί ἦν εἶναι:
παράδειγμα). definitio formalis e
oratio, q̃ proprietatem & naturam
explicat rei, et demonstrari non potest.
Ex materiali imperfecta et formali
imperfecta fit tertiũ genus defi:
nitionis, quod ἐραστὶ uocant cũmix:
tor compositu, quod ex utroq; ἐρε
imperfecto componit. Ita ait
Philop: definit cũmixtos ὁρισμοὺς
εἶναι ὁ ἔχων τὸ αἴτιον τοῦ πάθους
μεθ' ὕλης καὶ τὸ αἰτιατόν). co:
posita definitio e, q̃ et causa rei et
effectum simul complectitur, vt
Ira e feruor sanguinis circa cor

excitatus ex libidine uindictæ
Ex his definitio materialis imper
fecta potest demonstrari. Demon
trah autem per formalem imper
fectam, quæ sit causa conclusioni
hoc modo. Qui cupiunt uindicar
ijs sanguis feruet circa cor
Irati cupiunt uindicare Ergo
Iratis sanguis feruet circa cor.

Demonstratio illa de qua diximus
definitionis inter firmiores etiã
probationes habenda e. Illa tamẽ
ꝓbatio ab scientia uideh differre
Scientia est causarũ uerarũ et omiũ
Probatio autem aut quæ ex hacna
uih, cognitio, nõn semper causarũ
uerarum est et omnium, id ut intel
ligamus genera sunt cognitionis du

consideranda. Alterũ firmũ ẽ et sta-
bile, Alterum infirmum, Id quod
infirmum est ẽ bipartitum, vnum
habet cognitionem tenuem et ex-
quam quam Graeci uocant Γνώθι
σεαυτόν, q̃ ex re aliqua fortui-
ta imperfecte et incerte rem ee os-
tendit, vt cum Velocitas indicat
leporem, cũ continentia religionẽ
cum instructa bibliotheca eruditionẽ,
mixtos eorum
Ex his si ducimus argta delabimur
in errorem, quem sophistæ uocant
ignorationem elenchi, Atq; hæc
cognitio sumit ex ijs, q̃ primo lib:
uocauimus accidentia ἀπὸ κοινῶς
συμβεβηκότα, Sic definit Philos:
Γνώθι σεαυτόν ἐστιν ἡ γένεσις
ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων κοι-
νῶν ἁπλῶς
Alterũ genus cognitionis uocatur
a Graecis διάθεσις, Illa sic defi

nitã a Philobono γνώσις ἕξιω
δης ἔσιν, ἡ γίνεσθ ἀπὸ ἓων ἓ
ξιωθέντων ὑπαρχόντων) Cognitio
substantialis est, quæ fit ex natu
rei) ex genere cuiusmodi cogni
onem lib. I. Vocauimus notionem
ἔννοιαν καὶ πρόληψιν) inchoa
nondũ autem perfectam rei alicu
nitionem, vt cũ ex uirtute iusti
intelligimus, ex arte Rhetoricam
ex qualitate lineam, et similia
Quòd autem hoc genus cognitionis
infirmum sit, cũ sumatur ex rei natu
ra. Nam et Philobonus testatur
non omnia quæ sumuntur ad expli
cationem rei, declarare naturã re
et essentiam, inquit. π. ἓ κάστα
τὰ λαμβανόμενα εἰς δήλωσιν
τοῦ τί ἐστι ὁμολογουμένως παρίστησιν
ὕπαρξιν τοῦ πράγματος.
Alterũ genus cognitionis perfectum
et certum, Græci uocant γνῶσιν
καταληπτὴν, per hanc intelligimus
omnẽm definitionem perfectam ex

genere et proprietate sumptam vt
homo est animal rationis particeps
mortale, et iustitia est uirtus uni-
cuiq; suum tribuens, Quemad-
mo in his simplicibus sententijs
differentia e, sic demonstrationes
et definitiones alie sunt alijs
p̃stantiores. Demonstratio-n-uni-
uersalis perfectior e particulari
et affirmatiua melior qua nega-
tiua, Et definitio, que conuerti
potest, p̃stantior e ea, q retror-
sum non agitur
Sed quia de generibus diximus
cognitionum, opere pretium esse
uidet, vt etiam in quaestionibus
q supra explicauimus ordinem
cognoscendi inuestigemus
Diximus autem duo ee genera q̃stio-
num Alias ee compositas, alias
uero simplices, In compositis hrq
sciendum e τὸ ὅτι ἔστι, q̃ d illudsit

vt lunam deficere lumine. Irati
efferuescere sanguine circa cor
Deinde sciendū est ꝑ diōne
quamobrem res ita fiat. Quamo-
brem luna deficiat lumine qua
obrem sanguis iratis efferuescat
circa cor. Idem ordo ē in sim-
plicibus, primū sciendū ē ꝑ ēt
ēst an sit res ut an sit eclipsis
Hic ordo uocat ā græcis τοῦτο
q̄ est ratio quædam ordine ser-
uēniendi ad eas res ex quibus
monstrationes et definitiones co
ficiunt. Est igit harū q̄tiōn
duplex cognitio uel coniuncta
disiuncta. Disiunctam cognit
nem habent, cū medium est caus
tantū conclusionis, quid autem
res sit non explicat. Coniuncta
cognitionem habent, cū aperte
non ē causa tantū conclusionis
sed etiam ipsius rei, et tunc om

quaestiones simul intelliguntur,
Cognitio quæ ἀμφοτέρα, et δι' ἑκάτερα
disiunctam faciunt cognitionem
questionum, quia imperfecte rem
ostendunt, et quid ressit plene
non explicant, Cognitio autem
utraq; coniunctam facit qstio-
nū cognitionem, quia et rem sic
et causam eius pfecte demōstrat,
Hic rursus tria genera definitionu
considerant, de quibus etiā pxi-
mo superiori capte diximus Vnū
genus ἐκθετικὸν formale, qđ etiam
δηλωτικὸν uocat, quia indicat,
rem, ὅτι δηλοῖ τὸ αὐτὸ τῷ πρᾶ-
γμα, Alterum ἐνθυμηματικὸν
quod et ἀποδεικτικὸν nominatur
quia demonstrari potest
Tertium ἐκ δύο θεωρημάτων compositū
quod et συλλογιστικὸν dicitur
quia habet partes demonstratio-
nis, Reliqua autem quo separa-
ta sunt a demonstratione

Supra dixímus tũ demũ nos scire ⁊ habere ἐπιστήμην cũ causam rei habemus cognitam, necessario ḡo de causis in hoc loco tradendũ e
Causas uocant græci αἰτία, et quę ex his efficiũtur αἰτιατὰ, ⁊ habemus in hoc loco tres diuisione causarum, omnes tamen Aristo partim ex dialecticis, partim ex physicis sumptæ. Prima ergo diuisio ē quãtuor partium αἰτίου ὑλικὸν causa materialis εἰδικὸν formale, τὸ ποιητικὸν efficiens et τὸ τελικὸν finalis, Ea ab Aristo posterioribus analyticis hoc mos proponuntur, ἐπειδὰν ἐπίσασθαι οἰόμεθα, ὅταν εἰδῶμεν τὸν αἰτίαν, αἰτίαι δὲ τέτταρες μία μὲν τὸ τί ἦν εἶναι, μία δὲ τὸ ἐνῶν ὄντων ἀνάγκην τὸ εἶναι, ἑτέρα δὲ ἡ τὰ πρῶτον ἐκίνησε,

τελεῖσθαι δὲ τὸ τινὸς ἕνεκα πᾶσαι
αὐταὶ διὰ τὸ μέθοδος δηλοῦσθαι
Quoniam tum demum rem scire
nos arbitramur cū eius cognita
habemus causam; Causarū aute
quatuor genera. Vnum eorum q
quid sit res explicant· τὸ εἰδε-
τὸν, Alteru compositis aliquid
aliud sit necesse est· τὸ ὑλικὸν
Tertium efficientis e;· τὸ ποιη-
τικὸν Quartum finis τὸ τελικὸν
Hæc quidem omnia per medium
causam q demonstrantur
Causam igit formalem εἰδητικὸν,
ἰδέαν uocant græci, et Arles λό-
γον τὸ τὶ ἦν εἶναι q naturam
rei complectit, et perfectam
conficit definitionem. Idem
Arles sic eam definit ut sit πα-
ράδειγμα τῶ πράγματος (θ)
exemplar rei· ut sentiunt peri
pathetici. Causa formalis est

perfecta ꝺefinitiu constans exge-
nere et ꝓprietate seu ueris ꝺif-
ferentiꝭ. ꝙ γὰρ εἰ ἦν εἶναι
ὁρισμὸς ἔστιν ἀβιώδης, ὁ δὲ
ἀβιώδης ἀριθμὸς ἐνδεχόμε-
νον ἐστιν, ὡς ὁ ἐνδεκα καὶ πλῶ
ἀβίαν χαρισῶν ὑπερέχμα
·C· Cum explicamus quid sit re
ꝺefinitio est ſbalis: ꝺefinitio
autem ſbalis causa formalis e
quia forma et natura explī-
cat rei. Vt Omnis Virtꝫ pugnax
ꝫ aetate e utilis reꝫ publicis
fortitudo e Virtꝫ pugnans pro
aetate qꝺ e utilis reꝫ publicis
Altera causa e materialis, exqua
ꝺ fit, et ipsa in re q fit ineſt
et ut inquit Arles, ἐξ ὧν γίνε-
ται ἐν ὑπάρχοντος ut ex argen-
to fit poculum, et in ipso pocul
ineſt argentum, Ex auro fit an

nulus et in annulo inest aurum
sunt. n. hæ duæ ꝓprietates ma:
teriæ, ut primum ex ea ad fiat
ut ex aere statua, ex literis syl-
labæ, Deinde ut in re q fit, in:
sit materia, vt Aes in statua, et
litera in syllabis. Ex hac causa
sic arguamur, Quicquid compo:
situ ē ex quatuor elementis
caducum est. Homo compositꝰ
ē ex quatuor elementis, Ergo
homo ē caducus
Tertia causa ē efficiens. Illa ē
ἡ πρώτη ἀρχὴ ὑπ πράγματος:
(ὅθεν) principium primordiũ
rei, Vt humorũ contemperatio
causa ē efficiens sanitatis. Con-
sultor causa ē consilij. Vnde
sic arguamur. In quo contem:
peratio ē humorũ, is sanus est
In Soc: contemperatio ē humorũ
Ergo Socrates est sanus

Vbicunq; ē ignis ibi est calor
In foco ignis est. Ergo in foco calo
Quarta causa ē finalis pp quā
res fit. primus ē in deliberando
Alter ē in utendo et fruendo vt
Ambulo inquit Arles ut sim sa-
nus, Domum ædifico vt sim tu
tus ab iniurijs hominū et tem
pestatum, Sic studemus, vt doctr
nam possimus consequi
Restant adhuc duæ diuisiones
quarū prima amplior est altera
contractior. Nam omnis causa
aut est indiuiduum. vt Antonig
fuit causa cædis Ciceronis, Ca-
ribdis causa fuit multorū nau-
giorum, Vel est genus vt hō
equus, Vel est res fortuita Vt
Socraticus Platonicus, Vel
genus rei fortuitæ, vt philosop
poeta orator, medicus, atq; hec

est προαιρετικὰς, earū efficientiū
Tertia et ultima ꝺiuisio ē nouē
partium, quarū singulæ sunt
bipartitæ, ita ut ꝺecem et octo
habeamus causarum genera
Prima go partitio ē omnes cæ
uel sunt simplices, uel coniunc:
tæ, simplices ut Cic: ē causa
conseruatæ patriæ. Compositę
vt Cic: philosophus orator Con:
sul causa ē conseruatæ patriæ
Altera partitio, Omnes cæ uel
sunt per se absq; conꝺitione
uel certa lege, Absq; conꝺ: Vt
Sol efficit ꝺiem, Ignis calorem
sapientia sapientem. Certa lege vt
piper calefacit, sed certa lege,
nempe si sit in corpore animantis
Vrtica aꝺurit, si manibꝰ contrectẽ
Tertia partitio, Omnes causæ uel
sunt uerę, quas in ꝺialecticis
uocauimus absolutas, Vel sūt

fortuitæ, veræ ut pater & causa
filij, Sol & ignis, Iustitia causa &
hominis iusti, Fortuitæ ut di-
ligens studium doctrinæ, fre-
quentia in schola, diligentiæ
Quarta partitio Causæ ut si-
mul sunt cum re fortuita q effici-
tur, uel non sunt simul. Simul
ut dies et sol, calor & ignis, ius
et iustitia. Non simul ut elo
quentia et exercitatio styli,
Doctrina et diligens studium
Quinta partitio Causæ q simul
sunt, uel simul desinunt et
incipiunt, ut Currens et cursus
Natans et natatio. Nauigans
et nauigatio. Quæ tamen alte-
ra parte tantum manent, ut
febris post ebrietatem
Sexta partitio Omnes causæ
finales uel sunt actiones, ut
ambulatio, exercitatio, euacuatio,

sanitatis causa, uel sunt instruen-
tum, ut medicamentum, Scal-
bellum, Cauterium medicinæ cæ

Septima partitio Quædam sibi
mutuo sunt causæ, sed altera ef-
ficiens, et altera finis ut exer-
citatio sanitatis causa e efficie-
ens, et sanitas ca exercitationis
finalis.

Octaua partitio Eadem res contra-
riorum e causa, ut præceptor mo-
destiæ discipulorũ si adsit et
imo destiæ si absit Sic naucleri
naufragij ca si abest, et si ad sa-
lutis.

Nona partitio Genera generũ
sunt causæ, ut animal animalis
et singula singulorũ, ut singuli
homines singulorũ sunt hominũ

In his omnibus causis delectus
e habendus, sæpe-n· unius rei
multæ sunt causæ, ex quibus
colligendæ sunt uera, reiciendę

fortuita, et eo usq; pcedienda
donec ad primam causam pue-
niamus, quemad: præcibit Ar-
tes περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως
seu de posteriori post ἀκρόασιν
τὸ ἔκαστον ζητεῖν oportet
causam primam uniuscuiusq;
rei inuestigare, vt in extruen-
do domo quæ sunt causæ est
homo et artifex. Non tamen
homo causa est quatenus hoc
est, sed quatenus artem hab-
Ars igit prima causa e, ex qua
demonstratio petenda.

Non solum colligenda sunt ea
ut superiori cap: diximus, sed
etiam deligenda. Colliguntur
autem diuisionibus illis, quas
supra tradidimus. In his aut
delectus habendus e, de quo in
hoc cap:

Ille delectus æstimat uel consideratione materiæ uel causæ efficientis. De materia primo dicemq Materia considerat partitione earum rerum q̄ sunt q̄ græcis dicunt τὰ ὅλα omnia-n-q sūt uel simul cū omnibus suis partibus existunt, ut homo, lapis lionum et dicunt à græcis τὰ κατ' ὁλοκληρίαν συνεστῶτα ὧν τὰ μέρη ὑφεστάναι ἅμα uel antequam perficiunt q̄ cū q̄ præsint amittunt, ut natatio cursus, q̄ies tonitrum Atq hęc græci uocant Ὑπόλειπα τὰ κατὰ μέρος συνεστῶτα. Vtūq tamen genus potest demōstrari per causas, sed quia sæpe plures sunt causæ uniusrei delectus in ijs habendus ē ut causæ ueræ distinguant à non ueris, et absolutæ à lenioribus Vnde hic rursus quatuor gra

uidemus considerari causarum
Aliæ-n- falsæ sunt, Aliæ ꝑ
falsis, aliæ leniores, aliæ uera
Quærat autem aliquis, qꝛo fals
causa ee ꝓtest alicuius rei ꝓ
test ne id, quod causa non es
causa tamen existere. Respon
demus re ipsa nullas ee causas
falsas, sed hominũ opinione e
errore, ut opinio illa Pythago
reorum de tonitru, q illud
ꝓpea excitari dicebant, ut ti
tanes terream, ne rursus be
lum moueant aduersus deos
Alterum genus e earum causar
quæ proximæ sunt falsis, et a
falsis ita differunt, ut falsæ
nec sint, nec fieri ꝓssint, ꝓxi
mæ autem falsis esse, aut fieri
posse, ut regula non decidit de
tecto, ut hominem interficiat
at nonnunquam interficit, id

quod fit casu. Sic quidam con
scendit nauem aut equũ, non
ut excutiat, et prosternatur,
in terram, fit tamen hoc ali:
quando casũ
Tertium genus ẽ leuiarũ causa:
rum, q in agendo præcedunt,
in demonstrando sequuntur,
Et ex ijs fiunt demonstrationes
ἐκφωνήσεις ut in cõparan:
da eloquentia styli, exercita:
tio præcedit in demonstran:
do autem sequit) ex effectu
colligit causa. Non-n-quia
stylum exercuit, ideo elõquens
est sed contra, quia elõquens
ẽ, ideo necesse ẽ stylũ exercuisse
Quartũ genus ẽ earum causarũ
quæ ueræ sunt, Veræ autem di:
cunt, q uel iam sunt uel aliquã:
do fuerunt, ut q sunt necessariæ
Illud necessariũ est bipartitum

Vel reuera ē necessariū κυρίως
et τὸ ἁπλῶς ἀναγκαῖον, uel ad
demonstrandum accōmodatum
et in ijs ē quæ habent motū na
turalem, ut sol causa est diei
Ignis sursum ferri, lapis deorsum
uergit, Virtus ē habitus homo
est animal. Circulus est figura
Et hoc genus græci uocant τὸ
ἁπλῶς et κυρίως ἀναγκαῖον
Alterū genus necessariū ē certa
lege et conditione τὸ ἐξ ὑποθέ-
σεως ἀναγκαῖον et τὸ κατὰ
διωρισμένον. Illud genus rur
sus est duplex uel ē necessari-
um conditione secundum natu
ram, ut hominem esse necesse
est, quamdiu uiuit et Cæsus
indiget alimonia, quam diu ē
Cæsus, Homo respirat, quam
diu uiuit.
Alterum genus ē necessariū condit.
contra naturam, quod græci uoc

ὁ βίαιον uiolentum, item ὁρμὴν impetum quendam, item τὸν παρὰ φύσιν κίνησιν uotum contra naturam, ut ne uelse ē lapidem sursum uergi, si maieri ui impellatur

Diximus hactenus materia æstimari partitione τῶν ὄντων, quorū genera explicauimus, et causas ueras à falsis seiunximus Nunc sequitur ut dicamus de æstimatione causæ efficientis Illa æstimatur partitione eorum quæ à græcis uocantur ὁριζόμενα et ἄοριστα. Ὁριζόμενα definita, quæ uniuersalia sunt et ad demonstrationem accommodata, Ἄοριστα infinita, quæ à demonstratione sunt remota, quæ incerta sunt et fortuita In ὁριζομένοις spectanda duo natura et ars. Natura considerandæ bifariam, uel ē rerū ῥιζε:

tuarum, q a rebus, q sensu ꝑcipiunt, sunt remota, cuius mod cab: io uocauimus uoluntà et fi uoluntà, vt animus. Deus, io Platonicæ ut figura mathem ticorum. Vel Natura e eā rerum, quæ fiunt, et ea fiun bifariam, uel fiunt ἀεὶ semp ut semper sol affert diem, sem pluuiæ efficiunt uapores, semp aqua humectat, et ionis calefac Vel fiunt plerunq; ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ut plerunq; æstas calida e et ficca, plerunq; hiems niuo est et gelida, plerunq; post ma nam tempestatem conspicih Altera pars τῶν ὑπὸ μέρων ars, cuius etiam causæ sunt quarum perceptio scientia es Ars autem et natura sæpe hab distinctas causas, sæpe coniunct

Nam ars non solum imitatrix
est naturæ, sed etiam emendatrix
Differunt autem finis naturæ
et artis, ob eam ipsam causam
quam diximus. Natura. n. in
agendo spectat formas rerũ
forma. n. et finis natura idem
e. Artifex non solum artem
spectat formam, sed etã alio
suum dirigit opus, ut faber
argentarius non solũ formã
spectat poculi, sed etiã ut quaſtũ
inde faciat, Habet autem
ars et natura ut modo diximꝰ
coniunctos fines quinq. primꝰ
est mutatio formæ aliis & bis
vt natura semen mutat, con:
iectum in terram, item ligni
aut ebur aut æs mutat, ut ex
ea fiat statua
Alter finis est additio προσθεσις

vt cũ natura ex semine iam ho
bam elycit, foliaq; addit maiora
et latiora, item cum colores
applicanh
Tertius finis est ablatio ἀφαιρε
bis, vt cum folia extenuanh
item cũ ex ære aut ebore, aut
alia materia, ex quibus statua
fit, multa auferunh, vt mem
bra decenter extent
Quartus finis e compositio bus
bebis, vt cum folia connectunh
et semen producih, item cum
partes statuæ, vt caput, pedes
ut cætera coniungũtur.
Quintus finis est imitatio facta
formæ μεθεκτικῆς, vt cũ iam
factura a natura perfectae est,
ab eadem ad informem mate:
riam reducih. item statua iam
omnibus suis partibus absolut
conflah, et formam statuæ amitt

Sed quoniam diximus artes nō
solum imitari, sed etiam emē
dare naturam, considerandi sūt
duo fines, quos ars non habet
coniunctos cum natura, sed ab
eadem disiunctos, nempe trās-
positio, et mutatio. Differūt
transpositio et mutatio ā superiori
genere mutandi, superiora-n-
fiunt eadem re, et sunt formę
atq; figurae. Haec autem duo
fiunt rebus diuisis, et non tollūt
formam, sed ementant
Topica tria sub se continent, q
tamen à demonstratione sunt
remota, mutabilia-n-sunt, et
inconstantia, Voluntas fr et casus
et fortuna. Differunt inter
se casus et fortuna, Casus dicit,
qui naturae motum immutatū
habet et à praecis uocab αὐχμια:
lor, quia id, quod fit, quasi frus:
(tra

á natura uideh institutum vt
si quis nascah duobus capitibus
Fortuna autem in rebus huma
nis est, vt si quis cũ equo dec
dat in Rhenum fortuna ad
uersa est, item si quis euadat
submersionis periculum, fortun
secunda est Sunt ergo horu
trium non certæ et perpetuæ
sed fortuitæ causæ, q ad demo
strationem non pertinent

quoniam nihil fit sine causa, sed
una quaq; res aut perpetuas aut
fortuitas habet causas, principe
dicendum est, quomodo ipsa ca-
medium ad problema fit accommoda-
ria autem potissimū dicemus
in hoc cap: I- de earum accommoda:
tione - II de earum generibus, quibus.
III de causarum ordine
Quod ad accommodationem attinet
illa Philosophi regula seruanda
ε, Ὑς, δὲ ῥηθήσεται θεωρεῖται:
λομενα κατὰ τὸν χρόνον ὁμως:
αλλάττει καὶ τὰ αἴτια ἔστι φύσει
mutari secundum tempus, mu:
tantur etiam causa. Oportet n-
medium eiusdem temporis esse
cum effectu - τὸ γὰρ μέσον in:
quit δεῖ εἶναι ὁμόχρονον τῷ
αἰτιατῷ. Aristo illud sic expli:
cat, τὸ αὐτὸ αἴτιον ἐστιν τοῖς γιγνο:
μένοις, καὶ γεγενημένοις καὶ
γενομένοις. Hac ego accommoda:

tio fit trifariam iuxta triplicē
temporis q̄uisiōnem, mutahūt
secundū præsens tempus uel præ-
ritum uel futurū, Vt ꝓblemā
præsentis temporis, An fiat eccli-
fis, adferh cā eiusdem temporis
quia terra interponih.
Problema præteriti temporis cur ec
clipsis facta sit, causā eiusdem
temporis, quia terra fuit interpo
ta De causarum generibꝫ
Quo sunt hoc in loco consideranda
causarum genera, ex quibus
tandem fiunt genera demonstra
tionum, alia dicunh hæc ăĭa
ălia ălia, quæ una cū suis effec
tis existunt, et commeare in
utramq; partem possunt. Vel sūt
xpoñ ꝺ̄ uera præcurrentes q̄
una non sunt cum suis effectis
nec commutari etiam possunt

prioris generis exemplum hoc ē
Si sol ortus ē, dies ēst. et si dies
ēst, sol ortus ēst, fiunt tamen
etiam quo genera demonstratio-
num in his causis. Nam cum
dico si sol ortus est, dies ē, demon
stratio est ὑπὸ δίοτι, contra si
dies ēst, sol est ortus, demonstra-
tio ē ὑπὸ ὅτι. In illo-n-exemplo
effectus in hoc ex effectu causa
concludit, q demonstratio etia
ἐκ τῶν ὑστέρων dicit ex cernis et
necessarijs signis effecta-h-ex τῶν
αἰτιατῶν. Posterius genus τῶν
πρότερον ὑπαρχόντων hoc exemplū hi
prius lapides fuerunt, lignum
calx, et reliqua materia quam
esset domus. Item Arles Nico-
machi pater ante Nicomachū
filium fuit, hoc exemplū cau
efficientium est, prius fuit ma-
teria, atq; in his præcurrentibq
causis, etiam quo fiunt genera

demonstrationum. Vnū cū ex effectu colligit causa ꝫ ex posterioribus priora colligunt, vt si domus sit, lapides esse oportet, ligna, ferramenta, calces et reliquā materiam. Item si eloquens sit, necesse est antecessisse exercitationem ipsi ut causam efficientem.

Alterū genus fit cū ex causis colligit effectus ꝫ ex priori posterius, id quod fit demonstratione. Vbi dicitur, fieri tamen non potest conclusio, nisi modus vbi dicitur adiungat, ut calx est, lapides sint, ligna, ferramenta, ergo fieri potest domus, diligenter exercet stylus ergo fieri potest, ut comparet sibi eloquentiam. Ordo causarum.

Ordo causarū uel est directus quando ex causis ordine peruenimur ad effectus, ut ædificator ut mercator, ut nauta. Causæ

sunt ordine præcurrentes, nauis
et nauigationis. Vel ordo est
indirectus, quando ab effectis re-
currimus ad causas primas, vt si
tectum e, murus e, et si murus e
fundamentum est, & si tectum
est, quoq; est fundamentum
Eiusmodi demonstratio pp illa
ad primam causam reditum vo-
cat ἡ κύκλῳ δείξις circularis
demonstratio, quæ ita recurrit
ad primam causam, ut facta re-
uersione, quæ antea causa fuit,
fiat res effecta, ut humectatio
terræ causa est uaporis. Vapo-
ris condensatio causa est nubis
et nubes causa est pluuiæ, et plu-
uia rursus causa e humectationis
Ergo eadem humectatio antea
fuit causa, et iam est effectus
Cur autem hæc demonstratio
circularis dicat, explicat. Philop9

his uerbis ὡς γὰρ ὁ κύκλος ἀφ' οὗ ἤρξατο καὶ εἰς τοῦτο πάλιν καταλήγει, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ ἀποδείγματος ἀφ' οὗ ἠρξάμεθα, εἰς τοῦτο πάλιν καταλήγομεν -ſ. vt π. Circulus ex quo incipit puncto, in eodem rursus desinit, sic etiã in hoc ordine demonstrationis, unde initium sumpſimus, eodem reuertimur.

Artes in his duobus poſtremis capitibus rursus præcepta tradit de inueſtigandis iis rebus ex quibus definitio conficitur, quoniã definitio præcipuum caput demonſtrationis. Ponit autem duo in hoc loco genera definitionum. Vnum á græcis uocatur ὁρισμὸς. Alterum δι' ὧν δείκνυσι. De priore primũ etiam dicemus

Definitio ὀνομαλώδης ē q̄ sententiam rei et opinionem ēxplicat non autem rei naturam, Vnde eiusmodi definitiones ā ꝓcacis uocant ὅροι ἐννοηματικοὶ, Vt philosophia est studiū sapientiæ Hoc ḡenus fit bifariam, Vel-n- unico uerbo fit explicatio, vt pulsus ē motus, cuiusmodi sunt ḡrammaticorum interpretatiōes quæ fiunt per eadem ſcantia, vt cum q̄ico (cano:) describo, (arma) res ḡestas. (pater:) iuppiter, (sacras:) capitolium, Rubente dextera:) fulmine. terruit urbem:) Romam. Vel fit pluribus uerbis, vt sanitas ē quatuor humorum contemperatio. Rhetorica est q̄octrina q̄icendi Dialectica ē ratiō & disciplina q̄isserendi Agricultura ē ratio colendi agros Hæc definitio ὀνομαλώδης duo ht præcepta, Vnum tamen ḡenerale, sub quo reliqua duo cōpre-

hendunh, nempe illud
Definitio ὀνομαλώδης debet in
dicare sententiam seu notionem
rei, quam græci uocant ἔννοια
Hoc ergo præceptum bipartitum est
Primum caput In definitione ὀνο
μαλώδη utendum est uerbis idem
significantibus. Alterum caput
quod ex primo quasi demanat
tanquam corrolarium sequitur
Natura rei in definitione ὀνομα
λώδη non est attingenda.
Duæ autem sunt causæ quamob
in definit: ὀνομαλώδη natura
non est attingenda. prima qua
fortuita miscenh cum ῥητοῖς
Deinde fierent sæpe uitiosæ de
nitiones, in quibus uel abundare
aliquid uel deesset
Definitio ῥιζώδης est oratio q
rei naturam et substantiam
plene repræsentat, Illa hoc

modo definiti à genetis ὅρος ἐστὶ λόγος ὁ τὴν οὐσίαν ἐκφαίνων ἑκάστου πράγματος διηλωτικὸς ἐστὶν ὁρισμός: tio, quæ quid sit res breuiter, quoad fieri potest, explicat

In hac duo obseruanda sunt, primũ ut nihil habeat discrepãs à definitione ὀνοματώδες, deinde ut adferat ea, q̃ pertinet ad rei naturam

Dicimus autem in definitione quoad fieri potest, quia sunt res quædam, quæ non possunt paucis explicari, et propterea pluribus sæpe sunt exponendæ id quod uidere licet ex definitione pulsus, q̃ est apud Galenum, Illa-n- primum habet genus nempe actionem ἢ ἐνέργειαν deinde differentias, ut extentionem et contractionem, tertio hi causam efficientem ut facultate mouentem cor et arterias. Quar-

habet causam instrumentalem
ut arteriarū et cordis constitu
nem et conformationem. Cuius
causam finalem seu usum, vt
calorem naturalem et spiritu
Hoc modo .x. definit
Pulsus e actio, primū cordis
deinde arteriarū, q̄ mouent secu
dū extensionem et contractionem
a facultate uitali, ut conseruen
contempatio naturalis coloris
generet in cerebro spiritus uit
uel spiritus animalis. Galenus
dicit Σφυγμὸς ἐνέργεια ἐστιν
πρωτως μὲν τῆς καρδίας δευτε
ρως δὲ τῶν ἀρτηριῶν καὶ
σολῶν καὶ βραδυτῆτι κινουμέ
ὑπὸ τῆς ζωτικῆς δυνάμεως
ἕνεκα τοῦ φυλάττεσθαι μὲν τὴν
συμμετρίαν τῆς ἐμφύτου θερ
μασίας. γεννᾶς δὲ ἐν ἑνεφυ
λῳ πνεῦμα ψυχικὸν
Eiusmodi definitio uocatur γενετ

λόγος διδασκαλικὸς ἐξ ὧν συγκεί-
μεθ᾽ ὁδός. ¶ Est oratio, quæ
docet essentiam rei. Sed non ē
una de natura rei uera definī-
tio. Sunt-n- tres secundum
Aristotelicos, de quibus supra
duobus locis explicatum
primū genus definitionis ὁ διωσθς
est εἰδικὸν formale siue ἀναπό-
δεικτον, quod demonstrari non
potest, siue δηλωτικὸν, quia
formam rei et finem declarat
Alterum genus ē ὑλικὸν, quòd
materiam rei explicat, et ἀπό-
δεικτον, quod demonstrari potest
Tertium genus ē συνθετον com-
positū ex formali et materiali
et βουλευτικὸν, quia partes ht
demonstrationis
Hactenus diximus de duobus defi-
nitionum generibus, sequ nunc
ut dicamus de ijs rebus, ex quibꝰ

definitiones conficiuntur
Illæ ergo inuestigandæ sunt con
sideratione attributorum quæ
triplicia sunt, omnia-n-q attri
buunth, uel latiora sunt tuam re
ipsa, uel angustiora uel paria
Latiora erant uocant δὲ ἐπὶ πλέ
ονα ὑπάρχοντα, quæ plura suo am
bitu comprehendunt, quã subie
ctum, cuiusmodi sunt attributa
quæ ex genere sumunth vt
Dialectica ars Literalitas uir
tus habitus est qualitas &c.
Philoponus latiora hoc modo ἐπὶ
κατ πλέον δὲ ἐπὶ πλέον ὑπάρ
χον, ὅσα καθ' ὅλου κατ' ὑπάρχει
ὧν μόνων, ἀλλὰ καὶ ἄλλων· hoc est
ὅσα ἐκάστῳ κατ' ὁρισμῶ καθ' ὅλου
ὑπάρχει·]. Latius patere ea dici
q uniuersaliter, quidem rei attri
unth, alteri tamen etiã attribui

possunt) q singulis ḍfinitis
uniuersaliter attribuunh. Vt
Virtꝰ de omni ḍh liberalitate
non tamen de ea solum, sed etiã
de iustitia, prudentia et cæte:
ris uirtutibus omnibus
Hæc latiora attributa bifariam
considerantꝰ, uel sunt eiusdem
generis et naturæ, ut sunt ẽra
differentiæ, materia efficiens
finis, Vel sunt diuersi generis
Est etiã illa diuisio in his obser:
uanda, quod uel sunt necessaria
et semper attribuunh, Vel fortui:
ta sunt, nec semper attribuunh
quorum primum genus assumi:
tur ad ḍmonstrandum, Alterũ
reḅdiatur
Genera illa, q adhibenh in ḍfi:
nitione sunt duplicia, alia sunt
ὀνομασμένα, alia ἀνώνυμα
Ὀνομασμένα, sunt, quæ uno
uerbo absoluunh, ut homo animal

Philoponus sic definit, ὀνομαζόμενον γένος ἐστὶ τὸ δι' ὀνόματος ἑνὸς δηλούμενον, Arles sic scribit ὀνομαζόμενον γένος ἐστὶ τὸ πρῶτον γένος τὸ ἀνευ διαφορᾶς ἐκφερόμενον. Hoc est primum genus, quod absq; differentia effertur, cuius modi exempla antea posuimus
Vel genera sunt ἀνώνυμα quæ pluribus uerbis comprehenduntur ut integræ definitiones, ut homo est animal rationis participes mortale. Fortitudo est uirtus bene honesteq; aequitate,
Philoponus ἀνώνυμον γένος dicit, τὸ διὰ δύο ἢ πλειόνων ὀνομάτων δηλούμενον ἢ quod duobus aut pluribus nominibus explicatur

Alterum genus attributorum eorum quæ sunt angustiora ἢ quæ angustiora patent, quam ipsum subiectum

cuiusmodi sunt ea in quibus prae-
dicatum est contra naturam, vt
quadam ſba est corpus, quoddam
corbus est animal, quadam arse
dialectica, quadam arbor damyg-
dalus, quidam homo est Soc:
Paria graeci uocant ἴσα, q aequalia
sunt subiecto ⁊ q cū in definitiōe
adhibentur, faciunt, ut tantum
ipsa complectat, quantum res
posita: vt Rhetorica e ratio di-
cendi accomodata ad psuadendū
Primū genus attributorū latorū
ſ ad demonstrandū accomodatū
est, in quo inchoat ipsa definitio
Alterū genus quod naturae or-
dinem immutat ad definitione
idoneum non est, In tertio
quod parium e, definitio absoluit

Duo Canones in hoc loco definien-
di obseruandi sunt, primus in
definiendo, Deligenda sunt ea,

qua eiusdem generis sunt et na-
turæ, ut sunt genera, differen-
tiæ, causæ materiales, efficien-
tes, finales. Alter Canon.
Eousq; attributa coaceruanda
sunt, donec definitio tantum
comprehendat, quantū rei pro-
posita, et ut inquit Philosophus
μέχρις ἂν ἐξισωθῇ τὸ σύνθετον
τῶν μερῶν πάντων τῷ ὁρισμῷ
donec exæquata fuerit compo-
sitio omnium partium definit-

In hoc cap: tradit regula inueni-
endi artem causasq; demonstra-
tionum, quae sumpta ē ex Arte
qui duplicem uiam et rationem
tradit. Sic n inquit πρὸς τὸ
ἔχειν τὰ αἴτια ἐκλεῦσιν δεῖ τὰς
ἀναλυσεις καὶ τὰς διαιρέσεις
Ad inuenien das causas seu media,
demonstratiua, adhibere oportet
partitiones et diuisiones.
Est autem ἀνάλυσις sectio totiq
et integri in partes suas et mem-
bra, ut medici cū ignorarent
causas morborum, dissecuerunt
corpora hominum, in quibus re-
pererunt, quatuor humoru ge-
nera & quoru uel contemperie
bene ualere hominem uel con-
turbatione aegrotare statuerut
Diuisio, quam graeci διαίρεσιν
uocant est distributio generis

et formæ. Hæc go causa diui-
sione inuestigah, ut si ꝑpositu
sit, sentiat ne homo, genus
eius partiendum est, animal
autem res est consistens, et quod
cunq; consistit, id aut sentit
aut non sentit, Animal autem
sentit, Ergo et homo
Sed quia mentionem fecimus ꝓxi-
mi generis, quid illud sit expo-
candum ē, Arles-n- duas ꝓ
ponit regulas; prima ꝓxima
genus ē remotioris antecedē
vt hominis remotius genus ē
corpus, Corpus antecedit ani
Ergo animal genus hominis
Remotū genus ē ꝓpinquioris
consequens, vt animal ꝓpin-
quum genus ē hominis, Eius
consequens ē corpus, Ergo cor-
pus est remotum genus homin

Discrimen est inter genus aliud
uerum & aliud non uerum. Vt
lib: 2. explicatum est, Veră
genus dialectici uocant ὁμώνυ-
μον, Non uerum ὁμώνυμον
Aliq̃ hæc ratio & inueniendi gen
et causam, sed quia sæpe unaus
multorum & causa, sæpe sin-
gulaꝝ rerum ꝓpria causa conside-
randa ꝓponunt ä Philopono
Genera ꝓblemarum ꝓpositorum
sunt .n. duplicia uel eadem sũt
causæ uel diuersa ἕτερα, ea
ä Philopono sic explicant
ἕτερα γὰρ πρόβλημά ἐστιν, ὧν καὶ τὰ ὑποκείμενα
καὶ τὰ κατηγορούμενα καὶ τὰ
μέσα ἤνδν, διὰ ἃ εἰσιν
ἕτερα, ταῦτα δὲ πρόβλημα:
διὰ λέγω, ὧν τὸ μέσον διὰ τί
ἐστι κἂν καὶ κατὰ διὰ κατηγο-
ρούμενα, καὶ τὰ ὑποκείμενα

Ubiv ℰ℮ρα) diuersa ꝑposita sũt
quorũ et subiecta et ꝓdicata
media) causæ sunt diuersæ
Eadem uero ꝑposita uoco, quo-
rum medium idem ℮, etiamsi
et prædicata et subiecta sunt
diuersa
Diuersa ꝯ ꝓnunciata sunt quæ
diuersas causas habent, ut lun.
deficit ꝑ interpositionem ter.
Cælum ℮ pluuiũ ꝑ austri in-
temperiem
Eadem ꝑposita sunt, q quidem
diuersa sunt, causas tamen h.
easdem, ut in hiemie melius
uentres concoquunt, dormien-
tes crebius rẽspirant, causa ℮
eadem horũ triũm ꝓnunciato
rum, nempe frigus circũstans
et meatus ~~circũsta~~ occlusi a
frigore, Hæc eadem ꝓnun
ciata ꝺuplicia sunt, Vel habẽ
easdem causas, ut ea, de ꝙbus

modo diximus, vel habent eas
continuatas, quā continuatio-
nem græci uocant συνέχειαν
vt Xylus ad sanem mensis ex-
undat, quia cælū tuū ē plu-
uium, & cælum ē pluuium
quia defectio ē lūnæ et defectio
lunæ ℔ accensionem solis

Doctrina de fallacibus sophis:
tarum conclusionibus ab Arte
uocat ἔλεγχον. Quia ἔλεγχος
est præcipuus finis sophistaru
Ro. n. semper spectant ut re:
darguere possint disputantes
Deinde quia ἔλεγχος est in:
strumentum ad conuincendu
maxime idoneum, Arles au:
tem præscribsit nobis hos ἐ:
λέγχους, ut vitaremus captio:
sas conclusiones sophistarum
non ut alios in errorem indu:
camus, Quang et illud nobis
interdum licet, ut postea dicemg
Arles ioih imitath medicos qui
docent, q herbæ uenenatũ ha:

beant succum, earũq; formam
nobis describunt, non ut hisce
utamur et perniciem accel:
leremus, sed ut ab illis abstine
amus. Hanc Sophisticam
Artes ita definit σοφιστικὴ ἐστὶ
φαινομένη σοφία ἔθα δὲ
μὴ ὄ Sophistica est fucosa ar
gtandi ratio, q. specie uerita
errorem ducit cõaltercantem
Vel ut Artis sequamur uerba
Sophistica est sapientia non
uera, sed speciem habet sapi
entiæ. Duo n. potissimum
spectabant sophistæ, primum
laudem, Deinde quæstum
Sophistam sic definit Artes
σοφιστὴς ἐστὶ χρηματιστὴς ἀπὸ
φαινομένης σοφίας, ἀλλ' οὐκ
ὄθης ὁ Sophista e, q simula-
tione sapientiæ, non uera sapi

entia, quæstum facit, Arles duo
facit genera conclusionum so-
phisticarum. Vnum nomen syllo
gismi, quod uitiosum est pp
materiam. Cum n. forma sit
dialectica, tamen non ex pba-
bilibus, sed ex his q speciem
habent probabilitatis, conclu-
dunt. ", Hunc syllogismum Arles
uocat, ex φαινομένων μεν
ἐνδόξων, μὴ ὄντων δὲ. Alte-
rum non solum materiam ha
uitiosam, sed etiam formam
id quod nomen syllogismi amittit
Arles φαινόμενον appellat, ἐκ
φαινομένων ἐνδόξων
φαινόμενον) quia formam
uidelicet habere syllogisticam
ἐκ φαινομένων ἐνδόξων)
quia speciem habet probabilitatis
veruntamen nec rite conclusio
facta e, et secundu regulas dia-

lectionarum, nec ex ꝫ babilibus
primo genere uti possumus in
reprehendendo, et tentando
nempe ut aduersarios redar-
guamus, et sophistice conclu-
dentes refellamus. Deinde
ut exploremus alterius doctri-
nam et ingenium

Cum una quæq; ars, uel unũ uel
plures fines habeat ꝫ positos tũ
sophisticæ certos ẽẽ fines ꝫ babi-
lẽẽ, ad quos sophistarum
dirigebatur disputationes
Eiusmodi fines recensentur
ab Arle quinq; cuius hæc sunt
uerba, ἔστι δὲ λαῦλα περὶ ε
λὸν ἀόριθμον, ἔλεγχος, καὶ
ψεῦδος καὶ παράδοξον, καὶ
βολιχιόμος, καὶ πέμπλον, ἢ

ποιῆσαι, ἀδολεχῆσαι τὸν προσ-
διαλεγόμενον. ὕλη δέ ἐστι
ἡ πολλάκις ἀναλισκομένη λόγου:
τὰ λεγόμενα, ἢ τὰ μὴ ὄντα, ἃ δὲ
φαινόμενον ἕκαστον εἶναι
τῶν ὄντων) fines sophistarum
numero sunt quinq, reprehensio
et falsum, et admirabile et
solicismus, et quintum facere
ut nugeth is qui contra dispu:
tat, hoc e stepe idem dicere
coei, aut quod non e quidem
sed speciem quandam habet
illorum omnium
Primus finis est ἔλεγχος rep:
hensio, id uerbum ambiguam
dictionem habet, primu dicit
tationem habet, primu dicit
de areto, quo arguimus dis:
ma ratione disceptantem con:
uincimus, id quod e dialectico:
rum, de quo hactenus satise
explicatum. Deinde ἔλεγχος

genus concludendi e sophistica
de quo hoc in loco percipere pro
positum e, Hinc facile intel
ligimus, quot genera sint elen
chi. Nam ex duplici ipsius fa
tione duplex oritur genus ve
uerum e et philosophicum de
quo libro primo explicatum e
cũ arctamur ex toto, ex part
bus, ex notatione, ex coniuga
tis, et cæteris locis
Alterum sophisticum e et uitio
sum, quod non ueram habet
ratiocinationem, sed fallacem et
et adulteratam, Quemadmodum
aurum aliud uerum e, aliud
speciem habet ueri, ut oricalc
sic in oratione alia uera sunt
alia speciem habent ueri: ut
conclusiones aliæ sint philoso
phicæ, aliæ sophisticæ, et cav
tiosæ. Atq; hoc genus secũ

quod à philosophis non usurpatur
quanq; quo habet tempora quibꝰ
uti eo licet primum in iocando
id quod testat etiam philoponꝰ
lib: 1. comentariorū in librū pri:
mū posteriorum analytikorum
ὧν παιζόντων μᾶλλον, ἢ ὧν
σπουδαζόντων ἐστὶν ὁ τοιοῦτος
Ad iocandum hoc genus magis ac:
commodatum e, quam ad ferias
disputationes.
Alterum tempus e in explorando
cū ingenium alterius et doctrinā
tentamus, Vnde etiam nomen ac:
cepit πειραστικὸν quanq; et aliis
appellat nominibus, interdum
σοφιστικὰ dicit fallacia inter:
dū παραλογισμοὺς contrarie:
gulas grammaticorum uitiosa
conclusio, Communq; σοφιστικὸν
ἔλεγχον et sophistica et fallax
redargutio, Aliquando ἐριστικὸς
συλλογισμὸς contentiosus et liti:

cios⁹ syll⁹ quam paulo ante cap.
t. definiuimus et dixim⁹ esse
συλλογισμὸν ἐκ φαινομένων ἢ
ἐνδόξων, μὴ ὄντων δέ. De hoc
secundo genere præcipere instituimus, cuius duæ sunt utilitates
prima posita e in interrogando,
altera utilitas est, ut interrogati
respondendo non erremus. Est
autem ἔλεγχος de quo hoc in
loco agimus, ratiocinatio, qua
ad efficiẽ, quod ei, quod ꝓpositũ
e, aut ab altero fuit affirmatum
sit contrarium hoc e, ἔλεγχος
e ratiocinatio, qua cogit aliquis
negare, quod antea concessit, aut
concedere, quod antea negauit.
Hæc tres breuiter comprehendit
ἔλεγχος συλλογισμός ἐστι μετ'
ἀντιφάσεως τῶν συμπερασμάτων
ος e est conclusio facta conclusio

contraria, vt alter in uirtute vult
regnum consistere, alter in opibus.
Alter potentia contendit resp: bene
administrari, alter ratione et con-
silio, Alius uoluptatem ut sumu
bonum extollit, alius uirtuti prin-
cipem locum tribuit
Sed non solum integri conclusioni
opponit ἔλεγχος, interdum etia
singulis partibus quaestionis, uel
subiecto uel praedicato. Id quod
ex uerbis Arlis intellioit, qui in-
terdum uocat elenchum λυπο-
γιδμὸν ἀπὸ φάσεως, cum ad alte-
ram partem quaestionis adhibet
elenchus. Quis est alter finis?
Τὸ ψεῦδος falsum, Hoc ut unus
sophistae, quod maxime conati
ostendere falsum dicere coalter-
cantem, Et ut inquit Arles
μαλισα προαιρεῖται ψευδομε-
νόν τι δηλοῦναι. Est autem

falsum quod cum non est ee affir-
mat, aut cum est esse negat.
Ista falsa duorũ generũ sunt
vel sunt ἀδύνατα contra naturã
vel ἐνδεχόμενα sunt ? fortuita
Ἀδύνατα sunt quæ fieri non possũt
ut Brassicam maiorem ee uniuersa
terra. Id quod hoc modo ꝯcludit
Philoponus. Quicquid alterũ te-
git, id maius est eo quod tegit
Brassica tegit terram. Ergo
Brassica maior est uniuersa terra
Item stare eum qui sedet: id ꝯ
ab Arte etiam concluditur
Ἐνδεχόμενα sunt, quæ etiam si
non sunt: tamen esse possunt, vt
Omnes ciues sunt patriæ amantes
omnes Itali sunt superstitiosi
Quis est tertius finis?
Τὸ παράδοξον inopinatum, quod
cum sit, aut non sit, falsũ tamen

aut non putabant aut non creditur
Hoc fere uerum sophistæ quamaxi-
me uolunt ad absurdum deducere
contra dis putantem, ut inquit Aris
μάλιστα γὰρ προαιρεῖται εἰς τα-
ἔνδοξον ἄνθρ- Hoc παρά-
δοξον duas habet in hoc loco diui-
siones prima accomodata ad par-
titionem τῶν ἐνδόξων dialecticor
quæ triplicia esse diximus, Vel n-
ἔνδοξα sunt τοῖς πᾶσι δοκοῦντα
quæ ab omnibus hominibus sunt
concessa, ut esse diuinam aliqua
mentem quæ uniuersa gubernet
Vel sunt ἔνδοξα τοῖς πλείοσιν
a maiori parte concedunt, ut
Virtutem esse summum bonum
Vel sunt ἔνδοξα τοῖς γνωρίμοις
quæ a doctioribus et melioribus
sunt approbata ut sola fide homi-
nem iustum fieri, Pro defunctis
non esse orandum. et cætera

Toridem 50 genera sunt τῶν παρα-
δόξων, Vel παράδοξα sunt τοῖς
πᾶσι, quæ omnibus hominibus
absurda uidenh, vt nullam uim
esse cælestem, numenq; diuinũ
à quo uniuersa reganh, sed for-
tuito et absq; ꝓuidentia cuncta
regi. Vel παράδοξα sunt, τοῖς
πλείοσις, quæ maior pars tanq;
absurda aspernah, vt animam
una cum corpore interire
Vel sunt παράδοξα τοῖς Vvv μάλ-
quæ à melioribus absurda iudi-
canh, ut propriis meritis homi-
nem iustitiam conseq; coram Deo

Altera diuisio τῶν παραδόξ-
Sunt duo alia genera τῶν παραδόξ-
Vnum παράδοξον est τοῖς ὠφε-
λαίοις, quod uiris bonis absurdum
Illud philosophicũ παράδοξον

nominare possumus, vt Voluptate
ee summum bonum. Virtutem
perniciosam esse pestiferam morta:
libus. Alterum παράδοξον
est τοῖς κακοῖς, quod malis absur:
dum esse uidetur, ut voluptatem
ee escam malorum, Regnum in
uirtute consistere.
Sed inter ἔνδοξα et παράδοξα, de:
quibus iam dictum e) inter ἔν:
dabile et absurdum aliquod ter:
tium est, et intermedium, quod
ἀμφίδοξον uocamus, de quo
inter doctos solet esse controuer:
sia, ut an orandum sit defunc:
tis, An fides iustificet, sit ne
uirtus summum bonum &c.

§ Quis est Quartus finis.

Quartus finis e) βολοκιβρυ e)
inconueniens uerborum coniunc:
tio, Vel βολοκιβρυὸς est barba:
rum loquendi genus, sicut definit

Artes, σολοικισμὸς ἐστι βαρβαρα λεξις, et σολοικισμὸν ἐστι βαρβαρισμὸν τῆ λεξει

Duæ hoc in loco ponunt diuisiones solœcismi, primam diuisionem ad Grammaticos remittem qui de constructione nominum et uerborum copiosè præcipiunt Complectit illa diuisio peruturbationem generum, personarũ temporum, numerorum, casuum modorum, et quicquid in oratione uitiosum est et impurum Altera diuisio ad dialecticos magis pertinet. Nam quicquid barbarum est; id uel barbarum est extra argumentationem ut in arena Extra argumentationem aliquid barbarum e bifariam, primũ simpliciter, ut bonus mulier bona uir, formosa Alexis, Rusticus Glycerium

Deinde ambiguitate vt Salus non ē
malus, ibi Salus ē uerbū ambiguū
In argutatione similiter ad barbarū
ē bifariam, primū cum urtium ē
in genere, persona, tempore, et reli-
quis, vt bonum ē generis neutrius
pecunia bonū ē ꝙ pecunia gris neutrig
Deinde aliquid barbarū est collocatiōe
alterius partis. vt O: bonum ē amandum
Pecunia est bonū Ergo
Pecunia ē amandum.
Hoc fine utunt, quia ut inqt Arles
μάλισα μὲν γὰρ προαιρέσεως βούλον-
ται ποιεῖν ſ. inprimis cupiunt
et impurum loquendi genus impel-
lere contra disputantem
Quis est Quintus finis ?
Ἀδολεσχία cum idem in oratione re-
petitur. Arles π. uocat ἀδολεσχεῖν
τὸ πλεονάκις ταυτὰ λέγειν ? sape
eadem repetere. Illa adolescentia
fit bifariam, vel fit uerbis ijsdem
et uocat à græcis ἀδολεσχία κακία

Παυτολογίαν, cum eadem prorsus uerba repetunt. Vt Virtus ē amanda. Nō quod amandum ē, est amandum, omnia n amanda sunt amanda.

Sed hoc genus conclusionis ineptū ē et uitiosum, et in congressibus literatorum hominū locum nullum habere debet. Vel ἀδολεσχία tibi uerbis mutatis, et uocari ἀδολεσχία καὶ δυσφορία, vel ἐδοδυσφορία.

Vlla fit etiam bifariam primū in ordinatu, cū id quod semel dictum ē repetit diuersis uerbis, quae ratio Rhetoribus usitata ē, apud quos frequentes sunt ἐπιμονὰι cōmorationes, vt Euasit. Erupit. Excessit. Item pro Ligario. Quid tuus ille tubero gladius in arce Pharsalica agebat? Quae insequuntur.

Item ὑπερβατὰι ἐξοδίαι expolitiones, quarum cum sint plurima exempla nihil in hoc loco de ijs dicemus

Deinde ἀδολεχία καὶ βωμολοχία
fit in argumento, idq; etiam bifariã
primũ idem sciãtibus, q modo βωμο-
λοχία & βωδιωδαμῶς ἔχειν nocauimꝰ
vt Omne pulchrum amicũ est naturæ
O: formosũ est pulchrũ, Ergo
Omne formosum amicum est naturæ
Vel medium adferh qđ peraque ꝺubi:
ũ est atq; ipsa qstio, vt Clodiũ rectè
occiꝺit Milo, quia insiꝺiator fuit.
Item iustitia grata e rebus publicis
nam et uirtus est grata

- ἔλεγχος — philosophicus; sophisticus
- ψεῦδος — ἀδύνατα; ἐνδεχόμενα
- παράδοξον — κακοῖς; κλήσεις
- fines so: historiã — ἀληθινοῖς; τῶν δικαίων; κακῶν
  - perturbatio — generum; personarum; temporũ; numerorũ
  - Σολοικισμὸς
  - extra arghoe — simplicitate; ambiguitate
  - Inarethie — grr pson &c.
  - ἀδολεχία — ꝺẽs dem ẽbil; collocatioe alq par: his
  - mutatis — ornatu; arghoe; sic & canby; medijs ꝺubijs

Quæmadmodum dialectici certos
habent locos quasi cellulas ex
quibus copiosa deprompunt argu-
sic etiam sophistæ cũ ꝓprios locos
habent, tum dialecticis utunt
Loci qui sophistarũ ꝓprij sunt, uo-
cant ab Arte τρόποι ϑ modi, qab
eodem secant in duo genera, Alij
sunt uerborum, quos τὸς παρὰ τῶν
λέξιν τρόπους uocat, Alij sunt re-
rum et Sententiarum, quos ἐξω
τῆς λέξεως τρόπους uocat
Modus uerborum est cũ ex ꝓprietate
aliqua dictionis orit fallacia,
Tales loci sunt sex. ὁμωνυμία
multiplex uerborum potestas
Ἀμφιβολία Ambiguitas
Σύνθεσις connexio Διαίρεσις dis-
iunctio, Προσῳδία accentu Σχῆματα

modus sententiarū est, cū uel ex reb⁹
ipsis, uel ex animi intentione om̄
fallacia. Horum septem enūerat.
ab. Arte, Primus est.
ὁ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς fallacia
ex accidente. Secundus est.
τὸ ἁπλῶς, ἢ μὴ ἁπλῶς, ἀλλὰ πῆ
ἢ πῇ, ἢ ποτὲ, ἢ πρός τι λέγεσθαι
h. ad uerbum cum omnino aut non
omnino, sed quodamodo, aut alicubi
aut aliquando, aut collatum cum
aliquo dicitur ⁊ cum fallacia orit
ex notatione partis, et simplici con-
sideratione. Tertius modus e
τὸ παρὰ τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν
h. ignoratio elenchi. Quartus e
τὸ παρὰ τὸ ἑπόμενον ⁊. Consequ⁹
Quintus e, τὸ παρὰ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμ-
βάνειν ⁊. repetitio principij
Sextus e τὸ παρὰ τὸ αἴτιον, ὡς αἴτιον
τιθέναι ⁊ non causa quasi causa
Septimus e ὁ παρὰ τὸ τὰ πλείω ἐρω-
τήματα ἓν ποιεῖν ⁊ plura multiplex interro-
gatio

Primus modus uerborū est fallacia homonymias æquiuocationis, Est autem fallacia ōquorūpiās modus sophisticus, qui oriñ ex multiplici potestate uerbi, Hoc modo naturaliter homines utuñ et ubiqutuñ idcirco etiam Artes εὑρεσίλογον uocat, et ὁμοβιώλαλον, quia omes homines eo utuñ. Causa autem ē quod finita uerborū est copia, rerū autem infinita, Nam quotidie noua nascuñ, quæ tum uerbis cōfingit ut per aliarum rerum nominū plicem, quæ homōnyma fieri necesse

Huius loci quæ sunt partitiones, trā
Omnis fallacia ōquorūpiās uel tecta est, uel aperta, Aperta est q̄ manifestū habet et inficatū mendaci

quod genus arguendi ineptum ẽ et nimis fructuosum vt Quicquid non perdidisti, id habes. Cornua non perdidisti, Ergo Cornua habes. Ite Omnis Canis ẽ animal: Sydus cœleste Canis est, Ergo Sydus cœleste animal ẽ Omne malum est fugiendum. Pomũ est malũ, Ergo pomũ ẽ fugiendũ

Vel fallacia tecta ẽ et occultata, Quæ occultatũ habet mendacium, quod genus disputandi grauius est, et magnæ sæpe offensiones existere ex eo solent, cuiusmodi illud est Quicquid ẽ expetendũ: id ẽ laudabile Potentiæ et diuitiæ sunt expetendæ Ergo Potentiæ et diuitiæ sũt laudabiles

Altera partitio Omnis fallacia ẽ uel ad ea aut ẽ refutanda aut ẽ adhibenda ad id, quod absurdum ẽ ad demonstrandum. Refutah autem ẽ uel uia bifariam, iuxta duo eius dem genera quorũ primum iocosum ẽ, Alterum

grauius Locosum igr eludendū
Illud autem alterū serius refutan
dum e uerbi explicatione, ut in pri
ori conclusione, uerbum expetere e
xplicandū est, et ostenda duple
potestas, Alia .x. ratione et consil
expetunh, alia temere, et sine iudi
Cuius modi scatio est in minori ppos

Secundus modus e ambiguitas qua
graeci uocant ἀμφιβολίαν Ea e
modus sophisticus, qui uerborū aut
collocatione, aut ambigua interp
tatione ducit in errorem
Quoru uia et ἀμφιβολία habent
quandam inter se dissimilitudine
differunt tamen hoc modo. Nam
homonymia est uerborum singulo
rum, ut Perdet Cresus Italiā trās
gressus plurima regna. hic aqui

catio ex uno uerbo orih pertere qđ
ſcat interdum deſtruere et euerte-
re, interdum amittere, in qua ſca-
tione etiam ab Appolline uſurpa-
tum fuit. Ambiguitas uero e
uerborum coniunctorum cũ ex
collocatione aut conſtructione fal-
lacia orih, vt Aio te Aeacida Ro-
manos uincere poſſe. Item illud
quod quis uidet, illud uidet.
Columnam quis uidet, Ergo
Columna eſt prædita uiſu
Homonymia et ἀμφιβολία habẽ-
tres cõmunes formas, prima.
Cum oratio aut uerbũ multarũ rerũ
eſt nota ut in homonymia Tauri
uocabulum, item pertere, Expetere
In ambiguitate ut Criminari, ubi
dubitah paſſiui ne generis ſit aut
actiui, Artes ſic inquit ὅλαι ὁ
λόγος ἢ ὑπερμα κυρίως ὑπαι-
νιτ λλειω Cum oratio uel uerbum

aliquod proprie multa significat
Secunda forma e cũ lingua ppri-
etas et consuetudo ignorat. Et ar
inquit Arles ὅταν ἐιμὶ θόρυβος ὦμεν
ἐιμὶ λέγειν. cum soliti sumus
ita dicere, vt philosophus ille cũ
unum tantum haberet discipulũ
Respondit. ἐιμὶ τῷ θεῷ καὶ λαῖς
μύβαις ἔνδεκα. Hic præpositio
ἐιμὶ ambiguitatem parit nã ἐιμὶ
τῷ θεῷ, aliquando scat cũ Deo
in qua scatione philosophus ille
usurpauit. Aliquando scat iuxta
te Deo, qua significatione alter
deceptus putauit philosophum
illum undecim habere discipulos

Tertia forma e cũ collocatio erstru
tura parit hæsitationem, ut uidi
statuam auream habentem hastam
Audio Dæmetam percussisse. Demeam
Aio te Aeacida Romanos uincere posse

et uellem me hastes capere, Artes inquit ὅλαν γ ὁμωθετὲν πλείω δηλοῖ, κεχωρισμένον δὲ ἁπλῶς quando coniuncta uerba multa significat separata autem unum

Altera diuisio communis omnibus locorum, Nam quicquid ambiguum est, id uel pronunciat absq; argumentatione, Vt Aio te Aeacida Romanos uincere posse, Vel astrictum est aretationi. Vt
O: liber Artis possidet ab Arte.
Hic tuus liber est Artis Ergo Possidetur ab Aristotele. Hic librum intelligimus uel ab Arte possessum, uel ab eodem compositū

Tertius uerborū modus e coniuncto seu compositio ὁμωθὲν dicta.

Est autem compositio, cū uerbū quod
separandum e connectit in alieno
loco. Huius loci talis e partitio
primū fit extra argtationē Vidi
imaginem auream habentem hastam
vel fit in argtando, idq; trifariam
primū cum uariat modus, Vt
Sedens qui sedet ambulare potest
Scæuola sedens sedet Ergo
Scæuola sedens ambulare potest
Sic: Non scribens q non scribit, pt scribi
Iuuenalis dormiens non scribit
Ergo Iuuenalis dormiens potest scribere
Item Currens qui currit potest sedere
Socrates currens currit Ergo
Soc: currens potest sedere

Deinde cū terminatio uariat, Vt
Quodcunq ~~uidit~~ viuit semper, immor
tale e, Bos uiuit ergo Bos semp immortale

Tertius modo cū determinabile uaria
t, uel cū adiectiua male coniungū

vt quicunq; bonus est bonus est
Atqui malus artifex bonus ergo
Malus artifex bonus q artifex

Disiunctionem græci uocant διαίρε-
σιν. Ea e fallacia, q orit ex sepa-
ratione uerborū q erant connecteda
Eadem huius loci partitio e qua
superioris proximi. Vel-n. uitiose
ad disiunctiu extra argumentum ut
illud Homeri πεντήκοντα ἀν-
δρῶν ἕκαλόν λιπε δῖος ἀχιλλεὺς
Quodsi ἕκαλον separabimus ab
ἀνδρῶν uitiosa erit sententia nempe
Achillem amisisse centu uiros ex
quinquaginta, sin ἀνδρῶν ἕκα-
λον coniungemus & separabimus
πεντήκοντα, uera erit sententia
nempe Achillem ex centu uiris
amisisse quinquaginta. Item

Illud comicum ἐγὼ δέ σ' ἔθηκα δοῦ-
λον ὄντα ἐλεύθερον, Ego te feci
seruum existentem liberum, quod
si separamus ὄντα à præce den-
tibus sensus erit contrarius, nem-
pe ex libero te feci seruum, Sin
coniungemus cũ præcedentibus he
erit sententia, Ego te ex seruo fe-
ci, ut esses libertus mihi,
Hæc exempla etiã ad ἀμφιβολίαν
possunt referri, Nam ex ambigue
interpretatione error nascit
Vel disiunctio fit in ἑρμηνείᾳ ut
illud Artis duo et tria sunt pária
et imparia, Quinq; sunt duo et
tria ꝯo Quinq; enumerq; par et impa
In argtatione fit tripartiam gmad-
etiam coniunctio, primũ Cum
Modus uariat ut quicunq; dormit
hunc impossibile est uigilare

Soc: dormit ḡo impossibile ē eū uigilare
Quicuq; currit hunc impossibile ē sedere
Soc: currit ḡo, impossibile ē Socrate sedere,
Deinde cū terminatio uariat vt
Quocunq; hunc uidisti hunc p̄cussū
is p̄cussus ē. Atqui oculo hunc
uidisti p̄cussū, ḡo oculo hīc ē p̄cussg
Tertio cū determinabile uariatur
Quicunq; malus est malus est
Atqui malus artifex est bonus
Ergo malus artifex ē bonus artifex

Accentū Graeci uocant παροξύτονον
Is ē modus sophisticus, qui uel ex
accentu, uel p̄nunciatione ducit
in errorem. Huius loci triplex
est partitio, prima Accentus

aut est singulorū uerborū aut tōtius sententiæ, singulorū uerborū eiusmodi sunt exempla, Nam apud ueteres græcos uerba nullo accentu scribebant. Ergo δημοβια sine accentu sit ne interrogandi generis an feminini dubium est, Vnde quæstio legis orta e, Erat n. lex Athenis ἐξαίρα ει χρυσεα φερεσθαι δημοβια εσω. Item sic latine possumus uertere ambiguitate retenta, Mulier sic coronam gestet, publica esto. Hic controuersia orit de uerbo δημοβια. Nam accusator δημοβια contendit habere accentum in penultima, et legendum ee δημοβια, et mulierem seruam ee oportere ciuitatis, Mulier dicit legendum esse δημόβια accentu in antepenultima, et sic aurea or

namenta, dicit publicanda ee nõse
Item pater habens duos filios λεον-
la et παυλα λεονλα, scribit in
testamento bona mea lego παυλα
λεονλι. Orit controuersia uter de-
beat hæres esse. Nam cui, λεονε
nomen dicit παυλα λεονλι legen-
dum ee duobus accentibus, et sibi
sic omnia bona ascribi a patre.
Alter dicit uno accentu ee pnunci-
andum, et se omniũ bonorũ hæ-
redem instituit
Ex tota sententia error nascit
cum pnunciatio affert ambiguu
sensum cuiusmodi oratorũ et poe-
tarum sunt dissimulationes eupw-
rias, Cic: & Quintio Tum uir iste
optimus Item Virg: Aenei: lib:
4, Egregiam uero laudem et spo-
lia ampla refertis, tuq puerq
tuus, Vt interrogationes Catu-
lina saluam esse rempub: cupit:
Item iussiones, ut illud Demosthenis

in quarta philippica μὴ ἀμύνεσθαι
ἀλλὰ προϊέναι. Nolite uos defen-
dere Ath: cuncta negligite. Item
Imitationes ut cuius multa passim
extant exempla apud scriptores

Altera diuisio. Accentus ut mutat
uim uerbi qui locus prius e so-
phistarum, ut populus prima bre-
uiat congregationem et multitudi-
nem hominũ, prima longa sciat
arborem. Hinc eiusmodi oritur
fallacia, O: populus e arbor
O: hominũ multitudo popu
O: hominũ multitudo arbo

Sic malum si damnũ sciat prima
habet breuem, si pomum sciat pri
mam habet longam, vt, multa
solent auro saepe subesse mala, et
aurea decem mala misi, eras alte-
rũ mittam. Hinc eiusmodi
struth fallacia, O: malũ fugiendũ

pomū e malū Ergo pomū e fugiendū
vel accentus non mutat uim uerbi
ut lauare et lauere in eadem sca:
tione usurpant.

Tertia diuisio fallacia accentus ut
fit extra aretandum, cuius multa
adhuc pposuimus exempla, Vel fit
in aretando Vt illud aphrodisei
Non habitas negatio est, Vbi habi:
tas domus e, Ergo domus negatiõe

Fit etiam alijs modis fallacia ex
psodia ut ex aspiratione.
O: ara e in templo
Stabulum porcorum est ara ẽ
stabulum porcorū e in templo
Item ex diphthongo
O: equus e animal hinniens
Socrates postulat equum
Ergo Soc: cupit animal hinniens

Figuram dictionis græci uocant
σχῆμα τῆς λέξεως, Ea ē modus
sophisticus, cū diuersa res eode
genere, eadem forma exprimit.
Hoc ē ut inquit Aristoteles ὅταν τὴν
αὐτὴν ὄψιν ἑρμηνεύσῃ καὶ
aliquid idem esse ponitur, quod
diuersum.
Huius loci talis ē partitio, Omnis
fallacia q̄ orit ex figura dictiōis
vel fit eodem genere orationis re-
tento, cuius tres sunt forma
prima ē cū casus parit fallaciam
vt Quæ homines uident ea eius-
modi sunt ut uideri possint.
Tu homo es et uestem uides Ergo
uestis uidet et oculis est practita
Secundus modus ē cū diuersa p-
dicamenta pariunt fallaciam, vt
Quicquid non perdidisti, id habes
Cornua non amisisti ergo cornua hab
Quicquid hodie emisti, id comedisti

Carnem crudam hodie emisti
Ergo carnem crudam comedisti

Tertius modus e eorū, q materialiter
Texrixῶs accipiunt, vt.
Nomina in a sunt generis fœmini
Poeta est nomen in a. Ergo
Poeta est generis fœminini
Animal e intermedij generis
Homo e ait go est gris intermedij
Arma neutrius generis sunt
Thoraces sunt arma go gris neutrig
Mus rodit casum. Mus e syllaba
Ergo syllaba rodit casum,

Deinde fallacia figura fit mutato
genere orationis, nempe cū abstrac
tū commutat cum concreto, et con:
cretum cum abstracto
Concreta nomina adiectiua uocamꝰ
ut prudens abstracta substantiua
ut prudentia vt
Omne scelus e puniendum
Omnes sacrilegi sunt scelerati
Ergo omnes sacrilegi puniendi
Nullus morbus e sanitas
Oi homines morbo sunt obnoxy
Ergo Nulli homines sunt sani

Hactenus de illis locis explicatum est in quibus ex uerbis orit fallacia, sequitur ut dicamus de modis rerum et sententiarum, quorum septem supra apposuimus ex Arte, ex quibus primum locum occupat fallacia accidentis. Aristoteles uocat τὸ παρὰ τὸ συμβεβηκός. Fallacia accidentis est modus sophisticus, quo accidentia miscent cum substantijs uel ipsa accidentia inter se confundunt. Illud explicat Aristoteles his uerbis ὅσαν ὁμοίως οὐδὲν ἀξιωθῇ τῷ πρᾶγμα εἶναι καὶ τῷ συμβεβηκότι ὑπάρχειν cum aliquid eodem modo rei esse et accidenti attribuit. Est autem

hic locus accidentis duplex id quod definitio demonstrat, primus locus ē cum accidentia miscenh cū sbīs h cū tō rei ꝓposita ſba attribuih et accidens) cum id quod ſbæ conuenit tribuih accidenti et contra cū id quod accidenti conuenit, tribuih substantiæ, ut homo plurimū à Coriſco differt, Coriſcus ē homo. Ergo Coriſcus plurimū à se ipso differt In maiori ꝓpos: accidens miſceh cum ſba non fortuitum ē hominem à Coriſco differre quatenus quarum ſyllabarum aut tertiæ inflechionis aut quatenus homines alij magiſtratu gerant, aut philosophanh aut muſicē sunt et his ſimilia, Ite apud gellium exemplum ē. Quod ego ſum, tu non es ſ ego ſum philosophus, conſul, poēta, muſicus, q omnia ſunt fortuita. Ego ſum homo hæc est ἁπλῆ ἐροτηϑις & ὁμώνυμος Ergo tu non es hoo Respondit alter, et iuſsit, ut à se inciper

Quod tu es Ego non sum
Tu es homo, Ergo
Ego non sum homo
Item Virtus plurimū a fortitudine
differt. Fortitudo e Virtus Ergo
fortitudo a se plurimū differt

Alter modus e, cū res fortuitæ quæ
inter se connectunt in conclusione
q in ꝓpositionibꝰ fuerunt separatæ
id fit non solū in affirmantibꝰ sed
etiam in negantibus. In affir.ta ita.
Alcimedon e artifex
Alcimedon est malꝰ ẽo
Alcimedon e malus artifex
Corisꝰ e musicꝰ Catullꝰ e poeta
Corisꝰ est bonus Catullus e malꝰ ẽo
Corisꝰ e bonꝰ musicꝰ Catullꝰ e malꝰ poeta
Petrus negauit christum
Petrus fuit Apostolus
ẽo Apostoli negant christum
Quanꝫ in hac conclusione ex notatione
temporis orit fallacia ut et in illa.
Paulus persecutꝰ fuit ecclesiam
Paulus fuit Apostolus Ergo
Apostoli persequuntur ecclesiam

Item Onesimus fuit fur
Onesimus fuit Christianꝰ. ꝯ
quidam Christiani sunt fures

Item Dauid fuit uir bonus
Dauid fuit homicida ꝯ
Aliquis homicida ẽ uir bonꝰ.

Ioannis Baptista fuit uir bonus
Ioan: Baptista fuit uestituꝰ pelle cameli
Qui ꝯ uestiti sũt pelle cameli sũt boni

Socrates fuit uir bonus
Soc. tollerauit domi litigiosas uxores
Qui tollerant litigiosas uxores boni

Sic in negantibus

Cicero non fuit uir malus
Cic: repudiauit iracundã uxorem
Terentiam. Ergo qui repudiantꝰ
uxores iracundas non sunt mali

Paulus non fuit uere Christianus
Paulꝰ sanguine suu effudit pꝓ vbũ dei
Ergo qui sanguinem suum effudunt
pꝓ uerbum dei non sunt uere Christiani

Secundus modus sententiarū uocat
ab Arte τὸ ἁπλῶς, ἢ μὴ ἁπλῶς,
ἀλλὰ πῆ, ἢ πού, ἢ ποτὲ, ἢ πρός τι
λεγόμενον id est uerbum cū omino
aut non omnino, sed quodamodo
aut alicubi, aut aliquando, aut
collatum cum aliquo dicit, Latini
uocare possunt notationem partis
et simplicem considerationem
In scholis uocant à dicto secundū
quid, ad dictum simpliciter
Est autem modus sophisticus perquē
a simplicibus progressio fit ad coniuncta
et contra a coniunctis ad simplicia
Ab Arte, eodem, propè sensu definit
ὅλον τὸ ἐν μέρει λεγόμενον, ὡς
ἁπλῶς ἐρρηθέν ἦν Hoc est
Cum id quod in parte dicit ut omnio
et in totum dictum esse sumitur,
Huius loci quatuor sunt modi
Primus cū ob considerationem partis
alicuius totum constituit, Vt.

Catullus poeta est lasciuus
Ergo Omnes poetæ lasciui sũt
Cicero fuit bonus orator ẽo
Omnes oratores boni sunt
Antonius fuit consul imꝑbus
Ergo Omnes consules improbi
Verres in ꝓtura multa fecit furta
Ergo omnes ꝓtores furũt
Ordo equestris inimicꝰ reliqõi
Ergo tota resp: religioni aduersat
Epicurus improbus est philosophꝰ
et in ciuitatibus non tolleradꝰ
Ergo philosophi improbi sunt et
in ciuitatibus non sunt tolleradi
Grachi sua eloquentia remp: ꝓturbarũt
Ergo eloquentia pniciosa ẽ rebꝰ publicis

Secundus modus est cũ totũ uitiose
confirmat ob notationem alĝ mem:
bri deinde cum uitiose confirmat
ob designationem temporis
Primi modi tale est exemplum
Aethiops habet albos dentes
Ergo totus est albus

Mopsus habet crus diuaricatū
Ergo totus est deformis
Ciconia rubrum habet rostrū
Ergo tota rubri coloris est
Alterius modi tale explu
Alcipiades in adolescentia uitiosus
go p totam ætatem uitiosus fuit
Cic: in adolescentia fuit ambitiosus
Ergo per totam uitam ambitiosus fu
Petrus semel negauit Christum
Ergo per totam uitam negauit

Tertius modus contrarius e duobus
prioribus. Nam in prioribus totū
tamen ob partem, in hoc tertio
pars statuit ob totum, Vt
Bohemii sunt fures
Hic e Bohemius
Ergo hic est fur,

Itali sunt atheoi
Hic e Italus,
Ergo hic e atheos

Hispani sunt calli di quersum
Hic e hispanus go e callidus uersu

Germani sut temulenti
Hic e germanus go
Hic e temulentus,

Galli sut leues
Hic est gallus
Ergo hic e leuis

Asiani sunt molles et effœminati
Hic e asiang: ẽ emollis et effœminatꝰ
Cretenses sunt mendaces
Hic ẽ Cretensus ẽ hic est mendax.
Quartus modus ẽ cum res aliqua confirmat ob aliquid fortuitum vt
Platonem domi habet depictũ
Ergo Platonem ipsum habet
Nasum habet argenteum
Ergo nasum uerum habet
Dentes habet eburneos
Ergo reuera dentes habet
Pedem habet ligneum
Ergo reuera pedem habet

Tertius modus sententiarum ẽs7
ignoratio elenchi, quam Arist suo:
cat τὸν περὶ τοῦ ἀγνοιαν ἔλεγχον
item τὸν περὶ τὸ μὴ διωρεῖαδαι
ἔστιν ἔλεγχος) qui explicatum
non est, quid sit reprehensio. Item

τὸν παρὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ λόγου
quia plena definitio non est
Ignoratio elenchi ἐστὶ σοφιστικὸς
cum ex ignoratione argumentis orit
fallacia. Elenchum Aristoteles ita defi-
ἔλεγχος ἀντίφασίς ἐστι τοῦ αὐτοῦ
καὶ ἑνὸς μὴ ὀνόματος, ἀλλὰ πρά-
ματος, καὶ ὀνόματος μὴ δισσοῦ
νύμου, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν δο-
θέντων, ἐξ ἀνάγκης, μὴ δυναμέ-
νου τοῦ ἐναρχὴ κατὰ τὸ αὐτὸ
καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ, καὶ ὡσαύτως, καὶ
ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. Ratiocina-
tio est, qua pugnantia efficiuntur
de re una et eadem, et eadem re
ipsa non uerbo, et de uerbo non in-
finito sua potestate, effecta suis rec-
te propositionibus, re etiam non re-
sumpta eadem, sed notata re eade
eodem etiam comparata, et re desig-
nata consimiliter, eodemq; conside-
rato tempore. In hac definitione

nouem considerandã proponuntur
quanq̃ non exijs, quæ in hac defini-
tione bonum, orirj fallacia, sed ex
eorum contrarijs
Primus modus ἐ περὶ ἄλλο καὶ ἄλ-
λο, cum de re non eadem, sed de di-
uersa fit sermo, Vt Pauli opera et
præces placuerunt, Socratis non
placuerunt. Vterq̃ autem fuit uir
bonus, Ergo uirorum bonorũ opa
placent Deo, et non placent
Hic res diuersæ sunt opera et pres
Pauli et Socratis, item Paulus ipse et
Socrates, ut Homerus maximam lau-
dem adeptus est suis scriptis
cherilus autem ut ineptus reputetur,
uterq̃ autem poeta fuit, Ergo
poetæ laudanda et uituperanda

Secundus modus est ἀπὸ τῆς φωνῆς Vt
ἐνὸς ὀνόματος καὶ ῥήματος
fit multiplici uerbi potestate ut
Cornix est auis. Cornix est instrũ-
mentum ferreum, quo fores pulsant
Ergo cornix est auis, et non est auis

Cancer est ait aquatile Cancer est
celeste, ꝯ Cancer est animal et non ai
Cato Romæ mortuus e, Cato Vticæ
sibi mortem consciuit, Ergo
Cato seipse interfecit et non interfec
Aiax incubuit gladio, Aiax naufragi
periit ꝯ Aiax naufragio periit et nō pyt

Tertius modus e, qui ex Synonimia
parit fallaciam ⁊ ex uerbis non di
terminatis certa quantitate ut
Discipuli studiosi sunt Discipuli negli
tes sut ꝯ Discipuli studiosi sunt et non
Oratores uiri boni sunt, Oratores mu
mali ꝯ Oratores sut boni et ydem ma
Homines alij literati sunt, alij literas
norant ꝯ, homes literati sut et nō lite

Ciues boni retinendi sunt in ciuitati
Ciues mali sunt eyciendi ꝯ Ciues in
ciuitatibꝫ retinendi sut, et nō retinend

quartus modꝫ e, Cum medium non est
causa conclusionis, ex ſm̃ v pñ doter

ἐξ ἀναίτιος, ut Homerꝰ bonus fuit poe-
ta. Cherilus malus fuit poeta. Ergo
Cherilus malus poeta ē, et idem bonus.
Cic: amator fuit patriæ, Catilina autē
rem oppugnator Ergo Catilina amauit
patriam, et non amauit
Soc: bene sensit de summo bono
Epicurus malè sensit & Epicurus
improbus est, et idem probus

quintus modus ē, cum fit repetitio
principij, Repetere principiū græci
uocant τὸ αἰτεῖσθαι τὸ ἐν ἀρχῇ repe-
tere id, quod est in quæstione, item
λαμβάνειν τὸ ζητούμενον sumere id,
de quo quærit, Item συναπτόμενον
τῷ ζητουμένῳ quasi concinnare id,
de quo quærit. Hæc repetitio
principij fit trifariam, quemadmo-
dum postea dicemus. Primum
cum eadem prorsus repetuntur uerba
per ταυτολογίαν, id quod ineptum ē
et locum apud Dialecticū non habet

vt omne laudabile ē expetendū. Nam
omne laudabile expetendum est
Deinde fit uerbis diuersis ydem tam
sanctibus per ἰσοδυναμίαν vt
Omne formosum est erarum
Omne pulchrum ē formosū
Omne ḡo pulchrum est grātum

Tertio fit rebus et uerbis diuersis
sed peræque dubys, atq; id, de quo
querebatur. vt
Anima Socratis ē immortalis
Nam hominis anima est imortalis
Clodius recte ē occisus. nā insidiator erat.

Sextus modus ē, qui fit notatione diu
sarum rerum κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο,
Aethiops habet albos dentes
Aethiops cutem habet nigrā
ḡo Aethiops albus ē et non albus
Mopsus habet elegantem faciem
Mopsus crus habet diuaricatu
Ergo Mopsus formosus ē et nō formos
Athenienses amant Gorgia Leontin

Athenienses Socratem occiderunt ꝙ̄
Athenienses amant suos ciues et non

Septimus modus habet comparationē
diuersarum rerum πρὸς ἄλλο καὶ ἄλ-
λο, vt Ouidius lasciuus fuit poeta si
respicias ad Virgilium, Si ad Catullū
respicias non fuit lasciuus Ergo Ouidiꝰ
lasciuus fuit ꝓpter et non lasciuus
Aeneas fuit fortis si consideras Paridē
Si ad Hectorem respicias non fortis fuit,
Ergo Aeneas fortis fuit et non fortis
Crassus peritus fuit rei militaris, si Ci-
ceronem consideres., Crassus imꝑitus
fuit, si Cæsarem spectas. Ergo Crassꝰ
peritus fuit rei militaris et non peritꝰ

Octauus modus e, cū facultates misceꝫ
cum actionibus ꝫ cum ad dicit ꝓpter cau-
sas, vt Qui pedes habet et usus
dixit sunt, hi currunt, Qui sedet
habet pedes, Ergo Qui sedet currit
Qui oculos ht et usu ꝺ dicit e, hic uidet
Dormiens habet oculos ꝙ dormiens uidet

Nonus modus fit notatione diuersitem:

poris, ut Demosthenes in adolescentia ut
tiosam habuit pronunciationē, at inve
liqua ætate commodissime pnunciauit.
Ergo Demosth: bene pnunciauit et male
Resp: Romana floruit tempore Augusti
Eadem non floruit tempore Romuli ḡ
Resp: Romana floruit, et non floruit
Cretenses fuerunt Christiani tempe Pau
Antea Christiani non fuerunt ḡo
Cretenses Christiani fuerunt, et no fuerun

Repetitio principij ut modo diximus
Græci uocant ἡ ὡ ἐν ἀρχῇ αἰτήσιν
item ἡ ὡ ἀπ' ἀρχῆς ἀπ' ἀρχήν, ita
ἡ ὡ ἀπ' ἀρχῆς συναριθμῆσιν
Repetitio principij e modus sophisti
cus, qui repetitione principij facit
coaltercantem, Repetit item tri
fariam, primum per διαφοράν

Deinde per ibodiaμίαν, qui quo
modi à Rhetoribus magis sunt usur-
pati, quam à dialecticis, Apud hos
n. sunt iterationes ἐπαναφοραὶ
h. eorundem uerborum p interual-
lū repetitiones, ut
Cic: fuit uir bonq. Cic: defendit patria
Cicero & salute reip: sanguine effudit
Item geminationes ἐπιζεύξεις
eorundem uerborū absq interuallo
repetitiones. Vt
Ach Coriscon Coriscon q te demetria cepit
Demosth: δρᾶσι δρᾶσι ἕνα ἄνδρα
πάντας ποιεῖν. Item
renouationes ἐπαναλήψεις eorū-
dem uerborum post parenthesin
perspicuitatis causa repetitiones,
ut p Archia, Quoties ego hunc
uidi iudices cutar-n. uestra benig-
nitate, quoniam in hoc nouo dicen-
di genere tam diligenter attendit is-
quoties ego hunc uidi, cum litera
scripsisset nullam. Atq hactres

figuræ pertinent ad ἐπαναλογίαν
qua eadem uerba repetunt. Ad
ἐποδιωρθωσίαν referunt Cōmoratio-
nes ἐπιμονάς) eius dem senten-
tiæ repetitio facta diuersis uerbis
vt ꝑ Ticario illud exemplū uulga-
tum. Quid tuus ille tubero in ar-
cie Pharsalica gladius agebat, cuiꝰ
latus ille mucro petebat, & ꝯ insequi-
tem expolitiones ἐπεξεργασίας,
quarū expla ꝓlixiora sunt, quam
ut hic a nobis commodè ꝓponi gant
tertia fallacia ex repetitione princi-
pij fit non solum diuersis rebus &
uerbis, sed etiam peræque dubijs ac
rē de quo quærebatur, id quod fit
ex modis, primus. Cum genus a-
sumit dubium, ut iustitia grata est
rebus publicis. Dialectica honorat
et excolitur. Nam artes honorat
et excolunt. Secundus modus e
cum assumit totum dubium, vt

ordo senatorum amat religionem
Nam resp: amat religionem
Tertius modus. Cum partes assumun
dubiæ, ut totus est albus. Nam ht
albas dentes, Resp: amat religione
Nam ordo senatorum amat religione
Quartus modus cu assumih uniuer:
sale dubium, Vt hic mendax est
Nam omnes cretenses sunt mendaces
hic fortis est et bellicosus Nam
omnes germani sunt fortes & bellicosi
hic discipulus e diligens Nam omes
discipuli primæ classis sunt diligentes
Quintus modus cu ad dubiu assumi:
h aliud dubium, Vt Clodius recte
occisus e, Nam fuit insidiator
Sextus modus cu ad assumih posteriq
inuerso ordine, vt magister nostere
ergo ualde est doctus, Multos ht
libros ergo est eruditus, Doctor e
ergo est doctus, Orator est ergo est
eloquens, Poeta e go bonos facit uersq

Quintũ modũ sophisticum Arles uocat τὸν παρὰ τὸ ἑπόμενον ἔλεγχον uitiosum consequens. Fallacia consequentis est modus sophisticus quo in errorem deducimur, cũ putamus consequens recurrere et commutare cum antecedente, Id gõ Arles sic explicat διὰ τὸ ὅτε ἀνάγκη τὸ ἕτερον εἶναι τοῦτο ἀκολουθοῦν

Huius loci quæ partitiones observandæ sunt, prima continet septe modos, Primus e, cũ consequens non commutat cum antecedente, ut

Coruus est ergo niger est
Bos e ergo cornua ht Lepus e ergo uelox
Ciconia e ergo longum habet rostrũ

Hæc si conuertunt pariunt fallacia ut ait uelox e ergo lepus Cornua ht ergo Bos Auis nigra est Ergo est Coruus

Secundus modus magis rhetorum et oratorum, quam dialecticorum fit n. ex signis et argus non ppriis quæ græci uocant εἰκότα et ἐνθύμα non necessaria, sed probabilia rerum

signa et argta ut fuit mimicq ꝯ occidit
pauper fuit ergo fecit prodicione
frequens interest concionibꝫ ꝯ prevaricat

Tertius modus fit cu a genere ad
speciem descendimus affirmando in-
definite ut Animal est ergo homo e
Artem tenet ꝯ Rhetorica
Virtute pfitus e ꝯ sapientia
Arbor est ergo Cerasus est

Quartus modus e cu a specie ad gꝫ
descendimus negando, ut
Cignus non e ꝯ non est auis
Dialectica non dicit ꝯ nulla arte
Amygdalꝫ non e in horto ꝯ nō arbor

Quintus modus cu a ca adiuuante
argtamur ad effectum, ut
Deambulat a cena ꝯ sanus est
Multos habet libros ꝯ doctus est
Habet acumen ingenij ꝯ pfecte eruditoe

Sextus modus cu ab effectu pcedi
mus ad causam adiuuantem, ut
Doctus est ergo bonum habet pceptore

ergo bibliothecam habet instructam
Sanus ē go exercuit se crebris deambulat
Septimus modus ē cū conclusit totū
non facta plena partitione ? cū ex
imperfecta partitione totū statuit
id fit primum affirmando, ut
fuit Roma et Venetijs go tota lustrauit
Italiam. Sic in negando
Senatus non amplectit religionem
Non ordo equestris. Ergo
Tota resp: non amplectit religionem
Ille extriente hæres non ē, nec exqua
drante, go omnino hæres non est
Hi septem modi emendari possunt ex
ex sophisticis fieri dialectici, Et
primus modus corrigit si sumunt
ea, quæ necessario antecedere et
consequi possunt
Secundus si signa assumunt uera
Tertius si signum quantitatis apponit
quartus si omnes species enumerant
Quinto et sexto si ea absoluta ponit
Septimus si partitio omnia complectat

Secunda partitio est tripartita
Omnes argtationes uel recurrunt et
comeant in utramq; partem i. quod
graci uocant ἀνασκευάζειν et κατασκευάζειν:
ἢ ὑποτιθέναι, Atq; hec argta necessaria
sunt dialecticorum, ut
Viuit ḡo spirat et spirat ergo uiuit
spirat ergo pulmonem habet, et
pulmonem habet ergo spirat
Sol ortus ē ḡo dies ē, et dies ḡo sol orto
Vel recurrunt tantū in altera parte
utriēnis est ergo calor est
Febre laborat ergo ægrotat
Vel in neutra partem sunt necessaria
q̄ genus dialecticorū non ē sed so=
phisticorum uitiosū et falla⁊ vt
Pauper est ergo fecit prodītionem
et prodītionem fecit ḡo pauper est
Libros hī ḡo ē doctꝰ et doctꝰ ē ḡo libros hī

Sextus locus ē non causa quasi causa
ἡ παρὰ τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον μετὰ τὸ
ἀναίτιον, Ἀναίτιον ē modꝫ sophisticꝫ
cū cā quidem ē alꝫ conclusionis efficit
tamen ꝯclusionem a qstione alienam
Hac fallacia ex non causa quasi ca
fit trifaria, primū cū ponit rei causa
non ppria τὸ ἀναίτιον, sed ponit per
sonarum uitia, vt
Epicurus philosophus fuit malus
ergo philosophia est mala
Grachi sua eloquentia labefactarūt rē
ps eloquentia ē perniciosa ciuitatibus
Deinde cū ppria rei ca ponit malꝫ usꝫ
rei vt Vinum ē malum, nam inebriat
Nam corrumpit ingenium, uarios ad
fert morbos
Tertio cū pro ppria rei ca ponit causa
imperfecta ꝫ non absoluta - vt
Colloquutꝫ ē cum hoste ergo facilē ꝫditionē
Valet ingenio ergo doctrinam consequē

septimus locus e multiplex interrogatio
Et e modus sophisticus ꝛ cū ut plura
de uno, uel unū de pluribꝰ interrogat
qđ Artes uocat ἀπὸ τοῦ ἐρωτᾶσθαι
ἐν ποιεῖν. Hic locus e tripartito
primū cū quo ꝑdic: interrogant de
uno subiecto: ut est ne iustitia utilis
et grata ciuitatibus, Est ne Plato
philosophus et uir bonus, Sit ne
uirtus laudabilis et experenda
Demde cū unū ꝓdicatum interro-
gatur de quobus subiectis ut
Sint ne artes et uirtutes laudabiles
Sint ne Cicero et Demosthenes oratores
Sint ne Cicero et Clodius uiri boni
Tertio cū quo ꝓdicata interrogant
de quobus subiectis, ut
An Sylla et Marius fuerint crudeles
et exitiosi patriæ, Sint ne Cice
Catilina crues Romani & utiles patriæ

Hactenus explicatum est de duobus
dialectici officijs, de inuentione scet
iudicatione, sequit nunc tertium se
collocatio, qua cū ad quæstionem
dirigenda sit, ut etiam Cic: testatur
in partitionibus, ubi inquit. Nam
omnis collocatio ad finem q̄stionis
accommodanda est, id ureb de illa
quæstione seu disceptatione, q̄ secuda
pars est dialectices breuiter dicieq
Disceptationem græci uocant, διάλεξιν
item διαβεβαίωσιν, item ἀναστροφήν
quibus respondent latina uocabula
disputatio, disquisitio, disceptatio,
quæstio, Est autem disceptatio
tum ipsa q̄stio, tum de re aliqua
artificiosa instituta disputatio
In hac disceptatione tria sunt potissi-
mum consideranda, primū res deide
persona, tertio partes sermonis seu disceb:

tationis, In rebus duo sunt spectanda
partitio tripartita, et tractatio
Rerum duplex est diuisio, primum
Omnes res, quæ ad disceptandum pro-
ponunth uel sunt λογικαὶ Propriæ
Dialectici, ut cum quæritur an genus
latius pateat quam species An unum
proprium absoluat definitionem
An contrariorum eadem sit disciplina
Vel sunt ἠθικαὶ quæstiones de moribus
ut an pericula subeunda sint pro salu
te patriæ, An sapiens iussus à tyranno
saltet in foro potius, quam patriæ
ad damni inferat, An morienda
sit potius, quam ueram religionem
deserere An in rep: & pace fortis
aliquis esse possit.
Vel sunt φυσικαὶ, quæstiones de na-
tura rerum, vt an quatuor sint ele-
menta, An terra sit stabilis et cælum
mobile, An undecim sint orbes cæ-
lestes, Propter hæc tria genera
rerum, quæ disceptandi proponuntur

et maxime propter ἠθικὰς rursus e
tripartita diuisio, Nam omnes qui-
nes ἠθικαὶ de moribus susceptæ aut
ā probatis hominibus defendunt
h. ἔνδοξα sunt τοῖς σπουδαίοις, et
παράδοξα τοῖς πονηροῖς, ut Deum
curam gerrere rerū humanarum
Deum pios et bonos nunq deserre-
re uel in maximis periculis, Morte
esse liberationem omnium molestia-
rum et dolorum. Aut ab im-
probis defendunt. i. ἔνδοξα sunt
τοῖς πονηροῖς, et παράδοξα τοῖς
σπουδαίοις, ut uoluptatem ee sum-
mum bonum, Deum non curam
gerrere rerum humanarum,
bonum in potentia et opibus con-
sistere. Deserendam potius patriā
esse quam pericula subeunda,
utilitatem anteponendam esse ho-
nestati. Aut dubiæ sunt,
quas ἰόνες et controuersæ ἀμφι
δοξα, ut an sit purgatorium,

An sanctis inuocandis, An opa iustificen
Harũ rerum tractatiõ nouam efficit
partitionem, omnes n. eiusmodi
quæstiones tractant ut solitario
orationis genere. Est autem soli-
tarium genus orationis, quod nullo
adhibito aduersario, nullo disputa-
tore absoluit, cuiusmodi doctrina
est Ciceronis de officijs, nulla n. ibi
interposita est persona, sed Cicero
solus disputando alia confirmat alia
refutat imitatus Panetium, qui an
eo dem orationis genere, suos de offi-
cijs libros conscripsit. Vel
tractant dialogo, quem sermonem
latine appellare possumus, q psonam
habet interpositionem, cuiusmodi
sunt plerique omnes Platonis dialogi
item Ciceronis de oratore sermones
tres, item de amicitia et senectute
item disputationes Tusculanæ.

Quæ est secunda diuisio rerũ.

Secunda diuisio breuior est, omnes res, q ad disputandum adferunt uel sunt ὁμολογούμεναι confessionem habent, et doceri solũ uolũt ut doctrina de officijs et de moribus, uirtutem esse expetendam, uitia esse fugienda, Voluptatem esse aspernandam, Vel sunt ἀμφίβολοι controuersæ de quibus in utramq partem disceptari potest, ut An quatuor elementa omnium rerum sint principia an terra sit stabilis, An animi sedes sit incerebra, an in corde

Personarum diuisio

Secundam partem disceptationis diximus ee considerationem personarum, quarum in hoc loco habemq quatripartitam distinctionem primũ personæ distinctæ sunt opinionibus, Ea sunt duplices, uel consentientes, ut Fannius Galius Scæuola disputantes de amicitia

item Scipio, Lælius et Cato de senec
Vel sunt dissentientes, et illæ rursꝰ
duplices, uel sunt amici ut Crassus et
Antonius de oratore Soc: et Crito
apud Platonem. Vel sunt aduer
sarij ut Socrates et Polus in Gorgia

Deinde personæ distinguunt habit
omnes n qui disputant aut sunt
docti, aut indocti aut mixti exutr
Tertio personæ distinguunt ætate, om
qui colloquunt uel sunt senes uel
sunt omnes adolescentes, uel sunt me
diæ ætatis uiri, uel adolescentes ad
mixti sunt senibus
Quarto personæ distinguunt fortuna
omnes, qui inter se colloquunt aut
dignitate sunt præditi, aut ornati
diuitijs, aut sunt pauperes, aut sũ
inter se commixti

Postquam exposuimus primũ ꝺupli-
cem ꝺiuisionem rerum, ꝺe quibus
ꝺisceptatũ, Deinꝺe quatuor perso-
narum ꝺifferencias, qui in eiusmo-
ꝺi ꝺisputationibus aꝺhibentur, se-
quit ut ꝺe tertia parte ꝺicamus
ꝺisceptationis, q̃ continet partes ip-
sius ꝺisputationis
Eam siue ꝺisputationem siue ꝺisceptationem, ꝺ personis aliquiby inſti-
tutam, græci uocant διάλογον
Latini sermonem interpretantꝰ
Dialogus ꝺefiniente Quintiliano
est sermo ex interrogatione, respon-
sioneq; compositus, ꝺe ea re, quæ
uel philosophiam, uel reip: partes
attingat, ꝺisceptans cũ apposita ꝯ-
borum, personarũq; expressione
Dialogorũ partes præcipue sunt tres
πρόθεσις principium seu ꝓpositio
ἀπόδειξις argutatio, συμπέρασμα
conclusio et personarũ ꝺissessio

Principiorũ hoc in loco quæ obseruan-
da sunt diuisiones, prima e Omnia
principia uel continentia sũt ipsis
sermonibꝰ ut sunt exordia oratorũ
quæ cum rebus ipsis, de quibus dic-
turus est orator, sunt coniuncta
Et hæc continentia principia rursus
sunt bipartita, in ijs autor uel re
suam dgit et exponit, sermonisqꝫ de-
monstrat occasionem, cũ personarũ
constitutione cuiusmodi e principi-
um Ciceronis, in sermone de senec-
te habitam Vel simul cum ipso
sermone inchoant, cuiusmodi prin-
cipia sunt Platonis
Vel illa principia sunt separata a ser-
monibus, cuiusmodi sunt prologi
Terentiani, qui prologi quatripar-
titam habent consideratiõnem
Nam uel sunt ὑσαγωγοὶ qui habent
commendationem uel fabulæ ut poetæ
Deinde ἀνασκοπικοὶ, in qbus aut ad-
uersariorũ male dictis respondetur,

aut populo gratia agunt
Tertio sunt ὑποθετικοὶ, in quibus
fabulæ exponit argumentum
Quarto sunt μικτοὶ, in quibus hæc
omnia sparsim tractantur

Altera diuisio principiorũ

Omnia principia uel sunt propria rei
præsentis, eaq; triplicia uel sunt
κατασκευαστικὰ, uel ἀνασκευαστικὰ
uel προϐλητικὰ
Est autem κατάστασις constitutio
sermonis, in qua exponit et occasio
factæ congressionis et disputationis
habitæ cum personarum complexu
atq; notatione, et res ipsa proponit
de qua futura est disceptatio, ut
in Critone Platonis exponit occasio
facta congressionis Socratis et Critonis
In Phedone exponit disputatio ha-
bita a Soc: in carcere de anima
In principio sermonis de senectute
res ipsa proponit. Ergo κατάστα-
sis est duplex, uel habet expositione
congressionis, et habitæ disputationis

uel habet ꝓpositionem ipsius rei
Ἀναϰευὴ est refutatio eorum quæ
obꝯci possunt, ut exordium Ciceo-
nis ꝙ fimibus bonorū et malorum
Προσοπὴ est laus eius q̄d ad trac-
tandum susceptum est, et adhorta-
tio hominum eius colendi
Vel illa principia sunt aliena, non per-
tinentes ad rem præsentem ut lau-
des hominum, ut descriptiones rerū
ut quærimonia de statu reip:
Quid in dialogis obseruandū?
τὸ πρέπον decorum, cuius obserua-
tio ex poetis sumenda est potissimū
In Cic: tamen et Platone propè omia
quæ modo diximus annotari possūt
Illud decorū non tantum in rebus
consistit, sed etiam in personis, Ad
quæ duo sermonis genus semper est
accomodandum
Pars altera dialogi est ἀπόδειξις demō-
tratio, q̄ est argutosa et numerosa de-

proposita in utramq; partem discep:
tatio, In hac demonstratione
collocandi præcepta obseruanda sut
Ea collocatio e conueniens dialecti:
carum interrogationum dispositio,
quam τάξιν græci uocant
In hac collocandi ratione tria pon:
simum spectanda sunt, primu το
ἐρῶντος & ἐρωτᾶσθαι officiu
interrogantis, Deinde τὸ ἐρῶντος &
ἀποκρίνεσθαι officiu respondentis
Tertio officium utriusq; et interroga:
tis et respondentis, De officio το
interrogantis primo loco dicendu
est, in qua parte doctrinæ specta:
da sunt genera propositionum,
Sunt autem genera duo, aut sunt
propositiones et interrogationes neces:
sariæ, quas ἀναγκαίας græci uocant,
vel sunt assumptæ προσλαμβανόμε:
ναι ab ijsdem appellatæ. De utroq;
re seorsim percipiemq; et primu de neces-
sarijs

Propositiones necessariæ sunt ex quibꝰ conclusio eius fit, quod est in qstione hoc est ex maiore et minore
Harum collocatio est bipartita, uel ἐυθεῖαν προσαγωγὴν. h. directam collocationem, q̃ proponunt statim & directe ut illa Socratis cum Gorgia Leonthino Fœlicitas potissimũ consistit in uirtute
Tyranni non colunt uirtutem ergo Tyranni non sunt fœlices.
Vel habent ἀποσαβὴν. i. declinationem quæ duplex est, uel. n. sursum uersꝰ fit assensus, ut si quærimus An ad uitam beatam plurimum afferat uirtus, uel si quærimus. An idcirco Tyranni sunt beati, si inquam id quærere proposuimus, uirtutis autem mentionem non facimus, sed de eius definitione quærimus, ut an habitus animi bonus naturæ consentiens magnũ habeat momentum ad fœlicitatem

Vel deorsim fit dissensus ad inferiora genera: id quod fit per inductionē quæ ad persuadendū valde idonea est, præsertim hominibus plebeis et imperitis. Huius autem sabeēs duo sunt tempora, primū est, cum probabiliora quærimus arcta. Nam sæpe fit ut maiorem fidem habeamꝰ superioribus, ut probabilius ē, eum esse beatum, in quo omnis sit uirtꝰ habitusq; bonus naturæ consentiens (hæc enim superiora sunt), quam in quo tantum sit iustitia, id qđ medium est. Sæpe etiam maiorem fidē habemus inferioribus, quam mediis ut facilius credit Carasum florēre pp sensum uidendi, quam omnem arborem florere, item facilius credit Socratem per se moueri pp sensum q̄ omne animal, item facilius credit Vinū alsaticū calefacere pp experientia quam omne uinum calefacere

Alterum tempus declinationis e, cũ
tecte et occulte disputandum e
Nam quo longius disceditur ab ipsa
quaestione, eo minus intelligitur
quorsum spectet nostra argutatio
Haec de propositionibus necessarijs
sequitur de his, quae praeter necessa-
rias assumuntur αἱ παρὰ τὰς ἀναγ-
καίας λαμβανόμεναι perspicuita-
tis causa accommodata,
vel sunt ὀγκώδεις αἱ εἰς ὄγκον τὸν
λόγου pro orationis ornatum & am-
plitudinem accersita
vel sunt κρυπτικαὶ, αἱ εἰς κρύψιν
τῶν συμπερασμάτων occultandi
causa adhibitae
vel sunt ἐπαγωγικαὶ, αἱ ἐπαγωγῆς λα-
βεῖν τὸ δοθῆναι τὸ καθ' ὅλου uni-
uersale ad inductione constituendum
applicatae. De his quatuor generibus
ordine praecipiendum e, qua ratione

ἀναγκαῖαι δὲ εἰσὶν αἱ πρὸς
τὸ βεβαιῶσαι τὴν πρό-
τασιν τὸ συμπέρασμα λαμβανόμεναι.
necessarijs ad accommodatis

absoluen doctrina de officio interrogãtis
Primum genus propositionum ἀπὸ τῆς
λαμβανομένων ἐκ τῶν χρονικῶν
q occultandi causa adhibentur
et ut inquit Arles αἱ εἰς κρύψιν τῆς
συμπεράσεως λαμβανόμεναι
κρύψις illa erratio abscondendæ con-
clusionis, atq eius quod uel compro-
bare uelis, uel per quod uelis fide
struere, Huius occultandi ra-
tionis ab Arle lib: de topicorũ duo-
decim tractum præcepta, q auter
ostendit trifariam inter se differre
Nam uel differunt collocatione pro-
positionum & conclusionũ ut treis loci
priores, Vel delectu & uerborũ im-
mutatione, ut quartus, uel
Interrogatione, ut reliqui omnes loci
præter octauum, q ad actionem refert
Primus & locus eorum, qui colloca-
tione differunt est, frequentes insti-
tutæ conclusioni antetponendæ sunt

approbationes, Eiusmodi approbatos
graeci uocant προβουλεύσεις, quasi
praecurrentes rationes, & προβουλη-
τικὰς Arti est approbationes ante
ponere conclusioni.

Cuiusmodi debent ee illa approbationes?
Respondemus ex sententia Artis, non
solum necessaria ponenda sunt propo-
tiones, sed etiam remotiores, q̃ tunc
ad has ad momenti afferunt Sicut
inquit Artes ἐπὶ δ' ἄν τῶν, εἰ μὴ τοὺς πλη-
σίον τὰς ἀναγκαίας, ἀλλὰ καὶ τὰς
πρὸς ταύτας χρησίμως ἔχα βουλο-
μένοις τι hoc ita fiat, si quis non
modo necessarias, sed etiam aliqua
eorum, q̃ ad illas utiles sunt, conclu
dat. Qua e secunda praeceptio?
Secunda praeceptio occultationis e, Con-
clusiones primo loco non ponenda sue
sed frequentes collocanda post ipsa
argta, Et ut inquit Artes ꝑ

ράβμασμα μὴ λέγειν ἀλλὰ ὕστερον
βούλεσθαι ἀθρόαν conclusiones
tacere, easq; postmodum enuerare
Vnde uidetur etiam habere hunc locum
declinationem, quæ est tripartita
una est προβολὴ, ut in argumento
illa superiori Ciceronis
Altera est ἐπαγωγὴ, in qua à formis ad genera, à partibus ad uniuersalia peruenitur
Tertia est ὁμοίωσις, q ad latera dirigit, in qua à differentibus ad rem præsentem deuenit ut in illa Socratis disputatione cum Aspasia et Xenophonte
Tertium præceptum est, transponendæ sunt propositiones et conclusiones &, ut inquit Aristoteles τὸ μὴ διωρισμένα λαμβάνειν, ἐξ ὧν, οἱ βουλόμενοι, ἀλλὰ ἐναλλάξ τὸ πρὸς ἕτερον, καὶ ἕτερον συμπέρασμα
Non crebra enunciationes sumendæ sunt, ex quibus ratiocinationes constat

uicissim̃q alia et alia efficienda con-
clusio. Differunt inter se hi tres
loci, ut etiam initio diximus, colloca-
tione propositionũ et conclusionum
Nam in primo praecepto dicimus con
clusionem esse primo loco ponendam
sed assumendas ee remotiores ꝓpositiões
In secundo autem conclusionem ee po-
nendam post argumentationem
In tertio, conclusionem et ꝓpositiõe
faciendam esse quanda artificiosam
perturbationem
Quarta praeceptio ad delectũ pertinet
uerborum et immutationem, nempe
coniugata interrogando comutanda
sunt, Et ut inquit Aristo χρὴ δὲ καὶ
ἐρωτήσεσι λαμβάνειν, ἐφ' ὧν ἐνδέχεσθαι
λόγον καθ' ὅλης προτάσεως, μὴ ἐπ' ἀόρων
ἀλλ' ἐπὶ τῶν συζυγῶν Oportet ex
definitione coniugatorum, non eorum
de quibus agit ꝓpositiones sumere

In quo genere uitanda sunt sophistica
Quintum præceptum e, Dissimulatione
utendum est, cuiusmodi sunt Socra-
ticæ ironiæ .i. ita instituenda est
interrogatio, ut quasi alia de causa
roges, & non de eo quod agit sicut in-
quit Arles δεῖ προϊέναι, ὡς ἐπὶ ἄλλ' τι
ἀλλ' οὐ χάριν προσφέρεται, ut
apud Platonem interrogatus Polus
quam artem profiteretur Gorgias res-
pondit non ad id, de quo interroga-
bat, nempe de sophistica et eius de-
finitione, sed qualis esset ars, nempe
pulcherrima
Sextum præceptum est, propositiones
probabiliores efficiendæ sunt adiun-
cta similitudine et ut inquit Arles
δεῖ διὰ τῆς ὁμοιότητος θαρρεῖν
ut exemplum illud Artis. Quemad-
eadem est contrariorum doctrina: sic
etiam sensus idem contrariorum.
Hoc inquit Arles explum simile est

inductioni non omnino tamen, Nam
in inductionibus á singulis rebus ad
uniuersas peruenit. in similitudine
autem non peruenit ad uniuersas, qđ
in ea omnia sunt similia
Sextum̃ præceptũ est, Autoritate morũ
consuetudinis, decretorũ, ꝓpositiones
confirmandæ sunt, ut inquit Arles
Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἐπὶ λέξει, ὅλ
ως νόμους καὶ τὸ λεγόμενον τοῖς ῥ
Vtile est etiam ea proponere, quæ usitata
sunt et trita, & in omnium ore uersan
Octauum præceptum e, Dissimulandũ
est studium contentionis, Arles inqt
τὸ μὴ παραδάλλειν ἂν ὅλως χρήσιμο
ν ᾖ. Dissimulandum est studium nostr
etiamsi sit utile, et addit causam,
quoniam ijs, qui maenum studium
ponunt in aliqua re, libentius resistũ
Ergo efficere debemus ut uel inuiti acce
dere uideamur ad disputationem, ut

saltem non aduersanti studio putemur
ad disputationem uenisse

Nonum præceptū est similia aliquo
interuallo facto, collocanda sūt ante
id, quod concedi nobis uolumus, ut
inquit Aristoteles καὶ τὸ ὡς ἐν παραβολῇ
προενεγκεῖν, similitudinū collatione
proponere oportet & addit causam
quia facilius concedit id, quod alterius
causa sumit, quam quod per se sumit

Decimum præceptum est. Consequens
rei aut antecedens de re præsenti in-
terrogandum est, si modo necessario
antecedat & consequatur ut inquit
Aristoteles μὴ αὐτὸ προενεγκεῖν, ὃ δεῖ λη-
φθῆναι, ἀλλ' ὃ ἀνάγκης ἕπεται ἐξ ἀνάγκης
Non id proponere debemus, quod effici-
endum est, sed id, quod consequi neces-
sario. Hoc præceptū duplex est
nā ut consequens sumi debeat ab antecedente ut
modo diximus ut antecedens sumi debeat a
consequente, Expla habemus in libro

Vndecimum præceptum ē, in occultanda
prolixitate utendum est orationis, et
ut inquit Aristo ὁ μακρὸς καὶ πας
ἐκτὸς ἁλμυρὸς λὰ μηδὲν χρήσιμος
τοῦ λόγου ℓ. producenda sunt & inter
jicienda ea omnia, q nihil ad rem ipsā
pertinent. Duo tamen in hoc p̄cepto
obseruanda sunt, primū ne illa pro
lixitas pertineat ad mores, ad reli
gionem, ad utilitatem aliquā uitæ
Deinde ut illa, q aliunde adferunt
non sint nimis leuia aut inepta, sed
ut habeant uim aliquam uel p̄bandi
uel delectandi, uel ornandi

Duodecimū præceptum et ultimum est
Considerandā sunt ingenia illorum
cum quibus disputandum ē. Duo
autem sunt genera hominum, q disci
tant uel acuto ingenio sunt prædi
Id genus rursus duplex ē, Homines
enim ingenioſi, uel ſi libenter concedāt

id, de quo interrogant, uel puidè
respondent & timidè, ne quid con-
cedant temere.
Alterum genus disceptantium minus
ualet ingenio, & illud etiam rursus
duplex, uel metu in respondendo
perculsum tergiuersari, uel stupore
impeditum, minus negat id, quod
interrogari.

Quomodo disceptandum cum singulis?

Acutum illud genus hominum & ingeni-
osum, si fidenter concedet, statimq;
principio directè procurrenda tutarota
Sin autem pudè respondebit facien-
da e declinatio à postremis, & non à prin-
cipio, sed postremo loco collocanda
sunt ea, ex quibus uolumus argumentum efficere.

Quo disceptandum cum minus ingenioso hne?

Eadem plane ratione. Nam ut in quæs-
tionem reuocabimus ordinem directum
et naturalem. Vel faciemus contra-
rio) à postremis sumemus initium

Sequih ut dicamus de secundo genere
assumptarum ꝓpositionum, quas Grec
ὀγκωδῆς uocant & τὰς εἰς ὄγκον τῆ
λόγ, καὶ κόσμον λαμβανόμεναι.
Quæ ad amplitudinem & ornatum ora
tionis assumunt, sic n explicatillę
Arles in locis diuersis. Harū ꝓcepto
non tam copiosa est, quā τῶν χρωμέ
νων, sed in duobus potissimū consistere
primū in inductione de qua etiā mox
dicemus, In inductione n utimur
multis similibus et multis rebus infe
rioribus, q ad ornatum maxime perti
nent. Deinde in diuisione consistit
præceptio τῆ κόσμου καὶ ὄγκου quā
Græci uocant διαίρεσιν, q rem uniuersā
secat in uarias partes, sicq amplā effi
cit orationem. Hæc modica e Artis

præcepto τῶν κόμμων καὶ τῶν ὅλων (cætera-n. à Rhetoribus petenda sunt qui plura tradunt de ornatu et amplitudine orationis

Tertiũ genus propositionũ assumptarũ ἐκ τῶν διαιρέσεων earũ quæ ad perspicuitatem pertinent. In illa perspicuitate duo sunt spectanda primũ exempla sed clarorum autorũ Deinde similitudines, Plura de perspicuitate in hoc loco præcipere opere prætium non est, cætera-n.-à rhetoribus petenda sunt, qui copiosiorem de perspicuitate tradunt doctrinam.

Quartũ genus propositionũ assumptarũ est τῶν ἐπαγωγικῶν, per quas ad

uniuersale constituit. De definitione
inductionis, eiusq; præceptis sermone
secundo explicauimus, hic tamen pri
priam quandam habet rationem præpto
rum, de quo in hoc loco dicendum e
Quatuor autem potissimu ab authore
proponunt spectanda in inductione
primum usus; deinde materia, tertio
diuisio, Quarto præcepta. De his or
dine dicemus.

VSUS.

Vsus e. homines plæbei et ingeniosi
nus acuto erudienti sunt inductioni
Ratio e, quia circa illas res præcipue
uersah, quæ sub sensum alique cadu
uel quæ propinquiorem aliqua notion
habent. Qua e materia inductionis?
Inductio circa eas res uersah, q habent
generalem et commune aliquam natura
Genera inductionis sunt quatuor, prim
a partibus ad integrum peruenit ut
sunt oratoriæ enumerationes & distrib.
tione.

Alterum genus cū à formis ad genus
peruenit, quod genus apodicti-
cum est, ut iustitiam habet tem-
perantiam, prudentiam fortitudi-
nem Ergo omnem habet uirtutem
Tertium præceptum cū ab uniuersalib9
rursus ad particulare descenditur
vt in illo Socratico, ubi Soc: ab uni-
uersali interrogando descendit ad
particulare et concludit Aspasiam
desiderare alium maritum
Quartum genus ē cum inductio
tractat per similitudinem vt.
Quemad: tutor debet præstare fide:
ita etiam procurator
Præcepta inductionis hoc in loco tria
ponunt, primum. Omnes res quæ
habent inter se aliquam similitudi-
nem, illud uniuersale uel habent
obscurum et dubium, Et tum in
singulis instituenda ē interrogatio
An illa uniuersalis natura consimilis

sit in eo, quod interrogat. Vel illud
uniuersale habet apertum, in quo
minor cura est adhibenda
Alterum præceptum communis illa
natura, uel habet proprium uer-
bum, quo appellat, uel uerbum
deest. Quod si habet proprium
uerbum, tum facilis e explicatio
Quid si uerbum deest oportet ὀνο-
ματοποιεῖν, Illa ὀνοματο-
ποιία nominis fictio fit duobus
modis, primum ex aliis siue sim-
plicia sint, siue coniuncta formã-
da sunt uerba. Deinde noua pla-
ne facienda sunt, Et tunc imita-
ri debemus poetas, qui naturas
rerum certis epithetis distinguunt
Tertium præceptum e duplex. pri-
mum considerandum e, q̃d in duc-
tio debet esse copiosa, antequam
rogamus, ut uniuersale concedat

Alterum est, quod inductio interdum minus copiosa est, sed paucis contenta similibus

Quot tempora paucitatis?

Duo primū cum res est aperta et ante cognita, Alterum cum inductio illa est in rebus paucis quemad: duo tantū sunt colores simplices niger et albus

De officio interroganti breuiter iam præcepimus, postulat nunc ordo ut de officio respondentis dicamus. Eum qui respondet Artes uocat ἀποκρινόμενος, item τὸν λόγον ὑπέχοντα, item τὸν λόγον διδόντα. Officium res:

pondentis consistit in quatuor potissimum praeceptis quorum singula multiplicia sunt, Primum praeceptum duplex est, primum ne det ea q sunt absurda et contra naturam.

Cur hoc praecipit Aristo

Quia interrogator semper studet respondentem eo deducere, ut confiteatur ea, quae sunt absurda, sic-n· inquit Aristo ἔστι δὲ τὸν ἔρωτον τὸν καλῶς ἐρωτῶντα τὸν ἀπλῶς μεταλαμβάνειν τὸν λόγον ὥστε κοινῶσαι τὸν ἀποκρινόμενον τὰ ἀδόξαστα τὰ λεγόμενα τῶν διὰ τὸ δεῖν ἀναιρεῖν τὸν· officium recte interrogantis est ita eo deducere respondentem interrogando, ut absurdissima concedat, Et ea, q necessaria sunt, et quaestioni applicata

Deinde si concedat ad respondens opa dare debet, ut appareat id non sua culpa fieri, sed natura rei propositae

Hæc ab Arte sic explicant, ἔστι γὰρ ἔργον εὖ καλῶς ἀποκρινόμενος τὸ μὴ δι' αὐτὸν φαίνεσθαι συμβαίνειν τὸ ἀδύνατον ἢ παράδοξον, ἀλλὰ διὰ τὸν θέσιν. officium est rectè respondentis, ut uideat non sua culpa et uitio, id quod contra naturam est aut absurdum, sed natura rei concedere.

Secundum præceptum, diligenter prouidendum est, cuiusmodi res ea sit, q ab interrogatore affert. Quidam. Quia duo sunt genera rerum q defendi possunt et probari. Aliæ res facile defendi & probari possunt, quas Græci uocant εὐεπιχείρητα, in ijs non maximopere laborandum e respondenti. Aliæ uero difficulter defendi atq probari possunt, ut sunt ea, q Græcis uocant δυσεπιχείρητα. Atq hæc difficulter defendi possunt, ut ex utraq parte, uel ex altera tantu

Horum genera tria sunt, primũ sunt ea quæ contra mores sunt, et natura hominum τὰ παράδοξα τοῖς πλοῖσοις, ut liberos à parentibus non amari, Ciues improbos non odisse bonas leges Ciues bonos non esse studiosos patriæ

Deinde ea, quæ sunt contra sensum & opinionem hominum doctorum παράδοξα τοῖς σοφοῖς, ut terra ee mobile & cælum esse stabile, Vnũ tantũ ee elementũ

Tertio et postremo quæstiones sunt, de principijs scientiarum, cum disputant uel contra definitiones et communes sententias, uel contra ea, q̃ sunt uicina principijs ut problemata & theoremata

Hæc eo habent difficilem defensionem ex utraq; parte, sed q̃ ex altera parte sunt εὐεπιχείρητα facilem habẽt defensionem

Tertium præceptum personarũ ratio ẽ habenda respondenti, tria n. sunt genera disputantium, uel respondendo uolunt

discere oi μανθάνοντες cui recte con
cedunt interroganti ea q interrogat,
vel serio altercanti oi ἀγωνιζόμενοι
qui non modo discere uolunt, sed etiã
cauere, ne quid uitiose concedant
vel exercendi ingenij gratia disputãt
qui cauere debent, ne quid uitiose
sua culpa admittant

Quarum præceptũ, ꝓpositionũ genera
sunt considerãda. Illæ uocant hic
hoc loco θέσις, qa ab altera parte ſi-
tæ ſtatuunt. Latini ꝓposita nõ-
minant, quia a respondente ponunt,
hoc est confidendo concedũtur
Est autem θέσις interrogationis aut
problematis pars altera, q a respon-
dente ſtatuit, et cuius contrarium
interrogator in conclusione conat et
ficere, Quot sunt ἐραϛῶν θέσεων
tria, omnia n ꝓposita ut sunt ἔνδοξα
uel sunt ἄδοξοι, uel sunt μηδέτερα
nec ἔνδοξα prorsus, nec ἄδοξα, h-

Omnia proposita uel sunt ꝓbabilia, uel
surda, uel neutra. & in utramq; partem
multas habent rationes, quibus ꝓbari
aut improbari possint
Rursum probabile et absurdum quid
e, Nam ꝓbabile aut e omnino ꝓbabi-
le, ἁπλῶς ἔνδοξον, aut certa ꝺesiẽnatione
ne ἀριθμένως ἔνδοξον, Sic etiam
absurdum uel omnino absurdum est
ἁπλῶς ἄδοξον, uel certa ꝺesiẽnatione
ἀριθμένως ἄδοξον, . Ergo si ꝓpositum
respondentis probabile e, tum conclu-
sio fiet absurda. Quid si ꝓpositum
respondentis erit absurdum, tum con-
clusio interrogantis futura e ꝓbabilis
Quia interrogator semper conabi con-
trarium efficere proposito. Quid si
propositum uel omnino tale e uel cer-
ta ꝺesiẽnatione, tũ eadem ratio est
respondenti. Quod si ꝓpositum in
utramq; partem aut ꝓbabile e aut absur-
du, consimiles fieri conclusiones necesse e

Exposuimus quatripartitam respon-
dentis officium, Quintum tamen etiã
adiungendum e, nempe quid concede-
re debeat, et quid negare, cuius ratio-
nis triplex est præceptio, prima
Respondens non debet dare interroga-
tori absurdum, siue illud omnino sit
absurdum siue aliqua ex parte, nec
etiam id quod est probabile, minus ta-
men probabile, quam id q̃d concludendũ
est, Quid ergo faciendum respondẽti?
Retinendũ e id, quod est probabilius
Secundum præceptum, Respondens nõ
debet resistere non modo pbabilibus
sed etiam ijs, q minus sunt inpbabilia
Tertium præceptũ personaru ratio est
habenda in ijs propositis, q antea uo-
cauimus ἀφιβμένως ἔνδοξα & ἄδοξα
Illa ἀφιβμένα ἔνδοξα et ἄδοξα dc-
finite probabilia aut absurda, sunt q

hominis alicuius aut alq secte propria
sunt dogmata et opiniones, hominis
ut illud Heraclidi bonū et malum ide
esse κακὸν κ' ἀγαθὸν ταυτὸν εἶναι
Alq ut illud Stoicorum, summū bonū
positum esse in sola uirtute
Quid faciendum nobis e si alterius de-
fendimus dogma & opinionem?
Tantum debemus fateri, quantū ille, si
adesset, fateret

In dandis et concedendis propositionib
duo potissimū spectanda sunt respondē
ti, primū diuisio duplex: Vera de p:
cepta tam rerum, quam uerborum
Prima ea diuisio eadem e cum superiori
omnis n propositio, omnisq; arcti inter:
rogatio, aut est probabilis ἐνδοξος, ut
bonis legibus obtemperandum esse

aut est absurda, ut bonis legibus nō esse obtemperandum. ἄδοξ. Aut e intermedia μηδέτερον ἐρώτημα vt malis legibus etiam obtemperandum

Altera diuisio est quod omnis propositio uel pertinet ad rem propositam πρὸς τὸν λόγον, uel non pertinet ad rem propositam, μὴ πρὸς τὸν λόγον

Post hanc duplicem diuisionem considerandā sunt præcepta in rebus & uerbis, Quid respondens ꝙsequi his dicpis? Id consequens ut uel nihil pati uidea: tur, uel si aliquid patiatur, id non suo uitio patiatur

In rebus ego præcepta quinq; obseruā: da sunt, primū si ad ea interroga: tio probabilis ad quæstionem nō pertinens danda est respondenti, et simul indicandum, eam propositionem ex solum probabilem

Ex hoc precepto consequmur, quod res: pondens non uidebit temerè resistere

probabilibus, et interrogator nihil potuerit efficere, quod ad qstionē pertineat,

Secundū pceptū est, si adferat interrogatio ad quæstionem non pertinens, etiā illa danda est respondenti, sed indicandum uitium.

Ex hoc pcepto consequemur, quod respondens effugiet suspicionem imperitiæ et interrogator nihil concludet, quod pertinet ad rem propositam

Tertium pceptū est, si adferat interrogatio probabilis, ad qstionem pertinens danda illa est respondenti, sed ostendendum, quod eadem ferè sit cum re proposita 1. quod interrogatus sit ferè erud

Ex hoc pcepto consequemur, qđ respondens non uidebit temere resistere probabilibus et interrogatoris argumentis minuet fides et autoritas

Quartū præceptum est, si interrogatio adferat absurda, ad qustionem pertinens

respondens ostendet effici quidem ad
eo argto, sed valde leue ee, ineptum,
et absurdum
Quintu præceptu e, si interrogatio afferh
intermedia h' q ad ꝓbabile habet ad
absurdi, duo considerand, primu sit
ne propria quæstionis, nam si ꝓpria
e quæstionis, danda e respondenti
sed indicandum uitium, Illud aute
uitium e, quod peræque dubium sit,
atq id quod est in quæstione
Deinde an propria quæstionis non sit
nam si ꝓpria quæstionis non sit, negan-
da e respondenti, Atq hæc sunt
præcepta quinq rerum, sequih iam
de præceptis uerborum
Præcepta uerborum quatuor sunt
Verba autem hoc in loco intelligim
homonyma, q Arles uocat πολλαχῶς
λεγόμενα, quæ occultatem & mul-
tiplicem habent scationem

Sunt autem præcepta quatuor potissimu
primum, Cum uis uerbi non intelligi
respondenti ingenue fatendum e, non
intelligi à se uerbi potestatem. Et
hoc faciendum e, quia difficilis error
nascih, si concedah at interroganti,
non intellecta uerbi potestate

Secundum præceptum, Cum uerbi ho:
monymi potestas et scatio aperta est
intelligih, tum uel dandum est si id,
quod interrogah est probabile, uel est
negandum, si est falsum & contra opi:
nionem, Vel distinguenda e uerbi po
testas, & demonstrandum, in quibus re:
bus ueritas consistat, et in quibus men
dacium lateat, nempe si id, quod inte
rogah in aliquibus uerum est, & inali
quibus falsum

Tertium præceptu, Cum uerbi scatio nõ
prouideh, & aliud propositum habet
interrogator & aliud respondens, id

inficandū est et causa ostendenda
Quartū præceptū, quoniā in homony-
mis facilis est hæsitatio, idcirco ra-
tio debet constare apud interrogante
factæ responsionis, quoties ea ab al-
tera parte redditur
Quoniam in quarto præcepto homony-
morum diximus æquitatis habendā
esse rationem in disputando, & ā
respondente uitandum uitium, illud
quod Græci uocant δυσχολίαν, opere
prætium est de illa, seu proteruia, seu
iniquitate, seu morositate disputan-
di paucis præcipere
Est autem δυσχολία respondendi
quidam uitiosus modus, quo contra
præcepta argutationem contrariam
conamur uertere Et ut Aristo dixit,
δυσχολία ἐστὶν ἐν λόγοις ἀκρι-
βὴς ἐπὶ παρὰ τὸν ὑπομένοντα λό-
γον συλλογισμὸς φθαρτικὴ hoc est,

Morositas in disputando est responsio
praeter modos expositos euertens con-
clusionem, Est n. δυσκολαίνειν proter-
uum se & morosum præbere in dispu-
tando nihil aliud, nisi cum respondes
nec negare potes id, quod ab interroga-
tore affertur, nec contrarium affer
tamen ut concedat non potes adduci
Hinc δύσκολοι nominati sunt homines
refractarioli & odiosi in disputando
In illa δυσκολία duo potissimu sunt
consideranda, primum officium res-
pondentis, deinde ea illius peruicitas
Quod ad officium attinet duo respondo
facienda sunt, uel debet contrarias
rationes afferre, id quod Artes uocat
ἀνιχειρεῖν, Est n. ἀνιχείρησις
contraria respondentis ratio, qua id
quod ab interrogatore conclusum est
infirmatur, Deinde debet aliqua
exceptione uniuersale refellere uti ingi

Artes ἐνίσασθαι excipere ait, Ergo
qui non potest ἀντιλέγειν i.
contrarium adferre nec ἐνίσασθαι
exceptione refellere uniuersale
is σύλλογον esse dicit
Illud autem duplex respondentis
officium orit ex diuisione ppo:
sitionis, Omnis n. ppositio uel ex
proximo & continenter conclusio-
nem efficit, ut in syllis et conclu:
sionibus, tum uel dandum est, si
conclusit interrogator, uel oportet
ἀντιλέγειν contrarium adferre
Deinde omnis ppositio assumit ali:
quando alg utilitatis causa, ut in
similitudinibus et inductionibus
tum si similia illa sunt uera con:
cedenda sunt, Deinde uniuersale
ex similibus confectum e refutan:
dum ἐνίσασθαι exceptione
Causae σύλλογιας sunt tres ppositae

ab Arte, prima natura. Nam nascunt multa morosa, et male pugnantia ingenia. Altera causa e dialectices ignoratio, homine n. imperito, ac pservtim in disputando, nihil ut ille Terentianq ait, iniquius. Tertia causa e genq propositi. Quia ppositorū duo sut genera, q dam non possunt defendi 33 falsitatem, ut omnia moueri omne corpus animatum respirare vel non debent defendi pp exempla morum, ut Deum non cura gerere rerum humanarum, Et illud Pytagorae. Satius esse iniuriam facere, quam perpeti

Quomodo emendanda natura? Disciplina morum e corrigenda & dirigenda pars melior in ppositis

Deinde ita suscipienda disputatio, ut uideat esse instituta, exercitationis causa.

Quomodo ars est perficienda? Praeceptione et exercitatione.

In hoc loco duo obseruanda sunt primum distinctio deinde usus. Nam qui nihil uult effici ab interrogatore, ille sciat hoc fieri quatuor modis. Illi quatuor modi ita sunt distincti, ut priuera habeat Refutationem quam graeci λύσιν uocant. Tres uero reliqui sunt ἐπαναδύσεις potius quam impedimenta, quam solutiones argorum

Primus modus. Refutandum est id quod est causa falsae conclusionis Illa falsitas consistit uel in prima uel in secunda propositione

Alter modus oratio deflectens ad
contra personam aduersarij. Ca
Cuia nō semp necesse e refutare in:
terrogata. Cuando nō e necesse:
Cuando interrogator ulterius ad
conclusionem progredi non potest
vl perturbatione mentis ul ignorationē
Tertius modo. Contemnenda sunt interro
rogata, q ad rem non pertinent, et
utilitatem demonstrandum
Quartus transferendae disputatio
in aliud tempus. Sed hic modus e
ridiculus, nisi diutius sit disputa:
tum, et interrogatio eius modi sit
ut inquisitio longioris temporis ee videa
Atq hæc e distinctio modorū, quibꝫ
impedit aduersarius, ne quid possit
concludere. Sequit usus
Vsus horū modorum e, ut etia apud

Platonem uidere licet in gorgia
ubi Polus reiicit a Socrate ini-
tio disputationis
Quod si ex his modis nullo uti pos-
sumus, tum necesse e immutare
partes disputationis, Nempe
suscipienda sunt partes interro-
gatoris, et ἀνασκευὴν ἐρωτεου
contra arguendū duobus modis
prg. uel paria uel grauiora sunt
afferenda argta; Deinde ea p-
ponenda, q de re diiseri possunt
nempe si exercitationis ca disputah
Ponit in hoc loco alia partitio
qua ad officium respondentis
pertinet, Nam omnis oratio omisq
refutatio, quam ἔλεγχον ubiv vo-
cat Arles q. reprehensionem, Vel
instituit contra rem uel contra
personam, si reprehensio contra rem

instituih solet ratio argtatoris in quinq reprahensiones incedere
Prima reprahensio, cu ementatio conclusionis fieri non potest
nec ablatione, nec additione, nec immutatione uerborum
Quid uocas ablationem?
Cu aufferunh ea q abundant, et sunt aliena - Quid additionem?
Cu addunh ea q sunt omissa & necessaria
Immutationem - Cum immutanh ea, qua falsa sunt et aliena
Quando conclusiones corrigi & perfici non possunt?
Quando interrogatio aduersarij e
ἀβουλέρους & nihil concluhit,
deinde si μὴ πρὸς τὸν θέσιν τ ad
rem propositam non pertinet
Secunda cu conclusio ad q̃stionẽ nõ
pertinet, etiamsi recte facta sit,

Hæc conclusio reprehendit duabꝰ de causis, q-n- sic concludit ille uel conat illudere, quod e impbor uel ignorat qđ deat, qđ e impitoru Terria cũ ꝯclusio imꝑfecta addito ꝓfici potest, sed ita ut addita illa sint deterriora interrogatis Quarta cũ ablatione aliquarum rerum fit conclusio propositi Quinta cum interrogata deterriora sunt conclusione Sed Deterriora uoco primũ absurdiora ἀδοξότερα, καὶ ἧττον ἔνδοξα Deinde minꝰ uera & magis falsa ἧττον ἀληθῆ, μᾶλλον ψεύδη Deinde reprehensio contra ꝑsonã dirigit interrogantis. Nam sæpeis & respondente ea uitiosa disputationis, cũ interrogatorem insidiose obseruat, & contrariũ respondit.

Hactenus quas partes absoluimus
collocandi rationis, officiũ inter-
rogantis, officium respondentis
sequunt nunc precepta utriq; comúnia
q̃ pars postrema e rationis collocandi
In hac parte dece potissimũ sunt ob-
seruanda precepta tradita ab Arte
primũ præceptum Quæ hactenus
dicta sunt de utriusq; officio sepatim
ea quod utrumq; locũ cõmuniter
habere debent
Secundũ Considerandũ e q̃ q̃stionis
~~pp~~ duo q̃stionum genera, alia q̃stio-
nes facile defendi possunt, quonia
copiosa suppetirant argumenta. Alia
difficilius defendi possunt, propria
argtorũ

Tertiu facienda e cõparatio quarũ argtiẽnu
ne pe cũ partes disputantiu comutanr.
Quartũ conclusiones ex falsis uerũ
efficientes, quod ad rem pertinet.
in disputando locũ habere debet.
Vnde habemus pceptũ Aristotelicũ
ψεῦδος μὲν γὰρ ἀεὶ ἀναγκη διὰ
ψευδῶν, τὸ δὲ ἀληθὲς ἔστι καὶ
διὰ ψευδῶν δῆλον ἐκ τῶν ὁρισμῶν.
Falsum semp necesse e, ex falsis co-
cludi, verum autem etiã ex falsis
effici potest
Hui quatuor potissimũ spectant
primũ uidendum e quid dicat
Deinde qua dicat artificiose
Tertio de principio falsa uitupanda sut
Quarto in conclusionibꝰ absurdis fal-
sa ponenda sunt conditione
Quintũ pceptũ, Considerandũ e
cuius generis sit ille et cuiꝰ generis
conclusionem uideri uelit is, q

interrogat, aut qui respondet. Quidam
Cuoma multū inter se differunt Philo:
Sophema demonstratiua conclusio
Sullogismos apodeictikos et elen
chema dialectica ratiocinatio Sullo
gismos dialektikos paralogema
ratio dialectica, qua contrarium
concludit, Sullogismos dialek:
tikos antiphaseos, et Sophisma
t. Sullogismos eristikos
Sophisma fit cū aliqd horū triū e/se
dr quod non est, & formam quan:
dam falsam eius habet, tamen de:
fendit falsa ratione
Sexta. Vituperanda e pli[illegible]itas so:
phistica, duobus temporibg ponisi:
mum, primū si decentem ornatum
non habet, Deinde si caret perspicuitate
Septimu pceptū nascit ex sexto pcepto
nepe obscuritas ab utraq parte disputatiu
excludendum e

Illud uitium intelligemus si non ig-
norabimus quid sit p̄spicuū in ora-
tione et conclusione. Tribus aute
modis at est perspicuū, primū
Si p̄positiones ꝓstræ sunt una cum
suis necessarijs approbationibus t-Cum
nec addi quicq̄ possit, nec etiam
aufferri. Secundus modus
Cum conclusio facta ē exrationibq
necessarijs, ut antea conclusis & p̄bans
Tertius modus. Cum aliqua p̄positio
deest, q̄ per se intellecta & per se
p̄babilis ē, id q̄d fit in enthymematis
Octauum præceptum. Consideran-
dum ē uera ne an falsa sit oratio
falsa autem ratiocinatio fit quatu-
or modis, prg Cū conclusio ē sophistica
Conclusione autem sophistica, Voco
si ē effecta ex τῶν φαινομένων
ex his q̄ habent speciem ueri,
Deinde si est φαινόμενον t-imitah

figuram uerae conclusionis
Secundus modus Cum id, q̄ p̄batū
ē ad quaestionem non pertinet
et tu illud ut est refutandū, si per-
nere ꝯ ab interrogatore, ut ipse
interrogator ē reprehendendus, si
pertinere putat. Tertius modus
Cum conclusio non ē dialectica ꝯ con-
clusa secundū regulas dialecticorū
quū κατ' οἰκοίαν μέθοδον, ut ingt
Arles. Quartus modus
Cum ex falsis conclusio efficit, q̄ par-
tim uera, partim falsa ē p̄ natura
rerum et constitione
Nonum praeceptum, Vitanda est
ἡ ἐν ἀρχῇ αἴτησις ꝯ principij repe-
titio, et reditus ad eandem dubi-
tationem, id quod fit quinq; modis
Prō Cum conclusio sit p̄ idem quod
ꝯ ō Alba idem sentia, Vt fortitudo

requirit exercitationem, qa magnanimitas requirit

Secundq modus cũ inferiora uolumus confirmare per superiora q uel peræque sunt dubia ꝓ magis dubia, vt aduersantiũ est ea dẽ doctrina, Nam contrariorũ est eadem doctrina, Homo ẽ compositus ex quatuor elementis, nam omne animal ẽ compositũ ex quatuor elementis

Tertius modq. Cum uniuersale concludit imperfecta partiũ enumeratione, vt eadem cognitio est contrariorum. Nam aduersantium ẽ eadem doctrina et cognitio, Omnis uirtq grata ẽ rebq publicis Nam iustitia grata est rebus publicis

Quartus modus cũ id q̃ q̃ numerose propositum ẽ interrogando diuidit

Quintus modus cum antecedentia & consequentia necessario inter se communitur vt homo e particeps rationis Nam quod rationis particeps e est homo.

Decimu preceptu Vitiosum e dicere puenantia, set sunt quo tempora quibꝫ licet puenantia dicere, primum est in exercendo Alterum in experiundo alterius ingenio puenantia dr uel ab interrogante uel ab respondente quinq modis, ꝑg e cum ꝓpositiones disparate et contrarie ponunt ut mortuos miseros esse, quia non sunt. Nam qui hoc dicit, is dicit mortuum ee, et mortuum non esse

Alter cu aduersantia componunt vt sanum ee, utile est, etiam aegrotum esse utile est ut a sanitate reditꝫ fiat

Ergo sanū ẽe et sanum non ẽe utile est. Tertio modus est cum uniuersalia cū particularibus re: cando opponunt. Quartus mo: dus cū sumit consequens contrarij id quod repugnans appellat. Quintus & postremus modus e, cum sumuntur propositiones natura inter se dissidentes

Atq; hac hactenus de dialecticis partitionibus, diuidendo nomē præceptionem complexi sumus, in qua exercitatione opus e, et multa & diuturna et meminisse nos oportet, hanc artem instruen: tum tantum esse, & quanta ut Aris uocat facultatem, qua uia pateſit ad reliquarū rerū doctrinam com: parandam, qua certis & definitis philosophiæ partibus explicant.

FINIS

Partitiones
DIALECTICÆ:

Joh. Sturmii

MSS.

Handschr.
621

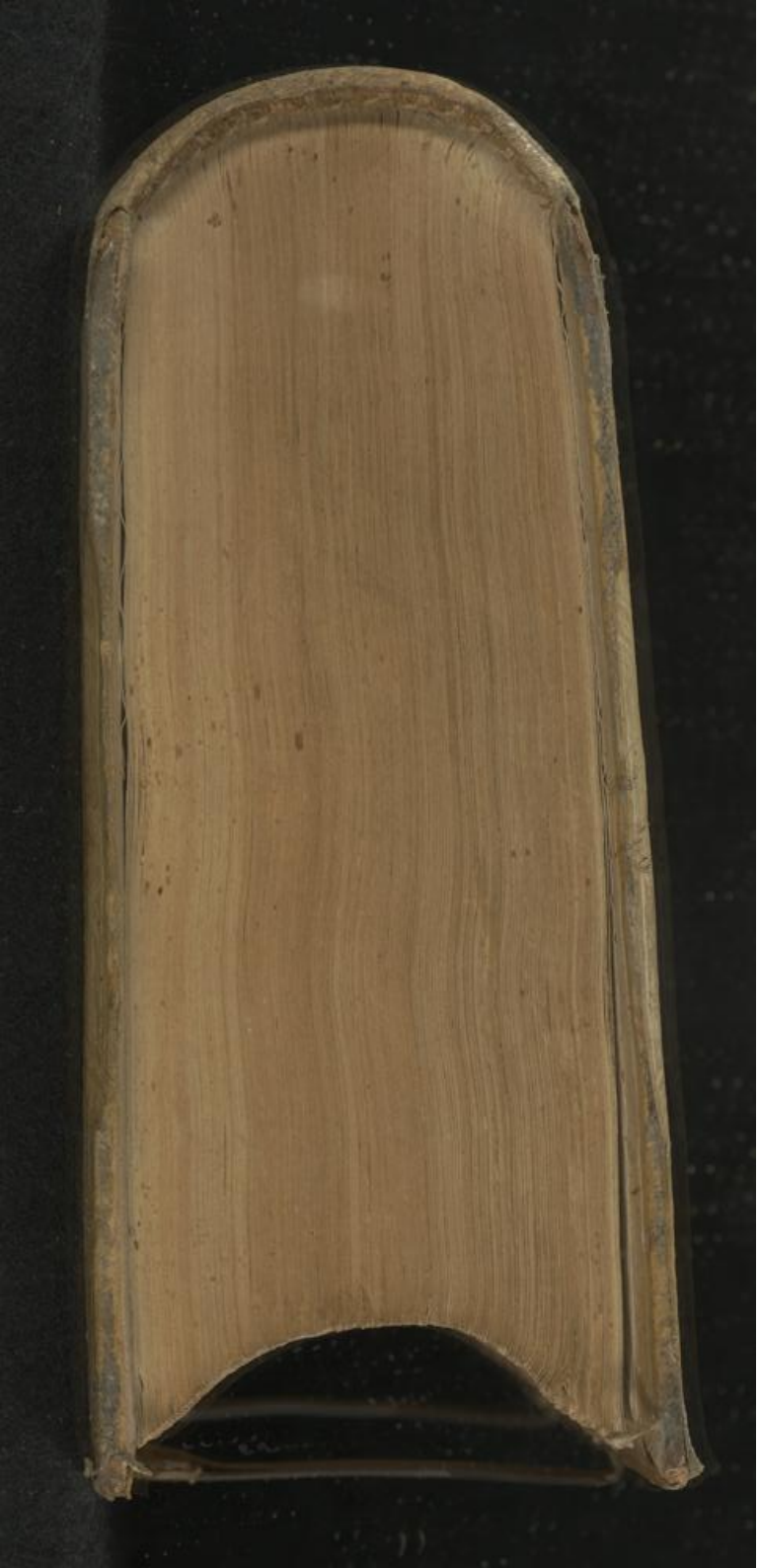

arbkarte #13

Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

B.I.G.